દેખી હૂઇ દુનિયા

સુરત સે

તાશકંદ તિરમિઝ બુખારા સમરકંદ મરગીનાન

કા દીની ઇલ્મી સફર

ભાગ: ૧

મુરત્તિબ

મુફ્તી મહમૂદ બિન મવલાના સુલેમાન હાફિઝજી બારડોલી (દા.બ.)

જામિઅહ ઇસ્લામિયહ તઅલીમુદ્દીન ડાભેલ, સીમ્લક, ગુજરાત (ઇન્ડ.)

લિપ્યંતર

અહમદ હુસૈન ઉમર ગાઝી

નાશિર

નૂરાની મકાતિબ

www.nooranimakatib.com

દેખી હૂઈ દુનિયા

જિલ્દ : ૧

સૂરતસે

શાશ (તાશ્કંદ)

તિરમિઝ

બુખારા

સમરકંદ

મરગીનાન

કા દીની-ઈલ્મી સફર

મુરત્તિબ

મુફતી મહમૂદ બિન મવલાના સુલેમાન હાફિઝ્જી

બારડોલી (દા.બ.)

જામિઅહ ઈસ્લામિય્યહ તા'લીમુદ્દીન ડાભેલ, સિમલક,ગુજરાત, હિન્દ

લિપ્યંતર

અહમદહુસૈન ઉમર ગાઝી

પ્રકાશક

નૂરાની મકાતિબ

www.nooranimakatib.com

بسم الله الرحمن الرحيم

નામે કિતાબ :	દેખી હૂઈ દુનિયા
અઝ કલમ :	મુફતી મહમૂદ સાહબ બરડોલી દા.બ.
ઈશાઅત :	સન હિજરી ૧૪૩૬ મુતાબિક સન ઈસ્વી ૨૦૧૫
લિપ્યંતર :	અહમદહુસૈન ઉમર ગાઝી

મિલને કા પતા

(૧) મવલાના યુસૂફ ભાના આસનાવી, સિમલક : મો.નં. : ૦૯૮૨૪૦ ૯૬૨૬૭

EMAIL id : yusuf_bhana@hotmail.com

(૨)ઈદારતુસ્સિદ્દીક ડાભેલ, ગુજરાત ૦૯૯૧૩૩ ૧૯૧૯૦

(૩) ઈન્ટરનેટ પર :બુખારા, મસ્જિદે અક્સા, તુર્કી, સ્પેન, તાઈફ, વગૈરહ અસ્ફારકી કારગુઝારી ઔર દીગર ઈલ્મી બયાનાત ઔર સૂરતમેંહોનેવાલી હર પીરકી કુર્આને કરીમકી તફસીરકી મજલિસ ઔર જલાલૈન શરીફકા દર્સ ઔર મકાતિબમેંતા'લીમકા અનોખા આસાન ઔર સહલ તરીકા યે સબ ચીઝેંદેખને ઔર સુનને કે લિયે www.nooranimakatib.com પર ઝરૂર તશ્રીફ લાએં,બહૂત સારી કિતાબેંમુફતમેંડાઉનલોડ કરને કી ભી સહુલત હે.

ફેહરિસ્ત

સફરકે સાથીયોંકા તઆરુફ

(૧) મુશ્ફિકી વ મુહસિની વ ઉસ્તાઝી ઔર મેરે મુરશિદે ષાની (ખલીફએ અર્શદ હઝરત ફકીહુલ્ ઉમ્મત મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી નવ્વરલ્લાહ) હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (દા.બ.) શૈખુલ હદીષ વ સદર મુફતી જામિઅહ ઈસ્લામિય્યહ તઅલીમુદ્દીન ડાભેલ,સિમલક – ગુજરાત, રૂકને શુરા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ વ નદવતુલ્ ઉલમા લખનવ.

નોટ : ઈસ પૂરે સફરનામામેં જહાં કહીં ભી "હઝરત દામત બરકાતુહુમ" "હઝરત મુફતી સાહબ" યા સિર્ફ "હઝરત" કા લફઝ આયેગા તો વહાં હઝરત મુફતી અહમદ સાહબ દા.બ. હી કી ઝાત મુરાદ હે.

(૨) હઝરત અકદસ મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર અફ્રીકી દા.બ. (ખલીફએ શૈખુલ હદીષ મવલાના ઝકરિય્યહ સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂ ઔર જાનશીને ફકીહુલ ઉમ્મત હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ ગંગોહી (રહ.)

(૩) હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ મીર કાસિમી કશ્મીરી ઝીદત્ મઆલીકુમ, મુહતમિમ મદરસા રહીમીય્યહ બાંડીપૂરા, મુદીર "અન્નૂર", રૂકને શુરા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ.

(૪) મવલાના મહમૂદ ખેરવાંવાલે, મુહતમિમઃ મદ્રસા મહમૂદિયા ખેરવાં.

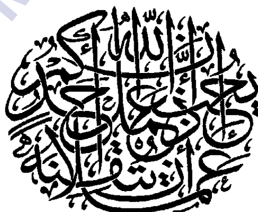
(૫) ખૂદ રાકિમુલ હુરૂફ, મુદર્રિસ જામિઅહ ઈસ્લામિય્યહ તઅલીમુદ્દીન ડાભેલ, સિમલક, ગુજરાત.

(૬) મુહતરમ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ દમણ.

SKY INTER NATIONAL TOUR AND TRAVELS DAMAN

(૭) મુહતરમ હાજી આબિદ ડંગમાર, મુકીમ લેસ્ટર બરતાનિયહ.

ઉઝબેકિસ્તાનકી ટૂર કંપની જિનકે સાથ ઈસ કાફલેકા સફર હુવા, બાદમેં હઝરત શૈખુલ હદીષ હઝરત મવલાના હનીફ સાહબ લૂહારવી (મ.ઝી.) કે કાફલહને ભી ઉનકે સાથ સફર કિયા, ઉનકા મુકમ્મલ પતા યહ હે :

પેશ લફ્ઝ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد خاتم النبيين وعلى

اله وصحبه وعلى من تبعهم باحسان الى يوم الدين آمين اما بعد!

મુઝે પિછલે કુછ સાલોંસે બિફઝલિલ્લાહી તઆલા અપને મુશ્ફિક વ મુહસિન, ઉસ્તાઝ ઔર મુરશિદે ષાની શૈખલ હદીષ હઝરત મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (દા.બ.) કી મઈય્યત (શોહબત) મેં મુલ્ક વ બેરૂને મુલ્ક દીનકી નિસ્બત સે જાનેકી સઆદત હાસિલ હોતી રહી હે. ذالك من فضل الله علينا

મદ્રસહમેં જિન અય્યામમેં અસ્બાકકા સિલસિલહ મવકૂફ હોતા હૈ, મષલન ઈમ્તિહાનાતકે અય્યામ ઔર તઅતીલાત કે અય્યામ ઈસમેં યે દીની દઅવતી અસ્ફાર હો જાતે હૈં, સાલે ગુઝશ્તા શવ્વાલ કે મહીનામેં મુહતરમ મુફતી અબ્દુલ હમીદ સાહબ ઔર મુફતી યુસૂફ ઈબ્ને મુફતી શબ્બીર સાહબ ઔર કારી ઝાકિર આલીપૂરી સાહબ (મુકીમ બ્લેકબર્ન બરતાનિયા) કી દઅવત પર બરતાનિયાકા સફર તય હુવા થા.

એક તવીલ અરસે સે યે દાઈયહ પેદા હો રહા થા કે તારીખી મકામાત બુખારા, સમરકંદ, તિરમિઝ વગૈરહ દેખને ચાહિયે ઔર ઈસ બહાને વહાંકે મુસલમાનોંકો ભી દીની બાત પહૂંચાનેકા મૌકા મિલ જાએગા.

હમારે બેરૂન કે અસ્ફાર કે ટિકટ,વીઝા વગૈરહ કી ખિદમત દમણ કે હમારે મુહતરમ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ અંજામ દેતે હૈં, ઉન્હોંને યે બાત બતાઈ કે ઉઝબેકિસ્તાન ઐરલાઈન કે ઝરીએ અગર બરતાનિયાકા સફર કિયા જાએ તો દૂસરી ઐર લાઈનકે મુકાબલહમેં ટિકટ કે મસારિફ(ખર્ચ) ભી કુછ કમ હે ઔર હર ઐરલાઈન અપને મુલ્ક કે કિસી બળે શહરસે હોકર કે હી સફર કરતી હે, લિહાઝા બરતાનિયહ જાતે હૂએ તાશકંદ, બુખારા, તિરમિઝ વગૈરહ ભી બીચ મેં આ હી જાએગા, ઉનકી યે બાત બંદેકો પસંદ આઈ; ઈસ લિયે ઈસ ચીઝકો મલહૂઝ રખકર ઉઝબેકિસ્તાન હોતે હૂએ બરતાનિયહ કે સફરકા નિઝામ બનાયા ગયા, યે પૂરા સફર દીની નિસ્બત પર હુવા થા.

બરતાનિયહ મેં હર જગહ મુખ્તલિફ મજાલિસમેં ઉલમા ઔર આમ્મતુલ મુસ્લિમીન કે મજમઅ મેં તાશકંદ, તિરમિઝ,બુખારા,સમરકંદ,ગજદવાન વગૈરહ શહરોં કે કુછ હાલાત બયાન કિએ થે. ફિર જબ સફર સે વાપસી હૂઈ તો બહૂત સારે ઉલમાકા ઈસ્રાર રહા કે ઈસ સફરકી કારગુઝારી કી મુકમ્મલ મજલિસ હોની ચાહિએ,તાકે પૂરે આલમે ઈસ્લામ કો ઈલ્મો મઅરિફત કે બેશબહા (કીમતી) ખઝાને જિન શહરોં સે મિલે,ઉનકી તાઝહ સૂરતે હાલસે વાકિફીયત હો.

ચુનાન્ચે જામિઅહ ડાભેલ કે વસીઅ હોલમેં ઈસ મજલિસ કા ઈન્ઈકાદ કિયા ગયા, બમ્બઈ સે અહમદાબાદ તક કે નામવર ઉલમા ઔર મુફતિયાને ઈઝામને ઈસ મજલિસમેં શિરકત ફરમાઈ ઔર હઝરત (દા.બ.) કી તવજ્જુહાતકી બરકત સે તકરીબન દો ઘંટે સે ઝાઈદ મુફસ્સલ ખિતાબ હુવા, ચૂંકે સફરકી બહૂત સારી બાતેં જિનકા તઅલ્લુક હઝરત દા.બ. કી ઝાતે આલી સે થા, ઉસકો મેં હઝરત કી હાજરીમેં બયાન કરને કી હિમ્મત નહીં કર સકતા થા, કયૂંકે હઝરત દા.બ. કા મિઝાજ યે હે કે વહ અપના તઆરૂફ પસંદ નહીં ફરમાતે.

ઈસ સફરકી કારગુઝારી કે લિએ ખૂદ હઝરત દા.બ.ને બળા એહતિમામ ફરમાયા, ઝુઅફ ઔર પીરાનાસાલી કે બાવજૂદ શુરૂઅ સે આખિર તક મજલિસમેં તશરીફ ફરમા રહે, દરમિયાન મેં એક– દો જગા પર દોરાને ખિતાબ હઝરતને કુછ રહબરી ભી ફરમાઈ, તવજ્જુહાત ઔર દુઆએં તો મુસલસલ શામિલેહાલ રહીં ઔર આખિરમેં દસ બારહ મિનટ કા એક જામિઅ ખિતાબ ભી હઝરતને ફરમાયા, ઈસે ભી ઈસ સફરનામામે બતોરે નગીનહ કે જોળ દિયા ગયા હે, બાહિર સે આનેવાલે ઉલમાકે લિયે એક બળી મિકદારમેં ખાના ખૂદ હઝરતને તૈયાર કરવાયા, જબ યે મજલિસ મુકમ્મલ હૂઈ તો ઈન્ટરનેટ કે ઝરીએ આલમ કે દૂર દરાઝ મમાલિક ઔર શહરોં કે ઉલમા ઔર મુસલમાનોંને સુના, બેહદ પસંદ કિયા ગયા ઔર બહૂતસોં કી ચાહત થી કે ઉસકો કિતાબી શકલમેં શાઈઅ કિયા જાએ.

ડાભેલકી ઈસ મજલિસકા શુહરહ હુવા તો ઔર ભી બહૂત સી જગહોં સે બ–ઈસ્રાર યે તકાઝે હૂએ કે કારગુઝારીકી મજાલિસ હોની ચાહિએ, ખુસૂસન સૂરત શહરમેં મુહતરમ વ મુકર્રમ હાજી ઈસ્માઈલ જાનૂ ઔર હાજી અખ્તર મેમણ સાહબ જિનકે ઝરીઅહ સે ઉલમાકી મજાલિસ સૂરત શહરમેં હુવા કરતી

હૈં, ઈસમેં ખાસ કર ઈસ્માઈલભાઈકી તરફ સે શદીદતરીન ઈસ્રાર હુવા, લિહાઝા સૂરત કી ચુડઘર મસ્જિદમેં એક દૂસરી મજલિસ કા ઈન્ઈકાદ હુવા, ડાભેલકી મજલિસમેં જો બાતેં અર્ઝ નહીં કર સકા થા, ઝિયાદહતર બાતેં સૂરત કી મજલિસમેં અર્ઝ કી ગઈ હે, અલહમ્દુલિલ્લાહ દોનોં મજલિસ કી C.D. ભી સેંકડોં કી તઅદાદમેં લોગોંને લીં ઔર ઈન્ટરનેટ પર ભી હઝારોં લોગોંને ઈસસે ઈસ્તિફાદહ કિયા.

ઉઝબેકિસ્તાન કે ઈસ સફરમેં એક ઔર નામવર આલિમે દીન હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ કાસિમી કશ્મિરી (ઝિદત્ લુત્ફુહૂ) કી સુહબત કા શર્ફ ભી હાસિલ હુવા, વહ રિસાલહ "અન્નૂર" કે બાની ઔર મુદીર ભી હે, લિહાઝા ઉન્હોંને સફરકી કારગુઝારી મુખ્તલિફ કિસ્તોંમેં અપને રિસાલા"અન્નૂર" મેં લિખી.

હઝરત અકદસ મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ નકશબંદી દા.બ. કી ઈસ ઈલાકે કી એક કારગુઝારી શાઈઅ હો કર મકબૂલ હો ચુકી હે, હઝરત વાલા કે સફર કે કઈ સાલ ગુઝર ચુકે હૈં, લંબે ઝમાનહ કી વજહ સે ઉઝબેકિસ્તાનકી સૂરતે હાલ મેં પૂરી તબદીલી આ ચુકી હે, ઈસ લિએ તાઝહ સૂરતે હાલ કા સામને લાના એક અહમ કામ થા.

ઈસ કારગુઝારી કો મુરત્તબ કરનેમેં હસ્બે ઝેલ ઉમૂર કી રિઆયત કી ગઈ હે :

(૧) ડાભેલ ઔર સૂરત દોનોં જગહ પર જબ કારગુઝારીવાલા બયાન હુવા, તબ બંદા કે હાથમેં તહરીરી નોટ્સ મવજૂદ થે, યે નોટ્સ સફર કે દૌરાન બંદેને તૈયાર કિએ થે.

(૨) દોરાને સફર શરઈ હુદૂદમેં રહતે હૂએ મુહતરમ ભાઈ આબિદ ડંગમાર સાહબને જદીદ ઝરાઈઅ સે મુખ્તલિફ મકામાત પર વાકિઆત ઔર મકામાત કો મહફૂઝ કિયા થા.

ઉન દોનોં ચીઝોં સે ભરપૂર ઈસ્તિફાદહ (ફાઈદા ઉઠા) કર કે યે સફરનામા તૈયાર હુવા હે.

(૩) હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ (દા.બ.) કા જો મઝમૂન "અન્નૂર" મેં શાઈઅ હુવા થા, ઈસસે ભી કાફી ઈસ્તિફાદહ કિયા ગયા હે.

(૪) હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ નકશબંદી (દા.બ.) કે સફરનામે સે ભી કદરે ઈસ્તિફાદહ કિયા ગયા હે.

(૫) સફર કે અન્વાઅ, અકસામ ઔર આદાબ કે સિલસિલહમેં હઝરત મુફતી મુહમ્મદ શફીઅ સાહબ (રહ.) કી કિતાબ " મઆરિફુલ કુર્આન" ઔર મવલાના મુફતી ઈન્આમુલહક સાહબકી કિતાબ " અહકામે મુસાફિર" સે ભરપૂર ઈસ્તિફાદહ કિયા ગયા. فاعتبروا ياأولى الابصار

ઈસ સફરમેં દેખે હૂએ બા'ઝ અહવાલકા ભી ઈસ કારગુઝારીમેં તઝકિરહ હે, ઉસકા મકસદ કિસી કમઝોર હાલતકી ઈશાઅત હરગિઝ નહીં હે, કિસી મુસલમાન કે ઐબ યા બુરાઈકો ઉછાલને સે અલ્લાહ તઆલા હમારી હિફાઝત ફરમાએ, ઈન અહવાલ કે ફેલાનેકા મકસદ યે હે કે સામિઈન (સુનનેવાલે) ઔર કારિઈન (પઢનેવાલે) કી ઈબ્રત કે વાસ્તે ઈન વાકિઆત કો બયાન કિયા ગયા હે, સાથ હી સામિઈન ઔર કારિઈન અપની અપની ઈસ્તિતાઅત કે મુતાબિક ઉસ ઈલાકે કે મુસલમાનોં કે લિએ ઔર અપને લિએ ઔર પૂરે આલમ કે મુસલમાનોં કે લિએ હિદાયત ઔર દીન પર ઈસ્તિકામત કી દુઆ કા એહતિમામ કરેં ઔર જિસસે જિસ તરહ જિસ કદર બન સકે ખુસૂસન ઉસ ઈલાકે કે મુસલમાન ઔર ઉમૂમન પૂરે આલમમેં દીની બેદારી, ઈશાઅતે દીન ઔર હિફાઝતે દીનકી ફિક્ર ઔર કોશિશ કરેં ઔર ઉમ્મતકો અસ્બાબે ઝવાલ સે બચાને કી ભરપૂર કોશિશ કી જાએ.

અલ્લાહ તઆલા ઈન સતરોં (લખાણ)કો કુબૂલ ફરમાવે, અપની રઝા ઔર ખૂશનૂદી કા ઝરીઅહ બનાએ. આમીન. કાશ ઉઝબેકિસ્તાન કે યે સબ ઈલાકે ફિર સે ઉલૂમો મઅરિફત કે મરાકિઝ બન જાએ. وماذلك على الله بعزيز

ઐસે તો અલ્લાહ તઆલા કી યે અજીબો ગરીબ શાન રહી હે કે અહાદીષ કો કિતાબી શકલોંમેં જમઅ કરને કા કામ ઝયાદહતર અહલે અજમ સે લિયા ગયા, ઈસ લિએ પૂરી દુન્યા કે મુસલમાનોં કો બુખારા, સમરકંદ, તિરમિઝ સે ઈલ્મી રૂહાની નિસ્બતેં હૈં લેકીન માદરે ઈલ્મી જામિઅહ ડાભેલ કો યે સઆદત ભી હાસિલ હે કે જામિઅહ કે દોરે અવ્વલમેં જબ ઈમામુલ અસ્ર અલ્લામા અનવર શાહ કશ્મીરી (રહ.) ઔર અલ્લામા શબ્બીર અહમદ ઉષ્માની (રહ.) જામિઅહ કી મસ્નદે ઈલ્મી કી ઝીનત થે ઉસ દોરમેં બુખારા, સમરકંદ કે ઈલાકે સે ભી તિશ્નગાને (પ્યાસે) ઉલૂમે નુબુવ્વત યહાં પહુંચે, ગોયા કે જામિઅહ કા

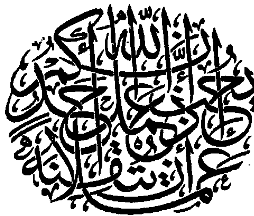
ઈલ્મી, રૂહાની ફયઝ અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ઉન મરાકિઝે ઈલ્મો મઅરિફત બુખારા, સમરકંદ વગૈરહ ભી પહુંચા હૈ. ذلك فضل الله يعطيه من يشاء

મુઝે અપની તમામતર ઈલ્મી કોતાહિયોં કા એ'તિરાફ હે, ઈસ સફરનામામેં જો કોતાહી આપકો નઝર આએ તો ઝરૂર મુત્તલિઅ ફરમાએ. ઈન્શાઅલ્લાહ આઈન્દહ એડિશનમેં ઉસકી ઈસ્લાહ કર લી જાએગી ઔર ઈસ નેક કામમેં આપભી શામિલ હોંગે, ઈસ સફરનામા કી મુકમ્મલ તૈયારીમેં અઝીઝે મુહતરમ મવલાના મુફતી ઉવૈસ ઈબ્ને ફારૂક કંજરી સલ્લમુહુ વ આફાહુ કી મેહનતોં કા બહૂત બળા હિસ્સા રહા હે, અલ્લાહ તઆલા અઝીઝ મવસૂફ કો જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ ઔર ખિદમતે દીન કે લિયે કુબૂલ ફરમાએ.

વસ્સલામ

અલ અબ્દ મહમૂદ બારડોલી

જામિઅહ ઈસ્લામિય્યહ તા'લીમુદ્દીન ડાભેલ– ગુજરાત

કલિમાતે બાબરકત

ઉસ્તાઝી વ મુશ્ફિકી હઝરત મવલાના સુલેમાન સાહબ ચોકસી (દા.બ.)

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم

સહીહ બુખારીમેં હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી (રદિ.) કી રિવાયત હે કે નબીએ કરીમ (ﷺ) ને ઈલ્મો હિદાયત કો બારિશ સે તશબીહ દી હે :

مثل ما بعثنی الله به من الهدی والعلم کمثل الغیث الکثیر

રિહલાત વ અસ્ફાર ઈસ ઉમ્મતકા ખાસ કર ઈલ્મો હિદાયત કી નિસ્બત પર તુર્રએ ઈમ્તિયાઝ રહા હે, નબીએ કરીમ (ﷺ) કે રિહલાત (સફર) સહાબએ કિરામ (રદિ.) કે અસ્ફાર વ રિહલાતુલ મુહદ્દિષીન તો ઈસ્લામી તારીખકા એક બહૂત વસીઅ બાબ હે.

ઈસ લિએ હઝરતજી મવલાના મુહમ્મદ યુસૂફ સાહબ (રહ.) દાઈકો સૂરજ સે તશબીહ દે કર ફરમાતે થે કે સૂરજ કી તીન સિફાત દાઈ મેં હો :

(૧) સૂરજ હમેશા ચલતા હે. (૨)અપના નૂર લે કર ચલતા હે, (૩) જિસે ભી ફયઝયાબ કરતા હે ઈસ સે ઉજરત નહીં માંગતા. બકોલ ઈકબાલ મર્હૂમ :

જહાં મેં અહલે ઈમાં સૂરતે ખૂરશીદ જીતે હૈં
ઈધર ડૂબે ઉધર નિકલે ઉધર નિકલે ઈધર ડૂબે

મવજૂદહ દોરમેં અસ્બાબો વસાઈલ કી સહૂલતોં કે બાઈષ સફર બહૂત આસાન ઔર આરામદેહ હો ગયા હે, ઈસ લિયે દુન્યામેં લોગ મુખ્તલિફ મકાસિદ કે તહત સફર કરતે હૈં.

મગર અલ્લાહ તઆલા કે કુછ મકબૂલ બંદે સૂરજકી તરહ આલમ કે ઉફુક પર તુલૂઅ હોતે હૈં, ઔર બાદલ બનકર ઈલ્મો હિદાયતકી બારિશ લે કર ગાંવ ગાંવ, બસ્તી બસ્તી, બંજર ઝમીનોં મેં જાકર બરસ્તે હૈં : બકોલ શખ્સે

સુબ્હ ચલતે હૈં શામ ચલતે હૈં ઈશ્કવાલે મુદામ ચલતે હૈં,
સાથ ચલતી હે ઉનકે યૂ દુન્યા જૈસે પીછે ગુલામ ચલતે હૈં

ઉન્હી નફૂસે કુદસીય્યહ મેં મેરે ઉસ્તાઝે મુહતરમ ઔર મુશ્ફિક મુરબ્બી હઝરત મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (ઝી.મ.) હૈં. ગુઝશ્તા સાલ હઝરતને બુખારા, સમરકંદ વગૈરહ ઈલાકોં કા સફર ફરમાયા, ઉસ સફર મેં રફીકે સફર

હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ પાંડોર સાહબ (દા.બ.) ઔર બકોલે સઅદી (રહ.)

હમઅઝ અહદ ખૂરદી આષારે બુઝુર્ગી દર નાસિયએ ઉ પયદા

કે મિસ્દાક અઝીઝમ મુફતી મહમૂદ સાહબ બારડોલી હફિઝહુલ્લાહ વ રઆહૂ થે.

સફરનામા ઈફાદીયત કે એ'તિબાર સે બળી અહ્‌મિયત રખતા હે, " સફર વસીલઆ ઝફર" સહીહ મઅનોંમેં ઉસી વકત હો સકતા હૈ જબ કે મુસાફિર અપને સફરમેં દૂસરોં કો શરીક કરે ઔર સફરમેં દૂસરોં કો શરીક કરના ઈસ તરહ મુમ્કિન હૈ કે તમામ તજરુબાત વ મુશાહદાત કો ઈસ તરહ બયાન કર દિયા જાએ કે સફરનામા પળ્હનેવાલા ઝહની તૌર પર ઈન રાસ્તોં ઔર ગુઝરગાહોં પર અપને કો મવજૂદ મહસૂસ કરે, જિનસે સફરનામા કા મુસાફિર ગુઝરા હૈ. ઔર ઉસકો ઈલ્મી, ઈસ્લાહી, સિયાસી, જુગરાફિયાઈ(ભૌગોલિક), તમદુની(સંસ્કૃતિક) અહવાલ સે વાકિફીય્યત હો.

ફિર જબ કે સફર કરનેવાલી શખ્સિયત સાહિબે સિલસિલા ભી હો તો ઈસ સફરનામહસે ઉનકે બેશુમાર મુસ્તરશિદીન ઔર મુતઅલ્લિકીન કો ઈસ્લાહે નફસ કે સાથ સુહબતે શૈખ કા બદલ ભી મિલ જાતા હૈ.

એક ઐસી હી શખ્સિયત કા ઝેરે નઝર સફરનામા ઝેવરે તબઅ સે આરાસ્તહ હો કર મંઝરે આમ પર આ રહા હૈ, જિસે અઝીઝમ મહમૂદ બારડોલી (ઝી.મ.) ને મુરત્તબ કિયા હૈ.

અલ્લાહ તાલાઆ સે દસ્ત બ – દુઆ હૂં કે ઉસે તમામ મુસ્તર્શિદીન, મુતઅલ્લિકીન કે લિયે બે ઈન્તિહા મુફીદ ફરમાએ ઔર હઝરત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ ઝીદત્ મકારિમહુમ કો બાઈહમા સિહતો આફીયત તાદેર હમારે સરોં પર બાકી રખે.

દુઆગો : સુલેમાન ચોકસી

ખાદિમુત્તદરીસ, દારૂલ ઉલૂમ ઝકરિય્યહ, જુનૂબી અફ્રીકા

સાબિક ઉસ્તાઝ વ નાઝિમે તઅલીમાત જામિઅહ ઈસ્લામિય્યહ તા'લીમુદ્દીન

ડાભેલ,સિમલક, ગુજરાત

અહાદીષ હમ તક કિસ તરહ પહૂંચી

અહાદીષ,નબીએ કરીમ (ﷺ) સે હઝરાતે મુહદ્દિષીન તક

હઝરત નબીએ કરીમ (ﷺ) ને જો બાતેં અપની ઝુબાને અકદસ સે ઈર્શાદ ફરમાયીં, ઉસકો હમ " કૌલી અહાદીષ" સે તઅબીર કરતે હૈં, નબીએ કરીમ (ﷺ) ને જો ચીઝ કર કે દિખાઈ, ઉસ અમલ કો " હદીષે ફેઅલી" કહતે હૈં, ઔર કોઈ કામ નબીએ કરીમ (ﷺ) કે સામને કિયા ગયા ઔર આપને ખામોશ રહ કર તાઈદ ફરમાઈ, ઉસકો હમ "તકરીરે રસૂલ" સે તઅબીર કરતે હૈં, યે તીનોં ચીઝેં કિયામત તક કે ઈન્સાનોં કે લિએ અલ્લાહ તઆલા કી એક કીમતી નેઅમત હે, યે સબ ચીઝેં હઝરાતે સહાબા (રદિ.) ને અપને સીનોં મેં મહફૂઝ કી, અપની ઝિંદગીયોંમેં ઉસકો અમલી તૌર પર અપનાયા ઔર હઝરાતે સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને ઈસ અઝીમ અમાનત કો અપને શાગિર્દો તક પહૂંચાયા જિન કો હમ હઝરાતે તાબિઈન સે તઅબીર કરતે હૈં.

હઝરાતે તાબિઈન કો નબીએ કરીમ (ﷺ) કી અહાદીસ કે ઈસ ખઝાને કે સાથ સહાબા (રદિ.)કે અકવાલ ઔર આ'માલ ઔર તરબિયતકી ઈઝાફી દોલત ભી નસીબ હૂઈ, હઝરાતે તાબિઈનને યે તમામતર ખઝાને અપને તલામિઝહ જિનકો હમ તબએ તાબિઈન કે નામ સે યાદ કરતે હૈં, ઉન તક મુન્તકિલ કિયે ઔર હઝરાતે તાબિઈન યા તબએ તાબિઈન યા ઉનકે શાગિર્દો સે યે અઝીમુશ્શાન ઝખીરહ અઈમ્મએ હદીષ કો મિલા, અઈમ્મએ હદીષને અપને અપને અંદાઝ સે ઈસકો મુરત્તબ ઔર મુદવ્વન કિયા, જો આજ ઉમ્મત કે હાથોં મેં કુતુબે અહાદીષ કી શકલ મેં મવજૂદ હે,ઉમ્મતે મુસ્લિમા કે લિયે કિયામત તક કુર્આન મજીદ કે સાથ યે અમલી ઝખાઈર રહનુમા ઔર આખિરત મેં નજાત કા ઝરીઅહ હે. અઈમ્મએ મુજતહિદીન(મુફતીઓ)ને ઉન્હી ખઝાનોં કો સામને રખ કર નયે પેશ આનેવાલે મસાઈલમેં ઈજતિહાદ કર કે ઉમ્મત કી સહીહ રહબરી કી, બિલાશુબા યે અઈમ્મએ હદીષ પૂરી ઉમ્મત કે મુહસિનીન મેં સે હૈં, ઝિન્હોંને અહાદીષ કે ઝખીરહ કો બળી મેહનત ઔર મશક્કત કે સાથ જમઅ કર કે ઈન્સાનોં કે લિએ મહફૂઝ કર લિયા, વાકિઅહ યે હે કે કિયામત તક આનેવાલે ઈન્સાનોં પર ઉન હઝરાતે મુહદ્દિષીન કા બળા એહસાન હૈ, ઈસ લિએ હર મો'મિન કો ઉન હઝરાત સે અકીદત વ મુહબ્બત કા રિશ્તા હોના ચાહિએ.

કુર્આને કરીમ, અહાદીષે મુબારકહ, ઈજમાઅ ઔર કિયાસ અહકામે ઈસ્લામકી મઝબૂત બુનિયાદ હૈં ઔર કિસી ભી ઈમારત કા એક ભી સુતૂન અગર કમઝોર હો તો ઈમારત કા વુજૂદ ખતરેમેં પડ જાતા હે, યહી સૂરતે હાલ આજ ઈસ્લામ જૈસે દીને મતીન કે સાથ ભી પેશ આ રહી હે, ઈસ્લામકે દુશ્મનો કી જાનિબસે ગલત તરીકેસે જાનબૂઝકર (દંભ) ઈસકી બુનિયાદોં કો કમઝોર બતલાને કી કોશિશ રોઝ અફઝૂં તેઝ સે તેઝતર હોતી જા રહી હે,ઈસીમેં સે એક "અહાદીષે રસૂલ" ભી હૈ.

આએ દિન યે સુવાલ ઉઠાયા જાતા હે કે આપ(ﷺ) કે ઝમાને મેં અહાદીષ કી કિતાબત નહીં હૂઈ ઔર ન સહાબાએ કિરામને અહાદીષ કો કલમબંદ કિયા ; બલ્કે તદવીને અહાદીષ(સંપાદન) કા ખ્યાલ ડેઢ સદી બાદમેં પેદા હુવા જબકે આપ(ﷺ) સે બરાહે રાસ્ત અહાદીષ સુનનેવાલે સહાબા (રદિ.)મેં સે કોઈ ભી મવજૂદ ન થા. નીઝ ખૂદ આપ(ﷺ)ને ભી કિતાબતે હદીષ સે સખતી સે મનઅ ફરમાયા થા, ઈસ ઈર્શાદ કી તા'મીલમેં ભી સહાબાએ કિરામ (રદિ.) ને અહાદીષ કલમબંદ કરને સે પરહેઝ કિયા થા, ઝાહિર સી બાત હૈ કે ઈન હાલાતમેં સેંકડોં સાલ બાદ જબ મહઝ હાફિઝા કી બુનિયાદ પર અહાદીષ કી જો કિતાબેં આલમે વુજૂદમેં આઈ ઈન પર કિસ તરહ એઅતિમાદ કિયા જા સકતા હૈ ? દર્જે ઝેલ સુતૂર મેં ઈસી એઅૂતિરાઝ કે ઈઝાલહ(જવાબ દેને) કી સઈ કી ગઈ હૈ.

સબ સે પહલી બાત તો યે હે કે ઐસી બાત તો વહી શખ્સ કર સકતા હૈ જિસ ને તારીખ કા મુતાલઅહ હી નહીં કિયા, નીઝ યે એક તારીખી જૂઠ હૈ કે આપ(ﷺ) કે ઝમાના મેં કિતાબતે હદીષ નહીં હૂઈ ઔર ઉસ ઝમાનહ મેં સિર્ફ હાફિઝહ કે ઝરીએ હિફાઝત કી ગઈ, કયૂંકે હજ્જતુલ વિદાઅ કે મશહૂર ખુત્બહ મેં ખૂદ આપ(ﷺ) ને અહાદીષ કી નશ્રો ઈશાઅત કા અમ્ર ફરમાને કે બાદ હઝરત અબૂ શાહ (રદિ.)કી દરખ્વાસ્ત પર ઉસ ખુત્બે કો લિખવા કર ઈનાયત ભી ફરમાયા.

ઈમામ બુખારી (રહ.)ને ઉસકી તખરીજ કરતે હૂએ ફરમાયા :

الا ليبلغ الشاهد الغائب فلعل من يبلغه ان يكون اوعى له من بعض سمعه

(સહીહ બુખારી :૨/ ૫૪)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) કા બયાન હે કે આપ(ﷺ)ને ફરમાયા : ઈલ્મકો મુકય્યદ કર લો, હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ને દરયાફત ફરમાયા કે મુકય્યદ કા કયા મતલબ હૈ? ઈર્શાદ ફરમાયા કે : લિખના.

(મજમઉઝઝવાઈદ : ૧૫૨)

હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક શખ્સ ને આપ(ﷺ)સે અહાદીષ યાદ ન રહને કી શિકાયત કી તો ફરમાયા : અપને હાથ સે મદદ લો, યા'ની લિખ લિયા કરો. (અયઝન)

આમ સી બાત હૈ કે જબ ખૂદ દરબારે રિસાલત સે અહાદીષ કો મહફૂઝ રખને ઔર યાદ ન રહને પર ઉનકી કિતાબત કી ઈજાઝત દી જાતી હૈ તો સહાબએ કિરામ (રદિ.) જૈસે પરવાના સિફત નુફૂસ ઈસ શમએ નુબુવ્વત પર કયૂં જાન ફિદા ન કર દેતે ? ઔર ઐસા હી હુવા કે સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને હિફાઝતે હદીષકે લિએ ઉસ દોર કે મુનાસિબ હર મુમ્કિન તરીકહ ઈખ્તિયાર ફરમાયા, બડે સહાબા હઝરત અબૂ બક્ર (રદિ.), સઅદ બિન ઉબાદહ (રદિ.), અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.), સમુરહ બિન જુન્દુબ (રદિ.), જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.), અબૂ હુરયરહ (રદિ.), અનસ બિન માલિક (રદિ.) ઔર અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ (રદિ.) જૈસે હઝરાત આપ(ﷺ)કે ઝમાનેમેં ઝિયાદહ અહાદીષ લિખા કરતે થે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ (રદિ.) કા મુરત્તબ કરદહ એક હઝાર અહાદીષ પર મુશ્તમિલ મજમૂઆ " સહીફએ સાદિકહ" કહલાતા થા, હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) કે એક શાગિર્દને ઉનકી બયાન કરદહ રિવાયાત કો જમઅ કિયા થા, જિસમેં ૧૩૮ અહાદીષ દર્જ થીં, જો "સહીફએ હુમામ બિન મુનબ્બહ" કે નામ સે મશ્હૂર હે, તાબિઈનકે ઝમાનેમેં ઈકરમહ મવલા ઈબ્ને અબ્બાસ (રહ.), ઉરવહ બિન ઝુબેર (રહ.), રજાઅ બિન સુલેમાન અઅમશ (રહ.) વગૈરહ હઝરાત ઈસ ખિદમતમેં નુમાયાં તૌર પર સરગરમ નઝર આતે હૈં.

ઈબ્ને શિહાબ ઝોહરીને હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) કે હુકમ પર સબસે પહલે અહાદીષ કો જમઅ કિયા થા, ઉસી ઝમાનહમેં ઈમામે આ'ઝમ હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફહ (રહ.) કી કિતાબ "કિતાબુલ આષાર" ભી બહોત

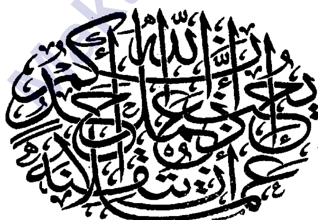
મશ્હૂર હૂઈ, જિસકો ચાલીસ હઝાર અહાદીષ મેં સે મુન્તખબ કર કે લિખવાયા ગયા થા ઔર ૨૦ સે ઝાઈદ શાગિર્દો ને મુખ્તલિફ અવકાત મેં ઉન સે સુન કર તરતીબ દી થી, ઉસકે દો નુસ્ખે આજભી બરિવાયતે ઈમામ મુહમ્મદ (મુ.૧૮૯) ઔર બરિવાયતે ઈમામ અબૂ યુસૂફ (મુ.૧૮૨) "કિતાબુલ આષાર" આજભી શાઈઅ હે, ઈસી તરહ ઈમામ સાહબ કી દૂસરી કિતાબ " મુસ્નદે ઈમામ આ'ઝમ" બહોત મશ્હૂર હૂઈ, જિસકો તકરીબન ૧૭ / શાગિર્દો ને અપની તરતીબ સે ઉમ્મતકે સામને પેશ કિયા, ઈમામ મુહમ્મદ જો ઈમામ સાહબકે માયએ નાઝ શાગિર્દ હૈં, ઉન્હોંને કિતાબુલ આષાર કી રિવાયત કે સાથ સાથ દૂસરી કિતાબેં ભી મુરત્તબ કીં, જિસમેં " મુઅત્તા ઈમામ મુહમ્મદ " બહોત મકબૂલ હૈ જો ઉન્હોંને ઈમામ માલિક સે સુન કર તરતીબ દી હૈ ઈસી તરહ ઉનકી તીસરી કિતાબ "الحجة على اهل المدينة" ભી ફિકહુલ હદીષકી બુનિયાદી કુતુબ મેં શામિલ હૈ.

સન હિજરી ૨૨૧ તક કા ઝમાનહ તબએ તાબિઈનકા દોર કહલાતા હૈ, ઈમામ મુહમ્મદ (રહ.) ઔર ઈમામ અબૂ યુસૂફ ભી ઉસી દૌર મેં ગુઝરે હૈં, ઉસ દૌર મેં ઉનકે અલાવહ ઈબ્ને જુરેજ (મુ.૧૫૦), ઈમામ અવઝાઈ (મુ.૧૫૬) મુઅત્તા ઈબ્ને અબી ઝઅબ (મુ.૧૫૮), મુસન્નફે શઅબહ બિન હજ્જાજ (મુ.૧૬૦), જામિઅ સુફિયાન ષૌરી (મુ.૧૬૧), જામિઅ સુફિયાન ઈબ્ને ઉયય્નહ (મુ.૧૯૮), મુસન્નફે લયષ બિન સઅદ (મુ.૧૭૫), મુઅત્તા ઈમામ માલિક(મુ.૧૮૨), અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક કી કિતાબ "અઝ્ઝુહદ" (મુ.૧૮૧), મુસ્નદે તયાલિસી(મુ.૨૦૪), મુસ્નદે ઈમામ શાફઈ (મુ. ૨૦૪), મુસ્નદે દારમી (મુ.૨૦૫), જામિઅ અબ્દુર્રઝઝાક (મુ.૧૧૨) ઔર મુસ્નદે હુમૈદી (મુ.૨૧૯) જૈસી અઝીમુશ્શાન કુતુબે અહાદીષ મુરત્તબ હૂઈ.

બાદમેં આનેવાલે મુહદ્દિષીન ઔર ફુકહાએ કિરામ તક સહીહ અહાદીષ પહૂંચને કા ઝરીઅહ ઉન્હી હઝરાત કી યે બુલંદો બાલા કાવિશેં બની હૈં, ઈસી તરહ બાદ કે દૌર કી તમામ તસાનિફ ઈન કિતાબોંકી નકલ યા અકસ ભી કહી જા સકતી હૈં, સહીહ બુખારી,સહીહ મુસ્લિમ, સહીહ ઈબ્ને ખુઝયમા, સહીહ અબી ઉવાના, સહીહ અલમુન્તકા ઈબ્નુસ્સકન, સહીહ ઈબ્ને હિબ્બાન, અબૂદાઉદ, તિરમિઝી, નસાઈ, ઈબ્નેમાજહ વગૈરહ કુતુબે અહાદીષ આજ ભી ઈલ્મી હલ્કોં મેં બળી મોઅતબર અને મુસ્તનદ હૈં જો મઝકૂરહ બાલા કુતુબ હી

સે મા'ખૂઝ હૈં.

ઈસસે યે બાત બ–ખૂબી વાઝેહ હોતી હે કે ઝમાનએ નબવી, દૌરે સહાબા વ તાબિઈન હત્તા કે અઈમ્મએ સિત્તા કે દૌર તક મુસલ્સલ્ કિતાબતે અહાદીષ કા કામ જારી રહા ઔર કોઈ ઐસા મુઅતદ બિહી ખલા નહીં પાયા ગયા જો ઝખીરએ અહાદીષ સે રફઅ એઅતિમાદ કા ઝરીઅહ બન સકે.(મુલખ્ખસ કિતાબતે હદીષ, માહનામહ અલફારૂક–જમાદિયુષ્ષાનીયહ સન હીજરી ૧૪૧૮)

અદબ કે ફવાઈદ

ઈન્સાની ઝિંદગીમેં અદબ વ તહઝીબ વો જવહર હૈ કે ઈસસે અખ્લાક રોશન ઔર કિરદાર મુઝય્યિન હોતે હૈં, શબો રોઝ કે આ'માલમેં હુસ્નો જમાલ ઔર મુઆશિરતી મિઝાજમેં ખૂશગવારી પેદા હોતી હૈ.

મષલ મશ્હૂર હૈ "બાઅદબ બાનસીબ બે અદબ બેનસીબ" અદબ સે કામ કરનેવાલા અચ્છા નસીબ પાતા હૈ ઔર બેઅદબ અચ્છે નસીબ સે મહરૂમ રહતા હૈ.

ઈસ્લામકી જામિઈય્યત

ઈસી બિના પર હયાતે ઈન્સાની કા કોઈ ઐસા ગોશા ઔર પહેલૂ નહી , કે શરીઅતે ઈસ્લામીને અદબ વ તહઝીબ કે ઝરીઅહ રહનુમાઈ ન કી હો, ઔર ઈન્સાની ઝિંદગી કે હર દો અહવાલ સફર વ હઝરકા કોઈ ઐસા પહલૂ નહી, જો આદાબે ઈસ્લામીકી તા'લીમ સે ખાલી હો, હઝરત નબીએ કરીમ (ﷺ) ને અપને ઈર્શાદાત ઔર અમલે મુબારક સે હર શોઅબહ મેં અપની ઉમ્મતકી બેમિષાલ રહબરી ફરમાઈ

ઝિંદગી કા કોઈ શોઅબહ હો સફર હો કે હઝર
ગોશએ ઝિંદગી હો યા મઅરિકએ ફિક્રો નઝર
રાહત વ અલમ કા આલમ હો કે હંગામએ ખતર
અરસએ જંગ હો કે બારગહે ઈલ્મો હુનર
રહ્નુમાઈ કી જહાં જબ ભી ઝરૂરત હોગી
રહનુમા સિર્ફ મુહમ્મદ (ﷺ) કી શરીઅત હોગી

સફરકે આદાબ

યહાં હમ ઝિંદગીકે સિર્ફ એક શોઅબહ યાની સફરકે આદાબ ઝિક્ર કરના ચાહતે હૈં.

હઝરત ઈમામ ગિઝાલી (રહ.) ફરમાતે હૈં : કે મુસાફિર આગાઝે સફર સે પહલે ઈન હુકૂક કી અદાયગી સે સુબુકદોશ હો જાએ જિન કા તઅલ્લુક અહલો ઈયાલ કે નાન વ નફકહ સે હો, યા કિસીકી અમાનત ઔર કર્ઝ સે હો, ઈન ઝિમ્મેદારીયોંકા ઈન્તિઝામ બખૂબી કરે, જિનકી જવાબદારી ઈસકે સર પર હૈ ઔર હલાલ વ પાકીઝહ તોશહ કો અપને હમરાહ લે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિ.) કે બકોલ ઈન્સાની શર્ફ કી અલામત યે હૈ કે :

(૧) ઉસકા ઝાદે સફર હલાલ વ પાકીઝહ હો.

અસ્હાબે કહફ કા હાલ જો ખૂદ બારી તઆલા ને કુર્આને મજીદ મેં ઈર્શાદ ફરમાયા :

فَابْعَثُوا أَحَدَكُم بِوَرِقِكُمْ هَٰذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنظُرْ أَيُّهَا أَزْكَىٰ طَعَامًا فَلْيَأْتِكُم بِرِزْقٍ مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا

તરજમા : અબ અપને મેં સે કિસી એક સાથી કો યે ચાંદીકા સિક્કા લેકર શહર ભેજો વહ જા કર દેખે (તહકીક કરે) કે કોન સા ખાના ઉમ્દહ (યા'ની હલાલ, પાકીઝહ) હૈ, ફિર ઉસમેં સે કુછ ખાના તુમહારે લિયે (વહાંસે) લે આએ ઔર યે કામ હોશિયારી સે કરે ઔર કિસીકો તુમ્હારી ખબર ન હોને દે.(સૂરએ કહફ : ૧૯)

યે હઝરાત ખૂદ ઝરૂરી ઈખ્રાજાતકા નઝમ કરકે ગએ થે, સફર દીની હો યા દુન્યવી ખૂદ હી ઈખ્રાજાતકા નઝ્મ કરકે નિકલના બેહતર હે, બા'ઝ હઝરાત બગૈર ઝાદો તૌશા કે હજ કે લિયે આ જાયા કરતે થે, ફિર આકર ખૂદ ભી પરેશાન હોતે ઔર સુવાલ કર કે દૂસરોં કો ભી પરેશાન કરતે થે, ઉસ પર બારી તઆલાને ઉનકો આઈન્દહ ઝાદેરાહ સાથ લાને કા હુકમ દિયા. وَتَزَوَّدُوا

(પારહ ૨ / સૂરએ બકરહ : આયત ૧૯૭)

તરજમા : ઔર તુમ (હજ કે સફરમેં) ઝરૂરી ચીઝેં સાથમેં લે લો.

(૨) દોરાને સફર અંદાઝે ગુફતગૂ શીરીં હો.

દેખો ! હઝરત મૂસા (અલૈ.) ઔર હઝરત હારૂન (અલૈ.) દઅવતી સફરમેં તશરીફ લે જા રહે હૈં તો ખૂદ બારી તઆલા ને નરમ વ શીરીં કલામકા હુકમ ફરમાયા :

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ

(પારહ ૧૬ / સૂરએ તાહા : આયત ૪૪)

તરજમા: ફિર ઉસસે નરમ બાત કહો, શાયદ વો નસીહત હાસિલ કરે યા ડરે.

(૩) રુફકાએ સફરમેં બાહમ હુસ્ને સુલૂક ઔર હસ્બે વુસ્અત ખૂર્દો નોશ (ખાને –પીને) મેં એક દૂસરે કી શિરકત હો.

(૪)રુફકાકી હર મુમ્કિન મુઆવનત(મદદ)અચ્છે મુસાફિર કી અલામત હે.

(૫) સફરમેં અહબાબ કે સાથ તફરીહ ઔર ખૂશતબઈ કી કુછ ઝલકિયાં હોં જિનસે ઝહની કુલફત ઔર જિસ્માની થકાવટ ઔર વતન સે દૂરી કા એહસાસ ન આ જાએ, લેકીન ઐસી તફરીહ નહીં કે મતાનત (ગંભીરતા) વ સંજીદગી કા દામન હાથ સે છૂટ જાએ, બદગોઈ કે તકલીફદેહ કાંટો સે દિલમે ગંદકી આ જાએ ઔર વો રંજીદહ હોજાએં

આજ કલ સફરમેં રુફકા આપસમેં બેશર્મી કી બાતોં હી કો સફર કી ખૂશી ઔર અપની ખૂશ મિઝાજી સમઝતે હૈં, યે ગલત હે, દૌરાને સફર ભી હર બાત ઔર હર કામમેં શરીઅતકા દામન હાથ સે ન છૂટે ઈસકા ખાસ લિહાઝ કિયા જાએ.

સદકહકે બરકાત

સફરમેં નિકલને સે પહલે ઔર સફર કે દૌરાન સદકહકા એહતિમામ કરના ચાહિએ, હદીષ શરીફસે મઅલૂમ હોતા હે કે સદકહકી બરકત સે બલાએં દૂર હોતી હૈં, ઈસ લિયે સદકહ કરતે રહેં તાકે બલા ઔર મુસીબત સે અલ્લાહ તઆલા હિફાઝતમેં રખે.

અલહમ્દુલિલ્લાહ ! કઈ સાલોં સે મુલ્ક ઔર બેરૂને મુલ્ક હઝરત (દા.બ.) કી મઈય્યતમેં દીની અસ્ફારકી સઆદત હાસિલ હે, જિસ રોઝ સફર શુરૂઅ હોતા હે, ઉસ દિનસે વાપસ જબ વતન પહૂંચ જાએ, વહાં તક રોઝાના પૂરે એહતિમામ સે હઝરત (દા.બ.) કો ઔર બંદહ કો આફીયત ઔર સલામતી હાસિલ હો, હવાદિષાત ઔર બલાઓં સે હિફાઝત હો, ઈસ નિય્યત સે મેરે ઘર અહલિયહ માલી સદકહકી સઆદત હાસિલ કરતી રહતી હૈં.

રફીકે સફર

રફીકે સફરકા ઈન્તિખાબ સફરકા એક અહમ કામ હે, ઐસે શખ્સ કે સાથ સફર કરે જો તકવા વ તહારત સે આરાસ્તા, અચ્છે અફકાર વ ખયાલાતકા હામિલ ઔર ઝિક્રો ફિક્ર, તાઅત વ ઈબાદાતમેં મુઆવિન હો, મુશ્ફિકે આ'ઝમ હુઝૂર (ﷺ) ને અઝ રાહે એહતિયાત તન્હા સફર કરને સે મનઅ ફરમાયા :

لو يعلم الناس مافی الواحدة ما اعلم ما سار راکب بليل وحده

(બુખારી શરીફ : ૧/૪૨૧)

તરજમા : અગર લોગોંકો મઅલૂમ હો જાએ કે તન્હા સફર કરનેમેં ક્યા નુકસાન હૈ, તો કોઈ તન્હા સફર ન કરે.

અમીરે સફરકા ઈન્તિખાબ

જબ ચંદ અહબાબ હોં તો કિસીકો અમીર મુન્તખબ કર લેના ચાહિએ, તાકે રાહે સફરકી તઅયીનમેં સહૂલત હો, અગર કિસી બાતમેં મશ્વરે મુખ્તલિફ હોં તો કાબિલે ઈત્મિનાન હલ તલાશ કર સકે ઔર હમરાહિયોં કે રિશ્તએ ઈત્તિહાદ કો ટૂટને સે બચા સકે, લિહાઝા અમીર ભી ઐસા હો કે જો દૂર અંદેશ, હાલાતો મકાન સે વાકિફ, નરમ મિઝાજ ઔર ઈષાર પસંદ હો ઔર અહબાબ કે મુનાસિબ મશ્વરેકો કુબૂલ કરને કા હોસલા અપને અંદર રખતા હો.

હદીષે નબવીમેં રુફકાએ સફરકે બારે મેં મઝકૂર હે કે خَيْـرُ الْاَصْحَابِ اَرْبَعَةٌ સફરમેં ચાર સાથી હો તો બેહતર હે, ચાર હમસફર કો બેહતર કહનેકી હિકમત યે હે કે રાહેસફરમેં દો કામ બહૂત અહમ હુવા કરતે હૈં. (૧) સામાન કી હિફાઝત (૨) ખાને ઔર પીને કી ઔર ઝરૂરી સામાન કી ખરીદ, અગર રુફકા તીન હોંગે તો દો સામાનકી હિફાઝતમેં હોંગે ઔર એક ખરીદને જાએગા તો ઉસકો તન્હા જાને પર અજનબીયત વ વહશત મહસૂસ હોગી ઔર અગર ચાર હોંગે તો દો દો, એક એક કામકી અંજામ દહી કર લેંગે.

સફરમેં અમીર ઔર ઉનકી ઈતાઅત

જૈસા કે ઉપર કી સતરોંસે મઅલૂમ હુવા કે સફરમેં એક અમીર કા ઈન્તિખાબ કર લેના ચાહિએ ઔર અમીર બહરહાલ અમીર હોતા હે, જિસકો અમીર મુન્તખબ કર લિયા જાએ, ઉસકી ઈતાઅત કરની ચાહિએ, હાં ! અગર અમીર શરીઅતકે ખિલાફ બાત કરે તો ફિર ઉસકી ઈતાઅત નહીં કરની ચાહિએ, હમારે હઝરત (દા.બ.) કા અમલ ઈસ સિલસિલેમેં અજીબો ગરીબ હે, સફરમેં જિસકો ભી અમીર મુન્તખબ કર લિયા તો ફિર મશ્વરોંમેં ઉસકે ફેસલોં પર અમલ ફરમાતે હૈં ઔર અમીર સે હી ફેસલા કરવાતે હૈં ઔર કિતના હી અહમ

મોકઅ કયૂં ન આએ, જો વાકિઅતન અમીર હે ઉસીકો અમીર બતલાતે હૈં, ઈસ કિતાબમેં આપ આગે ચલ કર પળ્હેંગે કે જબ હમ ખરતંગમેં ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર હાઝિર હૂએ તો વહાં કી મસ્જિદ કે ઈમામ સાહબ કી જબ મુલાકાત હૂઈ ઔર ઉન્હોંને અપને દફતરમેં હમકો બુલવાયા તો ઉન ઈમામ સાહબ કા સબસે પહલા સુવાલ યે થા કે આપ કે ઈસ કાફલહ કે અમીર કોન હે? ઔર ઝાહિર બાત હે કે કમાલાતે ઈલમિય્યહ, અમલિય્યહ, રૂહાનીયત, નૂરાનીયત બારોનક ચેહરે કી વજહ સે ખૂદ સાઈલકા ઝહન ભી અમારત કે સિલસિલેમેં બેઈખ્તિયાર હઝરત (દા.બ.) હી કી તરફ જા રહી થા, લેકીન હઝરત (મ.ઝી.) ને સફર કે ઈન્તિઝામી મુઆમલાત કે પેશેનઝર પૂરે કાફલેમેં સબસે કમ ઉમ્ર, કમ ઈલ્મકો, જો અમીર બનાયા થા ઉસીકી તરફ ઈશારહ કરતે હૂએ ફરમાયા : કે યે હમારે સફર કે અમીર હે ઔર ઈમામ સાહબ અમીરે સફરકો જિસ ઈમ્તિયાઝી કુરસી પર બિઠાના ચાહતે થે, ઉસકી તરફ ભી ઈસ મુકર્રર કિએ હૂએ અમીર કો આગે બળ્હાયા, અગરચે બા'દમેં ઈસ્રાર કરને પર હઝરત (મ.ઝી.) ને કુરસીકો ઝીનત બખ્શી, લેકીન ઈસમેં હમારે લિએ એક બળી નસીહત હે કે જિસકો ભી અમીર તય કર લિયા જાએ ઈસકો દિલો જાન સે અમીર સમઝા જાએ ઔર ઉસકા ઈઝહાર ભી હો ઔર ઉસમેં હઝરત (મ.ઝી.) કા શરીઅત પર અમલ કરને કા જઝબા, ખુર્દનવાઝી જૈસે અવસાફે હમીદહ કા ઝુહૂર ભી હોતા હે.

દૌરાને સફર ઈહતિયાત

સફર ઔર હઝરકી હાલતમેં ઈહતિયાત કા દામન ન છોળના ચાહિએ, દિનમેં કાફલા સે જુદા ન હો ઔર ન રાતમેં ગફલત કી નીંદ સોએ, ઈસી બિના પર મુસ્તહબ યે હે કે યકે બાદ દીગર રુફકા જાગતે રહે ઔર અગર ખોફ વ હરાસ વ વહશત મહસૂસ હો, તો આયતુલકુર્સી, شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهٗ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ، لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ સૂરએ ઈખ્લાસ વ મુઅવ્વઝતૈન પળ્હ કર દમ કર લે.

ઝરૂરિયાતે સફર

સફરમેં જિતના સામાન કમ હો બેહતર હે, ફિર ભી ઝરૂરી ચીઝેં ઝરૂર સાથ

રખે, વરના દિક્કત ઔર પરેશાનીકા સામના કરના પળતા હે, હુઝૂર (ﷺ) સફરમેં ખાસ તૌર પર પાંચ ચીઝેં રખતે થે. (૧) મિસ્વાક (૨) સુરમાદાની (૩) કાંસકી (૪) કેંચી (૫) આઈના.

બા'ઝ બુઝૂર્ગોંકે મુતઅલ્લિક સુના હે કે વહ સફરમેં રવાના હોને સે દો – ચાર દિન પહલે સે હી ઝરૂરિયાત કી તૈયારી શુરૂઅ કર દેતે, કિસી ચારપાઈ યા કિસી કોનેમેં સફરકી ઝરૂરી ચીઝેં અલગ રખના શુરૂઅ કર દેતે, ઉસકા એક તરીકા યે ભી હે કે અપની સફરકી ઝરૂરિયાત કી એક ફેહરિસ્ત બના કર રખ લી જાએ, તાકે હર સફર કે મૌકઅ પર ઝરૂરી સામાન સાથ લે જાને મેં સહૂલત રહે, ખાસ કર જહાં સફરમેં જાના હે વહાં કે મોસમ કે લિહાઝ સે ઝરૂરી કપળે, અપની ઝરૂરી દવાએં વગૈરહ સાથ લેવે.

મેરે હઝરત મુફ્તી સાહબ (મ.ઝી.) જહાં જાના હો વહાંકા મોસમ વગૈરહ ઝરૂર મઅલૂમ કરવાતે હૈં, તાકે ઉસકે મુતાબિક તૈયારીમેં આસાની રહે. પાસપોર્ટ કી તીન કાપી રખેં ઔર હર એક કો અલગ અલગ બેગમેં રખેં,તાકે બવકતે ઝરૂરત ઝેરોક્ષ કાપી કામ આએ. મેઝબાન કા પતા ઔર ફોન નંબર ઝરૂર સાથ રખે.

સફરમેં નમાઝકે અવકાતકા એહતિમામ

સફરમેં નમાઝ કે અવકાત કી બળી એહમિયત હોતી હે, ઈસ લિયે મુનાસિબ હે કે " અલ અસ્ર યા અલ ફજ્ર" કંપની કી બની હૂઈ હાથ કી ઘળી ઝરૂર રખે, ઐસે ભી એક મુસલમાન ઘળી કો ઝરૂરત કી વજહ સે પહનતા હે ઔર યે ઘળી આમ અવકાત બતલાને કે સાથ નમાઝ કે અવકાત ભી બતલાતી હે, ઈસ લિયે ઉસકે ફવાઈદ બળ્હ જાતે હૈં.

વૈસે હવાઈ જહાઝ વગૈરહ મેં નમાઝ કે અવકાત કા અંદાજહ; સૂરજ કી રફતાર, સુબ્હે સાદિક કી રોશની વગૈરહ સે ભી લગા સકતે હૈં, લેકીન વકત કે અંદાઝે કા એક આસાન તરીકા યે ભી હે કે હવાઈ જહાઝ મેં સામને લગે હૂએ સ્ક્રીન પર હવાઈ જહાઝ કે પૂરે રુટ કા નકશા ભી હોતા હે ઔર હવાઈ જહાઝ કહાં સે ગુઝર રહા હે, વહ ભી બતાયા જાતા હે ઔર આમ તૌર પર વહ સહીહ હોતા હે.ઈસ લિએ જિસ મુલ્ક કે જિસ શહર સે જહાઝ ગુઝર રહા હો, વહ આપ "અલ્ અસ્ર" ઘળી મેં નિકાલે ઔર ઉસ શહરકા નમાઝકા વકત ઘળીમેં દેખ

લીજિએ ઔર ઉસકો સામને રખ કર ચંદ મિનટોં કા એહતિયાત કર કે નમાઝ અદા કર સકતે હૈં ઔર સાથમેં હવાઈ જહાઝમેં ખિદમત કરને વાલોં સે આપ પૂછેંગે તો વહ પાઈલોટ કો પૂછ કર મક્કા કી જાનિબ કી રહબરી કરતે હૈં.

સઉદી ઐરલાઈનમેં એક ખાસ બાત

આમ તૌર પર સઉદી અરબ કે હવાઈ જહાઝમેં પીછેવાલે હિસ્સેમેં એક છોટી સી જગહ નમાઝ કે લિએ ખાસ હોતી હે, વહાં કિબ્લાનુમા ભી હોતા હે ઔર નમાઝકે લિએ કાલીન ભી હોતી હે.

અપને સફર કે સામાનમેં કિબ્લાનુમા ભી સાથ રખના ચાહિએ ઔર "અલઅસ્ર" ઘળીમેં ભી કિબ્લાનુમા હે ઔર હમેશા સફર કે હાથવાલે બેગમેં સફરકે લિએ બનાયા જાનેવાલા ખાસ જાએનમાઝ (મુસલ્લા) ભી રખના ચાહિએ.

સફરમેં સામાનકી મિકદાર

સફરમેં હવાઈ જહાઝ ઔર ટ્રેનમેં હર ફર્દ કી ટિકટ કે સાથ જિતના સામાન લે જાને કી ઈજાઝત હોતી હે, ઈસ મિકદાર કી ભી ખુસૂસી રિઆયત કરની ચાહિએ, ઈજાઝત સે ઝિયાદહ મિકદાર સામાન લે જાનેમેં કઈ તરહ કી તકાલીફ સામને આ સકતી હૈં.

એક મરતબા હજ સે વાપસીમેં જિદ્દહ એરપોર્ટ પર હુજ્જાજે કિરામ કે પાસ ઝયાદહ મિકદારમેં સામાન થા, જો હર ટિકટ સે દો તીન ગુના ઝિયાદહ થા, જિસ કી વજહ સે બળી રુકાવટ પેશ આઈ ઔર ખતરા યે હો ગયા કે હવાઈ જહાઝ શાયદ છૂટ જાવે, જબ હર તરહ કી કોશિશ નાકામ રહી, તો ઉસ હજ ગ્રુપ કે એક ઝિમ્મેદાર સાહબને બંદાકો મુકલ્લફ કિયા કે મૈં જાકર ઓફીસર સે અરબીમેં બાત કર કે કુછ દરખ્વાસ્ત કરૂં, જબ બંદાને જા કર એક બળે ઓફીસર સે બાત કી તો ઉસ આફીસર સાહબને મુઝ સે કહા કે આપ અપને હાજીયોં કે પાસ જા કર યે સુવાલ કરો કે વહ હજ કરને આએ થે યા ખરીદારી કરને આએ થે ?

ઈસ લિયે અપને ટિકટ કે સાથ દેખ લેના ચાહિએ કે કિતની મિકદાર માલકી ઈજાઝત હે, ઉસકી રિઆયત કી જાએ ઔર હમારે હઝરત (દા.બ.) કા મઅમૂલ

યે હે કે આમ તૌર પર સફરમેં સિર્ફ ઝરૂરી ચીઝોં કે અલાવહ ઝિયાદહ સામાન નહીં રખતે, જિસકી વજહ સે કઈ મરતબા યે હુવા કે ટિકટ કે સાથ જિતની મિકદાર ઈજાઝત હોતી હે, ઉસસે બહૂત કમ મજમૂઈ સામાન હોતા હે.

હઝરત મવલાના મુઝફ્ફર હુસૈન સાહબ (રહ.) કા તકવા

હઝરત મવલાના મુઝફ્ફર હુસૈન સાહબ (રહ.) કે મુતઅલ્લિક મશ્હૂર હે કે જબ વહ કિસી સવારી કા કિરાયા અદા કરતે તો ગાડીકે માલિક કો ચીઝે દિખાયા કરતે થે, અગર બાદમેં કોઈ ખત ભી લાતા તો ફરમાતે કે ભાઈ મેંને સારા અસ્બાબ માલિક કો દિખા દિયા હે ઔર યે ઉસમેં સે નહીં, લિહાઝા માલિક સે ઈજાઝત લે લૂં.(આપ બીતી : ૨ /૧૬૦)

સામાનકે મુતઅલ્લિક એક ખાસ હિદાયત

આજ કલ બહૂત સારી ચીઝેં ઐસી હો ગઈ હૈં, જો હવાઈ જહાઝમેં લે જાના મમનૂઅ હે, લિહાઝા ઈસકી મઅલૂમાત પહલે સે હાસિલ કર લે ઔર ઈસ તરહ કી ચીઝેં હરગિઝ સફરમેં સાથ ન રખે ઔર ખાસ કર કે હાથવાલે બેગમેં નાખૂન કાટને કા આલહ, કેંચી,ધારદાર ચીઝેં હરગિઝ ન લેં, વરના વહ ઝાઈઅ કર દી જાતી હૈં, ઔર સય્યાલ ચીઝેં (પ્રવાહી ચીજ) મષલન ઈત્ર વગૈરહ ભી ૨૦૦ મિ.લી. સે કમ કી ઈજાઝત હૂતી હે, ઉસકો ભી પ્લાસ્ટીક કી બેગમેં પેક કરવાના હોતા હે, ઉસસે ઝાઈદ સય્યાલ ચીઝ હાથ મેં ન લે.

ન્યૂઝીલેન્ડ કે એક દીની સફર સે વાપસીમેં હવાઈ અડ્ડે પર એક મુખ્લિસને વહાં કે મશ્હૂર શહદ "માનૂકા" ૪૦૦ ગ્રામ કી એક બોતલ મુઝે ઔર હઝરત (દા.બ.) કો હદિયામેં પેશ કી, બહૂત હી ઈસ્રાર સે ઉન્હોંને યે ચીઝ પેશ કી ઔર યે શહદ બહૂત હી આ'લા કિસમ ઔર કીમતી થા, એક બોતલ વહાં કે તકરીબન ૧૦૦ ડાલર કી હોતી હે, હમને ઉસકો દસ્તી બેગમેં રખ લિયા ઔર આપસ કે મુઝાકરેમેં યે સોચા થા કે ઈસમેં સે એક બોતલ બમ્બઈમેં હમારે મુખ્લિસ મુહિબ્બે ઉલમા હાફિઝ આસિફ સાહબ રેન્કોટવાલે કો પેશ કરેંગે ઔર દૂસરી બોતલ હમારે અસ્ફાર કે વીઝા ટિકટ કી કોશિશ કરનેવાલે દમણ કે હમારે મુખ્લિસ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ કો પેશ કર દેંગે, લેકીન જબ જાંચ હૂઈ તો યે દો શહદ કી બોતલ હાથવાલે બેગમેં લે જાના મમનૂઅ કરાર દિયા ગયા ઔર ચૂંકે યે કારવાઈ હવાઈ જહાઝ મેં બેઠને કે કરીબ હોતી હે ઈસ લિએ બાહિર આ

કર વાપસ કિસી કો દેના ભી મુમ્કિન નહીં હોતા, તો બંદાને એક અકલી હુજ્જતબાઝી સે કામ ચલાને કી કોશિશ કી, મૈંને ઉનસે કહા કે એક મુસાફિર કો ૨૦૦ ગ્રામ પ્રવાહી ચીઝ કી ઈજાઝત હે, ઈસ લિએ હમ દો કો મિલા કર ૪૦૦ ગ્રામ કી ઈજાઝત હો જાતી હે, લિહાઝા હમ દો કે ઈસ્તિહકાક કે મુતાબિક એક બોતલ કી ઈજાઝત તો હોની હી ચાહિએ તો ઈસ પર જાંચ કરનેવાલે અફસરને કહા કે હર એક કે લિએ ઈન્ફિરાદી તૌર પર ૨૦૦ ગ્રામ પ્રવાહી ચીઝ કી ઈજાઝત હે, ઈસ તરહ મજમૂઈ તૌર પર જોળને કી ઈજાઝત નહીં હે, તો અબ અફસર ઉસકો ઝાઈઅ કરને જા રહા થા તો ઈતની કીમતી ચીઝ ઝાઈઅ હો જાએ, ઉસસે બચને કે લિએ મૈંને ઉનસે હંસતે હૂએ કહા કે યે દોનોં બોટલેં મેં આપ કો હદિયેમેં દેતા હૂં, આપ ઉસકો ઘર લે જાકર ઈસ્તિઅમાલ કરેં, તો ઉસ વકત ઉસને અપને ફરાઈઝે મનસબી કા હક અદા કરતે હૂએ કહા, મેં ઈસ વકત ઈસ તરહ આપ સે યે ચીઝેં હદિયામેં વુસૂલ નહીં કર સકતા, મુઝે મઅલૂમ હે કે યે હમારે મુલ્ક કા મશ્હૂર ઔર કીમતી શહદ હે, લેકીન " કાનૂન કાનૂન હે" યે કહ કર ઉસને દોનોં બોતલોં કો કચરે કે ડબ્બે કે હવાલે કર દિયા.

દૂસરોંકા સામાન લે જાને કે બારેમેં એક ખાસ હિદાયત

બા'ઝ મરતબા સફરમેં જાતે હૂએ, બા'ઝ રિશ્તેદારોં ઔર દોસ્તોં કી તરફ સે કિસીકો પહૂંચાને કે લિએ કોઈ સામાન દિયા જાતા હે, તો ઈસ સિલસિલેમેં યે બાત ખાસ યાદ રખની ચાહિએ કે અવ્વલન તો ઐસી બેગારીવાલી(વેતન વગરની) ખિદમત સે મઅઝિરત હી અચ્છી હે ઔર અગર લે જાના ઝરૂરી હે તો ઈસ સામાનકો ખોલ કર અચ્છી તરહ દેખ લેના ચાહિએ, બા'ઝ મરતબા શરઅન ઔર કાનૂનન મમનૂઅ ચીઝેં કપડે વગૈરહ કે બીચ રખ કર કે લોગ દે દેતે હૈં ઔર જાંચ હોને પર લે જાનેવાલા હી બેચારહ સઝા કા મુસ્તહિક હોતા હે, હમારે યહાં કે એક સાહબ ઈસ તરહ કે એક મુઆમલહમેં ફંસ કર કે કઈ સાલ જેલમેં ગુઝાર ચુકે હૈં, ઔર બળા જુરમાના અદા કરના પળા વહ અલાહીદહ.

ન્યુઝીલેન્ડ કે ઈસી સફરમેં જાતે વકત વહાં કે હમારે મેઝબાન મવલાના ઈમ્તિયાઝ સાહબ ખેરગાંવી કે ઘર સે ઉનકે બચ્ચોં કે લિએ કુછ કપડે ઔર ખિલોને આએ હૂએ થે, બમ્બઈ ઐરપોર્ટ પર જબ જાંચ હૂઈ તો ઉસ સામાનકી ચેકીંગમેં ખતરે વાલી ઘંટી બાર બાર બજતી રહી, હમ ડરતે રહે કે યે ઘંટી કયૂં

બજ રહી હે, કાફી દેર જુસ્તજૂ વ તલાશ કે બાદ પતા ચલા કે સામાનમેં કોઈ ખિલોના હે, જિસમેં બેટરી(પાવર) લગે હૂએ હૈં, જિસકી વજહ સે યે ઘંટી બજ રહી થી, બહૂત તલાશ કે બાદ વહ ખિલોના મિલા, ઉસમેં સે બેટરી અલગ કી, તબ જા કર કારવાઈ આગે બઢી, ઉસમેં કાફી દેર તક ઝહની ઉલઝન રહી ઔર કાફી વકત ઝાઈઅ હુવા.

ઈસ સે યે બાત સીખને કો મિલી કે ખિલોના યા મૂંછ કી સફાઈ કી મશીન યા ટોર્ચ વગૈરહ હો તો ઉસમેં સે બેટરી (પાવર) કો અલગ કરકે રખના ચાહિએ.

મેઝબાનોંકે લિએ બેહતરીન તોહફા

મેરે હઝરત (દા.બ.) મેરી દરખ્વાસ્ત પર મેઝબાનોં કે લિએ કિતાબેં સાથ લેજાને કી ઈજાઝત મરહમત ફરમાતે હૈં, ખાસ કર હઝરત (દા.બ.) કી મુફીદ કિતાબેં મહમૂદુલ ફતાવા, હદીષ કે ઈસ્લાહી મઝામીન, નિકાહ કે મસાઈલ ઔર ઉનકા હલ જૈસી મુફીદ કિતાબેં વહાં કે મદારિસ ઔર ઉલમાકે લિએ એક બેહતરીન તુહફા હોતા હે ઔર ઉમદહ કિસમ કા ઈત્ર વહ ભી કીમતી તુહફા હે, લેકીન ઉસકો હાથવાલે બેગમેં ન લે જાએં.

સફરમેં ખુફફૈન (ચમડે કે મોઝે) કા એહતિમામ

દૌરાને સફર નમાઝ કે મોકે ભી પેશ આતે હૈં ઔર હર જગા વુઝૂ કરને કી સહૂલત મયસ્સર નહીં હોતી, ખાસ કર હવાઈ જહાઝમેં પેરોં કો ધોના મુશ્કિલ તરીન કામ હે,ઈસ લિએ સફર શુરૂઅ કરને સે પહલે મુકમ્મલ વુઝૂ કર કે ખુફફૈન પહન લિએ જાએં, ઈસકી વજહ સે દૌરાને સફર વુઝૂ કરનેમેં બળી સહૂલત હો જાતી હે, લેકીન ખુફફૈનમેં એક બાત ખાસ ઝહનમેં રહે કે લોહે યા કિસી ધાત કી ચેન યા બટન ઈસમેં ઈસ્તિઅમાલ ન હૂએ હો, ચૂંકે હવાઈ અડ્ડે પર જિસ્મ કી જાંચ કે લિયે જો આલા ઈસ્તિઅમાલ હોતા હે ઉસમેં ધાતવાલી ચીઝોં કી વજહ સે એલારામ બજતી હે ઔર બહૂત સી મરતબા મોઝે નિકલવા દિએ જાતે હૈં; ઈસ લિએ ધાત કે અલાવહ કી ચેન યા બટન યા કિસી ઔર શકલ સે મઝા ચિપક સકતા હો, ઈસ તરહ કે ખુફફૈન ઈસ્તિઅમાલ કિએ જાએં.

નીઝ હવાઈ જહાઝમેં જબ વુઝૂ કરે તો વહાં કમ સે કમ પાની ઈસ્તિઅમાલ કરનેકા એહતિમામ કરેં, ચૂંકે ચેહરા ઔર હાથ હી ધોને હૈં, સર ઔર ખુફફૈન પર મસહ હી કરના હે, તજરબા સે યે બાત મઅલૂમ હૂઈ કે એહતિયાત સે પાની

ઈસ્તિઅમાલ કરેંગે તો એક ગલાસ સે ભી કમમેં વુઝૂ હો સકતા હે.

ઔર હવાઈ જહાઝમેં હાથ ધોને કી જગા બહૂત છોટી હોતી હે, જિસકી વજહ સે પાની કે છીંટે નીચે ગિરતે હૈં, દૂસરે મુસાફિરોંકો તકલીફ હોતી હે, ઈસ લિએ વુઝૂ સે ફારિગ હો કર ટિશૂપેપર ફર્શ પર ડાલ કર પાની સુખા લેના ચાહિએ.

નિય્યત

સફરમેં રવાનગી કે વકત નિય્યત ભી બહૂત અહમ ચીઝ હે, નિય્યતકી દુરુસ્તગી સે સફર ઈબાદત બન જાતા હે, દીનકી ઈશાઅત વ હિફાઝત અમ્ર બિલમઅરૂફ ઔર નહય અનિલમુન્કર, દીન કી દઅવત, હુસૂલે ઈલ્મ, ઈશાઅતે ઈલ્મ, ઈહયાએ સુન્નત, અકરબાઅ ઔર સબ રિશ્તેદારોં કી મુલાકાત, અલ્લાહ તઆલા કે વાસ્તે મુહબ્બત કરનેવાલોં કી મુલાકાત વગૈરહ.

મેરે હઝરત ફરમાતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર ઝિંદહ હો જાએ જા બજા ઝિક્ર કી મજાલિસ કાઈમ હોને લગે, યે ભી મેરે સફર કે મકાસિદમેં સે હે.

મુસાફિરકે દિલી જઝબાત પર અલ્લાહ તઆલાકી નુસ્રતકે ફેસલે

મેરે બિરાદર મર્હૂમ મવલાના મુહમ્મદ સાહબ (રહ.) કો નિઝામુદીન દેહલીમેં બંગલેવાલી મસ્જિદ જિસકો " આલમી મરકઝે તબલીગ" કહા જાતા હે, વહાં મદ્રસા કાશિફુલ ઉલૂમ હે, દરજએ અરબી અવ્વલ સે દવરએ હદીષ તક પઢને કી સઆદત હાસિલ હૂઈ, ગુજરાત કે વહ સબ સે પહલે આલિમ હે, જિન કો નિઝામુદ્દીન સે તકમીલે દવરએ હદીષ શરીફકી સઆદત હાસિલ હૂઈ ઔર ઉનકો નિઝામુદ્દીન કે માઝી કરીબ કે તમામ હી અકાબિરકી બહૂત કરીબ સે સફર – હઝરમેં ઈસ્તિફાદા કી સઆદત હાસિલ રહી, ઉન્હોંને મુઝે સુનાયા થા કે હઝરતજી મવલાના ઈન્આમુલ હસન સાહબ (રહ.) ફરમાતે થે કે હવાઈ જહાઝ, ટ્રેન યા કોઈ સવારી કિસી બસ્તીમેં પહૂંચ રહી હો, ઉસ વકત મુસાફિર કે દિલ મેં જો જઝબાત, જો ઈરાદે, જો નિય્યતેં હોતી હૈં ઈસકે મુતાબિક અલ્લાહ તઆલા કે યહાંસે ફેસલે હુવા કરતે હૈં, ઈસી લિએ હમ અપને દીની સફરોંમેં દીન કે મુતઅલ્લિક બુલંદ અઝ્મ વ ઈરાદે કે સાથ ચલે, અલ્લાહ તઆલાકી નુસ્રત વ મદદ ઈન્શાઅલ્લાહ શામિલે હાલ હોગી.

રાતકા સફર

રાસ્તે પુરઅમન ઔર હાલાત સાઝગાર હોં તો સિર્ફ દિનમેં સફર પર કનાઅત ન કરના ચાહિએ, બલ્કે હસ્બે સહૂલત રાતમેં કુછ સફર કરના ચાહિએ, કયૂંકે રાતકે સન્નાટેમેં તવીલ સફર બઆસાની તય હો જાતા હે ઔર મુસાફિરકો ઝિયાદહ એહસાસ ભી નહીં હોતા, હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (ﷺ)ને ઈર્શાદ ફરમાયા : કે રાત કે વકત ઝરૂર ચલા કરો, કયૂંકે રાત કે વકત ઝમીન લપેટ દી જાતી હે. (અબૂ દાઉદ શરીફ)

સવારીકે માલિકકા હક

જબ કોઈ અપની સવારીમેં આગે બિઠાને લગે તો અવ્વલન ઉસકો બતા દિયા જાએં કે આગે બેઠને કા હક આપકો હે, ફિર ભી અગર વહ દરખ્વાસ્ત કરે તો કુબૂલ કરતે હૂએ આગે બેઠ જાએં.

આદાબે સફરમેં સે એક યે ભી હે કે જબ કિસી મકામ પર કિયામ કરે તો અહબાબ એક સાથ મુજતમઅ હો કર રાસ્તે સે હટ કર કિયામ કરેં, ઝિયાદહ જગા ન ઘેરેં ઔર દરમિયાને સફર કિસી મંઝિલ પર પહૂંચે ઔર કિયામકા ઈરાદહ હો તો બેઠને સે પહલે દો રકઅત અદા કરેં, ઉસમેં યે ભી ખાસ ધ્યાન રહે કે અપની અપની ગાડીયોં કો ભી મુનાસિબ જગા રખેં, જો જગ્હેં ખાસ ગાડીયોં કે લિયે બનાઈ જાતી હૈં, વહી રખેં, નામુનાસિબ જગહ ગાડી રખ કર દૂસરો કે લિયે તકલીફકા ઝરીઅહ ન બનેં.

રવાનગીસે પહલે નફિલકી ફઝીલત

હઝરત જાબિર (રદિ.) નકલ કરતે હૈં :

ماخلف عبد الی اهله افضل من رکعتین یر کعهما عندهم یرید سفراً

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલમુસ્નદ : ૩/૩૮)

યા'ની બવકતે સફર ઘરવાલોં કે પાસ જો દો રકઅત પઢ્હતા હે, વહ ઉનકે લિએ છોળી હૂઈ ચીઝમેં સબ સે અફઝલ હે.

ઈસ લિએ કોશિશ કરની ચાહિએ કે રવાનગી સે કબ્લ દો રકઅત નફિલકા એહતિમામ હો જાએ.

સવારીકે વકત દુઆ પઢનેકી હિકમત

અબૂલાસ ખિઝાઈ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે સદકહકે ઊંટોંમેં સે એક ઊંટ રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને હમારી સવારી કે લિએ હમેં અતા ફરમાયા કે હમ ઉસ પર સવાર હોકર હજ કો જાએં. હમને કહા યા રસૂલુલ્લાહ ! હમ નહીં દેખતે કે આપ હમેં ઉસ પર સવાર કરાએં. આપ(ﷺ)ને ફરમાયા હર ઊંટકી કોહાન મેં શયતાન હોતા હે તુમ જબ ઉસ પર સવાર હો તો જિસ તરહ મૈં તુમહેં હુકમ દેતા હૂં, અલ્લાહ તઆલાકા નામ યાદ કરો ફિર ઉસે અપને લિએ ખાદિમ બનાલો. યાદ રખો કે અલ્લાહ તઆલા હી સવાર કરાતા હે. (મુસ્નદે અહમદ)

મુસ્નદકી એક ઔર હદીષમેં હે કે હુઝૂર (ﷺ) ફરમાતે હૈં કે હર ઊંટ કી પીઠ શયતાન હે તો તુમ જબ ઉસ પર સવારી કરો તો અલ્લાહકા નામ લિયા કરો ફિર અપની હાજતોં મેં કમી ન કરો.

(તફસીર ઈબ્ને કષીર બહવાલા ગુલદસ્તએ તફાસીર : ૬ / ૩૭૫)

સફરકી દુઆએં

મુસાફિર જબ સફર મે રવાના હોતા હે તો ઉસકા વહ સફર કિતની હી ઉમ્મીદ વ તમન્ના ઔર ઉમંગોં કા કયૂં ન હો, ઉસકે કલ્બ વ દિમાગમેં ખૂશી ઔર રંજ કે મિલે જુલે જઝબાત વ એહસાસાત કી અજીબ કેફીયત હોતી હે, એહલેખાનહ સે મુફારકત (જુદાઈ), ઉનકી ખૈરો આફીયત કી ફિક્ર, સફર કી પરેશાનીયોં કા તસવ્વુર, અહબાબ વ અકરબા સે જુદાઈ, ફિર રાહત વ સુકૂન કે સાથ વાપસીકા ખ્યાલ, ગર્જ ન મઅલૂમ કિતને અફકાર વ ખયાલાત કે હુજૂમ મેં વહ રવાના હોતા હે, મગર અફકાર વ એહસાસ કે ઉસ હુજૂમમેં જો ચીઝ હમેશા તોશએ તમાનીનત (ઈત્મિનાનકા સબબ) બનતી હે, વહ દુઆએં હૈં જિનમેં મુસાફિરકી ઝરૂરિયાત કે હર હર પહલૂ કા લિહાઝ રખા ગયા હે, ઉનમેં સે ચંદ હસ્બે ઝૈલ હૈં.

ઘરસે રવાનગીકે વકત

સફરકી ઈબ્તિદામેં રિશ્તેદાર, દોસ્ત વ અહબાબ ઔર મુતઅલ્લિકીન સે હંસતે ચેહરે કે સાથ મુઆફી તલાફી કરકે રુખ્સત હો ઔર યે દુઆ પઢેઃ

اَسْتَوْدِعُ اللّٰهُ دِيْنَكَ وَاَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيْمَ عَمَلِكَ

તરજમા : મૈં તુમ્હારે દીન વ અમાનત ઔર અંજામે અમલકો ખુદાકે સુપુર્દ કરતા હૂં. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૩ / ૩૬)

સરવરે કવનૈન (ﷺ) જબ કિસીકો રુખ્સત કરતે તો ઉસે યે દુઆ દેતે

زَوَّدَكَ اللّٰهُ التَّقْوٰى وَغَفَرَ ذَنْبَكَ وَيَسَّرَلَكَ الْخَيْرَحَيْثُ مَاكُنْتَ

તરજમા : અલ્લાહ તઆલા તુઝે તકવાકા તોશા અતા ફરમાએ, તેરે ગુનાહ મુઆફ ફરમાએ, જહાં ભી તૂ જાએ ખૈરકી તરફ તેરી રહનુમાઈ કરે.

રવાનગીકે વકત મકાનકે દરવાઝહ પર પઢનેકી દુઆ

بِسْمِ اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ وَلَاحَوْلَ وَلَاقُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ رَبِّ اَعُوْذُبِكَ اَنْ اَضِلَّ اَوْ اُضَلَّ اَوْ اَزِلَّ اَوْ اُزِلَّ اَوْ اَظْلِمَ اَوْ اُظْلَمَ اَوْ اَجْهَلَ اَوْ اُجْهَلَ عَلَيَّ

તરજમા: અલ્લાહ તઆલાકી ઝાત પર તવક્કુલ કરકે ઉનકા નામ લે કર નિકલ રહા હૂં, ગુનાહોં સે બચનેકી કુદરત ઔર ઈતાઅતકી તાકત અલ્લાહ તઆલા હી કી મદદ સે હાસિલ હો સકતી હે, એ અલ્લાહ તઆલા ! મૈં આપકી પનાહ ચાહતા હૂં, ઈસ બાત સે કે ખૂદ ગુમરાહ હોવૂં યા ગુમરાહ કિયા જાવું, ફિસલૂં યા ફિસલા જાવું, ઝુલ્મ કરું યા ઝુલ્મ કિયા જાવું, જહાલત કરૂં યા મુઝ પર જહાલત કી જાએ.

સવારી પર સવાર હોનેકી દુઆ

(૧) અબૂદાઉદ,તિરમિઝી, નસાઈ ઔર બગ્વી ને લિખા હે કે હઝરત અલી (રદિ.) ને જબ અપના કદમ રિકાબ મેં રખા તો ફવરન بسم الله કહા ફિર ઠીક હો કર બેઠ ગએ તો الحمد لله કહા, ફિર ફરમાયા :

سُبْحَانَ الَّذِىْ سَخَّرَلَنَا هٰذَاوَمَاكُنَّالَهٗ مُقْرِنِيْنَ وَاِنَّااِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ

ઈસકે બાદ તીન મરતબા الله اكبر કહા ફિર કહા لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ ظَلَمْتُ نَفْسِىْ فَاغْفِرْلِىْ فَاِنَّهٗ لَايَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ ઉસકે બાદ મુસ્કુરા દિએ, અર્જ કિયા ગયા અમીરુલ મુઅમિનીન ! આપ કિસ વજહ સે મુસ્કુરાએ, ફરમાયા : બંદા જબ لا اله الا انت ظلمت نفسى فاغفرلى فانه لايغفر الذنوب الا هو કહતા હે તો અલ્લાહ

તઆલા ઉસકે ઈસ ફેઅલકો પસંદ કરતા હે, (અવ કમા કાલ) ઉસ મવકઅહ પર હુઝૂર(ﷺ) ભી મુસ્કુરાએ થે તો હઝરત અલી (રદિ.) ભી મુસ્કુરાએ.

(તફસીરે મઝહરી)

તરજમા : પાક હે વહ ઝાત જિસને ઈસ સવારી કો હમારી ખિદમતમેં લગા દિયા જબકે હમમેં ઉસકી તાકત ન થી ઔર યકીનન હમ અપને રબકી તરફ લોટ કર જાનેવાલે હૈં.

(૨) بِسْمِ اللّٰهِ وَاعْتَصَمْتُ بِاللّٰهِ وَتَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ

તરજમા : અલ્લાહ તઆલા કે નામ સે સફર શુરૂઅ કરતા હૂં ઔર અલ્લાહ તઆલાકા સહારા લેતા હૂં ઔર ઉસ પર ભરોસા કરતા હૂં, ઉસકે અલાવહ કોઈ મઅબૂદ નહીં, અલ્લાહ તઆલા હી સબ સે બળે હૈં.

(૩) اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيْفَةُ فِي الْاَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલ ! આપ હી મેરે સફરકે સાથી હૈં ઔર આપ હી મેરી ગેર મવજૂદગીમેં ઘરવાલોં, મેરી અવલાદ ઔર મેરે માલકે મુહાફિઝ બન જાઈએ.

(૪) اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُبِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْاَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા ! મેં પનાહ ચાહતા હૂં સફર કી પરેશાની સે ઔર ઐસે મંઝર સે જો ગમ અંગેઝ હો ઔર ઈસ બાત સે કે જબ મેં અપને ઘરવાલોં, અવલાદ ઔર માલકે પાસ આવું તો બુરી હાલતમેં આવું.

(૫) اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ فِيْ سَفَرِيْ هٰذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوٰى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰى

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા ! મેં આપસે અપને ઈસ સફરમેં નેકી ઔર તકવાકી તૌફીક માંગતા હૂં ઔર ઐસે અમલકી જિસસે આપ રાઝી હો.

(૬) اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا هٰذَا السَّفَرِ وَاطْوِعَنَّا بُعْدَهٗ

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા ! હમારે લિએ સફરકો આસાન બના દીજિએ ઔર ઉસકી મસાફત કો હમારે લિએ લપેટ દીજિએ.

સફરમેં પાંચ છોટી સૂરતોંકી બરકત

હઝરત જુબેર બિન મુતઈમ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને ઉન સે

ફરમાયા કે તુમ યે ચાહતે હો કે જબ સફરમેં જોવો તો વહાં તુમ અપને સબ રુફકા સે ઝિયાદહ ખૂશહાલ – બામુરાદ હો ઔર તુમ્હારા સામાન ઝિયાદહ હો જાએ, ઉન્હોંને અર્જ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ! બેશક મૈં ઐસા ચાહતા હૂં, આપ (ﷺ)ને ફરમાયા કે આખિર કુર્આન કી પાંચ સૂરતેં(સૂરએ કાફિરૂન, સૂરએ નસ્ર, સૂરએ ઈખ્લાસ, સૂરએ નાસ અને સૂરએ ફલક) પઢા કરો, ઔર હર સૂરત બિસ્મિલ્લાહ સે શુરૂ કરો ઔર બિસ્મિલ્લાહ પર હી ખત્મ કરો (ઈસ તરહ મજમૂઈ દસ મરતબા બિસ્મિલ્લાહ હોગી) હઝરત જુબેર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઉસ વકત મેરા હાલ યે થા કે સફરમેં અપને દૂસરે સાથીયોં કે બિલમુકાબિલ કલીલુઝઝાદ,ખસ્તાહાલ હોતા થા, જબસે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ) કી ઈસ તઅલીમ પર અમલ કિયા, મૈં સબસે બેહતર હાલમેં રહને લગા.(મઝહરી બ–હવાલા અબૂ યઅલા અઝ મઆરિફુલ કુર્આનઃ૮/૮૩૨)

મુસીબતકે વકત સૂરએ કુરૈશકે પઢનેકા ફાઈદએ અઝીમહ

અબૂલ હસન કઝવીનીને ફરમાયા કે જિસ શખ્સકો કિસી દુશ્મન ઔર કિસી મુસીબતકા ખૌફ હો, ઈસકે લિએ لایلاف قریش કા પઢના અમાન હે, ઈસકો ઈમામ જઝરી નકલ કરકે ફરમાતે હૈં કે યે અમલ આઝમૂદહ ઔર મુજર્રબ હે, હઝરત કાઝી ષનાઉલ્લાહ પાનીપતી (રહ.)ને તફસીરે મઝહરી મેં ઉસકો નકલ કર કે ફરમાયા કે મુઝે મેરે શૈખ મિરઝા જાન જાનાં (રહ.)ને ખોફ વ ખતર કે વકત ઈસ સૂરત કે પઢને કા હુકમ દિયા ઔર ફરમાયા કે હર બલા વ મુસીબત કે દફઅ કરને કે લિયે ઈસકી કિરાઅત મુજર્રબ હે, હઝરત કાઝી સાહબ મવસૂફ ફરમાતે હૈં કે મૈંને ભી બારહા ઈસકા તજરુબા કિયા હે.

(મઆરિફુલ કુર્આન :૮/૮૨૪)

મેરે હઝરતકા મઅમૂલ મુબારક હે કે મસ્નૂન દઆઓં કે સાથ ગયારહ મરતબા સૂરએ કુરૈશ ખૂદ ભી ઔર હર રુફકાએ સફર મેં સે હર એક સે પઢાને કા એહતિમામ ફરમાતે હૈં.

કશ્તીમેં સવાર હોનેકે બાદકી દુઆ

હઝરત ખવલા બિન્તે હકીમ (રદિ.)સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને ફરમાયા : મેરી ઉમ્મત કશ્તીમેં સવાર હોતે વકત યે દુઆ પઢે તો ડૂબનેસે

મહફૂઝ રહેગી :

بِسْمِ اللّٰہِ مَجْرٖھَا وَمُرْسَاھَا اِنَّ رَبِّی لَغَفُوْرٌ الرَّحِیْم

(સૂરએ હુદ : આયત નં. ૪૧)

وَمَا قَدَرُ اللّٰہَ حَقَّ قَدْرِہٖ وَالْاَرْضُ جَمِیْعًا قَبْضَتَہٗ یَوْمَ الْقِیَامَۃِ وَالسَّمٰوٰتُ مَطْوِیّٰتٌ بِیَمِیْنِہٖ سُبْحَانَہٗ وَتَعَالٰی عَمَّا یُشْرِکُوْن

(મુન્તખબ કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલ્ મુસ્નદ : ૩/૩૭)

તરજમા : ઔર ઉન લોગોંને અલ્લાહ તઆલાકી કદર હી નહી પહચાની જૈસા કે ઉસકી કદર પેહચાનનેકા હક થા, હાલાંકે પૂરી કી પૂરી ઝમીન કિયામત કે દિન ઉસકી મુઠ્ઠીમેં હોગી ઔર સારે કે સારે આસ્માન ઉસકે દાએં હાથમેં લિપટે હૂએ હોંગે, વહ પાક હે ઔર બહૂત બાલા વ બરતર ઈસ શિર્ક સે જિસકા ઈરતિકાબ વહ લોગ કર રહે હૈં.

બુલંદી પર ચળ્હતે ઔર પસ્તીમેં ઉતરતે વકત યે પળ્હે

દરમિયાને સફરમેં જબ બુલંદી પર ચળ્હે તો તીન બાર "અલ્લાહુ અકબર" કહે ઔર જબ ઉતરને લગે તો તીન બાર "સુબ્હાનલ્લાહ" કહે.

કિસી બસ્તીમેં દાખિલ હોનેકી દુઆ

اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ مِنْ خَیْرِ ھٰذِہِ الْقَرْیَۃِ وَخَیْرِ اَھْلِھَا وَخَیْرِ مَافِیْھَا وَاَعُوْذُبِكَ مِنْ شَرِّھَا وَمِنْ شَرِّ اَھْلِھَا وَمِنْ شَرِّ مَافِیْھَا

તરજમા : એ અલ્લાહ તઆલા! મેં આપસે ઈસ બસ્તી કી, ઈસકે રહનેવાલોં ઔર ઈસમેં મવજૂદ ચીઝોંકી ભલાઈ ચાહતા હૂં ઔર બસ્તી ઔર રહનેવાલોં ઔર ઉસમેં મવજૂદ ચીઝોં કે શર સે પનાહ ચાહતા હૂં.

કિસી આબાદીમેં પહૂંચે તો યે દુઆ પળ્હે

જબ હમ દીનકી નિસ્બત પર સફર કરે તો દુઆઓં કા ખૂબ એહતિમામ હો કે અલ્લાહ તઆલા હમારે ઈસ જાને કો દીની એઅતિબાર સે ખૈર વ બરકતકા ઝરીઅહ બનાએ ઔર હમારે જાને કો અલ્લાહ ઈશાઅતે દીન વ હિફાઝતે દીન, ઈહયાએ સુન્નતકા ઝરીઅહ બનાએ, અમ્રબિલમઅરૂફ ઔર નહય અનિલ મુન્કરકા ઝરીઅહ બનાએ, અપને ઝિક્ર કે ઝિન્દહ હોનેકા ઝરીઅહ બનાએ ઔર

ઝિક્રકી મજાલિસ કે કિયામ કા ઝરીઅહ બનાએ.

મેરે હઝરતકા આમ મઅમૂલ યહી રહા હે કે રવાનગી સે કઈ દિન પહલે દુઆ કા એહતિમામ કરતે હૈં ઔર મુતઅલ્લિકીન સે ભી ખૂબ દુઆઓં કા એહતિમામ કરવાતે હૈં ઔર સફર ખાલિસતન લિવજહીલ્લાહ હો ઔર ફિત્નોં સે હિફાઝત હો, ઈસકે લિએ ભી ખુસૂસી દુઆઓં કા એહતિમામ ફરમાતે હૈં ઔર ફરમાતે હૈં કે ઉસકા ખ્યાલ રખના કે હમારા સફર ખાલિસ દીની, તબલીગી, દઅવતી હો ઔર જાબજા અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્રકી મજાલિસ કાઈમ હો, અલ હમ્દુલિલ્લાહ ઈસકા ખૂબ મુશાહદહ હુવા કે મુલ્ક ઔર બેરૂને મુલ્કમેં જહાં કહી ભી જાના હોતા હે તો હર જગા સુબ્હે સાદિક સે તકરીબન એક ઘંટા પહલે ઝિક્રે જહરી કી મજલિસ હોતી હે ઔર ઉલમા, આમ્મતુલ મુસ્લિમીન કી એક બહૂત બળી જમાઅત પૂરે શોક ઔર રગબત કે સાથ જમઅ હો જાતી હે, અકષર હઝરાતકો તહજ્જુદ પળહને કી સઆદત હાસિલ હોતી હે, ફિર ઝિક્રે જહરી કી મજલિસ ઔર ઈજતિમાઈ દુઆ હોતી હે, હઝરત ફરમાયા કરતે હૈં કે મવલાના ઈલ્યાસ સાહબકા મઅમૂલ ઈસ તરહ થા કે વહ સુબ્હે સાદિક સે પહલે ઝિક્રે જહરી સે ફારિગ હો જાતે થે, ઈસ તરહ કી મજાલિસ કે બળે બરકાત ઔર ષમરાત હૈં ઔર ઉસકી બરકત સે ફિત્નોં સે બળી હિફાઝત હોતી હે, ખુસૂસન દીની કામોંમેં મશ્ગૂલ રહનેવાલે હઝરાત કે લિએ તિલાવત, ઝિક્ર, તસ્બીહાતકી પાબંદી, ઉનકે દીની કામોંમેં તકવીયતકા ઝરીઅહ હે, હઝરત દામત બરકાતુહુમ ખુસૂસીયતકે સાથ મદારિસમે ઐસી મજાલિસ કાઈમ હો, ઉસકા એહતિમામ કરવાતે હૈં, ગર્જ યે હે કે સફર શુરૂઅ કરને સે પહલે નિય્યત દુરૂસ્ત કર લેની ચાહિએ, હમારે હઝરત દા.બ. કા બરતાનિયા કા પહલા સફર હઝરત કારી સિદ્દીક બાંદવી (રહ.) કે સાથ હુવા થા, ફિર એક લમ્બે અરસા તક બરતાનિયા કે અસ્ફાર નહીં હૂએ, અહબાબ કી તરફ સે બાર બાર ઈસ્રાર ભી હોતા રહતા થા, એક મોકઅ પર ઈર્શાદ ફરમાયા : જબ તક દિલમેં એક પાઉન્ડ કા ભી ખ્યાલ મહસૂસ હોગા, બરતાનિયા નહીં જાઉંગા, અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ! ઈસકે બાદ ખૂબ અસ્ફાર હૂએ ઔર હઝરત ખૂદ અપને લિએ રુફકાએ સફરકે લિએ દુઆઓંકા ખુસૂસી એહતિમામ ભી ફરમાતે હૈં ઔર બાર બાર નસીહત ભી ફરમાતે હૈં કે ઈસ તરહ કે અસ્ફારમેં માલ ઔર જાહ કી મુહબ્બત ઝર્રા બરાબર ભી શામિલ નહીં હોની ચાહિએ.

સફર કિસ વકત કરના ચાહિએ

સુબ્હ કા વકત બહૂત હી બાબરકત હોતા હે કિસી કામકે શુરૂઅ કરનેકે લિએ વહ નિહાયત મુનાસિબ વકત હે, ઈસ લિએ જહાં તક હો સકે સુબ્હ સવેરે સફરકી ઈબ્તિદાઅ કરની ચાહિએ.

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ને આકા (ﷺ) કી દુઆ નકલ ફરમાઈ હે اللهم بارك لامتى فى بكورها (મિશ્કાત : ૨ / ૩૩૯) કે અલ્લાહ તઆલા ! એ મેરી ઉમ્મત કે લિએ સુબ્હ સવેરે ચલનેમેં બરકત અતા ફરમા. હઝરત સખ્રહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઈસ દુઆકે બાદ મેં અપના સામાને તિજારત દિનકે ઈબ્તિદાઈ હિસ્સેમેં બેચને લગા તો ઉસ દુઆ કી બરકત સે પહલેકે મુકાબલેમેં ગેર મઅમૂલી બરકત હોને લગી.

સફર કિસ દિન કરના ચાહિએ

ઈમામુલ અંબિયા હુઝૂર (ﷺ) અકષર વ બેશતર જુમેરાતકો સફર ફરમાયા કરતે થે, નીઝ પીરકે રોઝ ભી આપ (ﷺ)ને સફર પસંદ ફરમાયા હે, લિહાઝા કોઈ મજબૂરી ન હો તો ઈન અય્યામમેં સફર કરના ચાહિએ, કયૂંકે ઈન અય્યામમેં સફર કરના મુસ્તહબ હે. (અબૂદાઉદ)

બાકી ટિકટકા નિઝામ જિસ તરહ હો જાવે સફર શુરૂઅ કરદેં

જુમ્આકે દિન સફર કરના

જુમ્આકે દિન અગર સફર હો તો ઝવાલ સે પહલે નિકલને મેં કોઈ હર્જ નહીં, અગરચે ઐસી જગા જાના હો જહાં જુમ્આ ન હોતા હો, અલબત્તા ઝવાલ કે બાદ જુમ્આ સે પહલે સફરમેં જાના મકરૂહે તહરીમી હે, કયૂંકે ઈકામતકી હાલતમેં જુમ્આમેં શિરકત વાજિબ હે.

عن ابن عمر رضى الله عنه قال ان الجمعة لاتمنعه من السفرمالم يحضر وقتها

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલા હામિશિલ મુસ્નદ : ૧/૪૦)

યા'ની જુમ્આકા દિન સફરકે લિએ માનિઅ નહીં હોતા જબ તક કે જુમ્આકા વકત ન આ જાએ.

સફરમેં ઝિકકી ફઝીલત

સફરમેં ફિક્રે રાહત વ આરામ ઔર મશક્કત વ પરેશાની કે હુજૂમમેં મુસાફિર કે કલ્બ વ દિમાગ પર કભી કભી ઈઝતિરાબી કેફીયત(બેચેની) તારી હોતી હે, ઈસકા બેહતરીન ઈલાજ ઝુબાને રિસાલત (ﷺ)ને તજવીઝ ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાકા ઝિક્ર કષરત સે કરો. ચુનાન્ચે વારિદ હે કે દૌરાને સફર મુસાફિરકી ઝુબાન જબ ઝિક્રે ઈલાહીમેં મશ્ગૂલ હોતી હે તો એક ફરિશ્તા ઉસકે સાથ હો લેતા હે ઔર વહ હર વકત કલ્બી,ઝહની રાહત વ સુકૂનકા સામાન ફરાહમ કરતા હે ઔર ઝિક્રકી હલાવત વ ચાશ્ની ઝુબાન કો તરો તાઝહ કિએ રહતી હે ઔર અગર લગ્વ શઅર વ શાયરી ઔર ગાને સુનને મેં મશ્ગૂલ રહે તો એક શયતાન ઉસકા રફીકે સફર બન કર રંજો ગમ કે અસ્બાબ પેદા કરતા હે.

ما من راكب يخلو في سيره بالله وذكره الاردفه بملك ولا يخلو بشعره ونحوه الا ردفه بشيطان

(મુન્તખબ કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલ મુસ્નદ : ૩/૩૮)

યા'ની જો મુસાફિર દરમિયાને સફર અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્રસે ગાફિલ નહીં રહતા તો એક ફરિશ્તા ઉસકા રફીક વ હમસફર હો જાતા હે ઔર જો મુસાફિર શઅર ગોઈ મેં મશ્ગૂલ હોતા હે તો કોઈ શયતાન ઉસકા રફીકે સફર બન જાતા હે.

દરમિયાને કિયામ દુઆ

સફરકે દરમિયાન મુસાફિર જબ કહીં કિયામ કરે તો ખ્વાહ કૈસા હી જન્નતનુમા હોટલ યા સરાએ (ગેસ્ટ હાઉસ) હો, ઉસે વહ સુકૂન વ રાહત કહાં મયસ્સર ? જો વતને માલૂફ(પ્રિય વતન) મેં હાસિલ હુવા કરતી હે, કભી ગૈરમાનૂસ જગાકી વહશત તો કભી કોઈ ખતરા, ઐસે ગૈર મુતમઈન હાલાતમેં જો ચીઝ કલ્બ વ દિમાગકો ઈત્મિનાન વ એતિમાદકી ફિઝા મુહય્યા કરતી હે, વહ સરકારે દો આમલ (ﷺ) કી મુબારક દુઆ હે, જો બવકતે કિયામ પઢી જાતી હે. ઉસ દુઆકી બરકતસે જિસ બસ્તીમેં પહૂંચેંગે વહાંકી કોઈ ચીઝ નુકસાન નહીં દેગી.

اَعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّآمَّتِ مِنْ شَرِّ مَاخَلَقَ

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ અલલ મુસ્નદ : ૩/૩૭)

હર તકલીફસે અમાન પાનેકી દુઆ

اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

કબીલએ અસ્લમકે એક આદમીને હુઝૂર (ﷺ) સે કહા કે આજકી રાત મુઝે નીંદ નહી આઈ.

આપ (ﷺ)ને પૂછા :

કિસ વજહ સે ?

ઉન્હોંને કહા : મુઝે બિછ્છુને ડસ લિયા.

તો આપ (ﷺ)ને ફરમાયા અગર શામકો તુમને યે દુઆ પઢ લી હોતી તો (ઈન્શાઅલ્લાહ અઝ્ઝ વજલ) કોઈ ચીઝ તુમ્હેં તકલીફ ન પહૂંચાતી.

(મુસ્લિમ : ૨ / ૩૪૭, તબરાની, હદીસ નં. : ૩૪૬,૨/૯૫૫)

નોટ : તિરમિઝી શરીફકી એક રિવાયતમેં આયા હે કે શામ કે વકત તીન મરતબા ઉસકો પઢનેસે ઉસ રાતમેં બુખાર – ઝહર (વગૈરહ કોઈ ચીઝ) નુકસાન નહી દેગી (તિરમિઝીઃ ૨/૨૦૦)

મુસાફિરકી દુઆ

યૂં તો બારગાહે ઈલાહીમેં બંદોં કી ફરિયાદ કી કુબૂલીયત કા આમ એલાન હે, મગર કુછ અફરાદ ઐસે ભી હૈં, જિનકી ફરિયાદ વ પુકાર ખાસ એહમિયત રખતી હે ઔર કુબૂલીયતકા ઉન્હેં ખુસૂસી દરજહ હાસિલ હે, ઉનમેં એક હેઃ અવલાદ કે હકમેં વાલિદૈન કી દુઆ, દૂસરે મઝલૂમકી ફરિયાદ ઔર તીસરે મુસાફિર કી દુઆ.(તરિમિઝી : ૨ / ૯)

ઈસ લિએ મુસાફિર જબ તક વતન ન પહૂંચ જાએ, ઉસે વહ કુર્બે ખાસ હાસિલ રહતા હે, લિહાઝા ઉનસે દુઆ કરનેકી દરખ્વાસ્ત કરની ચાહિએ, લેકીન મુસાફિરકી યે હૈષિયત મુતલક્ન નહી, બલ્કે યે ઉસ વકત હે જબકે વહ હલાલ રિઝ્ક પર કનાઅત કરતા હો ઔર રિઝ્કે હરામ સે બચતા હો.

સાહિબે જમઉલ ફવાઈદને એક રિવાયત નકલ કી હે :

કે મુસાફિર દરમિયાને સફર યા રબ, યા રબ કી રટ લગાતા હે, જબકે ઉસ કા લિબાસ,ખાના,પીના ઔર ઝાદેરાહ (સફર ખર્ચ) માલે હરામ સે હોતા હે તો દુઆ કૈસે કુબૂલ હોગી ?

દૌરાને સફર હઝરકે મઅમૂલાત પર ભી ષવાબ મિલેગા, ચાહે સફરકી વજહસે મઅમૂલાત પૂરે ન કર સકે.

જબ અલ્લાહ તઆલાકા કોઈ બંદા શબો રોઝ કી ઝિંદગીમેં કિસી નેક અમલકા પાબંદ હોતા હે ઔર જિટના હો સકે પાબંદીકા જઝબા ભી ઉસકે કલ્બ મેં હોતા હે, મગર જબ વહ રાહે સફર ઈખ્તિયાર કરતા હે તો નિઝામે ઝિંદગી દરહમ બરહમ હોને સે પાબંદી છૂટ જાતી હે ઔર ઉસ પર અમલ નહીં કર પાતા, ફિર ભી ફઝલે ઈલાહી ઉસકે સાથ હોતા હે ઔર જબ તક વહ સફરમેં હોતા હે ઉસકે નામએ આ'માલમેં ઉન તમામ આ'માલકા ષવાબ લિખા જાતા હે જિસકી ઉસને હઝરમેં પાબંદી કર રખી થી, ઈસી તરહ તંદુરસ્તી ઔર જવાનીમેં જિન આ'માલકી પાબંદી કી, બીમારી ઔર બુઢાપેમેં અમલ ન કર સકને કે બાવજૂદ ઉન તમામ આ'માલકા ષવાબ મિલતા રહતા હે. મુલ્લા અલી કારી (રહ.) લિખતે હૈં :

قوله صلى الله عليه وسلم ان العبد اذا كان على طريقة حسنة من العبادة ثم مرض قيل للملك المؤكل به اكتب له مثل عمله اذا كان طليقا قلت وكذا ورد فى المسافر والشيخ الكبير (મિરકાત : ૭ / ૨૭૦)

સાથીયોંકી ખિદમતકા ષવાબ

સફરમેં અકષર ઉલઝન વ પરેશાની કા સામના રહતા હે, હર શખ્સ સહૂલત વ આરામ તલબી ચાહતા હે, ઐસે હાલાતમેં અપની રાહત કુરબાન કર દેના ઔર સાથીયોંકી રાહતકી ફિક્ર ઔર ઉનકી ખિદમત કરના, ઈષાર વ હમદર્દી ઔર આ'લા અખ્લાકકી બાત હે. હદીષે નબવીમેં હે કે રુફકાએ સફરકા અમીર દર હકીકત વહ હમ સફર હે જો અપને અહબાબકી ખિદમત કરતા હે ઔર જિસને સફરમેં ખિદમતમેં પેશ કદમી કી તો ફઝીલત વ ષવાબમેં ઉસસે દૂસરા કોઈ સબકત નહીં લે જા સકતા, હાં ! સિવાએ ઉસ મર્દે મુજાહિદકે જિસને શહાદત કા જામ નોશ કિયા હો.

سيد القوم فى السفر خادمهم فمن سبقهم بخدمته لم يسبقوه بعمل الا الشهادة

(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૩/ ૩૮)

સફરમેં કવમકા વાકિઈ સરદાર ઉનમેં કા ખિદમત કરનેવાલા હે, જિસને ઉનકી ખિદમત કી તો સિવાએ શહાદત કે ઔર કિસી ભી અમલ કે ઝરીએ ઉસ કો કોઈ સબકત નહીં કર સકતા.

દરમિયાને સફરમેં શરાફતકે તીન કામ

હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજહહૂકા ઈર્શાદ હૈ : કે શરાફત વ ઈન્સાનીયત કે છે (૬) કામ હૈં :

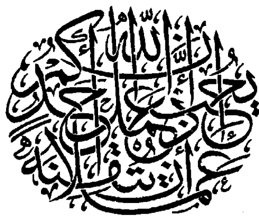
તીન હઝરકે ઔર તીન સફરકે

હઝરકે તીન કામ યે હૈ : કુર્આને કરીમકી તિલાવત, મસ્જિદોંકો આબાદ કરના, ઐસે દોસ્તોંકી જમઈય્યત બનાના જો દીનકે કામોંમેં મદદ કરેં.

ઔર સફરકે તીન કામ યે હૈં : અપના તોશા ગરીબ પર ખર્ચ કરના, હુસ્ને અખ્લાકસે પેશ આના ઔર રુફકાએ સફર કે સાથ મુહઝ્ઝબ ખૂશતબઈ (ખુશ મીજાઝી)કા તર્ઝે અમલ રખના. (મઆરિફુલ કુર્આન : ૧/ ૨૪૩)

મંઝિલ પર સહીહ સલામત પહૂંચને પર અલ્લાહકા શુક્ર

જબ હમ કિસી શહર યા આબાદીમેં સહીહ સલામત પહૂંચ જાએ તો અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરે કે અલ્લાહ તઆલાને સફરકે તમામ મરાહિલકો આસાન ફરમાયા ઔર સહીહ સલામત વતન યા મંઝિલે મકસૂદ તક પહૂંચા દિયા, અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદે સે સુના કે જબ સહીહ સલામત પહૂંચ જાવે તો યે પઢના ચાહિએ : اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مَعَ السَّلَامَةِ وَالْعَافِيَةِ

એક જગાસે દૂસરી જગા જાનેકે અહકામ વ અકસામ

દારૂલ કુફ્રસે દારૂલ ઈસ્લામકી તરફ જાના

સફરકી યહ સૂરત અહદે રિસાલતમેં ભી ફર્ઝ થી ઔર કિયામત તક બશર્તે ઈસ્તિતાઅત વ કુદરત ફર્ઝ હે,(જબકે દારૂલ કુફ્રમેં અપની જાન વ માલ ઔર આબરૂકા ઈત્મિનાન હો યા દીની ફરાઈઝકી અદાયગી મુમકિન ન હો) ઉસકે બાવજૂદ જો દારૂલ હર્બમેં મુકીમ રહા તો ગુનેહગાર હોગા.

દારૂલ બિદઅતસે નિકલ જાના

ઈબ્ને કાસિમ કહતે હૈં કે મૈંને ઈમામ માલિક (રહ.) સે સુના હે કે કિસી મુસલમાનકે લિએ ઉસ મુકામમેં કિયામ કરના હલાલ નહીં, જિસમેં સલફે સાલિહીન પર સબ્બો શિતમ કિયા જાતા હો. ઈબ્ને અરબી યે કોલ નકલ કરકે લિખતે હૈં કે યે બિલકુલ સહીહ હે, કયૂંકે અગર તુમ કિસી મુન્કરકા ઈઝાલહ નહીં કર સકતે તો તુમ પર લાઝિમ હે કે ખૂદ વહાં સે ઝાઈલ યા'ની અલાહિદહ હો જાએ, જૈસા કે ઈર્શાદે રબ્બાની હે :

وَاِذَا رَاَيْتَ الَّذِيْنَ يَخُوْضُوْنَ فِىْ آيَاتِنَا فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ

જિસ જગહ પર હરામકા ગલ્બા હો વહાંસે નિકલ જાના

કયૂંકે તલબે હલાલ હર મુસલમાન પર ફર્ઝ હે,

જિસ્માની અઝીય્યતોંસે બચનેકે લિએ સફર

યે સફર જાઈઝ ઔર અલ્લાહ તઆલાકી તરસ સે ઈન્આમ હે કે ઈન્સાન જિસ જગા દુશ્મનોં સે જિસ્માની અઝીય્યતકા ખતરા મહસૂસ કરે વહાં સે નિકલ જાએ, તાકે ઉસ ખતરાસે નજાત હો, યે સફર સબસે પહલે હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈ.ને કિયા, જબ કવમકી ઈઝાઓં સે નઝાત હાસિલ કરને કે લિએ ઈરાક સે મુલ્કે શામકી તરફ રવાના હૂએ ઔર ફરમાયા : اِنِّىْ مُهَاجِرٌ اِلٰى رَبِّىْ ઉનકે બાદ હઝરત મૂસા અલૈ.ને એક ઐસા હી સફર મિસ્ર સે મદયનકી તરફ કિયા:

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَّتَرَقَّبُ

આબોહવાકી ખરાબી ઔર અમરાઝકે ખતરે સે બચનેકે લિએ સફર

શરીઅતે ઈસ્લામને ઉસકી ભી ઈજાઝત દી હે કે આદમી તબદીલીએ આબોહવા યા અમરાઝ સે બચનેકે લિએ મોઅતદિલ આબોહવાકી હામિલ જગાકી તરફ સફર કરેં, જૈસા કે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને ચંદ ચરવાહોંકો મદીના સે બાહિર જંગલમેં કયામ કરનેકા હુકમ ઈર્શાદ ફરમાયા : કયૂંકે શહરી આબોહવા ઉનકો મુવાફિક ન થી.ઈસી તરહ હઝરત ફારૂકે આ'ઝમ (રદિ.)ને હઝરત અબૂ ઉબૈદહ (રદિ.)કો હુકમ ભેજા થા કે દારૂલ ખિલાફહ ઉરદુન સે મુન્તકિલ કરકે કિસી સતહે મુરતફઅ પર લે જાએં, જહાં આબોહવા ખરાબ ન હો.

લેકીન યે ઉસ વકત હે જબ કિસી મકામ પર તાઉન યા વબાઈ અમરાઝ ફેલે હૂએ ન હો ઔર જિસ જગા કોઈ વબા ફેલ જાએ ઈસકે લિએ હુકમ યે હે કે જો લોગ ઈસ જગા પહલે સે મવજૂદ હૈં તો વહ વહાં સે ન ભાગેં ઔર જો બાહિર હૈં વહ ઉસકે અંદર ન જાએં, જૈસાકે હઝરત ફારૂકે આ'ઝમ (રદિ.)કો સફરે શામ કે વકત પેશ આયા કે સરહદે શામ પર પહૂંચ કર મઅલૂમ હુવા કે મુલ્કે શામમેં તાઉન ફેલા હુવા હે તો આપકો ઉસ મુલ્કમેં દાખિલ હોનેમેં તરદુદ (શક) પેશ આયા, સહાબએ કિરામ (રદિ.) સે મુસલસલ મશ્વેરોં કે બાદ આખિરમેં હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ (રદિ.)ને ઉનકો યે હદીષ સુનાઈ કે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ)ને ફરમાયા હે :

اذا وقع بارض وانتم بهافلا تخرجوا منها واذا وقع بارض ولستم بها فلا تهبطوا عليها

તરજમા : જબ કિસી ઈલાકેમેં તાઉન ફેલ જાએ ઔર તુમ વહાં મવજૂદ હો તો અબ વહાં સે ન નિકલો ઔર જહાં તુમ પહલે સે મવજૂદ નહીં વહાં તાઉન ફેલને કી ખબર સુનો તો ઉસમેં દાખિલ ન હોવે.(તિરમિઝી)

ઉસ વકત હઝરત ફારૂકે આ'ઝમ (રદિ.)ને હુકમે હદીષકી તઅમીલ કરતે હૂએ પૂરે કાફલેકો લેકર વાપસીકા એલાન કર દિયા.

બા'ઝ ઉલમાને ફરમાયા કે હદીષ શરીફકે ઈસ હુકમમેં એક ખાસ હિકમત યે ભી હે કે જો લોગ ઉસ જગા મુકીમ હૈં જહાં કોઈ વબા ફેલ ચુકી હે, યહાં કે લોગોંમેં વબાઈ જરાષિમકા મવજૂદ હોના ઝન્ને ગાલિબ હે, વહ અગર યહાં સે

ભાગેંગે તો જિસમેં યે માદ્દએ વબાઈ સિરાયત કર ચુકા હે વહ તો બચેગા નહી ઔર જહાં યે જાએગા વહાં કે લોગ ભી ઉસસે મુતઅષ્ષિર હો કર બચ નહી પાએંગે ઈસ લિએ યે હકીમાના ફેસલા હે.

અપને માલકી હિફાઝતકે લિએ સફર કરના

અગર કોઈ શખ્સ કિસી મકામમેં ચોરોં, દાકૂઓંકા ખતરા મહસૂસ કરે તો વહાં સે મુન્તિકિલ હો જાએ શરીઅતે ઈસ્લામને ઈસકી ભી ઈજાઝત દી હે, કયૂંકે મુસલમાનકે માલકા ભી ઐસા હી એહતિરામ હે જૈસા ઉસકી જાનકા હે.

યે છે (૬) કિસમ તો તર્કેવતન કી હૈં, જો કિસી ચીઝ સે ભાગને ઔર બચને કે લિએ કિયા ગયા હો ઔર જો સફર કિસી ચીઝકી તલબ વ જુસ્તજૂ કે લિએ કિયા જાએ ઉસકી નવ કિસ્મેં હૈં.

(૧) સફરે ઈબ્રત

યા'ની દુન્યાકી સયાહત (પ્રવાસ)વ સફર ઈસ ગર્જ સે કરના કે અલ્લાહ તઆલા કી મખ્લૂકાત ઔર કુદરતે કામિલહકા ઔર અકવામે સાબિકાકા મુશાહદહ કરકે ઈબ્રત હાસિલ કરે, કુર્આને કરીમને ઐસે સફરકી તરગીબ દી હે :

اَوَ لَمۡ يَسِيۡرُوۡا فِى الۡاَرۡضِ فَلۡيَنۡظُرُوۡا كَيۡفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيۡنَ مِنۡ قَبۡلِهِمۡ

હઝરત ઝુલ કરનૈનકે સફરકો ભી બા'ઝ ઉલમાને ઈસી કિસમકા સફર કરાર દિયા હે ઔર બા'ઝને ફરમાયા કે ઉનકા સફર ઝમીન પર અલ્લાહ તઆલાકા કાનૂન નાફિઝ કરને કે લિએ થા.

(૨) સફરે હજ

ઉસકા ચંદ શરાઈતકે સાથ ફરીઝએ ઈસ્લામી હોના સબકો મઅલૂમ હે.

(૩) સફરે જિહાદ

મુખ્તલિફ અહવાલ વ અવકાતમેં ઈસકા ફર્ઝ યા વાજિબ યા મુસ્તહબ હોના ભી સબ સબ મુસલમાનોકો મઅલૂમ હે.

(૪) સફરે મઆશ

જબ કિસી શખ્સ કો અપને વતનમેં ઝરૂરતકે મુતાબિક મઆશી સામાન હાસિલ ન હો સકે તો ઉસ પર લાઝિમ હે કે યહાં સે સફર કર કે દૂસરી જગા

તલાશે રોઝગારમેં જાએ.

(૫) સફરે તિજારત

યા'ની ઝરૂરત સે ઝાઈદ માલ હાસિલ કરને કે લિએ સફર કરના, યે ભી શરઅન જાઈઝ હે, હક તઆલાકા ઈર્શાદ છે :

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَبْتَغُوْا فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ

ઈબ્તિગાએ ફઝલ સે મુરાદ ઈસ આયતમેં તિજારત હે, અલ્લાહ તઆલાને સફરે હજમેં ભી તિજારતકી ઈજાઝત દે દી હે તો મહઝ તિજારતકે લિએ સફર કરના બદરજએ અવલા જાઈઝ હુવા.

(૬) તલબે ઈલ્મકે લિએ સફર

ઉસકા બકદરે ઝરૂરત તહસીલે દીનકા ફર્ઝે એન હોના ઔર ઝાઈદ અઝ ઝરૂરતકા ફર્ઝે કિફાયા હોના મઅલૂમ વ મઅરૂફ હે.

(૭) કિસી મકામકો મુકદ્દસ ઔર મુતબર્રક સમઝ કર ઉસકી તરફ સફર કરના.

કિસી મકામકો મુકદ્દસ વ મુતબર્રક સમઝ કર ઉસકી તરફ સફર કરના, યે બજુઝ તીન મસ્જિદોં કે દુરુસ્ત નહીં, મસ્જિદે હરામ (મક્કા મુકર્રમા), મસ્જિદે નબવી (મદીના તય્યિબા), મસ્જિદે અકસા(બયતુલ મકદિસ) યે કુર્તુબી ઔર ઈબ્ને અરબીકી રાય હે, દૂસરે અકાબિર ઉલમાએ સલફ ઔર ખલફને આમ મકામાતે મુતબર્રકાકી તરફ સફર કરનેકો ભી જાઈઝ કરાર દિયા હે.

મુહમ્મદ શફીઅ

(૮)ઈસ્લામી સરહદોંકી હિફઝાતકે લિયે સફર

ઈસ્લામી સરહદોંકી હિફાઝતકે લિયે સફર કરના જિસકો "રિબાત" કહા જાતા હે, કષીર અહાદીષમેં ઉસકી બળી ફઝીલત મઝકૂર હે.

(૯) અઝીઝોં ઔર દોસ્તોંકી મુલાકાતકે લિયે સફર

હદીષમેં ઉસકો ભી બાઈષે અજો ષવાબ કરાર દિયા હે કે આદમી અઝીઝોં ઔર દોસ્તોંકી મુલાકાતકે લિયે સફર કરે, જૈસાકે સહીહ મુસ્લિમકી હદીષ મેં અકરબા વ અહબાબકી મુલાકાત કે વાસ્તે સફર કરનેવાલે કે લિયે ફરિશ્તોંકી

દુઆકા ઝિક્ર ફરમાયા ગયા હે,(યે જબ હે કે ઉનકી મુલાકાત સે અલ્લાહ તઆલાકી રઝા મકસૂદ હો, કોઈ માદ્દી ગર્જ ન હો) વલ્લાહુ અઅલમ (કુર્તુબી, સફ્ા ૩૪૯ તા ૩૫૧, જિલ્દ:૫,સૂ.નિસાઅ)

(મા'ખૂઝ અઝ મઆરિફુલ કુર્આન : ૫ /૩૪૧ તા ૩૪૩)

મુલાકાતકે લિયે સફરકી ફઝીલત

બાહમી ઉલ્ફત વ મુહબ્બત, ઈઝઝત વ એહતિરામકી બિના પર મુસલમાનોંકા મિલના જુલના, ઉઠના –બેઠના ભી ષવાબ સે ખાલી નહીં ઔર મુલાકાતકે લિયે મુસ્તકિલ સફર કરના યે તો મઝીદ બાઈષે ષવાબ ઔર રહમતે ઈલાહીકે હુસૂલકા સબબ હે, ચુનાન્ચે ઈર્શાદે નબવી હે : અગર કોઈ શખ્સ કિસી મુસલમાનકી મુલાકાતકે લિયે જાએ તો જબ તક વો વાપસ નહીં લોટતા, ઉસ વકત તક રહમતે ઈલાહી ઉસ પર સાયા ડાલતી રહતી હે, ઈસી તરહ જો શખ્સ બગર્જે ઈયાદત જાતા હે વહ ભી ફેઝાને ઈલાહી સે સરફરાઝ હોતા હે, ફરમાને નબવી (ﷺ) હે :

من عاد مریضا او زار خاله فی الله ناداه مناد بأن طبت وطاب ممشاك وتبوأت من الجنة منزلا (તરગીબ : ૩/ ૩૬૪)

જિસને કિસી મરીઝકી ઈયાદત કી, યા અલ્લાહ તઆલાકે વાસ્તે અપને ભાઈકી ઝિયારત કી તો ઉસે એક ફરિશ્તા નિદા દેતા હે કે ખૂબ કિયા, ઔર તેરા ચલના મુબારક હો ઔર જન્નતમેં તુમને એક દરજા હાસિલ કર લિયા.

સફરે શરઈકી મિકદાર

સફરે શરઈકી મિકદાર ૭૭/ કિલો મીટર,૨૪૮/મીટર, ૫૧/સેન્ટીમીટર બા'ઝને સવા સતત્તર ઔર બા'ઝને કસ્ર ખતમ કર કે ૭૮ / કિલો મીટર લિખા હે. (અલ મસાઈલુલ મુહિમ્મહ :૧૩૮, મહમૂદુલ ફતાવા)

મુસાફિરીનકા સફર અગર મુસાફતે સફર પર યા'ની ૭૮ / કિલો મીટર સે આગે કા હો ઔર ઈસ જગા ૧૫ / દિન સે કમ રહનેકી નિય્યત હો તો નમાઝમેં કસ્ર યા'ની ચાર રકઅતવાલી નમાઝ દો રકઅત પઢેંગે ઔર ઉસકે લિયે અપને વતનકી હદ સે આગે નિકલતે હી કસ્ર શુરૂઅ કર દે ઔર જબ તક વતન ન લોટે કસ્ર કરતા રહે ઔર અગર ૧૫ / દિન સે ઝયાદહ એક હી મકામ પર રહનેકી નિય્યત હો તો ઈત્માામ યા'ની પૂરી ચાર રકઅત પઢેંગે.

الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونؤمن به ونتوكل عليه ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيآت اعمالنا، من يهده الله فلا مضل له ومن يضلله فلا هادى له ونشهد ان لا اله الا الله وحده لاشريك له ونشهد ان سيدنا ومولانا محمدا عبده ورسوله صلوة الله تبارك وتعالى عليه وعلى اله واصحابه وازواجه وذريته وبارك وسلم تسليما كثيرا ـ اما بعد

فاعوذ بالله من الشيطان الرجيم ، بسم الله الرحمن الرحيم

لَقَدْ كَانَ فِيْ قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُوْلِى الْأَلْبَابِ

(પારહ : ૧૩/ સૂરએ યુસૂફ :૧૧૧)

તરજમાઃ પક્કી બાત યે હે કે ઉન નબીયોં કે (ઔર ઈસ સૂરતમેં ખાસ કર હઝરત યુસૂફ (અલૈ.) ઔર ઉનકે ભાઈયોંકે ઔર પિછલી ઉમ્મતોં કે) વાકિઆતમેં અકલવાલોં કે લિયે ઈબ્રત કા બળા સામાન હે.

હમ ઈસ વકત એક કારગુઝારીકી મજિલસમેં જમઅ હૂએ હૈં, કુર્આન મજીદ કે બાદ હમારે મઝહબમેં જિસ કિતાબકા દરજા હે, વહ ઈમામ બુખારી (રહ.) કી જમઅ કી હૂઈ કિતાબ "અલ જામિઉસ્સહીહુલ મુખ્તસર મિન ઉમૂરી રસૂલિલ્લાહ (ﷺ) વ સુનનિહી વ અય્યામિહી" જિસકો હમ સબ બુખારી શરીફકે નામ સે યાદ કરતે હૈં. જિસ સરઝમીન પર યે કિતાબ લિખી ગઈ, તરતીબ દી ગઈ, ઈસી તરહ સિહાહ સિત્તહમેં સે એક દૂસરી કિતાબ "તિરમિઝી શરીફ" વહ જિસ ઈલાકેમે, જિસ શહરમેં લિખી ગઈ, તરતીબ દી ગઈ, ઈસ ઈલાકે કે સફર કી યે કારગુઝારી હે.

ઈસ સાલ સન હિજરી ૧૪૩૪ શવ્વાલ કે મહીનેમેં દૂસરી તારીખ કો ૧૦ અગસ્ટ સન ઈસ્વી ૨૦૧૩ કો યે સફર શુરૂઅ હુવા. બુખારા, સમરકંદ, તિરમિઝ યે સબ તારીખી ઈલાકે ઈસ વકત ઉઝબેકિસ્તાન નામી એક મુલ્કકે ઈહાતેમેં આતે હૈં.

વીઝાકે મરાહિલ, ઉઝબેકિસ્તાનકે સફરકે લિયે

તકરીબન શઅબાનકા મહીના ઔર રમઝાનુલ મુબારકકે કુછ અય્યામ ઉસ મુલ્કકી વીઝાકે હુસૂલકી તગો દોર(દોડધામ) મેં ખર્ચ હૂએ, બળે મુશ્કિલ મરાહિલ સે ગુઝરનેકે બાદ અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલો કરમ સે વીઝા હાસિલ હુવા, રમઝાન સે કબ્લ જો મશવરા હુવા થા, ઉસમેં ઉસ સફરકે લિયે દર્જેઝેલ અહબાબ તય હૂએ થે, અવ્વલન હઝરત મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ. ઔર બંદએ નાચીઝ ઔર સાથમેં હમારે તીન સાથી : એક દમણ સે હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ ઔર એક સાથી હાજી શૌકત કુરૈશી મર્હૂમ જિનકા પાસપોર્ટ અભી વીઝામેં ગયા હુવા થા, (લેકીન તકદીરકી બાત ૧૦ રમઝાનકો ડાભેલ સે તરાવીહમેં ખત્મે કુર્આનકી મજલિસકે બાદ વાપસીકે સફરમેં કારકે હાદષેમેં આલીપૂર કે કરીબ ઈન્તિકાલ હો ગયા, અલ્લાહ તઆલા મર્હૂમકી કરવટ કરવટ મગફિરત ફરમાએં. હક બખ્શે બહૂત સી ખૂબીયાંથી મરનેવાલેમેં) ઔર ઉનકે અલાવહ હમારે એક મુખ્લિસ દોસ્ત હાજી આબિદ ડંગમાર સાહબ દમની (મુકીમ હાલ બરતાનિયા) યે સબ હઝરાત સફર કે લિયે તય થે.

રમઝાનકે દૂસરે અશ્રે મેં હમારે મખ્દૂમ ઔર હમારે હઝરત ફકીહુલ ઉમ્મત નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂકે જાનશીન હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર દા.બ. ઔર હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ બાંડીપૂરહ કશ્મીરી ઔર હઝરત મવલાના મહમૂદ સાહબ ખેરવાં રાજસ્થાની, ઈન હઝરાતકી ભી સફરમેં મઈય્યતકા શર્ફ હાસિલ હોને કી બાત આઈ, રમઝાનમેં હઝરત અકદસ મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર દા.બ. કા કિયામ ઈસ સાલ મીલ વિશારિમ મદ્રાસ મેં થા, હઝરત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ દા.બ.કા મઅમૂલ હે કે હર રમઝાનકે ચંદ અય્યામ હરમૈનમેં ઔર ચંદ અય્યામ હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબકે સાથ ગુઝારતે હૈં ઔર બકિય્યહ ઝયાદાતર અવકાત ડાભેલમેં તશરીફ રખતે હૈં.

ખૂદ હઝરત અકદસ મુફતી સાહબ (દા.બ.) કા મીલ વિશારમ સે ફોન આયા કે ઉન હઝરાતકા ભી આનેકા ઈરાદહ હે,મેંને કહા : હઝરત ડેઢ મહીના સે હમ વીઝાકી કોશિશમેં લગે હૂએ થે, તબ જા કર મુશ્કિલ સે વીઝા મિલા હે, ઔર અબ પંદરહ દિનમેં ઉનકા વિઝા લગાના મુશ્કીલ કામ તો હે લેકિન ના મુમ્કિન નહી હે. આપ ઉનસે કહિએ કે વહ ઉધર દુઆ કરેં હમ ઈધર કોશિશ કરતે હૈં, અલ્લાહ તઆલા ખૈર મુકદ્દર ફરમાએ.

વીઝામેં અલ્લાહ તઆલાકી ગૈબી મદદ

તાખીર સે સહી હમારે ભાઈ સાજિદને ઉન બુઝુર્ગોંકે વીઝાકી કોશિશ શુરૂઅ કર દી, લેકીન વાકઈ એક કરામતકી બાત બતલાના ચાહતા હૂં, જુમ્આકે દિન ઈદ થી, ઈદ સે એક દિન પહલે યા'ની જુમએરાતકી સુબ્હમેં વીઝા ઉઝબેકિસ્તાન સે લગ કર આ ગયા ઔર અજીબ બાત યે હૂઈ કે ઉઝબેકિસ્તાનકા સફારત ખાના (વિઝા આફિસ) જો દેહલીમેં હે વહ દોપરહમેં એક બજે કે બાદ વીઝા કા કોઈ કામ નહીં કરતા, લેકીન અલ્લાહકે યહાં યે મુકદ્દરકી બાત થી, કે શામકો ૫ / બજે ઉન તીનોં બુઝુર્ગોંકા વીઝા લગા, યે વાકઈ અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે ફઝલો કરમકા મુઆમલા થા.

સબ હઝરાત હૈરાન થે કે સફારત ખાના કે અવકાત કે બાદ શામ કો ૫ / બજે વીઝા લગના યે અજીબ બાત થી, ફિર વીઝા લગને કે બાદ એક બળા મરહલા ટિકટ કા થા, અલ્લાહકે ફઝલો કરમ સે ઉન તીનો હઝરાતકે ટિકટ ભી રાતમેં હો ગઈ ઔર સનીચરકે દિન યાની ૨ / શવ્વાલકો યે સફર બિહમ્દિલ્લાહ શુરૂઅ હુવા.

સૂરતસે દેહલી

સૂરત ઐરપોર્ટ સે હમ તીન હઝરાત (હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ., જનાબ હાજી સાજિદ મેમણ સાહબ ઔર બંદા) દેહલી ગએ.

દેહલીમેં હમારે હઝરત મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી (રહ.) સે બળી મુહબ્બત રખનેવાલે ઔર દેહલીમેં હઝરત (રહ.) કે મેઝબાન હાજી અબ્દુલ્લાહ સાહબકે યહાં રાતકા ખાના ખાયા ઔર વહીં પર સારે અકાબિરીન જઅમ હો ગએ. મેરઠસે હઝરત મુફતી ફારૂક સાહબ ભી તશ્રીફ લાએ થે.

સફરકે લિયે નાશ્તા ખાના

મુહતરમ હાજી મન્સૂર સાહબકે યહાં સે સફરકે લિયે તોશાકા વાફિર મિકદારમેં ઈન્તિઝામ ભી કિયા ગયા થા. ઈસ તરહકે સફરમેં અગર સાથમેં ખાના લે લિયા જાએ તો બળી સહૂલત હોતી હે, મુહતરમ હાજી મન્સૂર સાહબને ઈતની મિકદારમેં ખાના બનવાયા થા કે પૂરે સફરમેં કામ આ સકે ઔર ઉસકો મહફૂઝ કરને કે લિયે ભી ખાસ તરકીબ આઝમાઈ, ઉસકે સાથ રોટીયોંકી ભી

કષીર મિકદાર ઔર મુખ્તલિફ કિસમ કે સૂખે નાશ્તે ભી સાથ લે લિયે ગએ.

ઈસસે કબ્લ ઉન્દુલુસકે સફર મેં બરતાનિયા સે ઈસ તરહ ખાના સાથ લે કર ચલે થે જિસકા એક ફાઈદહ તો યે હોતા હે કે દૌરાને સફર ખાના તલાશ કરને કી ફિક્ર નહીં રહતી ઔર ખાસ કર જિન મુલ્કોં મેં હલાલ ખાના મિલના આસાન નહીં હોતા, વહાં બળી સહૂલત હો જાતી હે.

મુહતરમ હાજી મન્સૂર સાહબકો અલ્લાહ તઆલા જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ, ડાભેલસે હમારે હઝરત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ દા.બ. કે ખાદિમે ખાસ અઝીઝે મુહતરમ કારી અબ્દુલ હન્નાન સાહબ સૂરતી (સલ્લમહૂ)ને ઉનકો ટેલીફોન પર જો બાત અર્ઝ કી થી, ઈસસે કઈ ગુના ઝિયાદહ ઔર કઈ દિનોં તક આસાની સે સલામત રહ સકે ઐસા ખાના ઉન્હોંને તૈયાર કરવા લિયા.

દેહલીમેં હાજી મન્સૂર સાહબ ઔર હાજી અબ્દુલ્લાહ સાહબ

ઐસે ભી મેરે મુર્શિદે અવ્વલ ઔર મુશ્ફિક ઉસ્તાઝ હઝરત મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ ગંગોહી (રહ.) કી હયાતમેં જબ રમઝાન ઔર ઈદુલ અઝહા વગૈરહ મોકઅ પર હઝરત (રહ.) કી સુહબત ઔર ખાનકાહમેં જાને કે લિયે મુલ્ક ઔર બેરૂને મુલ્ક સે જો કાફલે દેવબંદ જાયા કરતે, વહ આમ્મતન દેહલી સે હી ગુઝરતે ઔર દેહલીમેં ગાડી ઔર હવાઈ જહાઝકી તબદીલી કે દૌરાન હાજી મન્સૂર સાહબકે યહાં કાફલોંકા કિયામ હોતા ઔર મુહતરમ હાજી સાહબ ઔર ઉનકી મર્હૂમા બીવી ઔર ઉનકે ઘરકે ખાદિમ બહૂત હી ખૂશીસે મહેમાનોંકી બળી ખિદમત કરતે, મહેમાનોંકી ટિકટ બનવાને ઔર તબદીલ કરને કે સારે મરાહિલ ભી યે લોગ અંજામ દેતે, ગોયા ઉનકા મકાન મુસ્તકિલ મેહમાનખાના બન જાતા, અલ્લાહ તઆલા ઉન સબ હઝરાતકો જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ, આમીન. પહલે હાજી મન્સૂર સાહબકા મકાન બિલ્લી મારાન ગલી કાસિમ જાન કે કરીબ હોતા થા, અબ માશાઅલ્લાહ સિવીલ લાઈન પર બળા વસીઅ, કુશાદહ મકાન હો ગયા હે.

હફતેમેં સિર્ફ એક બાર દેહલી સે તાશ્કંદ જાને વાલી ઉઝબેક ઐરલાઈન સે રાત તીન બજે સફર શુરૂ હુવા.

વસ્તે એશિયાકા તઆરૂફ

ઉસ મુલ્કકે સફરકી કારગુઝારીસે પહલેમેં આપ હઝરાતકો ઉસ મુલ્કકા તઆરૂફ કરાતા ચલૂં.

મશ્હૂર મુહક્કિક વ આલિમે દીન ઔર સય્યાહ(પ્રવાસી) આલિમ હઝરત અકદસ મવલાના મુફ્તી મુહમ્મદ તકી સાહબ દા.બ. કા યે જામિઅ ઈકતિબાસ (લેખ) નકલ કરના કાફી હે :

વસ્તે એશિયાકી જો મુસ્લિમ રિયાસતે. જો સત્તર સાલ સે ઝાઈદ સોવિયેટ યૂનિયનકી મહકૂમ રહી ઔર સોવિયેટ યુનિયન કે તાર તાર હોને કે બાદ આઝાદ હૂઈ, વહ ઉઝબેકિસ્તાન, તાજિકિસ્તાન, કિર્ગિઝસ્તાન, કઝાકિસ્તાન ઔર તુર્કમેનિસ્તાન કે નામોં સે અબ અલગ અલગ મુલ્કોં કી હેષિયત કર ગઈ હૈં, યે પૂરા ઈલાકા કિસી ઝમાનેમેં તુર્કમેનિસ્તાન કહલાતા થા ઔર ઈલ્મો ફઝલકા બહૂત બળા મરકઝ થા, જહાંસે તારીખે ઈસ્લામકી વહ જગમગાતી હૂઈ શખ્સીયાત પેદા હૂઈ, જિનકે ઈલ્મ સે આજ પૂરા ઈસ્લામ ફયઝયાબ હો રહા હે, સોવિયેટ યુનિયન કે અહદે ઈકતિદારમેં ઉન રિયાસતોંકે ઉલમા વ સુલહા પર જો કિયામત ગુઝરી હે ઉનકે મુફસ્સલ હાલાત શાયદ કભી મંઝરેઆમ પર ન આ સકેં, સત્તર સાલ તક ઉન રિયાસતોંકા રાબિતા ન સિર્ફ આલમે ઈસ્લામ બલ્કે સારી દુન્યા સે ઈસ તરહ કટા રહા હે કે ન બાહિરકા કોઈ શખ્સ વહાં આસાની સે પહૂંચ સકતા થા ઔર ન વહાં કે લોગ બાહિર આ સકતે થે બલ્કે ખત્તો કિતાબતકે ઝરીએ ભી ઉનસે રાબિતા નહીં હો સકતા થા, ઉન રિયાસતોંકી આઝાદીકે બાદ અબ રાસ્તે ખુલે હૈં ઔર વહાં આમદો રફત મુમ્કિન હૂઈ હે, ઉન રિયાસતોં મેં ઉઝબેકિસ્તાન વહ રિયાસત હે જહાં મુસલમાનોંકી ઈલ્મી તારીખ કે સબસે બળે મરાકિઝ બુખારા, સમરકંદ, તિરમિઝ, ફરગાના, તાશ્કંદ વાકિઅ હૈં.

(મા'ખૂઝ અઝ સફરનામા હઝરત મવલાના મુફ્તી મુહમ્મદ તકી ઉષ્માની સાહબ દા.બ. "સફર દર સફર")

શાયદ હઝરત અકદસ મવલાના મુફ્તી મુહમ્મદ તકી ઉષ્માની સાહબ દા.બ. ખાસ ઉસ મુલ્ક યા'ની ઉઝબેકિસ્તાનકા સફર અબ તક નહીં કર સકે, શાયદ યહી વજહ હે કે આપકા ઉઝબેકિસ્તાનકા કોઈ સફરનામા બાવજૂદ તલાશ

કે ન મિલ સકા. તા હમ હઝરત મવલાના ઝુલફિકાર અહમદ સાહબ નકશબંદી (મ.ઝી.)ને ઉસ મુલ્ક કા સફર સન ૧૯૯૨ ઈસ્વીમેં કિયા હે જિસકા તફસીલી તઝકિરહ ઉનકે સફરનામા " લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ" મેં દર્જ હે જો નિહાયત દિલચશ્પ ભી હે ઔર ઈમાન અફરોઝ ભી.

જબ ઉઝબેકિસ્તાનકા નામ આહી ગયા તો મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબકી કિતાબસે ઉસકે બારેમેં ચંદ મુફીદ બાતેં અર્ઝ કર દેતા હૂં:

કિતાબમેં હઝરત અકદસ મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ દા.બ. ને ઉસ ઈલાકે કા તઝકિરહ ઈન અલ્ફાઝમેં કિયા હે :

ફકીરકો મેહમાન હઝરાત કે ઝરીએ મધ્ય એશિયાકે બારેમેં દર્જે ઝેલ મઅલૂમાત હાસિલ હૂઈ:

વસ્તે (મધ્ય) એશિયાકી સરહદેં શિમાલમેં રૂસી સાઈબિરયા કે યખ બસ્તા મેદાનોં કો છૂતી હૈં ઔર જુનૂબ મેં અફઘાનિસ્તાન વ ઈરાન સે મિલતી હે, યે વસીઅ વ અરીઝ ઈલાકા એક તરફ ચીનકી સરહદ સે મિલતા હે દૂસરી તરફ કાસપીયન કે સાહિલ તક જા પહૂંચતા હે, અફઘાનિસ્તાન ઔર વસ્તે એશિયા કે દરમિયાનમેં દરિયાએ જયહૂન મિલતા હે, ઈસ લિયે હિન્દ વ પાક કે લોગ ઈસ ઈલાકેકો "દરિયાપાર" યા'ની અરબી ઝુબાન મેં "માવરાઉન્નહર" કા ઈલાકા કહતે હૈં.

યે ઈલાકા સીર, કારા, ઝર અફશાં ઔર આમોદરિયાઓંકી સર સબ્ઝ ઔર ઝરખેઝ ઝમીન પર મુશતમિલ હે, જિસકે બતનમેં સોને, ચાંદી, યૂરેનિયમ, ગેસ ઔર તેલ કે વાફિર ઝખાઈર હૈં, ઈસકે મેદાનોંમેં કપાસ ઉગતી હે ઔર રાસ્તેકે દોનોં જાનિબ કે બાગાત ફુલોં સે લદે રહતે હૈં, ઉસકે એક તરફ પામીર કે બરફપોશ પહાળ હૈં તો દૂસરી તરફ તુર્કમેનિસ્તાન કે વસીઅ વ અરીઝ રેગિસ્તાન ભી હૈં.

માઝીમેં વસ્તે એશિયાકી ઈસ સરઝમીનમેં ચૂંકે શાહરાહે રેશમ ગુઝરતી થી, લિહાઝા યે ઈલાકા ઝબરદસ્ત ફૌજી ઔર ઈકતિસાદી અહમિયતકા હામિલ રહા હે, ઈસી વજહ સે વકત કે તાલિઅ આઝમાઓં ઔર તવસીઅ પસંદોં કી યલગાર કા મરકઝ ભી યહી ઈલાકા રહા હે.

તીન સો સાલ કબ્લ મસીહમેં યે ઝમીન સિકંદર આ'ઝમ કે તાબેઅ રહી હે, ફિર સાતવીં ઔર આઠવીં સદીમેં અરબોં કે ઝરીએ યહાં ઈસ્લામ કી બહાર

આઈ, તેરહવી સદીમેં મંગોલિયા સે ચંગેઝખાનકી સફાકી(જુલ્મ) કા તૂફાન ઉઠા ઔર ઉસને ઈસ ઈલાકે કી ઝિંદગી વ તહઝીબ પર ગેહરે નુકૂશ છોળે, કઝા વ કુદરત કે ફેસલે હૈં કે ઉન્નીસવીં સદીકે શુરૂઅમેં ઈસ કદર દીની તહઝીબ વ તમદુન રખનેવાલી જગહ એક મરતબા ફિર ઝારેરૂસ કી જારહીય્યતકે નતીજેમેં કુફ્ર કે હાથોંમેં ચલી ગઈ, સત્તર સાલ તક યહાં કમ્યૂનિસ્ટ કે સુર્ખ ઈન્કિલાબકા દૌર દોરહ રહા ; હત્તા કે અલ્લાહ તઆલાને સન ઈસ્વી ૧૯૯૧ કે અખીરમેં ઉન લોગોંકો આઝાદી કી નેઅમત અતા કી ઔર કમ્યૂનિઝમકા સૂરજ હમેશા કે લિયે ગુરૂબ હો ગયા.

ફકીરકે લિયે યે માલુમાત દિલચસ્પ હી નહીં, બલ્કે ઈબ્રતકા બાઈષ ભી થી, કવમોં કે ઉરૂજ વ ઝવાલ કી દાસ્તાનેં બહરે કાનોં ઔર બંદ આંખોંકો ખોલને કે લિયે કિબરીતે અહમર કા દરજા રખતી હૈં.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ : સફા : ૨૦)

ઉઝબેકિસ્તાનકા ઝિક્ર

ઉઝબેકિસ્તાન કો વસ્ત એશિયા કે જમહૂરયાઓંમેં મરકઝી એહમિયત હાસિલ હે, ઈસકી આબાદી દો કરોડ ઔર રકબા એક લાખ ૫૮ હઝાર મુરબ્બઅ મીલ હે, ઉઝબિક લોગોંકા સિલસિલા મોંગોલોંકે ઈન ખાનદાનોં સે મિલતા હે, જિન્હોંને ઉસ વકત મેં રૂસ ઔર કૈફ તક બાદશાહી કી, અમીર તૈમૂર ને અપને દૌરમેં તહઝીબ વ ષકાફત કે વહ ગહરે નુકૂશ છોળે કે જિસકી ઝલક સાત સો સાલકે બાદ અબ સમરકંદ, બુખારા ઔર ખીવાકી હસીનો જમીલ મસાજિદ ઔર આલીશાન મદારિસકી ઈમારતોંમેં નુમાયાં હે, ઉઝબિક લોગોંકો ન સિર્ફ ઈસ બાત પર નાઝ હે કે યે તૈમૂર ઔર બાબરકા વતન હે, બલ્કે ઈસ બાત પર ભી ફખ્ર હે કે યે ઈમામ બુખારી (રહ.), ઈમામ તિરમિઝી (રહ.), ઈમામ મન્સૂર માતુરીદી (રહ.) જૈસે ઉલમા ઔર શેખ બહાઉદ્દીન નકશબંદી (રહ.) જૈસે મશાઈખ ઔર અલી શેર નવાઈ જૈસે શાઈર,ઈબ્ને સીના જૈસે સાઈન્સદાં ઔર અલબયરૂની ઔર ફારાબી જૈસે ફિલાસફરોં કી સરઝમીન હે.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ સફા : ૩૨)

લેકીન આજ જબ યે બંદા ઉસ મુલ્કકા તઝકિરહ કર રહા હે તો વહ હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ (દા.બ.) કે સફરનામામેં કિસી ઈઝાફા કા બાઈષ

નહીં હોગા, અલબત્તા અહલે ફિક્ર વ નઝર કો મુઝતરિબ કરનેવાલા ઝરૂર હોગા.

યૂં તો મશહૂર સય્યાહ ઈબ્ને બતૂતાને ભી ઉન ઈલાકોંકા સફર કિયા હે ઈસ વજહ સે યે બહૂત પહલે સે તારીખમેં દર્જ હૈં, ફિર મુહદ્દિષીન વ ફુકહાએ અહનાફ (રહ.) ઈસ સરઝમીન પર પેદા હૂએ હૈં, લિહાઝા હદીષ વ ફિકહકી કિતાબોંકે ઝિમ્નમેં બલ્કે મુકદમામે ઈસ ઈલાકેકે ખૂબ તઝકિરે હોતે હૈં.

કમ્યૂનિસ્ટ ઈન્કિલાબ કે બાદ ઉસ ઈલાકે સે ઈસ્લામ ઔર ઈસકે નિશાનાત મિટાને કી જો કોશિશેં હૂઈ મુસલસલ ઉનકે નતીજેમેં યહાં અબ ઈસ્લામકા નામો નિશાન ભી નહીં મિલના ચાહિએ થા, લેકીન ઈસ્લામકી હિફાઝત માલિકે કાઈનાત કરતા હે, લિહાઝા ઈકબાલ મર્હૂમ કે મશહૂર શઅર :

નૂરે ખુદા હે કુફ્ર કી હરકત પે ખંદહઝન
ફૂંકોં સે યે ચિરાગ બુઝાયા ન જાએગા

કી અમલી તફસીર દેખની હો તો ઈન રિયાસતોં કો દેખા જા સકતા હે.

ઈસ્લામ ઔર મુસલમાનોંકા નામો નિશાન મિટાને કે લિયે બાતિલ ખુસૂસન કમ્યૂનિસ્ટોં ઔર યહૂદીયોંને કિસ તરહ મુનઝ્ઝમ(યોજના બધ્ધ) ઔર મુસલસલ કોશિશેં કીં, ઉનકો સુન કર અકલ હેરાન રહ જાતી હે.

કમ્યૂનિસ્ટોંકે બારેમેં

બુખારાકે હી એક મુફતી સાહબકી ઝબાની હાલાત દર્જ કિએ જાતે હૈં જો ઉન્હોંને હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર નકશબંદી દા.બ. કી ફરમાઈશ પર બયાન ફરમાએ થે, વહ હાલાત ઉન્હીં કી કિતાબ સે દર્જ કિએ જા રહે હૈં, કમ્યૂનિસ્ટોં કે હાલાત ઈતને તવીલ હે કે વહાં કે મુફતી સાહબને યે શઅર પઢ્હ કર હાલાત સુનાના શુરૂ કિયા :

કહાં સે ઈબ્તિદાઅ કીજિએ બળી મુશ્કિલ હે દુરવેશ
કહાની ઉમરભર ઔર જલ્સા રાતભર કા હે.

હાલાતકી તબદીલીકા અવ્વલ મરહલા

સમરકંદ, બુખાર શુરૂઅ હી સે ઈલ્મી મરાકિઝ રહે હૈં, યહાં પર હર તરફ દીની માહોલ થા, લોગ ઉલમાકી કદર કરતે થે, રૂસ કે યહૂદીયોંને ચાહા કે ઈસ્લામ કે ઈન મરાકિઝકો તબાહ કિયા જાએ, તો ઈસકે લિયે ઉન્હોંને બળી

ગેહરી સાઝિશ તૈયાર કી, અપને ચંદ ખાનદાનોં કો તિજારત કે બહાને સે બુખારા મુન્તકિલ કિયા, યે લોગ મેહનત કરકે તિજારતકો ચમકાનેમેં ખૂબ કામિયાબ હૂએ, બચ્ચોંકો બુખારાકે બળે બળે મદરસેમેં દાખિલ કરવા દિયા, બચ્ચે ચૂંકે બહૂત ઝહીન થે ઔર ખાનદાનમેં સે ચુન કર ઉન્હેં ઈસ કામ કે લિયે મુખ્તસ (ખાસ) કિયા ગયા થા, ઈસ લિયે વહ અપની પળ્હાઈમેં બહૂત તેઝ થે, અપને હમજમાઅત લડકોંકો પીછે છોળને વાલે થે, અસાતિઝહ ભી ઉનકી અકલમંદી કે મદાહ (પ્રશંસક) થે, લિહાઝા વહ હમેશા ઈમ્તિહાનાતમેં પહલી પોઝિશન હાસિલ કરતે ઔર ઉન્હેં હમેશા દૂસરોં પર સબકત હાસિલ હોતી મદરસામેં યે બચ્ચે દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરતે ઔર જબ ઘર આતે તો માં –બાપ ઉનકે ઝહન સે હર ચીઝ સાફ કર દેતે, ઔર બતાતે કે હમ તો યહૂદી હૈં, મગર તુમ્હેં એક ખાસ મકસદ કે લિયે દીને ઈસ્લામકા ઈલ્મ સિખા રહે હૈં, યે બચ્ચે દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરતે રહે, મગર ઉસકે નૂરસે મહરૂમ રહે, ચૂંકે ઉનકે દિલોંમેં શક ભર દિયા ગયા થા, જબ કઈ સાલોંકે બાદ તઅલીમ મુકમ્મલ હૂઈ તો ઉન બચ્ચોંકી ઝહાનતકી વજહ સે ઉન્હેં મદરસાકા ઉસ્તાઝ બના દિયા ગયા, યે તલબામેં બહૂત મકબૂલ હૂએ ઔર અપની અકલમંદીકી વજહ સે લોગોંકે દિલોંમેં અપની જગા બનાનેમેં કામિયાબ હો ગયે, વકત કે સાથ સાથ યે ખામોશ સાઝિશ પરવાન ચળ્હતી રહી, હત્તા કે એક વકત ઐસા આયા કે યે યહૂદી ઉલમા બુખારા કે મુફતી બન ગએ, યહાં પર મુફતીકી બાત પર સબ લોગ અમલ કરતે થે, ઉન્હોંને કુછ અર્સે તો ઈતના અચ્છા કામ કિયા કે લોગ અકીદતમંદ બન ગએ ઈસકે બાદ આહિસ્તા આહિસ્તા ઉન્હોંને ઐસે ફત્વે દેને શુરૂઅ કર દિયે જો આપસમેં ઈલ્મી ઈખ્તિલાફ કા સબબ બને, શુરૂઅ શુરૂઅમેં તો ઉલમાને ચશ્મપોશી કી,લેકીન જબ દેખા કે પાની સર સે ગુઝર રહા હે, તો ઉન્હોંને ઉનકે ખિલાફ ઈલ્મી જંગ શુરૂઅ કર દી, ઉલમાકી જમાઅત જો સેકળોં સાલ સે મુત્તહિદ થી, અબ ઉસમેં દો ઢળે (ગ્રુપ) બન ગએ, હર વકત મુનાઝરહ ઔર બહષો મુબાહષહ કી કેફીયત રહતી, અવામુન્નાસ ઈસસે બળે તંગ હોતે, હત્તા કે ઉનકે દિલોંસે ઉલમાકા એહતિરામ જાતા રહા ઔર ઉન્હોંને ઉલમા સે હટ કર અપની ઝિંદગી ગુઝારની શુરૂઅ કર દી, મુઆશિરેમેં ઈત્તિહાદે યગાનિગત કી વજહ સે જો બરકાત થી,

વહ હટ ગઈ ઔર સાઝિશ કા પહલા મરહલા મુકમ્મલ હો ગયા.

આજ કલ ઉમ્મતમેં નિત નઈ બિદઆત ઈજાદ હો રહી હૈં ઔર ઉસકી ખૂબી બળ્હા ચળ્હા કર લોગોંમેં આમ કરનેકી કોશિશ હો રહી હૈં, ઈસી તરહ ગેર ઝરૂરી નિત નયે મસાઈલ ખળે કરકે જો ફિત્નેકા માહોલ બનાયા જા રહા હૈં, જિસસે અસલ ઝરૂરી મસાઈલ સે અહલેઈલ્મકી તવજ્જુહ કો હટાનેકી નાપાક સાઝિશો કો દેખ કર ઐસા લગતા હે કે મઝકૂરહ બાલા સાઝિશકા હમારે મુલ્કોં મેં ભી તજરુબા હો રહા હે ઔર ઉસકે કુછ શવાહિદ ભી સામને આયેં હૈં, અલ્લાહ તઆલા ઐસે ફિત્નોંસે ઉમ્મતકી હિફાઝત ફરમાએં.

હાલાતમેં તબદીલીકા દૂસરા મરહલા

ઐસે હાલાત મેં ઝારે રૂસને મુસલમાન મમાલિક પર કબ્ઝા જમાને કી પાલીસી પર અમલ દર આમદ શુરૂઅ કિયા, યે સાઝિશકા દૂસરા મરહલા થા, ઈસકા તરીકએ કાર અપનાયા ગયા કે તમામ મુસલમાન મમાલિક સે દોસ્તી કી ગઈ, ચંદ સાલ બળે અચ્છે તઅલ્લુકાત રખને કે બાદ મુસ્લિમ મમાલિકકો તજવીઝ પેશ કી ગઈ કે હમ આપકે મુલ્ક મેં સાઈન્સી તરક્કી લાના ચાહતે હૈં, આપકે મુલ્ક મેં રેલ્વે લાઈન બિછાએંગે, સનઅતેં લગાએંગે, માલ વ દોલતકી ફરાવાની હોગી, મુસ્લિમ મમાલિક કે હુક્કામ કો યે પેશકશ બહૂત અચ્છી લગી, ઉલમાને મનઅ ભી કિયા, મગર કિસીને એક ન સુની, ઉલમાકા એહતિરામ પહલે હી સે દિલોં સે નિકલ ચુકા થા, નકકારખાનેમેં તોતી કી આવાઝ કોન સુનતા હે ? જબ ઝારેરૂસને દેખા કે તમામ મમાલિક કે અંદર હાલાત મુઝે અચ્છી તરહ મઅલૂમ હો ગએ હૈં તો ઉન્હોંને હર હર મુલ્ક કો યે કહના શુરૂ કિયા કે : દેખો ! તુમ્હારા મુલ્ક તો સોને કી ચિરયા હે, મઅદનિયાત હે, તેલ હે, સોના મવજૂદ હે, અગર આપ દૂસરે મમાલિક સે જુદા હો જાએં તો આપકે પાસ માલો દોલતકી ફરાવાની હો જાએગી, અગર ઈસી હાલતમેં વસાઈલ ઝાહિર કર દિયે ગએ તો દૂસરે મમાલિક ભી આપસે હિસ્સા માંગેંગે.

યે સાઝિશ ઈતની કામિયાબ હૂઈ કે મુસ્લિમ મમાલિક ખૂદ હી એક દૂસરે સે જુદા હોને લગે, જબ ઈખ્તિલાફ બળ્હ ગએ ઔર ચંદ સાલમેં સબ મમાલિક એક દૂસરે સે જુદા હો ગએ તો ઝારેરૂસને ઉનમેં સે સબસે કમઝોર કે સાથ જાન બુઝ કર એક ઝઘળા ખળા કર લિયા, દૂસરે મમાલિક કો યે યકીન દહાની કરાઈ કે

તુમ્હારા ઔર હમારા તઅલ્લુક તો ન ટૂટને વાલા હે, મગર ફલાં કો હમ મઝહ ચખાના ચાહતે હૈં, લિહાઝા એક મુલ્ક પર કબ્ઝા કર લિયા, દૂસરે સે દોસ્તી કે પેંગેં બળ્હતી રહેં, મુસ્લિમ મમાલિક કે હુકમરાન ઈસ ધોકા કો સમઝ ન સકે ઔર વકતકે સાથ સાથ એક એક મુલ્ક પર કબ્ઝા કરતે કરતે વહ વકત ભી આયા જબ ઉન્હોંને તમામ મમાલિક કો અપની તહવીલમેં લે લિયા.

ઉલમા પર સખ્તીયોંકી ઈન્તિહા

મુફતી સાહબને અપના સિલસિલા કલામ જારી રખતે હૂએ ફરમાયા કે : તીસરા મરહલા યે થા કે ઈન્કિલાબ આને કે બાદ કમ્યુનિસ્ટોંને સબસે પહલા નિશાના ઉલમાકો બનાયા, ઉનકો ચુન ચુન કર કત્લ કર દિયા ગયા, ફાંસી પે લટકા દિયા ગયા, ઉલમાકા ઈતના કત્લ હુવા કે ઉનકી લાશોં કા અંબાર લગા કર ક્રેનોં કે ઝરીએ ઉસ પર મિટ્ટી ડાલ દી ગઈ, વહ ઈજતિમાઈ કબ્રેં આજ ભી કઈ જગ્હોં પર મવજૂદ હૈં, બા'ઝ ઉલમાકો જહાઝમેં લે જાકર સાઈબિરિયા કે બરફાની સમંદરોંમેં છોળ દિયા ગયા,ઉનમેં સે અકષર સર્દી કી વજહ સે થથર કર મર ગએ, ચંદ એક જો બચ નિકલનેમેં કામિયાબ હૂએ, ઉન્હોંને બતાયા કે વહ સર્દી સે બચને કે લિયે હર વકત હરકત કરતે રહતે, જબ ભૂક સતાતી તો બરફ તોળ કર નીચે પાનીમેં હાથ ડાલ કર મછલી પકળતે ઔર ઝિંદહ મછલી કો ખા લેતે, દિન રાત કિસી ભી વકત વહ સો નહીં સકતે થે, ઝરા નીંદ ગાલિબ આતી ઔર બદન પુરસકૂન હોને લગતા તો આ'ઝા સર્દી કી વજહ સે શલ હોને લગતે, ચારોના ચાર (મજબૂર હો કર) ફિર અપને બદનકો હરકત દેતે રહતે, જિધર અંદાઝહ હોતા કે ઈધર જાના ચાહિએ ઉસ તરફ કો ચલતે રહતે, યૂં દિન રાત ગુઝરતે રહતે, અલ્લાહ તઆલા કો મંઝૂર થા કે સાઈબિરિયા કે બરફ સે નિકલનેમેં કામિયાબ હો ગએ.

બા'ઝ અવકાત ઉલમા કો ઈકટ્ટા કર કે દો ટ્રેનોમેં બિઠાયા ઔર દોનોં કો મુખ્તલિફ સ્ટેશનોં સે ચલાયા ઔર ફિર વેરાનેમેં તેઝ રફતાર ટ્રેનોં કો ટકરા દિયા, અકષર મરજાતે ઔર કુછ લોગ મઅઝૂર હો જાતે, ફિર બોહતાન ભી ઉલમા પર લગાયા જાતા કે ઉન્હોંકે તખ્રીબકારી (તોડફોડ) કી હે, ઉન પર સખ્તી ઔર ઝયાદતી કી જાતી, ગર્ઝ કમ્યુનિસ્ટોંને ઉલમાકા નામો નિશાન મિટાને મેં કોઈ કસર નહીં છોળી.

સમરકંદ કે નઝદીક એક આલિમ અભી ઝિંદહ હૈં, જો રૂસીયોં કે મઝાલિમ કી દાસ્તાનેં સુનાતે હૈં તો રોંગતે ખળે હો જાતે હૈં, ઉન્હોંને બતાયા કે એક બરતનમેં ઉનકા હાથ મુંહ ધુલાયા જાતા ફિર ઉનકે સામને પાની ફેંક દિયા જાતા ઔર ઉસી બરતનમેં ખાના ડાલ કર ખાને કે લિયે દિયા જાતા તાકે ઉનકી તબીઅતમેં કરાહત હો ઔર ખાના ભી ન ખાએં, રહને કે લિયે છોટી સી જગા દી જાતી તાકે ન બેઠ સકેં, ન લેટ સકેં, ન પાવ ફેલા સકેં, સખત સર્દી કે મોસમ મેં ઠંડા પાની ઉનકે જિસ્મ પર ડાલા જાતા, કભી સારી સારી રાત ઠંડે પાનીમેં બિઠા દિયા જાતા, તાકે સો ન સકેં, ઝાલિમોં ને ઈસ કદર ઝુલ્મ કિએ કે ઉલમાને ઉનસે દરખ્વાસ્ત કી કે હમેં ફાંસી દે દો, યે બાત સુન કર ઝાલિમ મુસ્કુરાએ ઔર મોસ્કોવાલોં કો ખૂશ ખબરી સુનાઈ કે હમને ઉન ઉલમા કો ઈતના તંગ કિયા કે મૌત ઉન્હેં અચ્છી લગને લગી હે, આફરી (શાબાશી)હે ઉન ઉલમાએ કિરામ પર જિન્હોંને યે સારી સખ્તીયાં બરદાશ્ત કી, મગર કુફ્ર કબૂલ ન કિયા.

ચંદ અજીબ બાતેં ભી સુનીં કે સમરકંદ કે કરીબ એક ગાર મિલા હે જિસમેં એક નેક આદમી ઈસ હાલતમેં શહીદ પાયા ગયા કે વો અત્તહિય્યાત પઢ રહા થા, ગોલી ઉસકે સીનેમેં લગી ઔર પુશ્ત સે નિકલ ગઈ, ઈસી હાલતમેં જાન નિકલ ગઈ, ઉસકે રીશ કે બાલ ગિર ગએ, મગર બકીય્યહ જિસ્મ સો સાલ કે બાદ ભી સલામત મિલા.

એક પહાળ પર એક ગારમેં કુછ પાકદામન વ પાકબાઝ ઔરતોંકી લાશેં મિલીં, દરવાઝે કે કરીબ એક સાહબ પહરહ દેનેકી હાલતમેં કત્લ કર દિએ ગએ થે, આજ ભી કોઈ આદમી ઈસ ગારમેં જાને કે લિયે ઉપર ચળ્હે તો ઉસે છોટે છોટે પથ્થર ઈસ તરહ સે આ લગતે હૈં, જૈસે કિસીને નિશાના મારા હો, જિતના ઉપર ચળ્હતે જાએં પથ્થરોં કી બારિશ તેઝ હોતી હે, ઈસી લિયે અબ કોઈ આદમી ઉસ પહાળ પર ચળ્હને કી કોશિશ હી નહીં કરતા.

સુર્ખ ઈન્કિલાબ મેં હઝારોં ઉલમાકો સિર્ફ ઈસ લિયે શહીદ કિયા ગયા કે યે ખુદાકે માનનેવાલે હૈં.

બિના કરદંદ ખૂશ રસમે બ–ખાક વ ખૂન ગલતીદન
ખુદા રહમત કુંદ ઈ આશિકાને પાક તીનત રા

(ખાક વ ખૂન મેં તળપને કી કૈસી અચ્છી રસ્મ કી બુનિયાદ ડાલી, ઉન આશિકાને પાક ફિતરત પર અલ્લાહ તઆલાકી હઝારોં રહમતેં હો.

દીન મિટાવો તહરીક, તીસરા મરહલા

ઉલમાકે વુજૂદ કો અપને ઝઅમમેં ખત્મ કરને કે બાદ તીસરા મરહલા યે થા કે ઈસ્લામકો લોગોંકી ઝિંદગીયોં સે ખત્મ કર દિયા જાએ, ઈસકે લિએ ઉન્હોંને ન સિર્ફ કુર્આન ઔર ઉસકી તા'લીમ પર પાબંદી લગાઈ, બલ્કે કાનૂન બનાયા કે અરબી ઔર ઉર્દૂ રસ્મુલખત(લિપિ)મેં લિખી હૂઈ કોઈ ઈબારત યા કિતાબકા સફહા કિસી ઘર સે નિકલ આયા તો ઉસકે ઘરકે સબ લોગોંકો ફાંસીકી સઝા દે દી જાએગી, લોગ અપની જાન કે ખૌફ સે દીની તા'લીમ સે બિલકુલ મહરૂમ હો ગએ, ઉઝબિક ઔર તાજિક ઝુબાન કે હુરૂફ અબજદ અરબી સે મિલતે થે, ઉન્હોંને ઉસકો ભી બદલ ડાલા ઔર રૂસી ઝુબાનકો મુસલ્લત કર દિયા તાકે ઉનકી આનેવાલી નસ્લેં દીની ઈલ્મસે મહરૂમ હો જાએ.

ઔરતોં કો સર પર કપળા લેને સે રોકા જાતા, સ્કૂલ વ કાલેજ જાનેવાલી બચ્ચીયાં સર પર કોઈ કપળા લેતીં તો પૂલીસવાલે ઉનકો બાઝારમેં ખળા કરતે ઔર સર સે કપળા ઉતાર લેતે, ફિર અગર ઉનકે બાલ લમ્બે દેખતે તો કેંચીં સે બાલ કાટ દેતે , લોગોંકો યે તા'લીમ દી જાતી કે મઝહબ અફયૂનકે નશેકે માનિન્દ હે, ખુદાને ઈન્સાનકો પેદા નહીં કિયા, બલ્કે ઈન્સાનને ખુદાકે તસવ્વુરકો પેદા કિયા હે, સાથ હી યે તા'લીમ દેતે કે ઈન્સાનકી કુછ ઝરૂરિયાત હે, જિનકો પૂરા કરનેમેં ઉસે શર્મ મહસૂસ નહીં કરના ચાહિએ, મષલન : જહાં ભૂક લગે, વહાં ખાનેમેં કયા શર્મ, જહાં પ્યાસ લગે વહાં પીનેમેં કયા શર્મ ? જહાં નીંદ આએ વહાં સોનેમેં કયા શર્મ ? ઔર જહાં શહવત મહસૂસ હો વહાં કિસી કરીબી લડકી સે જિમાઅ (સોહબત) કરને મેં કયા શર્મ ?

મ્યુઝિક કો ઈસ તરહ આમ કિયા ગયા કે હર ઘર કે અંદર રેડિયો કા એક રિસીવર લગવાના ઔર ઉસે હર વકત ચાલૂ રખના ઝરૂરી થા, હત્તા કે ચંદ એક મસાજિદ જો દિખાને કે લિએ બાકી રખી ગઈ થી, ઉનકે મેહરાબમેં ભી યે સ્પીકર લગવાયા ગયા, ઉસ સ્પીકરમેં હર વકત દહરીયતકી તા'લીમ દી જાતી, યા ફિર મ્યુઝિક સુનાયા જાતા, હર મર્દ વ ઔરતકો ન ચાહતે હૂએ ભી મ્યુઝિક સુનના પળતા, લિહાઝા ઉનમેં અય્યાશી કા રુજહાન બળ્હતા રહા.

શરાબકો ઈતના આમ કિયા ગયા કે સેવનઅપકી બોતલ ચાર રોબલકી ઔર

શરાબકી બોતલ દો રોબલ કી મિલતી, આમ લોગ મજબૂરીકી વજહ સે સેવન અપ કે બજાએ શરાબ પીતે, શરાબ ઈસ લિએ આમ કર દી ગઈ તાકે શર્મ વ હયા મુઆશરે સે ખત્મ હો જાએ, લોગોં કે ઝહનસે દીનકા નામ વ નિશાન ખત્મ હો જાએ, રોબલ રૂસી કરંસી કા નામ હે, આજ કલ ઉઝબેકિસ્તાનમેં સૂમૂ કરંસી હે.

સુવ્વરકે ગોશ્તકો આમ કર દિયા ગયા, તાકે હરામ ગોશ્ત ખાને સે બે હયાઈ પેદા હો, ચુનાન્ચે ભુના હુવા ગોશ્ત ઈતના સસ્તા કે લોગ કબાબ ખાને કે આદી બન ગએ, આમ આદમી જો પકા હુવા સાલન નહીં ખરીદ સકતા થા, વો સીખ કબાબ વગૈરહ લે કર રોટી સે ખા લેતા ઔર યૂં ઉસકે જિસ્મમેં હરામ સરાયત કરતા.

નામો નિશાન ન રહે, એક ઝબરદસ્ત ગંદી સાઝિશ

જબ કમ્યૂનિસ્ટોંને લોગોંકી ઝિન્દગીયોં સે દીનકો મિટા દિયા, તો ઉન્હેં ખતરા હુવા કે કુછ લોગ ચોરી છુપે દીન પર અમલ ન કરતે હો, ઈસકે લિએ ઉન્હોંને ઈન્કિલાબ કે તીન સાલ બાદ એક મરતબા એ'લાન કિયા કે : હમ ઈબાદત કરને વાલોં પર નરમી કરતે હૈં, હર બંદા અપની મરઝીકે મુતાબિક ઈબાદત કરે, મુસલમાન ઈસ એ'લાન પર બહૂત ખૂશ હૂએ, આહિસ્તા આહિસ્તા લોગોંને ઘરોંમેં નમાઝ પઢની શુરૂઅ કર દી.

ખુફિયહ એજન્સીયાં ઉનકી રિપોર્ટ બતાતી રહી, તીન સાલ તક ફેહરિસ્તેં બનતી રહી, ફિર અચાનક એક દિન ઉન તમામ લોગોંકો ગિરફતાર કર કે કત્લ કર દિયા ગયા જો દીનકા નામ લેતે થે, ઈસ આપરેશન કે બાદ કમ્યૂનિસ્ટ લોગ બહૂત ખૂશ હૂએ કે અબ હમને દીનકા નામો નિશાન મિટા દિયા.

નોટ : મવજૂદહ પોર્ટુગલ કા એક ઈલાકા સાબિકા ખિલાફતે ઈસ્લામિય્યહ ઉન્દુલુસ કા એક હિસ્સા થા, સુકૂતે ઉન્દુલુસ (ઉન્દુલુસના પરાજય) કે મૌકઅ પર ઈસાઈયોંને ઈસ ઈલાકેમેં છુપે હૂએ મુસલમાનોંકી શનાખ્ત કે લિએ ઈસી તરહ કી એક ભયાનક સાઝિશ કી થી, જિસકો ઈન્શાઅલ્લાહ પુર્તુગાલ (પોર્ટુગલ) કે સફરનામામેં ઝિક્ર કરુંગા. (મહમૂદ)

દુનિયાકે દૂસરે લોગોંસે રાબતા હી કાટ દિયા

કમ્યૂનિસ્ટ હુકમરાનોંને અપને નિઝામકો થોસને કે લિએ અવામુન્નાસકા

બેરૂની દુનિયા સે બિલકુલ રાબતા કાટ દિયા, અવ્વલ તો બાહિરકા સફર કરને કે લિયે પાસપોર્ટ હી નહીં મિલતા થા, અગર કોઈ લે લેતા તો ઉસકે પીછે ખુફિયહ એજન્સીયાં લગ જાતીં, હર આદમી પર ખૌફ મુસલ્લત રહેતા, મિયાં – બીવી એક દૂસરેકી મુખ્બિરી કરતે, હત્તા કે સગે ભાઈ બહનોં કો એક દૂસરે પર એઅતિમાદ ન રહા, યૂં એક ઘરમેં રહનેવાલોં કા ભી એક દૂસરે સે પતા કાટ દિયા ગયા. ઉન તમામ અઝીય્યતનાક બાતોં કો સુનને કે બાદ ફકીર (મવલાના ઝુલફિકાર સાહબ નકશબંદી) ને મુફતી સાહબ સે સુવાલ કિયા કે આપ યે બતાએં કે ફિર સત્તર સાલ કે બાદ ભી દીન કે આષાર કૈસે બચે ? મુફતી સાહબને ઠંડી સાંસ લે કર બતાયા.

દીવાનોંકી રૂઈદાદ (કાર્યવાહી), અલ્લાહ તઆલાને દીનકી હિફાઝત ફરમાઈ

કમ્યૂનિસ્ટ લોગોંકી હુકૂમત અવામ કે જિસ્મોં પર થી, અવામ કે દિલોં પર નહીં થી, જો લોગ દિલ મેં ઈમાનકા નૂર રખતે થે, ઉન્હોંને અપને ઈમાન કો મખ્ફી રખા ઔર قلبه مطمئن بالایمان (ઉનકા દિલ ઈમાન પર મુત્મઈન રહા) વાલા દરજહ પાયા ગયા, રૂસીયોંને ઉનકા સુરાગ (શોધખોળ) લગાને કી હર મુમ્કિન કોશિશ કી, બા'ઝ પકળે ગએ ઔર બા'ઝ તક ઉનકી રસાઈ ન હો સકી, મષલન મેરે વાલિદ સાહબ બહૂત બળે આલિમ થે, ઈન્કિલાબ આતે હી ઉન્હોંને અપની વઝઅ કતઅ ઐસી બનાલી જૈસે ઉન્હેં " અલિફ – બા " ભી નહીં આતી, વહ સારા દિન ટ્રેકટર પર સવાર હો કર સરકારી ઝમીનમેં હલ ચલાતે રહતે, સોલહ સે અઠારહ ઘંટે તક કામ કરતે, હત્તા કે સબ લોગ ઉનકો ટ્રેકટરકા આશિક સમઝતે, મગર ઉનકા હાલ યે થા કે રાત બારહ બજે જબ ખેત સે ફારિગ હો કર ઘર આતે, તો મુઝે ઉસ વકત બુખારી શરીફકા દર્સ દિયા કરતે થે.

મેં છોટા બચ્ચા થા, ઉસ વકત મેરે વાલિદ સાહબ ઘરમેં મેરી વાલિદહ સે ફરમાતે કે : ચાય બનાવો, ફિર મુઝે દસ્તરખ્વાન પર બિઠાતે ઔર ઈતની દેર તક કમરેમેં છુપ કર નમાઝ પળ્હ લેતે કભી કભી બાહિર પૂલીસવાલે આતે ઔર મુઝે મિઠાઈ દેતે ઔર પૂછતે કે તેરા બાપ ઘરમેં નમાઝ પળ્હતા હે ? મેં કહતા કે નહીં, ઈસ લિએ કે મેં તો ચાય કે દસ્તરખ્વાન સે ઉઠ કર જાતા થા, બા'ઝ બચ્ચોં સે પૂલીસવાલે પૂછતે કે બતાવો! તુમ્હારે વાલિદૈનને તુમ્હેં અરબીકા કોઈ ફકરહ

યાદ કરવાયા હે યા નહીં ? અગર વહ હાં કર દેતા તો ઉસકે બાપ કો ફાંસી દે દેતે, અગર કિસી બચ્ચે કો બિસ્મિલ્લાહ કા લફ્ઝ યાદ હો તો ઉસકે વાલિદ કો જેલ ભેજ દિયા જાતા, જો બચ્ચે સ્કૂલ જાતે ઉનકે ઉસ્તાઝોંકી ઝિમ્મેદારી હોતી કે અગર કિસી બચ્ચેકો અરબી અલ્ફાઝ આતે હોં તો KGB જાસૂસ એજન્સીકો રિપોર્ટ કરેં.

ઉલમા ઈસ કદર ઝેરે ઝમીન રહકર કામ કરતે કે કિસીકો કાનોં કાન ખબર ભી ન હો સકે, મુખ્તલિફ મકાનાતમેં ઔર હુજરોંમેં ખુફિયા (છુપકે) તા'લીમ દેનેકા સિલસિલા ચલતા રહતા.

હમ બા'ઝ અવકાત એક બળા હાલ બનાતે ઔર ઉસકી ઝરૂરિયાતકી હર ચીઝ મુહય્યા કરતે, ફિર ઉસકે ગિર્દ દૂસરે કમરે બનાતે ઔર ઉસ હાલ કમરેકો સાઉન્ડ પ્રુફ બનાતે કે આવાઝ બાહિર ન જા સકે, એક કમરેસે ઈસ હાલકા દરવાજા હોતા તો ઉસકે દરવાજહકો લકળી ઔર કીલોં કે ઝરીઅહ પક્કા બંદ કર દેતે, આગે અલમારિયાં રખ દેતે, ફિર ઈસ કમરેમેં શરાબકી બોતલેં ઔર ચંદ નંગી તશ્વીરેં રખ દેતે, પોલીસવાલે જબ ઘરકી તલાશી લેતે તો શરાબવાલે કમરે કો દેખકર સમઝતે કે યે કમ્યૂનિસ્ટ લોગ હૈં, ઉનકા દીનસે કયા વાસ્તા ? વહ ખૂશ હો કર ચલે જાતે, ઉન્હેં કયા પતા કે જહાં વહ ખળે હોતે થે, વહાંસે ચંદ મીટર પર બચ્ચે અપની મઅસૂમ ઝબાનોં સે અલ્લાહકા કુર્આન પળ્હ રહે હોતે થે, હમ ઉસ્તાઝ ઔર બચ્ચોંકો બા'ઝ અવકાત છે (૬) મહીનોંકે બાદ બાહર નિકાલતે, બા'ઝ બચ્ચે અંદર જાતે વકત કુર્આનકા લફ્ઝ નહીં જાનતે થે, લેકીન જબ બાહિર નિકલતે તો પૂરા કુર્આન પળ્હના સીખ ચુકે હોતે થે, મુસલમાન ઔરતોંકી બળી કુર્બાની હોતી કે વહ અપને બેટે કો જબ હાલમેં ભેજ દેતીં તો ખૂદ ઘરકે સહનમેં હોતી, મગર ૬ મહીને તક અપને બચ્ચેકી શકલ નહીં દેખ સકતી થીં, હમારે લોગ ફરઝાને હોતે તો દીનસે ખાલી હો જાતે મગર યે લોગ તો દીવાને થે, લિહાઝા અલ્લાહ તઆલાને ઉનકા દીન સલામત રખા.

લોટ આએ જિતને ફરઝાને ગએ
તા બ–મંઝિલ સિર્ફ દીવાને ગએ.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખરા વ સમરકંદ : સફહ / ૮૦)

જૈસા કે અર્ઝ કિયા જા ચુકા કે હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબકા સફર

૧૯૯૨ ઈસ્વીમેં હુવા થા ઔર જબ હમ ઉસ મુલ્કકા સફર કર રહે હૈં યે સન ઈસ્વી ૨૦૧૩ હે ગોયા કે દરમિયાનમેં તકરીબન બાઈસ સાલકા વકફા હે, યે બાત કાબિલે ઝિક્ર હે કે રૂસીયોંકે તસલ્લુતસે યે મુલ્ક દીગર વસ્તે એશિયાઈ રિયાસતોંકી તરહ સન ઈસ્વી ૧૯૯૧ મેં ઈસ હાલમેં આઝાદ હુવા કે આઝાદીકે લિયે ન હી કોઈ તહરીક ચલી ઔર ન હી જલ્સે જુલૂસ હૂએ, ન કોઈ ખૂન – ખરાબી, કત્લો કિતાલ યા હંગામા આરાઈ. બલ્કે યે રિયાસતેં ઉસ વકતકી મઝબૂત ઔર ખતરનાક સુપરપાવર તાકત" સોવીયેટ યૂનીયન" રૂસસે ટૂટ કર બિખર જાને કે નતીજેમેં વુજૂદમેં આઈ.

આઝાદી ; અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલ

હમારે સફરકે ઉઝબિક સાથી નાઝિમ ભાઈ અબ્દુર્રહમાનને અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર અદા કરતે હૂએ એક અજીબ બાત બતલાઈ કે અલહમ્દુલિલ્લાહ ! હમારે ઉન મુલ્કોંકો જો આઝાદી નસીબ હૂઈ વહ મહઝ અલ્લાહ તઆલા કે ફઝલો કરમ સે હૂઈ હે, અઝાદી કે લિયે ન હમેં જુલૂસ (રેલીયાં) નિકાલની પળી, ન કોઈ હથિયારોંસે જિદો જુહદ કરની પળી. સન ઈસ્વી ૧૯૯૧મેં હમારા મુલ્ક અલ્લાહ તઆલા કે ફઝલો કરમસે આઝાદ હુવા.

ઈસ બાતકો ઈન્તિહાઈ દર્દ કે સાથ બયાન કિયે બગૈર રહા નહીં જા સકતા કે સન ઈસ્વી ૧૯૯૧ મેં રૂસી તસલ્લુતસે અઝાદ હોને કે બાદ સે લેકર અબ તક બાઈસ સાલ કે અરસેમેં સખ્ત પાબંદીકી વજહ સે યહાં પર કોઈ કાબિલે ઝિક્ર અલાનિયા (ખુલ્લમ ખુલ્લા) ઈસ્લામકે અષાર વ નુકૂદ વ ઈશાઅત વ હિફાઝતે દીનકા કામ નઝરોંમે નહીં આતા, જો કુછ હે વો ઈસ્લામકે આશિકોં ઔર દીને મતીનકી મુહબ્બતમેં સરશાર કુલૂબકી ઈસ્લામ સે વાબસ્તગી હે, સદીયોંસે અહલે ઈમાન કે દિલોંમેં ઈસ્લામકી જો મુહબ્બત રચી બસી ઔર રગોંમેં પેવસ્ત હે, ઉસને યહાં પર ઈસ્લામ ઔર ઈમાનસે મુહબ્બત ઔર તઅલ્લુકકો બાકી રખા હુવા હે ઔર ઉસકા ઈઝહાર ઈન લોગોં કે યહાં મવજૂદ "રહમત" વ સલામત" કે મુહબ્બતભરે અલ્ફાઝસે હોતા હે, વરના અઅમાલે ઈસ્લામ, શિઆરે ઈસ્લામ, તઅલીમાતે ઈસ્લામિય્યહ, ઉલૂમે દીનિય્યહ, ઈસ્લામી તહઝીબ વ તમદ્દુન હત્તા કે કલિમએ ઈસ્લામ; બલ્કે કુર્આને પાક ઔર સય્યિદુલ મુરસલીન ખાતમુન્નબિય્યીન કે ઈસ્મે મુબારક સે ભી યે હઝરાત વાકેફ નહીં હૈં,

ચૂંકે ઉસકી તઅલીમ વ તરબિયતકા ઉનકે યહાં કોઈ નિઝામ ભી મવજૂદ નહીં, ન હી ઉસકે કાઈમ કરનેકી ઈજાઝત

રહમત ઔર સલામતકા મતલબ

યે દોનોં અલ્ફાઝ ઉસ મુલ્કમેં બળે, છોટે, મર્દ, ઔરત સબકી ઝુબાન પર હોતા હૈં, ગોયા ઐસા મહસૂસ હુવા કે યે દોનોં લફઝ વહાં એક મો'મિન કે ઈમાની તઆરુફકા શિઆર બને હૂએ હૈં ઔર ઐસા ભી અંદાઝહ હુવા કે કિસી કો મુબારકબાદી દેને કે લિયે, ઈસી તરહ કિસીકા ઈસ્તિકબાલ કરને કે લિએ ઈસ તરહ કે અલ્ફાઝ ઈસ્તિઅમાલ હોતે હૈં ઔર જબ વહાં કે લોગ ઈસ તરહ કે અલ્ફાઝ બોલતે હૈં તો બહૂત પ્યારા લગતા હે કે એક દૂસરેકો રહમત ઔર સલામતીકી દુઆએં દે રહે હૈં.

રવાનગીસે કબ્લ મુમ્કિનહ ખતરાતસે આગાહી

ઉઝબેકિસ્તાનમેં હમારે સફરકે નાઝિમ ભાઈ અબ્દુર્રહમાન થે, જો નસલન ઉઝબેકી હે, હમારે ભાઈ સાજિદ દમનવાલોંકા ઈન્ટરનેટ કે ઝરીઅહ ઉનસે રાબતહ હુવા થા, ઉન્હોંને હમેં બતલાયા થા કે આપ સબ હઝરાત અપને સાથ કોઈ મઝહબી કિતાબ ન લાએં, યહાં બહૂત સખતી હોતી હે, કિતાબોંકો કોળેદાન (કચરા પેટી) મેં ડાલ દેતે હૈં ઔર આપ હઝરાત તબ્લીગી જમાઅતમેં આયે હુએ હો યા દીની સિલસિલહમેં આએ હૂએ હો, ઐસી કોઈ બાત ભી ઐરપોર્ટ પર ન કરેં, વરના આપ લોગોંકી તફતીશ ઔર જાંચ પળતાલ બહૂત ઝિયાદહ હો જાએગી, ઈસ તાકીદકી વજહ સે હમારે ઝહન પર એક કિસમકે ખોફ ઔર ડરકી કેફીયત થી કે પતા નહીં કે કૈસા માહોલ હોગા ? હાલાંકે હમ સુન રહે થે કે ૯૯ / ફીસદ મુસ્લિમ આબાદીવાલા મુલ્ક હે, આગે બરતાનિયાકા દીની સફર ભી થા ઔર વહાં કે હઝરાત કે લિએ દીની કિતાબોં કે સેટ લે જાને થે, વહ ભી સાથ ન લે જા સકે ઔર ઉસકો હિન્દુસ્તાન હી સે દૂસરોં કે ઝરીઅહ સીધા બરતાનિયહ ભેજ દેના પળા, વૈસે ઐરપોર્ટ પર જબ સુવાલ વ જવાબ હૂએ ઔર ઉનકો બતાયા ગયા કે હમારે સફરકા એક મકસદ ઝિયારત ભી હે તો ઈસસે આ'લા અફસરાન ખૂશ હૂએ ઔર હવાઈ અડ્ડેકી કારવાઈમેં કદરે સહૂલત હૂઈ.

ઈબ્રત અંગેઝ વાકિઅહ

જબ હમ દેહલી ઐરપોર્ટ સે હવાઈ જહાઝમેં બેઠે ઔર RUN WAY પર હવાઈ જહાઝ પહૂંચા તો ઉઝબેકિસ્તાન કે દો મુસલમાન ભાઈ જો ઈસ હવાઈ જહાઝમેં હમારે સાથ સફર કર રહે થે, મૈંને ઉનકો અપની આંખ સે દેખા કે જહાઝ કે રવાના હોતે હી દોનોંને હાથ ઉઠા કર દુઆએં માંગના શુરૂ કર દી, ચંદ લમ્હે દુઆ માંગને કે બાદ દુઆ કે ઈખ્તિમામ પર અપને ચેહરે પર હાથ ફેરા, જિસસે અંદાઝા હુવા કે સાલહા સાલ તક કમ્યૂનિસ્ટોં કે ઈસ્લ:મકો મિટાનેકી કોશિશોં કે બાવજૂદ ઈસ દીને હક કી ચિંગારી મુસલમાનોંકે કુલૂબમેં રોશન હે, ગોયા ઈકબાલ મર્હૂમકા મિસ્રઅ હકીકતે વાકિઅહ બનકે સામને આયા થા :

" આસાં નહી મિટાના નામો નિશાન હમારા"

ઝાહિરી વઝઅ્ કતઅ્ સે ઈસ્લામી શનાખ્ત (ઓળખ) તો દુશ્વાર થી, લેકીન દુઆ કા એહતિમામ બતલા રહા થા કે માશાઅલ્લાહ દીની ફિઝા કાઈમ હે.

એક ઔરતને જહાઝમેં નમાઝ પળ્હી

ફજર કા વકત કરીબ થા, દેખા કે એક બુળ્હી ઉઝબિક ઔરતને જહાઝમેં બેઠે બેઠે સામને કી સીટ પર તયમ્મુમ કિયા ઔર ઈસી હાલમેં ઈશારે સે નમાઝ અદા કી. સુબ્હાનલ્લાહ ! યે ઈસ્લામ હી કી કુવ્વત ઔર તાકત હે કે તકરીબન પોન સદી તક દુશ્મનાને ઈસ્લામકી મુસલસલ બે–પનાહ કોશિશોં કે બાવજૂદ વહ ઈસ અઝીમ મઝહબકો મિટાનેમેં નાકામ રહે, કિસ કદર જાની, માલી, અસ્કરી કુવ્વત (સૈન્ય તાકત) ઉન દુશ્મનાને ઈસ્લામને ઈસકો મિટાને કે લિએ સર્ફ કી ઉસકે બાવજૂદ મુસલમાનોં કે કુલૂબ સે જઝબએ ઈમાન જુદા ન કર સકે.

જહાઝમેં નમાઝ

હમ લોગોંકી કોશિશ જહાઝમેં ભી યે રહતી હે કે નમાઝ જમાઅત સે અદા હો જાએ ઔર કમ અઝ કમ કિયામ, કુઉદ, રૂકૂઅ ઔર સજદહકી તકમીલ કે સાથ નમાઝ અદા હો જાએ ઔર અકષર મમાલિક કે જહાઝોંમે ઈસકી ઈજાઝત મિલ જાતી હે, ફલિલ્લાહિલ હમ્દ ! યહાં ભી જહાઝ કે અમલે સે દરખ્વાસ્ત કી ગઈ કે " હમ નમાઝ પળ્હના ચાહતે હૈં, નમાઝ પળ્હનેકી ઈજાઝત દેં" ઉન્હોંને કતઅન મુમાનઅત કર દી જિસકી વજહ સે પરેશાની લાહિક હો ગઈ, એક

રફીકે સફરને ઉનકો સમઝાનેકી કોશિશ કી તો અમલહ કા જવાબ થા " જહાઝ કે કપ્તાન કી તરફ સે મુકમ્મલ મુમાનઅત હે, ઈસ લિએ હમ ઈજાઝત દેને સે મઅઝૂર હૈં"

અલગર્જ હવાઈ જહાઝ દો મુલ્ક પાકિસ્તાન ઔર અફઘાનિસ્તાન પર સે ગુઝરતે હૂએ ઉઝબિક કી સરહદમેં દાખિલ હુવા તો ફજરકા વકત ખત્મ હોને કે કરીબ થા.

ફિર હમને અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ કી ઔર હિમ્મત કરકે દો બારહ દરખ્વાસ્ત કી તો હવાઈ જહાઝ કે સ્ટાફને ખામોશી બરતી તો ઉસકો હમને ઈજાઝત પર મહમૂલ કર કે દો દો સાથી કરકે નમાઝ પઢના શુરૂ કર દી ઔર અલ હમ્દુલિલ્લાહ ! હમારી ફજરકી નમાઝ અદા હો ગઈ.

સફરમેં નમાઝકે બરકાત

ઐસે ભી આમ તૌર પર યે દેખા ગયા કે જબ ભી સફર કેં દૌરાન નમાઝકા વકત હો ઔર હમ નમાઝ પઢ લેતે હૈં તો નમાઝકી બરકત સે સફરમેં શામિલ દૂસરે મુસાફિર હઝરાત ઔર સાથ બેઠનેવાલે ઈકરામ કરને લગ જાતે હૈં, અકષર યે બાત તજરબામેં આઈ કે નમાઝ પઢને સે કબ્લ જિસ નઝર સે લોગ હમકો દેખતે હૈં, નમાઝ કે બાદ લોગોંકી મુહબ્બત ઔર ઈકરામમેં ઈઝાફા હી હો જાતા હે ઔર લોગ યે સમઝ લેતે હૈં કે યે મઝહબ પર અમલ કરનેવાલે હઝરાત હે.

હવાઈ જહાઝમેં નમાઝ પઢને કે લિયે આપ વહાં કે ખુદામ કો અદબ ઔર નરમી સે દરખ્વાસ્ત કીજિએ ઔર આપ ઉનકો બતલા દીજિએ કે હમારી નમાઝ પઢનેમેં હમ કો તીન ચાર મિનટ સે ઝયાદહ વકતકી ઝરૂરત નહીં હે, બહૂત હી મુખ્તસર વકતમેં હમ નમાઝસે ફારિગ હો જાએંગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ વહ ખૂશી ખૂશી ઈજાઝત દે દેંગે ઔર હમ ભી ઈજાઝત તલબ કરને સે પહલે હર તરહ તૈયાર હો જાએ ઔર કમ સે કમ વકત મેં નમાઝસે ફારિગ હોને કી ફિક્ર કરે, ખાસ કર જબ મુસાફિર હઝરાતકી ખિદમત કા વકત હોતા હે, મષલન ખાના યા મશ્રૂબાત પેશ કર રહે હો, ઐસે વકતમેં ઈજાઝત લેને મેં એહતીયાત સે કામ લે, ચૂંકે ઉસ વકત ઈજાઝત તલબ કરનેમેં વહ અપની ખિદમાતસે રૂકાવટ સમઝતે હૈં, જો મનઅકા ઝરીઅહ બન સકતી હે, નીઝ જબ હવાઈ જહાઝ ઉતરનેવાલા

હો યા ફિઝામેં અભી ઉસકી પરવાઝ શુરૂઅ હૂઈ હો યા મોસમકી ખરાબીકી વજહ સે પટ્ટા બાંધે રખને કે નિશાનાત જારી હો ઐસે વકત ભી ઈજાઝત તલબ કરને સે એહતિયાત કરના ચાહિએ, બાકી કઈ મરતબા દેખને કો મિલા કે નમાઝ કે લિયે જબ ઈજાઝત માંગી ગઈ તો વહ બાકાઈદહ ધૂલી હૂઈ, સાફ સુથરી ચાદર ભી દેતે હૈં ઔર ફર્સ્ટ કલાસ કી સીટેં જહાં હોતી હૈં, વહાં લે જાકર નમાઝકી જગા ફરાહમ કરતે હૈં, બા'ઝ મરતબા હવાઈ જહાઝ મેં જો અમલહ હોતા હે વહ કિસી વજહ સે મનઅ કરતા હે તો આપ ઉસકે મેનેજર સે પૂરે ઈત્મિનાન કે સાથ બાત કીજિએ તો વહ ખૂદ ભી આપકી મદદ કરેંગે.

એક મરતબા અમલેકી એક ખાદિમાને નમાઝકે લિયે જગા દેને સે ઈન્કાર કર દિયા, કુછ વકત ગુઝર જાને કે બાદ ઉનકે રઈસ સે બાત ચીત કી તો ઉન્હોંને અપને માતહતોં કી તરફ સે જો મના કિયા ગયા થા ઈસ પર મઅઝિરત પેશ કી ઔર ફિર ઉસ ખાસ ખાદિમા કો બુલા કર ઉસકો ભી હુકમ દિયા કે વહ ભી મઅઝિરત પેશ કરે.

હવાઈ અડ્ડે પર નમાઝકી જગા

અબ તો માશાઅલ્લાહ બહૂત સારે હવાઈ અડ્ડોં પર નમાઝકી જગહેં બની હૂઈ હૈં, ઉસ પર PRAYER ROOM લિખા હુવા હોતા હે , ઉસમેં હર મઝહબકે લોગોંકો ઈબાદતકી ઈજાઝત હોતી હે, મુસલમાનોંકે લિયે ભી નમાઝકી ગુંજાઈશ હોતી હે વહાં જા કરકે નમાઝ અદા કર સકતે હૈં.

સફરમેં દીની વઝઅ કતઅ

ઈસી તરહ સફરમેં દીની વઝઅ કતઅ, લિબાસકા ભી એહતિમામ કીજિએ, હમારી ઈઝઝત દીન મેં હે, હમારી ઈસ્લામી પહચાન ઔર દીનદારી સફર – હઝર સબ જગા હોની ચાહિએ, બા'ઝ લોગ સફરમેં લિબાસ તબદીલ કર દેતે હૈં, ગોયા ઈસ્લામી લિબાસ મેં સફર કરનેમેં આર, શર્મ મહસૂસ કરતે હૈં, કે લોગ કયા બાત કરેંગે, કયા સોચેંગે.

(પારહ:૨૨/ સૂરએ અહઝાબ :૩૭) وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللّٰهُ اَحَقُّ اَنْ تَخْشٰهُ

તરજુમા : ઔર તુમ લોગોં સે ડરતે રહો હાલાંકે અલ્લાહ તઆલા ઈસ બાતકા ઝિયાદહ હકદાર હે કે તુમ ઈસસે ડરો.

હવાઈ અડ્ડે પર કારવાઈ

જબ હમારા જહાઝ તાશકંદ હવાઈ અડ્ડે પર પહૂંચા તો વહાં કારવાઈ ભી અજીબો ગરીબ હો રહી થી, કઈ કઈ ફારમ પુર કરવાએ જા રહે થે, ઔર યે ભી એક અજીબ બાત દેખી કે જો મમાલિક બળે સમઝે જાતે હૈં ઔર તાકતમેં મઝબૂત સમઝે જાતે હૈં, વહાં હવાઈ અડ્ડે પર કારવાઈયોં કે કાગઝાત કમ સે કમ હોતે હૈં ઔર છોટે ઔર કમઝોર સમઝે જાનેવાલે મમાલિકમેં હવાઈ અડ્ડોં પર કાગઝાતી કારવાઈ બહૂત ઝિયાદહ હોતી હે, ફિર ઈતના સામાન લાદ કર બાહિર લે જાને કે લિયે હવાઈ અડ્ડે પર જો ટ્રોલી હોતી હે, બા'ઝ મમાલિકમેં મુફત હોતી હે ઔર બા'ઝ મમાલિકમેં ઈસકે લિયે ભી પૈસે ચુકાને હોતે હૈં, યહાં પર ભી કુછ ઐસા હી થા કે સામાનકી એક ટ્રોલી લેને કે લિયે મકામી ૩ હઝાર સોમૂ દેને પળતે થે, ઈતની મિકદાર પઢ઼ કર હમ દંગ રહ ગએ ઔર ટ્રોલી કે બજાએ હાથ સે સામાન મુન્તકિલ કરનેકા ઈરાદા કર લિયા, ગરચે બાદમેં ઈસસે ભી ઝયાદહ હૈરત અંગેઝ બાત સામને આઈ કે એક અમરીકી ડાલરકે મુકાબલેમેં વહાં મુકામી તકરીબન ૨૪૦૦ કરંસી આતી હે,ઈસસે યે ભી સીખનેકો મિલા કે જિસ મુલ્કમેં જાએ, વહાંકી કુછ કરંસી ભી અપને સાથ રખ લેની ચાહિએ ઔર હમારે હિન્દુસ્તાન કે એક રૂપિયે કે મુકાબલેમેં વહાં કે ૩૯ કરંસી મિલ રહી થી, યે બાત જબ સુની તો ઉસસે એક ખૂશી યે હૂઈ કે ચલિએ ! હમારા હિન્દુસ્તાની રૂપિયે ભી કુછ વઝન રખતા હે.

ફિર હમ વહાં સે બાહિર નિકલે તો મકામી સફરકે લિયે જિસ કંપની સે હમારા મુઆમલા હુવા થા, ઉનકા એક નુમાઈન્દહ હમકો લેને કે લિયે ઐરપોર્ટ પર આ ચુકા થા, હમ સબ લોગ ગાડીમેં સવાર હૂએ ઔર એક હોટલ પર પહૂંચે વહાં જાકર નાશ્તા કિયા, નાશ્તા કરને કે બાદ કુછ દેર આરામ કિયા ઔર આરામકે બાદ યે મશ્વરહ કિયા કે આજ કિન કિન જગહોંકી ઝિયારત કે લિયે જાના હે ? યે પહલા દિન હે, ઈતવાર કા દિન ૩ શવ્વાલ મુતાબિક ૧૧ અગસ્ત હે. પઢ઼નેવાલે હઝરાત પાંચ દિનોંકી તરતીબ સે સમઝતે જાએં તો સમઝના આસાન હોગા, કયૂં કે સનીચરકી શામકો હમારી યહાં સે રવાનગી હૂઈ થી ઔર ઈતવાર ૧૧ અગસ્ત કો અલસ્સુબહ હમ તાશકંદ પહૂંચે.

શાશ (તાશકંદ)

વહાં એક બાત સુન કર હમકો હૈરાની ભી હૂઈ ઔર એક નઈ બાત હમારે ઈલ્મમેં આઈ કે હમ જો આજ તક અપની કિતાબોંમેં સુનતે રહતે હૈં " શાશ" સાહિબે ઉસૂલુશ્શાશી જો શાશ કે રહનેવાલે થે,યે શાશ તાશકંદ હી કા પુરાના નામ હે, કદીમ ઝમાનેમેં ઉસકો શાશ કહતે થે, જહાઝમેં એક રિસાલા થા જિસમેં ઉઝબેકિસ્તાનકે શહરોંકા તઆરૂફ થા, ઈસમેં યે બાત પઢ્હને મેં આઈ થી ઔર આજ ઉસકો તાશકંદ કહા જાતા હે,યે ઉઝબેકિસ્તાનકી રાજધાની હે, હમ વહાં પહૂંચે.

હઝરત ઈમામ

હમારે સફરકા નિઝામ જિસ કંપનીકે ઝરીએ તય હુવા થા ઈસકે નાઝિમ ભાઈ અબ્દુર્રહમાન હે, જો વહાં કે બળે માલદાર ભી હે ઔર ખાસી સિયાસી દસ્તરસ (પહોંચ) ભી ઉનકો હાસિલ હે, અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલ, ઉનકે તવસ્સુત (માધ્યમ) સે હમારે બહૂત સારે કામ આસાન હો ગએ, ઉન્હાંને કહા કે આજ કી ઝિયારત કે લિયે હમકો સબસે પહલે " હઝરત ઈમામ " જાના હે.

સફરમેં જાને સે પહલે હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ કી કિતાબ " લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ" પળ્હી હૂઈ થી ઔર ગુગલ(GOOGLE) કે ઝરીએ ભી ઉન તમામ જગહોંકી મઅલૂમાત હમ પહલે હી હાસિલ કર ચુકે થે, ઈસ લિયે કુછ કુછ મઅલૂમાત ઈજમાલી તૌર પર હમારે ઝહનમેં મવજૂદ થી.

યહાં એક બુનિયાદી બાત ફિર મેં આપ હઝરાતકી ખિદમતમેં પેશ કરના મુનાસિબ સમઝતા હૂં કે ઉઝબેકિસ્તાન ઉન પંદરહ મુલ્કોંમેં સે એક મુલ્ક હે, જિનકો રૂસને ઝાલિમાના ઔર જાબિરાના તૌર પર કબ્ઝેમેં લે લિયા થા ઔર કમ્યૂનિસ્ટોંકી ખિદમત વહાં સાલહા સાલ તક રહી, તકરીબન ૩૨ સાલ તક કમ્યૂનિસ્ટોં ને ઈન મુલ્કોં કો ગુલામ બનાએ રખા.

મસાજિદ વ મદારિસકી બે હુરમતી

જબ ઈન મુલ્કોંમેં કમ્યૂનિઝમ આયા તો ઉસને સબસે પહલે ઈસ્લામકો

મિટાનેકી ઝબરદસ્ત મેહનત કી, ઉસી મેહનતકા એક હિસ્સા યે થા કે ઉન્હોંને ઉન પંદરહ મુલ્કોમેં જિનમેં ઉઝબેકિસ્તાન ભી આતા હે, તાજિકિસ્તાન ભી આતા હે, વહાં કી મસ્જિદોં કે સાથ બહૂત બેહુરમતી કા બરતાવ કિયા.

વહાં જાકર હમ લોગોંને સુના કે યહાંકી મસાજિદમેં રૂસીયોંને ઘોળે ઔર ગધે બાંધના શુરૂઅ કર દિએ થે, મસાજિદ કો અસ્તબલ (તબેલા) બના દિયા, બહૂત સી મસ્જિદોંકો ઉન્હોંને વિયર હાઉસ (ગોદામ) બના દિયા, બહૂત સી મસ્જિદોં પર બા કાઈદહ મંઝીલેં ચળ્હા દી ગઈ, દૂસરા ફલોર, તીસરા ફલોર બના દિયા : તાકે મસ્જિદકી શનાખ્ત વ પહચાન બાકી ન રહે ઔર બહૂત સી મસાજિદકો રહાઈશગાહોંમેં તબદીલ કર દિયા ગયા.

મદરસે સબકે સબ બંદ કરવા દિએ ગએ,કુછ મદારિસ સ્કૂલોંમેં તબદીલ કર દિએ , કુર્આને મજીદકી તા'લીમ પર પાબંદી લગા દી ગઈ, ગર્જ કે જિતની ઈસ્લામી ચીઝેં હો સકતી હૈં કમ્યૂનિસ્ટોંને ઈન પર સખ્તી કે સાથ પાબંદી લગાડી.

ઈહાતએ હઝરત ઈમામ

હમને પૂછા કે હમ જો યે હઝરત ઈમામ જા રહે હૈં, ઉસકે મુતલ્લિક કુછ મુખ્તસર બાત હમારે સામને આયે તો ઉન્હોંને કહા કે હઝરત ઈમામ કો AL IMAM COMPLEX ભી કહા જાતા હે.

જબ હમ વહાં પહૂંચે તો હમકો બતલાયા ગયા કે ઈસ મુલ્કમેં દસ્તૂર યે હે કે જહાં મસ્જિદ હો ઔર સાથ કિસી બળે બુઝુર્ગકી કબ્ર ભી હો તો ઉસકો લોગ "હઝરત ઈમામ" કહતે હૈં ઔર અંગ્રેઝીમેં AL IMAM COMPLEX સે તા'બીર કરતે હૈં.

જબ હમ વહાં પહૂંચે તો દેખા કે એક બહૂત બળા ઈહાતા હે, તકરીબન હમારે જામિઅહ ડાભેલ કે ઈહાતા સે દો તીન ગુના બળા વહ ઈહાતા થા ઔર ઉસ ઈહાતેમેં ચાર અલગ અલગ ઈમારતેં થી.

એક ઈમારત થી જિસમેં "હઝરત કિફાલ શાશી" કા મઝાર થા.

દૂસરી ઈમારત "બીવી ખાનમ" કી મસ્જિદ હે.

તીસરી ઈમારત" મદરસા બારહખાન" હે.

ચોથી ઈમારત મેં "મુસ્હફે ઉષ્માની" રખા હુવા હે, અબ ઉન ચારોં ઈમારતોં કી કદરે તફસીલ આપ હઝરાતકી ખિદમતમેં પેશ કરતા હૂં.

હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.)

હમ સબસે પહલે હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે મઝારવાલી ઈમારત કે ઈહાતા મેં દાખિલ હૂએ, હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે મુતલ્લિક મશહૂર હે કે મુલ્કે ઉઝબેકિસ્તાન મેં મઝહબે ઈસ્લામ ઉનકી મેહનતોં સે આમ હુવા હે, વૈસે તો પહલી સદી હિજરીમેં હી ઈસ્લામ ઉસ મુલ્કમેં પહૂંચ ચુકા થા, આગે જબ હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કા તઝકિરહ આએગા તો મેં વહાં બતલાવુંગા કે હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) ઔર હઝરત સઈદ બિન ઉષ્માન બિન અફફાન (રદિ.) યે દો બુઝુર્ગ હૈં, જિનકી બરકત સે પહલી સદી હિજરીમેં ઈસ્લામ ઈસ સરઝમીનમેં પહૂંચા, બાદમેં હઝરત કિફાલ (રહ.) કી મેહનત સે ઈસ્લામ વસીઅ પેમાને પર ફેલા.

કહતે હૈં કે ઉનકો અલ્લાહ તઆલાને ઈફહામ વ તફહીમ (સમઝને ઔર સમઝાને) કા બહુત અચ્છા અંદાઝ અતા ફરમાયા થા, ઈસ નેઅમત સે ફાઈદહ ઉઠા કર ઉન્હોંને લોગોંકો ઈસ્લામકે કરીબ લાનેકા કારનામા અંજામ દિયા.

દૂસરેકી ચીઝ ઉસકી ઈજાઝત લે કર ઈસ્તિઅમાલ કરે

હુસ્ને અખ્લાકકી વજહ સે મજૂસીકા ઈસ્લામ કબૂલ કરના

કિફાલ શાશી કે મુતઅલ્લિક વહાં એક અજીબ વાકિઅહ સુનનમેં આયા કે જબ વો ચૌદહ બરસ કે થે તો ઉસ વકત પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમેં મજૂસી મઝહબ આમ થા, મજૂસ મઝહબકા બોલ બાલા થા, ઉનકા એક પળોસી ભી મજૂસી થા, ઉસકે બાળે (વાડા) મેં અંગૂરકી એક બેલ થી, ઉસ બેલકા કુછ હિસ્સા હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે કમ્પાઉન્ડમેં ભી આતા થા, ઉસ બેલ પર જો અંગૂર લગે થે ઉસમેં સે ચંદ અંગૂર ઉન્હોંને તોળ કર ખા લિયે. બાદમેં હઝરત (રહ.) કો યે એહસાસ હુવા કે મેંને પળોસીકી ઈજાઝત કે બગેર યે અંગૂર ખાએ હૈં તો ફવરન પળોસી કે યહાં ગએ, ઔર ઉન સે મુઆફી માંગી ઔર મઅઝિરત ચાહી ઔર કહા કે જો કીમત તય કરેંગે મેં વહ કીમત આપકો દેને કે લિયે તૈયાર હૂં, વહ પળોસી મજૂસી થા, ઉસને મોકઅ સે ફાઈદહ ઉઠાયા ઔર આમ કીમત સે કઈ ગુના ઝિયાદહ બળી કીમત હઝરત (રહ.) સે માંગી, હઝરત રહ. ને અંગૂર ખાને કી યે મહંગી કીમત ચૌદહ સાલકી ઉમ્રમેં ખૂશી ખૂશી ચુકાદી,

યે દેખ કર ઉસ મજૂસીકી બીવી કહને લગી કે દેખો ! એક મુસલમાન ચૌદહ સાલકા લડકા હે, ઈસકા મઝહબ ઉસકો કહતા હે કે પળોસી કે અંગૂર બગૈર ઈજાઝત કે ખા લિયે ઈસકી કીમત અદા કરો ઔર તુમને ઉસકી મજબૂરી કા ફાઈદહ ઉઠા કર અંગૂરકી ઈતની બળી કીમત ઉસસે વુસૂલ કી ઔર ઈસ બચ્ચેને ખૂશી ખૂશી અંગૂરકી કીમત અદા કર દી, ઈસસે પતા ચલતા હે કે યકીનન ઈસ બચ્ચેકા મઝહબ સહીહ હે.

ઈસ વાકિઅહને ઉસ મજૂસીકી બીવી કે દિલ પર બળા ગહરા અષર ડાલા ઔર વહ સબસે પહલે મુસલમાન હૂઈ ઔર ઉસકે સાથ ઉસકા શોહર ભી ઈસ્લામમેં દાખિલ હુવા, ફિર બાદમેં હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કી બરકત સે પૂરે મુલ્કમેં ઈસ્લામ ફેલના શુરૂઅ હુવા, ઈસસે કિતના અચ્છા દર્સ હમકો મિલતા હે કે દૂસરેકી ચીઝ બગૈર ઈજાઝત કે ઈસ્તિઅમાલ ન કરેં, દેખીએ એક મુસલમાનકે અખ્લાક હઝારોંકે લિયે હિદાયતકા ઝરીઅહ બન ગએ.

હમ ઉનકે મઝાર પર હાઝિર હૂએ, ઈસાલે ષવાબ, દુઆએ મગફિરત કી ઔર ભી બહૂત સારે વહાં કે ઉલમા ઔર મુફતિયાન કે મઝારાત ઈસ ઈહાતામેં મવજૂદ થે, સભી કે લિયે ઈસાલે ષવાબકી સઆદત હાસિલ હૂઈ.

તલબાસે મુલાકાત

હઝરત કિફાલ શાશી (રહ.) કે મઝારકે બાહિર બેહતરીન હરી હરી ઘાસમેં હમ એક દરખ્તકે સાયેમેં બેઠે હૂએ થે કે દો ઉઝબિક ગોરે ચટ્ટે નવજવાન આ ગએ, ઉન્હોંને હમકો બતલાયા કે હમ યહાં કે મદરસા કે તાલિબે ઈલ્મ હે.

ગુફતગૂ કે બાદ પતા ચલા કે વહ હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ મુહદ્દિષ દહેલવી (રહ.) સે વાકિફ થે, ઈસમેં સે એક નવજવાનને બતલાયા કે મેરે અબ્બાને શાહ વલીયુલ્લાહ સાહબકી નિસ્બત સે હી મેરા નામ વલીયુલ્લાહ રખા હે.

બુખારી શરીફ ઔર મુસ્લિમ શરીફકો દેખનેકી તળપ

ઉન દોનોંમેં સે એક કો કુછ અરબી આતી થી, ઈસસે બાત હૂઈ, ઉસ નવ જવાનને મુઝસે પૂછા : શેખ મેં યે ચાહતા હૂં કે મેં સિહાહ સિત્તા, બુખારી શરીફ, મુસ્લિમ શરીફ, તિરમિઝી શરીફ વગૈરહ ખરીદૂં, આપ પતા બતલાએ કે યે કિતાબેં કહાં મિલ સકતી હૈં ?

મૈંને પૂછા ભાઈ ! આપકે મુલ્કકે કુતુબખાનોંમેં યે કિતાબેં નહીં મિલતીં ? તો ઉસ નવજવાનને બહૂત અફસોસ કે સાથ મુઝકો યે બાત બતલાઈ કે હમારે મુલ્ક કે કુતુબખાનોંમેં હમારે લિયે સિહાહ સિત્તા ખરીદને કા કોઈ ઈન્તિજામ નહીં હૈ.

ઉસને બતલાયા કે યહાં મતબૂઆત(બુક સ્ટોર) કે નામ સે આપકો જાબજા દુકાનેં નઝર આએંગી, યે હમારે યહાં કે કુતુબખાને હૈં, લેકીન વહાં પર એક ભી ઈસ્લામી કિતાબ આપકો નઝર નહીં આએગી, સિહાહ સિત્તા ખરીદને ઔર દેખને કે લિયે હમ તરસતે હૈં ઔર વાકિઅતન બાદમેં હમનેં વહાં કે મુખ્તલિફ શહરોંમેં "અલ મત્બુઆત" નામી બહૂત સારી દુકાનેં દેખી યે સબ બુક સ્ટાલ થે લેકીન ઉસમેં એક ભી ઈસ્લામી કિતાબ ફરોખ્ત નહીં હોતી થી.

જબ ઈન નવજવાનોંને યે બાત કહી તો સુન કર અજીબ કેફીયત તારી હો ગઈ, રોના આ ગયા કે યા અલ્લાહ ! જિસ સરઝમીન પર યે અહમ અહમ કિતાબેં લિખી ગઈ, આજ ઈસ સરઝમીન કે બાશિન્દેં ઈન કિતાબોંકો દેખને ઔર ખરીદને કે લિયે તરસ રહે હૈં.

યે નવજવાન તલબા પૂરે કાફલેકી ઈસ્લામી વઝઅ કતઅ દેખ કર બહૂત મુતઅષ્થિર થે ઔર ખુસૂસન હઝરત દા.બ. કા નૂરાની ચેહરા દેખકર વહ લડકે કરીબ આ કર બેઠ ગએ, ઈલ્મી બાત ચીત કરને લગે ઉસમેં એક નવજવાનને હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ. સે દરખ્વાસ્ત કી કે હઝરત મેરે ઔર મેરે સાથી કે લિયે ઈલ્મો અમલકી દુઆ કર દીજિએ, તો હઝરત દા.બ. ને ઉસ દરખ્ત કે નીચે બેઠે બેઠે ઉન નવાજવાનોં કે લિયે ઈલ્મો અમલ, સલાહો તકવાકી દુઆ કી, સબ હઝરાત ઈસ દુઆમેં શામિલ હૂએ.

મુઝે અલ્લાહ તઆલાકી ઝાતસે યકીને કામિલ હે કે ઈન બુઝુર્ગોંકી દુઆઓંકી બરકતસે ઉઝબેકિસ્તાનમેં ઉન નવજવાનોં કે ઝરીએ કભી ન કભી દીની ઈન્કિલાબ આએગા. ઈન્શાઅલ્લાહ

મદરસા બારહખાન

ફિર હમ દૂસરી ઈમારતકી તરફ મદરસા બારહખાન કો દેખને કે લિયે બઢે, યે વહ મદરસા હે જો કિસી ઝમાનેમેં ઉઝબેકિસ્તાનકા મઅરૂફ વ મશ્હૂર મદરસા રહા હે, લેકીન મુઝે બળે અફસોસ કે સાથ યે બાત કહની પળ રહી હે કે આજ વહ મદરસા શોપિંગ મોલમેં તબદીલ હો ચુકા હે,પૂરે મદરસેકો માર્કેટમેં તબદીલ

કર દિયા ગયા હે, બેહતરીન છોટે છોટે કમરે જો કિસી વકત તલબાકી રહાઈશ કે લિયે રહે હોંગે જિસમેં કુદરતી રોશનીકા ભી ઈન્તિજામ હે, તાકે તલબા યકસૂઈ કે સાથ હુસૂલે ઈલ્મ કર સકે, લેકીન આજ ઉન તમામ કમરોંમેં ઉઝબેકિસ્તાનકા જો મશહૂર હેન્ડી ક્રાફટ (હાથ સે બનને વાલી ચીઝેં) હે ઉસકી દુકાનેં લગી હૂઈ થીં, ઉસમેં સે એક દુકાનમેં હમ ગએ, તો ઉન્હોંને એક હૈરત અંગેઝ ચીઝ હમકો દિખાઈ કે એક છોટી સી લકળી કી બની હૂઈ ચીઝ હે ઔર ઉસસે મુખ્તલિફ દસ ચીઝેં બનતી હે, કુર્આને કરીમ(રખને) કા રિહાલ ભી બન જાતા હે ઔર કિતાબ રખને કા ઝર્ફ ભી બન જાતા હે, એક હી ચીઝકો અલગ અલગ તોર પર ઈસ્તિઅમાલ કિયા જા સકતા હે, ઉસકો મોબાઈલ કે સ્ટેન્ડ કે તૌર પર ઈસ્તિઅમાલ કિયા જા સકતા હે, હમ ઉસકો હૈરતકી નિગાહોં સે દેખ રહે થે, હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ કશ્મીર (ઝી.લુત્ફુહૂ) ને ફરમાયા યે ઐસી મલ્ટીપલ ઈસ્તિઅમાલમેં આને વાલી ચીઝ હે, કે જિસ ઝહનીય્યતકા આદમી હોગા વૈસા ઉસકા ઈસ્તિઅમાલ હોગા.

મસ્જિદે બીવી ખાનમ

એક તીસરી ઈમારત જો સામને થી યે એક આલીશાન મસ્જિદ હે જિસકો મસ્જિદે બીવીખાનમ કહતે હૈં, તયમૂર લંગ કી એક બીવી થી ઉસકે નામ સે યે મસ્જિદ બની હે ઔર હમેં વહાં બતલાયા ગયા કે ઈસ મસ્જિદકી તા'મીરમેં તયમૂર લંગને હિન્દૂસ્તાનસે નિન્નાન્વેં હાથીયોંકો ભેજા થા ઔર નિન્નાન્વેં હાથીયોંકી ખિદમત ઈસ મસ્જિદકી તા'મીરમેં લગી હે, બળી આલીશાન,બળી ખૂબસૂરત મસ્જિદ હે, ઉસ મસ્જિદકે એક એક સુતૂનકો દેખા તો તકરીબન સાંઠ – સત્તર ફિટ ઊંચે લેકીન અજીબ બાત યે થી કે સબકે સબ સુતૂન એક દરખ્તકી લકળીસે બને હૂએ થે, દરમિયાનમેં કહીં કોઈ જોળ નહીં ઔર ઉસમેં બેહતરીન નકશો નિગાર સે અલ્લાહ, લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ" વગૈરહ કન્દા (નકશીકામ) કિયા ગયા થા, મસ્જિદકા દરવાજા ભી બળા આલીશાન ઔર ખૂબસૂરત થા, મસ્જિદકે બાહર દાયેં – બાયેં આસ્માનકો છૂને વાલે ઊંચે ખૂબસૂરત મિનારેં હૈં, હમ દેખકર સોચ રહે થે કે ઉસ દૌરમેં આજકી તરહ આલાત નહીં થે, ઉસ દૌરમેં ઈતને ઊંચે મિનારેં ઈન્સાનને કૈસે બનાએ હોંગે.

હમ ઉસ મસ્જિદમેં દાખિલ હૂએ તો ઈસ કદર આલીશાન મસ્જિદ દેખકર

હૈરાન રહ ગએ, આપ ઉસકા અંદાઝા ઈસસે લગા સકતે હૈં કે હમારે જામિઅહ ડાભેલકી જો મસ્જિદ હે ઉસસે બળી યા કરીબ ઈતની હી બળી વહ મસ્જિદ થી, લેકીન બહૂત દુખકી બાત સુનનેકો મિલી કે ઈતની આલીશાન મસ્જિદમેં સિર્ફ જુમ્આકે દિન નમાઝ હોતી હે, પૂરા હફતહ ઉસ મસ્જિદમેં કોઈ નમાઝ નહીં હોતી.

મુસ્હફે ઉષ્માની

એક ઔર ઈમારત સામને થી, અગરચે વહ ઈતવારકા દિન થા ઈસ લિયે વહ ઈમારત બંદ થી ઉસ ઈમારત મેં એક મુસ્હફે મુબારક (પવિત્ર કુર્આન) રખા હુવા હે હમ સબ જાનતે હૈં કે હઝરત ઉષ્માન ગની રદી. કે ઝમાનેમેં જબ કુર્આને મજીદકો જમઅ કિયા ગયા ઔર સાત નુસ્ખે તૈયાર કિયે ગએ થે, ઉસમેં એક નુસ્ખા જો બાદમેં મોસ્કો કે મ્યૂઝિયમમેં થા, વહ નુસ્ખા ઈસ ઈમારતમેં રખા હુવા હે.

હઝરતે ઉષમાન(રદિ.)કે અહદમેં જમ્એ કુર્આન

કુર્આને મજીદકો હઝરાતે સહાબા (રદિ.) કે મશ્વરેસે હઝરતે ઉષ્માન રદી.ને બા–કાઈદહ યકજા જમઅ કરકે ઉસકે મુતઅદ્દિદ નુસ્ખે તૈયાર કરવાનેકા અહમ કારનામા અંજામ દિયા.

આમ તૌરસે મશ્હૂર યે હે કે હઝરતે ઉષ્માન(રદિ.)ને પાંચ મુસ્હફ તૈયાર કરવાએ થે, લેકીન અબૂ હાતિમ સજિસ્તાની (રહ.) કા ઈર્શાદ હે કે કુલ સાત નુસ્ખે તૈયાર કિએ ગએ થે, જિનમેં સે એક મક્કા મુકર્રમા, એક શામ, એક યમન, એક બહરૈન, એક બસ્રા ઔર એક કુફા ભેજ દિયા ગયા ઔર એક મદીના મુનવ્વરામેં મહફૂઝ રખા ગયા, ઉસીકી તિલાવત કરતે હૂએ આપ શહીદ હૂએ ઔર આયતે કરીમા فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللّٰهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ પર પહૂંચ કર આપકી શહાદત હૂઈ.

ઈસ નુસ્ખેકો દેખનેકી કારગુઝારી જુમએરાતકે દિનકી કારગુઝારીમેં ઈન્શાઅલ્લાહ આ રહી હે.

મુસ્હફે ઉષમાની તાશકંદ કિસ તરહ આયા ?

મુસ્હફે ઉષમાની કા યે નુસ્ખા તાશકંદ કિસ તરહ પહૂંચા ઉસકી કારગુઝારી મુહતરમ ડાકટર હમીદુલ્લાહ સાહબસે સુનિએ. હઝરત ઉષમાન (રદિ.) કે

ઝમાનેસે આજ તક કુર્આને મજીદ કે જો નુસ્ખે હમારે પાસ નસલન્ બઅદ નસલિન ચલે આ રહે હૈં વહ પહલી સદી હિજરીસે લેકર આજ તક વહી હૈં, હઝરતે ઉષ્માન (રદિ.)ને જો ચાર યા સાત કલમી નુસ્ખે મુખ્તલિફ મકામાત પર ભેજે ઉનમેં સે કુછ અબ તક મહફૂઝ સમઝે જાતે હૈં, સુબૂત કોઈ નહીં, લેકીન યે રિવાયત હે કે યે ઉન્હીં નુસ્ખોંમેં સે હે, એક નુસ્ખા આજ કલ રૂસ કે શહર તાશકંદમેં હે, વહાં કૈસે પહૂંચા ? ઈસકા કિસ્સા યે હે કે યે નુસ્ખા પહલે દિમશ્કમેં પાયા જાતા થા જો બની ઉમય્યહકા સદર મકામ થા જબ દિમશ્કકો તૈમૂર લંગને ફતહ કિયા તો વહાં કે માલે ગનીમતમેં સબસે ઝયાદહ કીમતી ચીઝ કે તૌર પર હઝરતે ઉષમાન રદી. કા કુર્આને મજીદકા નુસ્ખા પાયા, ઉસે લિયા ઔર અપને સાથ પાયએ તખ્ત સમરકંદ લાયા ઔર વહાં ઉસે મહફૂઝ રખા, યે નુસ્ખા સમરકંદમેં રહા, તા આંકે ગુઝશ્તા સદીમેં રૂસીયોંને સમરકંદકો ફતહ કર લિયા, ફતહ કરનેકે બાદ ઈસ નુસ્ખેકો જિસકી બળી શોહરત થી રૂસી કમાન્ડર ઈનચીફને વહાંસે લેકર સેન્ટ પિટર્સ બર્ગ મુન્તકિલ કર દિયા જો આજ કલ લેનીન ગ્રાડ કહલાતા હે, રૂસી મુઅર્રિખ બયાન કરતે હૈં કે ઈસ નુસ્ખે કો સમરકંદ કે હાકિમને રૂસી કમાન્ડર કે હાથ પચીસ યા પચાસ રૂપિયેમેં ફરોખ્ત કર દિયા થા હમને ઉસે ચુરાયા નહીં, બલ્કે ખરીદ કર લાએ હૈં, બહર હાલ પહલી જંગે અઝીમકે ઈખ્તિતામ તક વહ નુસ્ખા લેનીન ગ્રાડમેં રહા, ઉસકે બાદ જૈસા કે આપકો મા'લૂમ હે,ઝારકી હકૂમત ખત્મ હો ગઈ ઔર કમ્યૂનિસ્ટોંને હુકૂમત પર કબ્ઝા કર લિયા ઉસ વકત બહૂત સે રૂસી બાશિન્દેં જો કમ્યૂનિસ્ટ હુકૂમત કે મા–તહત રહના નહીં ચાહતે થે,રૂસ છોળ કર દુનિયામેં તિત્તર બિત્તર (વેરવિખેર) હો ગએ ઉનમેં સે એક શખ્સ પેરિસ ભી આએ જો જનરલ અલી અકબર તોપચીકે નામ સે મશહૂર થે, મેં ખૂદ ઉનસે મિલ ચુકા હૂં, ઉન્હોંને ઉસકા કિસ્સા મુઝે સુનાયા, કહને લગે કે જબ ઝારકો કત્લ કિયા ગયા ઉસ વકત મેં ફૌજ કે એક બળે અફસર કી હેષીયત સે સેન્ટ પિટર્સ બર્ગ હી મેં મવજૂદ થા, મેંને એક કમાન્ડો (ફૌઝી દસ્તા) ભેજા કે જા કર શાહી મહલ પર કબ્ઝા કરો ઔર શાહી કુતુબખાનેમેં હઝરતે ઉષમાન (રદિ.)કા જો કુર્આને મજીદકા નુસ્ખા હે તલાશ કરકે ઉસે લે આઓ. કમાન્ડર ગયા ઔર વહ કુર્આને મજીદ લે આયા, ઉન્હોંને એક ફૌજીકી હેષિયત સે રેલવે સ્ટેશન પર જા કર વહાં કે સ્ટેશન માસ્તર સે કહાં

કે મુઝે રેલકા એક ઈન્જન દરકાર હે, ઉસ ઈન્જનમેં ઈસ કુર્આનકો રખા ઔર અપને આદમીયોં કી નિગરાનીમેં ઈન્જન ડ્રાઈવરકો હુકમ દિયા કે જિસ કદર તેઝીસે જા સકતે હો ઈસ ઈન્જન કો તુર્કિસ્તાન લે આઓ, ચુનાન્ચે કુર્આને મજીદકા યે નુસ્ખા ઈસ તરહ તુર્કિસ્તાન પહૂંચ ગયા, ઉસકી ઈત્તિલાઅ કમ્યૂનિસ્ટ ફોજી કમાન્ડરોં કો ચંદ ઘંટે બાદ મિલી, ચુનાન્ચે ઈસકે તઆકુબ (પીછા કરને)મેં દૂસરા ઈન્જન ઔર કુછ અફસર રવાના કિએ ગએ, લેકીન વહ ઈન્જન ઉનકે હાથસે નિકલ ચુકા થા ઔર ઈસ તરહ યે નુસ્ખા તાશ્કંદ પહૂંચ ગયા, જબ કમ્યૂનિસ્ટ દૌરમેં તાશ્કંદ પર રૂસીયોંને દો બારહ કબ્ઝા કર લિયા તો ઉસ નુસ્ખે કો વહાં સે લેનીનગ્રાડ મુન્તકિલ કરનેકી કોઈ કોશિશ નહીં કી ગઈ, ચુનાન્ચે વહ નુસ્ખા અબ તક તાશ્કંદમેં મહફૂઝ હે, ઝારકે ઝમાનેમેં ઈસ કુર્આને મજીદકા ફોટૂ લેકર એક ગઝ લંબી તકતીઅ (ટુકડા) પર કુલ પચાસ નુસ્ખે છાપે ગએ થે, ઈસમેં સે ચંદ નુસ્ખે મેરે ઈલ્મમેં હૈં ઔર વહ દુનિયામેં મહફૂઝ હે, એક અમરીકામેં હે,એક ઈંગલિસ્તાનમેં હે, એક નુસ્ખા મૈંને કાબૂલમેં દેખા થા, એક મિસ્ર કે કુતુબખાનેમેં પાયા જાતા હે, મેરે પાસ ઈસકી માઈક્રોફિલ્મ ભી હે, યે એક નુસ્ખા હે.

દૂસરા નુસ્ખા ઈસ્તમ્બૂલમેં ટોપ કાપી સરાએ મ્યૂઝિયમમેં મવજૂદ હે જિસ કો હઝરતે ઉષમાન (રદિ.) કી તરફ મન્સૂબ કિયા જાતા હે,મૈંને ખૂદ દેખા હે કે ઉસમેં સૂરએ બકરહ કી આયત فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللّٰهُ પર સુર્ખ ધબ્બે પાએ જાતે હૈં ઔર કહતે હૈં કે હઝરતે ઉષમાન (રદિ.) કા ખૂન હે કયૂંકે વહ જિસ વકત તિલાવત કર રહે થે ઉસ વકત ઉન્હેં શહીદ કર દિયા ગયા થા.

નોટ : ઈસ્તમ્બૂલકે તોપ કાપીમેં મવજૂદ ઉસ નુસ્ખેકી ઝિયારતકી સઆદત અલહમ્દુલિલ્લાહ રાકિમુલ હુરૂફ મહમૂદ ગુફિરલહૂ કો ભી હાસિલ હૂઈ હે, જબ હઝરત દા.બ. કે સાથ તુરકીકા પહલા સફર હુવા થા, તબ ઉસકી ઝિયારતકી સઆદત હાસિલ હૂઈ થી, તુર્કીકે પહલે ઔર દૂસરે સફરકી કારગુઝારી ભી ઈન્શાઅલ્લાહ અનકરીબ મન્ઝરે આમ પર આએગી, આજ કલ તુર્કી હુકૂમતને ઉસકા અકસ લેકર ઉસકો હૂ બ હૂ શાઈઅ કિયા હે વહ મતબૂઆ નુસ્ખા સાઉથ અફ્રિકામેં "મિયાસ ફાર્મ" મેં દેખનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ હે.(નોટ મુકમ્મલ હૂઈ)

તીસરા નુસ્ખા ઈન્ડિયા આફિસ લાઈબ્રેરી લંડન મેં હે, ઉસકા ફોટૂ મેરે પાસ

હે, ઉસ પર સરકારી મહરેં હૈં ઔર લિખા હે કે યે હઝરતે ઉષમાન (રદિ.) કા નુસ્ખએ કુર્આન હે, ઉન નુસ્ખે કે ખત ઔર તકતીઅ મેં કોઈ ફર્ક નહીં હે, ઐસા મઅલૂમ હોતા હે કે યે નુસ્ખે એક દૂસરે કે હમઅસ્ર હૈં, યે નુસ્ખે ઝિલ્લી પર લિખે ગએ હૈં, કાગઝ પર નહીં હૈં, મુમ્કિન હે હઝરત ઉષ્માન (રદિ.) કે નુસ્ખે હોં યા ઉસ ઝમાનેમેં યા ઉસકે કુછ હી અરસા બાદ કે લિખવાએ હૂએ નુસ્ખે હોં, બહર હાલ યે બાત હમારે લિયે કાબિલે ફખ્ર ઔર બાઈષે ઈત્મીનાન હે કે ઉન નુસ્ખોંમેં ઔર હમારે પાસ મવજૂદ કુર્આનમેં કહીં ભી, કોઈ ફર્ક નહીં પાયા જાતા(ખુત્બાતે ભાવલપૂર : ૪૦–૪૧)

નઈ તા'મીર શુદહ મસ્જિદમેં નમાઝે ઝોહર ઔર વહાંકી ખુસૂસિય્યાત

ઈસી ઈહાતામેં એક તરફ પર એક છોટી સી મસ્જિદ બની હૂઈ હે, જિસમેં રોઝાના પાંચોં નમાઝ બા–જમાઅત અદા કી જાતી હે. અભી ચંદ સાલ પહલે બની હૂઈ હે, હમ ઉસ મસ્જિદમેં ઝોહરકી નમાઝ અદા કરને કે લિયે ગએ, મેરા વુઝૂ નહીં થા તો મેં ઔર દૂસરે સાથી મસ્જિદ કે નિચલે હિસ્સેમેં વુઝૂખાનામેં ગએ, વુઝૂખાના સે આને કે બાદ હઝરત દા.બ. કો કારગુઝારી સુનાઈ કે હઝરત ! વુઝૂખાના બળા અજીબ હે !

નીચેવાલા ફર્શી ઈસ્તિન્જાખાના ભી એક મુસ્તકિલ નેઅમત હે

ફરમાયા : વુઝૂખાના મેં કયા બાત દેખી ?

મેંને કહા : વુઝૂખાનામેં પહલી બાંત તો યે દેખી કે યહાં જિતને ઈસ્તિન્જા ખાને બને હૂએ હૈં વહ સબ હિન્દુસ્તાની અંદાઝે કે બને હૂએ હૈં, બેરૂન મમાલિકમેં યે ભી એક બહૂત બળી નેઅમત હુવા કરતી હે, ઉસકો આપ લોગ ઝહનમેં રખિએ, બા'ઝ મરતબા હિન્દુસ્તાની અંદાઝકા ઈસ્તિન્જાખાના તલાશ કરને કે લિયે બહૂત દૂર દૂર તક જાના પળતા હે.

હિન્દુસ્તાની અંદાઝ કે ઈસ્તિન્જાખાને, જિસમેં ઉકળું બેઠ કર ફરાગત હોતી હે, યે બહૂત હી ઉમ્દહ તરીકા હે, ઉસમેં નજાસત પૂરી બાહિર આતી હે, ઈસ્તિન્જામેં બેઠનેકા જો મસ્નૂન તરીકા હે, ઉસકા ભી લિહાઝ હોતા હે ઔર ઈસ્તિન્જા બહૂત આસાની સે હો જાતા હે ઔર તહારત પૂરી તરહ હાસિલ હોતી હે.

મેરે મુખ્લિસ દોસ્ત જો બૈનલ અકવામી આર્કિટેક હે, દુનિયા કે કઈ મમાલિકમેં મસાજિદ ઔર દૂસરી ઈમારતોં કે નકશે ઉન્હોંને બનાએ હૈં, મલાવીમેં મુસ્તકિલ મુકીમ હે,જનાબ હાજી ઈસ્માઈલ સાહબ, જો અસલન ગુજરાત હી કે રહનેવાલે હૈં ઔર બળી ફન્ની મહારત કે માલિક હે, ઉન્હોંને ખૂદ તા'મીરી ફનકે માહિરીન ઔર હકિમોં કી બાત મુઝે બતલાઈ કે ઈસ તરહ કે ફર્શી બયતુલ ખલાઅ ઈસ્તિઅમાલ કરને સે કઈ અમરાઝ(બિમારીયાં) સે હિફાઝત હોતી હે ઔર ઉસમેં સિહત ઔર તંદૂરસ્તી ભી હે, અફસોસ કે ખૂદ મુસલમાન અપને ઘરોંમેં ઉસકા એહતિમામ નહીં કરતે, મઅઝૂરોં કે લિયે એક દો ઊંચે બયતુલ ખલાઅ બના લિયે જાએ, બાકી ઈસ તરહ ફર્શી (નીચે) બયતુલ ખલાઅકા નઝમ ભી ઝરૂર હોના ચાહિએ.

ઉલમા તવજ્જુ દૈં

અફ્રિકી મુલ્કોં કે પહલે સફરમેં મલાવીકે એક શહરમેં એક બળે આલિમ સાહબકે મદરસેમેં પ્રોગ્રામ થા પ્રોગ્રામ ઔર ઈશાકી નમાઝ સે ફરાગતકે બાદ મદરસે સે કુછ ફાસલે પર ઉસ આલિમ સાહબકે મકાન પર ખાને કે લિયે જાના હુવા, હઝરત (મ.ઝી.) કો ઈસ્તિન્જાકા તકાઝા થા, પતા ચલા કે ઉનકે ઘરમેં એક ભી ફર્શી બયતુલ ખલાઅ નહીં હે તો હઝરતને નારાઝગી કે ઈઝહાર કે સાથ ફરમાયા : ઉલમા ભી ઘરમેં ફર્શી બયતુલ ખલા નહીં બનાતે, તાકીદ ફરમાઈ કે ઘરોંમેં કમ અઝ કમ એક ફર્શી બયતુલ ખલાઅ ઝરૂર બનવાઓં, ફિર ઉનકે મકાન સે દો બારહ મદરસા તશરીફ લાએ ઔર ફર્શી ઈસ્તિન્જા ખાનામેં ફરાગત કે બાદ ફિર ઘર જાકર ખાના તનાવુલ ફરમાયા.

મસાજિદકે તહારત ખાને

અલ ગર્જ મૈંને હઝરત દા.બ. સે અર્જ કિયા : કે હઝરત દૂસરી બાત યે હે કે હર બયતુલ ખલાઅમેં એઈર કંડીશન ભી લગા હુવા હે.

વુઝૂખાનામેં હર હર નલ પર ગરમ પાનીકા ભી ઈન્તિઝામ હે ઔર ઠંડે પાનીકા ભી ઔર વુઝૂખાના નિહાયત સાફ સુથરા હે, વુઝૂખાનેકે દરવાઝે પર જહાં આપ દાખિલ હોંગે, વહાં પર ટિશ્યૂપેપર ઔર ઈસ્તિન્જેકા એક ખાસ

કિસમકા કાગઝ હોતા હે. દોનોંમેં સે જો ચાહો હર એક કો દિયા જાતા હે તાકે આપ કામિલ તહારત હાસિલ કર સકે, સાથ હી બયતુલ ખલાઅમેં પાનીકા મઅકૂલ ઈન્તિઝામ હે.

માશાઅલ્લાહ ઉમ્દહ ઈન્તિઝામ થા, નિહાયત સાફ શફફાફ બયતુલ ખલાઅ કી લંબી કતાર બની હૂઈ હૈં, જબ કે વુઝૂ કરને કે લિયે નલોં કી અલગ કતાર, બેઠને કે લિયે ઊંચી ઊંચી સીટેં કે આદમી આરામસે ટાંગેં લટકા કર બેઠ સકે, એક આદમી વહાં પર તોલિયા ઔર ટિશ્યૂપેપર દેને કે લિયે મુકર્રર હે, કોઈ ઉન સે હાથ, મુંહ પૂંછને કે લિયે લેતા હે તો કોઈ પેર કે લિયે લેતા હે, વહાં પર પેર કે લિયે ભી અલગ સે એક તોલિયા દિયા જાતા હે, ફિર મુસ્તઅમલ (વપરાયેલ) તોલિયા ઉસકો વાપસ દેતે હૈં તો વહ ઉસકો અલગ ડબ્બેમેં જમા કર લેતા હે.

નમાઝ બા-જમાઅતકા ખાસ અંદાઝ

વુઝૂઅ સે ફરાગતકે બાદ હમ જમાઅત ખાનેમેં આએ, થોળી દેરમેં મસ્જિદ શરીફ ભર ગઈ, લેકીન નમાઝીયોંકી અકષરિયત બૂળ્હોં કી થી બલ્કે તમામ હી બૂળ્હે થે, સુન્નતેં પળ્હ કર સબ લોગ અપની જગા પર ખામોશ બેઠે રહે, નિહાયત ઈત્મીનાન ઔર સુકૂન કે સાથ સર ઝુકાએ હૂએ બેઠે થે, હમારે યહાં કી તરહ બાર બાર ઘળી કો દેખતે રહના યા નમાઝ સે પહલે ઈમામ સાહબ કે ઈન્તિઝારમેં રાહ તિકતે રહનેકી આદત નહીં હે, ઈમામ સાહબ તશ્રીફ લાએ અલમારી ખોલી, ઉસમેં સે અમામા નિકાલ કર સર પર રખા, એક ચોગા નિકાલ કર અપને શર્ટ – પેન્ટ પર પહન લિયા, દાઢી મુંડી હૂઈ, બિલ્કુલ કલીનશેવ મુસલ્લે પર તશ્રીફ લાએ ઔર નમાઝ પળ્હાઈ, નમાઝ મુકમ્મલ હો જાને કે બાદ ઈમામ સાહબને બિલજહ્ર (આવાઝસે) દુઆ કરવાઈ, કુર્આને પાકમેં વારિદ દુઆએં પળ્હી, લોગોંને સુન્નતેં અદા કીં, ઈમામ સાહબને આગે હી સુન્નતે અદા કરને કે બાદ લોગોંકી તરફ રૂખ કર કે એક બાર બલંદ આવાઝ સે સુબ્હાનલ્લાહ કહા, સભી લોગ આહિસ્તા આવાઝ સે ૩૩ મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ પળ્હતે રહે, ફિર ઈમામ સાહબને બલંદ આવાઝ સે અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહા, સબ હઝરાત અપની અપની તસ્બીહ ૩૩ મરતબા આહિસ્તા આવાઝ સે પળ્હતે રહે, ફિર ઈમામ સાહબને એક બાર ઝોર સે અલ્લાહુ અકબર કહા તો સભી યહી પળ્હતે રહે,૩૩ મરતબા ઉસકો પળ્હનેકે

બાદ અખીરમેં તસ્બીહકો મુકમ્મલ કરતે હૂએ એક બાર"લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહદહુ લા શરીકલહુ લહુલ મુલ્કુ વલહુલહમ્દુ વહુવ અલા કુલ્લી શયઈન કદીર" કહા, ઈસકે બાદ દુરૂદ શરીફ પઢ઼ કર ઈમામ સાહબને દુઆ કી.

નમાઝકે બાદ પઢ઼નેકા એક અમલ, ફુકરાવાલી તસ્બીહ

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) હુઝૂર ﷺ સે રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ.) ને ફરમાયા જો શખ્સ નમાઝ કે બાદ

૩૩ – મરતબા સુબ્હાનલ્લાહ

૩૩ – મરતબા અલ્હમ્દુલિલ્લાહ

૩૩ – મરતબા અલ્લાહુ અકબર

પઢ઼ેં, બસ યે કુલ ૯૯ મરતબા ઔર સો વીં મરતબામેં

"લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહદહુ લા શરીક લહુ લહુલ મુલ્કુ વલહુલ હમ્દુ વહુવ અલા કુલ્લી શયઈન કદીર"

પઢ઼ે તો ઉસકે સારે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં ચાહે સમંદરકી ઝાગકે બરાબર હો (મુસ્લિમ શરીફ : ૧ / ૨૧૯)

મસાજિદમેં કિરાઅત

ફિર ઔર એક ચીઝ જો પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમેં દેખી ઔર ઈસસે પહલે ઈસ્તમ્બૂલકે સફરમેં ભી દેખનેમેં આઈ થી કે નમાઝકે બાદ મજમઅ બેઠા રહતા હે ઔર ઈમામ સાહબ યા મુઅઝ્ઝિન સાહબ કુર્આને મજીદકી ચંદ આયતેં પઢ઼ કર સુનાતે હૈં, બેહતરીન મિસરી અંદાઝમેં ચંદ આયતેં પઢ઼ી જાતી હૈં, પૂરા મજમઅ ધ્યાન સે સુનતા હે, પાંચ સે દસ મિનટ તક તિલાવત સુનનેકે બાદ મજમઅ બાહિર નિકલના શુરૂઅ હુવા ઔર હમ લોગ ભી મસ્જિદકે બાહિર નિકલ આએ, તો ઈમામ સાહબકી ઔર દૂસરે લોગોંકી મુલાકાત હૂઈ.

મસ્જિદકે બાહર એક બોર્ડ લગા હુવા થા જિસ પર નમાઝોંકે અવકાત લિખે હૂએ થે, અંગ્રેઝી હન્દસોં (અંકોમાં) મેં હી દર્જ થે, લેકીન નમાઝોં કે નામ કુછ ઈસ અંદાઝ સે લિખે હૂએ થે જો અંગ્રેઝીકે હુરૂફ તો થે લેકીન મિલાને સે કોઈ લફઝ સમઝમેં નહીં આ રહા થા, એક સાહબ સે મઅલૂમ કિયા તો ઉન્હોંને બતાયા કે યે ઉઝબિક ઝ઼ુબાનમેં નમાઝકે નામ હે લેકીન અસલ અરબી ઔર

ફારસીકા રસ્મુલ ખત જો ઉસ ઝબાનકા થા ઉસકો ખત્મ કર કે નયા રસ્મુલખત અંગ્રેઝીકા જારી કર દિયા ગયા, યહાંકી આમ બાતચીત મુકામી ઝુબાનમેં હે, જૈસે ઉનકી આદત પહલે થી, લેકીન લિખાઈ બદલ દી ગઈ ઔર રસ્મુલખત બિગાળ દિયા ગયા,રૂસીયોંકે તસલ્લુતકે ઝમાનેમેં દૂસરા એક ખત રૂસી જારી કિયા ગયા, જિસસે અબ યે લોગ બહૂત નફરત કરતે હૈં, મગર સાઠ – સત્તર સાલ તક ચલાએ ગએ ઔર રિવાઝ દિએ ગએ ઈસ નિઝામકો યકસર (અચાનક) યે લોગ બદલ નહીં સકતે હૈં.

ઝુબાનકા અષર તહઝીબ પર

ઝુબાનકા બળા અષર તહઝીબ પર પળતા હે, ઈસ લિયે જો કોમ અપની મઝહબી, ઈલાકાઈ,આબાઈ ઝુબાનકો બાકી રખતી હે તો ઉસ કોમકા તઅલ્લુક અપની તહઝીબ સે બાકી રહતા હે લેકીન જબ ઝુબાન બદલને લગતી હે તો તહઝીબ ભી બદલને લગતી હે, મુખ્તલિફ મમાલિક કે અસ્ફારમેં યે બાત ખાસ તૌર સે મહસૂસકી કે જિસ કોમને અપની અસલી ઝુબાન બાકી રખી વહ અપની અસલી તહઝીબ પર બાકી હે ઔર જિનકી ઝુબાને બદલ ગઈ તો ઉનકો દેખ કર અંદાઝા લગાના ભી મુશ્કિલ હો જાતા હે કે ઉનકા અસલ તઅલ્લુક કહા સે હે ? મુખ્તલિફ મમાલિકમેં હમારે અરબી બોલનેવાલે ભાઈયોં સે મુલાકાત હોતી હે વહ અરબી ઝબાન બોલતે હૈં તો ઉનમેં અરબોં જૈસી ઝિંદગી ઔર ઈસ્લામી અષરાત નુમાયાં નઝર આએ, ગરચે ઝરૂરત કે પેશેનઝર જહાં જાકર બસ ગએ વહાંકી ઝબાન ભી સીખના હે, લેકીન ઘરોંમેં ઔર આપસમેં તો અપની અસલી ઝબાનકો બાકી રખના ચાહિએ.

હમારે હિન્દુસ્તાન સે ઔર ખાસ કર ગુજરાત સે જાનેવાલે હમારે દીની ભાઈયોંકે ઘરોંમેં ગુજરાતી ઝબાન યા ઉર્દૂ ઝબાન બોલી જાતી હે તો ઉનકા વતન સે રિશ્તા બાકી રહતા હે, રિશ્તેદારોં સે ભી વહ જુળે રહતે હૈં ઔર અસલી તહઝીબ ભી બાકી રહતી હે, જિસકી વજહ સે બહૂત સારી ખરાબિયોં સે હિફાઝત હો જાતી હે.

હઝરત કારી સિદ્દીક સાહબ બાંદવી (રહ.)કા મલફૂઝ

હમારે હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ. હઝરત કારી સિદ્દીક સાહબ બાંદવી (રહ.) કા મલફૂઝ નકલ ફરમાયા કરતે હૈં કે સાઉથ અફ્રિકામેં એક સફર કે

મોકઅ પર હઝરત કારી સાહબ (રહ.) ખૂબ તાકીદ સે ફરમાતે થે કે ઘરોંમેં ગુજરાતી ઝબાન બાકી રખો, ઈસકી બરકત સે અપની અસલી તહઝીબ બાકી રહેગી.

અપની અસલી ઝુબાનકો બાકી રખનેકા ફાઈદા

ઈસ ઉર્દૂ – ગુજરાતીકો બાકી રખનેકા એક અહમ ફાયદા યે ભી હોતા હે કે હિન્દ વ પાક સે જાનેવાલે અકાબિર ઉલમા સે ઈસ્તિફાદહ ભી આસાન રહતા હે ઔર ઉનકી સોહબતકી બરકત સે ફિત્નોં સે બળી હિફાઝત હોતી હે ઔર મન્ફી પહલૂ ભી દેખનેમેં આયા કે જિન્હોંને અપની અસલી ગુજરાતી યા ઉર્દૂ ઝબાન ઘરોંમેં બાકી ન રખી ઉનકે ઘરોંમેં ખાને, પીને, રહન સહન, લિબાસ વગૈરહકા અંદાઝ ભી ઉન્હીં જૈસા હો ગયા હે, જહાં જા કર વહ બસ ગએ હૈં ઔર વતન,રિશ્તેદારોં, ખાનદાન ઔર અકાબિર સે ભી બે–તઅલ્લુકી હો ગઈ.

મદરસા ગુગલદાસ

આગે હમ તાશકંદ હી મેં એક દૂસરી જગા પર પહૂંચે જિસકા નામ "મદરસા ગુગલદાસ" થા, હમ સબકો યે નામ હિન્દુસ્તાની અંદાઝકા મઅલૂમ હુવા, બતાયા ગયા કે પૂરે મુલ્કમેં સિર્ફ દો મદરસે ઐસે હૈં જિનમેં ઈસ વકત ઈસ્લામિય્યાતકી તા'લીમ હોતી હે,ઉસમેં સે એક મદરસા હે"મદરસા ગુગલદાસ" દૂસરા મદરસા "મદરસા મીરઅરબ" જિસકા તઝકિરહ આગે બુખારાકે ઝેલમેં ઈન્શાઅલ્લાહ કરાએંગા.

ચૂંકે શવ્વાલુલ મુકર્રમકા મહીના ચલ રહા થા ઈસ લિયે મદરસા બંદ થા લેકીન મદરસાકે નાઈબ મુદીર સે હમારી મુલાકાત હૂઈ,ઉન્હોંને બતલાયા કે માશાઅલ્લાહ હમારે યહાં "હિદાયહ" ભી પળ્હાઈ જાતી હે, "બુખારી શરીફ" ભી પળ્હાઈ જાતી હે.

નિસાબ મઅલૂમ કરને પર અંદાઝા હુવા કે ૩૫ ફિસદ યહાં ઈસ્લામિય્યાતકી તા'લીમ હોતી હે, બાકી અકષર અસ્રી તા'લીમ હોતી હે, ફિર ભી બળી ગનીમત હે કે નામ રખા ગયા કે યે દીની મદરસા હે ઔર હિદાયહ વ બુખારી શરીફકે નામ સુનનેકો મિલ જાતે હૈં, હમ ઉસ મદરસેકો દેખને કે બાદ બાહિર નિકલે.

હિન્દુસ્તાની હોટલ

કાફી દેર હો ગઈ થી ઔર નાશ્તા કિએ કાફી વકત હો ગયા થા, તકરીબન શામકે ચાર બજ રહે થે હમ લોગ ખાના ખાને કે લિયે હોટલ પહૂંચે ઉસ હોટલ કા નામ " મહારાજા હોટલ" થા, હોટલકા યે નામ સુનકર હમારે દિલમેં ખૂશી હૂઈ કે યે તો હમારા INDIAN (હિન્દુસ્તાની) નામ હે, હમારે સફરકે મુકામી નાઝીમ ભાઈ અબ્દુર્રહમાન સાહબને હમારા દોપહરકા ખાના ઉસી હોટલમેં તય કિયા થા.

અજીબ બાત બતલાઉ ! ઉસ હોટલમેં હમારી દઅવત ભાઈ અબ્દુર્રહમાન સાહબકી તરફ સે થી, હમને ઉનસે બહૂત ઈસ્રાર કિયા કે હમ દેહલી સે બહૂત સારા ખાના અપને સાથ લેકર ચલે હૈં, હમ હોટલમેં ખાના નહીં ચાહતે, લેકીન ઉન્હોંને બહૂત ઈસ્રાર કિયા કે આજ આપકો હમારી દઅવત ખાની હી ખાની હે.

ઈસ્રારકી વજહ યે થી કે કુછ તકલીફ વ અફસોસકી બાતેં હૈં જો ઝબાન પર લાને સે ભી શર્મ મહસૂસ કરતા હૂં કે સફર સે પહલે ટેલીફોન પર ઉનસે ભાઈ સાજિદ કે જો મુસલસલ રાબેતા હો રહા થા તો ઉન્હોંને હમારે સાથ કુછ એસે અંજાઝ સે ગુફતગૂ કી કે હમ લોગ હૈરાન રહ ગએ, ઉન મમાલિકમેં મુસાફરી કી નિય્યત સે જાનેવાલોં કે જો ગેરશરઈ મુતાલબાત હોતે હૈં ઉન્હોંને દૂસરોં પર કિયાસ કર કે હમેં ભી ઉન મુતાલબાત મેં શામિલ કર લિયા થા, ફિર જબ ઉનકો બતલાયા કે યે આનેવાલા કાફલા હિન્દુસ્તાની ઉલમા ઔર મશાઈખીન કા કાફલા હે ફિર તો વહ બહૂત હી અદબ ઔર ઈકરામ કે અંદાઝમેં બાતચીત કરને લગે ઔર ગુફતગૂકા અંદાઝ હી બદલ ગયા.

તાશ્કંદમેં પહલી દઅવત

વહ બતા રહે થે કે મૈંને સોચ લિયા થા કે જિસ દિન આપ લોગ યહાં પહૂંચેંગે સબસે પહલેમેં આપ લોગોંકી દઅવત કરૂંગા ઔર ઉન્હોંને દૌરાને સફર બાર બાર ઉસકા તઝકિરહ કિયા કે મૈં ઉલમા,મશાઈખીનકી મેઝબાની કર રહા હૂં યે મેરે લિયે બળી સઆદતકી બાત હે ઔર આપસે પહલે બહૂત સારે તફરીહી ગ્રુપ (પ્રવાસી) આતે રહતે હૈં લેકીન મૈંને કભી કિસીકી ખાનેકી દઅવત નહીં કી સબ સે અવ્વલ આપકી જમાઅત હે કે મૈં ખાનેકી દઅવત કર રહા હૂં, ઈસ લિયે ઝરૂર કુબૂલ ફરમા લેં.

હજ વ ઉમરહકા એહતિરામ

હમને બહૂત કહા કે હમારે સાથ બહૂત સારા ખાના હે આપ ભી હમારે સાથ ખા લેં તો ઉનકો યે મહસૂસ હુવા કે શાયદ હમકો ઉનકે ખાનેકે બારેમેં શક હોગા, તો ભાઈ અબ્દુર્રહમાનને અખીરમેં હમસે કહા કે મેરે ખાને કે મુતઅલ્લિક કોઈ શક ન કરે, મેં અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ઉમરહ કર ચુકા હૂં.

ઉન્હોંને બતલાયા કે વેસે તો હમારે યહાં નવજવાનોંકો હજ વ ઉમરહકા વિઝા નહીં મિલતા, પૂરે મુલ્કમેં મુશ્કીલ સે પાંચ હઝાર હાજીયોંકા વિઝા આતા હે ઔર વહ ભી સિર્ફ બૂઢે લોગ હી હજમેં જા સકતે હૈં, લેકીન ચૂંકે મેરી હુકૂમતમેં બહૂત પહચાન હે ઈસ લિયે મેં ઉમરહ કર ચુકા હૂં ઔર હમારે યહાં જો હજ ઔર ઉમરહ કર લે વહ આદમી બહૂત હી બા–ઈઝઝત, બા–કરામત સમઝા જાતા હે, ઈસ લિયે મેં આપકો મેરે ઉમરહકા વાસ્તા દે કર કહતા હૂં કે આપ મેરી દઅવત કુબૂલ કરને સે ઈન્કાર મત કરો, કુબૂલ કર લો, જબ ઉન્હોંને બહૂત ઈસ્રાર કિયા તો હમ ઉનકી દઅવત પર "મહારાજા હોટલ" પર પહૂંચે.

જિસ દિન હમ દેહલી સે ચલે થે, તો ઉસ દિન ઉઝબેકિસ્તાન એૈર લાઈનમેં ૨૮ આદમીયોંકા એક કાફલા હમારે સાથ થા, વહ સબ હિન્દુસ્તાનકી એક મશ્હૂર TRACTOR કંપની કે DELLAR લોગ થે ઔર TRACTOR કંપનીને અપને મસારિફ (ખર્ચ) પર ઉનકો વહ TOUR કરવાઈ થી, ઉસમેં એક મુસલમાન ભી થે, હવાઈ જહાઝમેં ઉનસે કુછ બાતચીત હોતી રહતી થી, જબ હમ દો પહરકા ખાના ખાને "હોટલ મહારાજા" પહૂંચે તો વહ ૨૮ આદમી ભી ઉસ વકત ઉસ હોટલમેં ખાના ખાને આએ હૂએ થે.

વહાં હમેં હિન્દુસ્તાની અંદાઝકા ખાના મિલ ગયા, ઉસ હોટલકે માલિક એક ઉઝબિક નવજવાન હે, ઉન્હોંને અચ્છી અસરી તા'લીમ હાસિલ કર રખી થી ઔર ઉસ હોટલમેં પકાનેવાલે CHIEF COOK (સદર બાવરચી) એક હિન્દુસ્તાની પંજાબી થે, ખાનેસે ફારિગ હૂએ ઔર ચાયકી મેહફિલ ચલ રહી થી.

ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) અપને વતનમેં અજનબી

મેંને હોટલકે માલિક એૈર સદર બાવરચી કે સાથ કુછ બાતચીત શુરૂઅ કી, વહ મુઝ સે પૂછને લગે, આપ કહાં સે આયે ?મેંને તફસીલાત બતલાઈ, ફિર મુઝસે પૂછને લગે કે આગે આપકા કયા પ્રોગ્રામ હે ?

બળી અજીબ દર્દ કી બાત મેં આપકો બતલાને જા રહા હૂં, તો મૈંને ઉનસે કહા : આજ ઈતવારકી શામકો જહાઝ સે હમ તિરમિઝ જાએંગે (ઈસ લિયે કે તિરમિઝ વહાં સે કાફી દૂર હે, તાશ્કંદ સે હવાઈ જહાઝમેં તકરીબન દેઢ઼ ઘંટા લગતા હે) યે સુનકર વહ હોટલકા માલિક ઔર સદર બાવરચી બહૂત તઅજ્જુબ સે પૂછને લગે, આપ તિરમિઝ કયૂં જા રહે હૈં ? યે સુવાલ ઉસ નવજુવાનને કિયા તો મેરે દિલકો ઉસકે ઈસ સવાલને હિલા દિયા કે આપ તિરમિઝ કયૂં જા રહે હૈં ?

મૈંને દિલમેં કહા :હે અલ્લાહ ! જિસ સરઝમીનમેં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) જેસે આલિમે બા–કમાલ ઈન્સાન પેદા હૂએ ઔર જિસકા ઈલ્મી એહસાન પૂરી દુનિયા પર હે, હમારે મુલ્ક કે બહૂત સારે બચ્ચે ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) સે વાકિફ હૈં, આજ તિરમિઝ શહર જિસ મુલ્કમેં વાકિઅ હે, ઉસ મુલ્ક કે એક નવજવાનકો મઅલૂમ નહીં કે તિરમિઝ શહર કયા હે ? ઔર યે લોગ કયૂં વહાં જાના ચાહતે હૈં ?

વાકિઅહ યે કે આજ કલ ઉઝબેકિસ્તાનકો તફરીહગાહ બના દિયા ગયા હે, લોગ તફરીહ ઔર અય્યાશીકી નિય્યત સે વહાં આતે હૈં તો ઉનકી તફરીહગાહકી જો લિસ્ટ હે, ઉસમેં કહીં તિરમિઝ નહીં આતા, ઈસ લિયે હમારે હિન્દુસ્તાન સે રવાના હોને સે પહલે ફોન સે ઉઝબેકિસ્તાનકે જિન જિન શહરોંમેં હમ જાના ચાહતે થે, ઉન શહરોંકી તઅયીનમેં ભી હમારે ભાઈ અબ્દુર્રહમાનસે બહૂત બહષ હૂઈ કે "હમ લોગ યહાં નહીં જાએંગે, યહાં જાએંગે" ચૂંકે વહ તફરીહી એઅતેબાર સે પૂરા પ્રોગ્રામ બનાતે હૈં ઔર હમ તારીખી મકામાત ઔર અકાબિરીનકી યાદગારેં ઝયાદહ સે ઝયાદહ દેખને કે લિયે જાના ચાહતે થે, ઈસ લિયે હમને સફર મેં ઝાઈદ ઈખરાજાત તય કર કે તિરમિઝ શામિલ કિયા થા.

તો ઉસને પૂછા : આપ તિરમિઝ કયૂં જાના ચાહતે હૈં ? તો મૈંને બેઠ કર ઉસ કે સામને ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) ઔર આપકી કિતાબકા તઆરૂફ કિયા, વહ બહૂત હૈરત સે મેરી બાત સુન રહે થે, ઉન્હોંને ગોર સે મેરી બાત સુની ઔ અખીરમેં ઉસ નવજવાનને મેરા શુક્રિયા અદા કિયા.

મૈંને કહા : એ અલ્લાહ ! યે હમારે મુસલમાન નવજવાન હૈં, જિનકો ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે નામ તક સે વાકિફીયત નહીં હે, એ અલ્લાહ તઆલા ! કભી ભી ઐસે બુરે દિન હમારે મુલ્ક કો ન દિખાએગા.

ખાનેસે ફારિગ હોનેકે બાદ હમ લોગ ઍરપોર્ટ પહૂંચે, વહાં ઝરૂરી કારવાઈ ઔર અસરકી નમાઝ વગૈરહસે ફારિગ હોકર તાશ્કંદસે તિરમિઝ જાનેવાલે હવાઈ જહાઝમેં હમ બેઠે.

તાશ્કંદસે તિરમિઝ રવાનગી, જહાઝમેં નમાઝ

મગરિબકી નમાઝકા વકત હવાઈ જહાઝમેં હુવા, હમને ઉનસે મગરિબકી નમાઝકે લિયે દરખ્વાસ્તકી તો ઉન્હોંને સખ્તી સે મઅમૂલ કે મુતાબિક મનઅ કર દિયા કે આપ હમારે જહાઝમેં બિલકુલ નમાઝ નહી પઢ સકતે.

હમ લોગોં કી કોશિશ જહાઝમેં ભી યે રહતી હે કે નમાઝ જમાઅત સે અદા હો જાએ ઔર કમ અઝ કમ કિયામ, કુઉદ, રૂકૂઅ ઔર સજદહકી તકમીલકે સાથ નમાઝ અદા હો જાએ ઔર અકષર મમાલિક કે જહાઝોંમેં ઉસકી ઈજાઝત મિલ જાતી હે, ફલિલ્લાહીલ હમ્દ, યહાં ભી જહાઝકે અમલે સે દરખ્વાસ્તકી ગઈ કે હમ નમાઝ પઢના ચાહતે હૈં, નમાઝ પઢનેકી ઈજાઝત દેદેં, ઉન્હોંને કતઅન મુમાનઅત કર દી, જિસકી વજહ સે પરેશાની લાહિક હો ગઈ, એક રફીકે સફરને ઉનકો સમઝાનેકી કોશિશ કી તો અમલાકા જવાબ થા " જહાઝ કે કપ્તાનકી તરફ સે મુકમ્મલ મુમાનઅત હે, ઈસ લિયે હમ ઈજાઝત દેને સે મઅઝૂર હૈં" આખિર કાર મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબને મવલાના મહમૂદ સાહબ ખેરવાં કો હિદાયત દી કે વહ જાકર કોશિશ કરેં, લિહાઝા ઉન્હોંને જાકર અમલા કે સરબરાહ (વ્યવસ્થાપક)કો સલામ કિયા ઔર અપના તઆરુફ કરાયા, ઉસને ભી ખૂશગવાર લહજેમેં અપના તઆરુફ કરાતે હૂએ બતલાયા કે મેં ઉઝબેકિસ્તાનકે ઈલાકે બુખારાકા રહનેવાલા હૂં ઔર મુસલમાન હૂં, ઈસ પર મવલાના મહમૂદને કહા કે હમ ભી મુસલમાન હૈં ઔર નમાઝ પઢના ચાહતે હૈં, ઉસને જવાબ દિયા કે નમાઝ પઢનેકી ઈજાઝત નહીં દી જા સકતી, મવલાનાને ઉસકો કહા કે મેં જયપૂર કે ઈલાકેકા રહનેવાલા હૂં તુમ કભી જયપૂર આએ હો ? વહાં પૂરી દુનિયાસે લોગ ઘૂમને આતે હૈં, ઉસને પૂછા કે જયપૂર કહા હે ? મવલાનાને જવાબ દિયા કે જયપૂર હિન્દૂસ્તાન મેં હે, હિન્દુસ્તાનકા નામ સુનતે હી ઉસને પૂછા વહ હિન્દુસ્તાન જહાંકા "રાજકપૂર" હે, મવલાના સમઝ ગએ કે ઈસ ભોલેભાલે મુસલમાનકો સિર્ફ ફિલમી દુન્યાકે એક શખ્સકા તઆરૂફ હે, મવલાનાને ફવરન કહા કે હાં વહી હિન્દુસ્તાન જહાંકા ફિલ્મસે તઅલ્લુક

રખનેવાલા યે શખ્સ હે, અબ ઉસ શખ્સકી આંખો મેં ખૂશી ઔર ચમક થી ઉસકા ઈન્કિબાઝ (સંકોચ) કુછ દૂર હો ચુકા થા, મવલાનાને ઉસે ગલે લગા કર ઉસકે સાથ એક દો બાતેં ઔર કીં, મવલાનાને કહા કે તુમ રાજકપૂર કો કૈસે જાનતે હો? ઉસને કહા ટેલીવીઝન કે ઝરીઅહ જાનતા હૂં.

મવલાનાને કહા ઔર ભી કિસી કો જાનતે હો ? ચૂંકે વહ બીચારહ ટીવીકી ઝિંદગી સે હી વાસ્તા રખતા થા, તો ઉસને ફિલ્મી દુનિયા સે તઅલ્લુક રખનેવાલે દૂસરે શખ્સકા નામ લિયા યા'ની શાહરૂખખાન કા.

અબ મવલાનાને કહા કે હમ મુસલમાન હૈં, હમ નમાઝ પઢના ચાહતે હૈં, નમાઝ કઝાઅ હો જાએગી, આપ હમારી મદદ કર સકતે હૈં ? અબ ઉસકે મિજાઝમેં નરમી આ ચુકી થી, ઉસને જવાબ દિયા કે હમારે જહાઝમેં આપ નમાઝ નહીં પઢ સકતે હૈં, અગર આપને નમાઝ પઢ લી તો હમારે લિયે પરેશાની હો જાએગી, લેકીન એક હલમેં નિકાલ સકતા હૂં વહ યે કે જહાઝ કે આખરી હિસ્સેમેં જહાં જહાઝ સે નિકલને કી સીઢી(દાદર) લગતી હે, ઉસકે પીછે જહાઝકી દુમકી તરફ મેં એક હિસ્સા ખોલ લેતા હૂં, ઈસ છોટી સી જગામેં એક આદમી ખળા હો સકતા હે, મેં વહાં પર આગેકો ખળા રહૂંગા ઔર આપ લોગ પીછે જાકર એક એક કર કે અપની નમાઝ અદા કરેં, ઈકટ્ઠે હોકર ન આએ, જબ એક આદમી નમાઝ અદા કર કે અપની સીટ પર વાપસ પહૂંચે તો દૂસરા આદમી આએ, ચુનાન્ચે એસા હી કિયા ગયા, ઉસ તરતીબ પર જા કર એક એક કર કે નમાઝ અદા કી ગઈ ઔર માલિકી હકીકી કા શુક્ર બજા લાએ.

અબ વહ શખ્સ ઉસ દરજા કરીબ હો ગયા કે ઉસને તમામ સફરકે સાથીયોં કો એક એક કર કે ખૂદ ચાય બના કર પિલાઈ, જબકે વહ ઉસસે કબ્લ બાત કરને કો ભી તૈયાર નહીં થા યકીનન બે–નિયાઝ હે વહ પાક ઝાત જિસ ને અપને ગની હોનેકા મઝાહિરહ અપની મુખ્તલિફ શાનોં કે સાથ કિયા હે, વો لم یزل و لا یزال, ન કિસીકી ઈબાદતકા વહ મોહતાજ હે ઔર ન કિસી કે ઈન્કારકી ઉસકો પરવા હે.

વહ ચાહે તો ઉસકે પાક ઘરમેં મકકાકે કાફિર તીન સો સાઠ(૩૬૦) બુત રખદેં ઔર વહ ઉનકો ઢીલ દેદેં ઔર કભી ચાહે તો હાથીયોં કે લશ્કરે જર્રાર કો અબાબીલ જેસી અદના મખ્લૂકકે ઝરીએ ચબાયા હુવા ભૂસા બના દે. فجعلهم

كعصف ماكول વહ ચાહે તો બુતકદે મેં અઝાન દિલવાદે ઔર અગર મરઝી હો જાએ તો ઈબ્રતકે લિયે ખાનએ ખુદામેં કુફ્ફારકે ઈસ્લામકે ખિલાફ કિયે જાનેવાલે મશવરોં પર તહમ્મુલ ઔર હિલ્મ (સંયમ) કા મુઝાહિરહ કરે.

બહરહાલ જહાઝમેં બકીય્યા વકત હમ અલ્લાહ તઆલાકી ઉસ શાને ગિનાઅ પર હૈરત વ તઅજ્જુબમેં રહે કે અપને આપકો મુસલમાન કહને કે બાવજૂદ નમાઝકે લિયે ઉસ શખ્સકો નિસ્બતે ઈમાની નરમ ન કર સકી; બલ્કે ગૈરમુસ્લિમ ફિલ્મી શખ્સકા તઝકિરહ યે કામ કર ગયા.

માલિકે હકીકીકી ઝાત ગની હે, કહીં ان الله يؤيد هذا الدين بالرجل الفاجر કા મુઝાહિરહ ફરમાતે હૈં ઔર બુતકદે સે ઈમાનકે મુહાફિઝ પેદા ફરમાતે હૈં

પાસબાં મિલ ગએ કઅબે કો સનમ ખાને સે અલ્લાહુસ્સમદ

ઈસ્લામ અપનોંમેં અજનબી

જબ હવાઈ જહાઝકે સ્ટાફસે હમ નમાઝકી ઈજાઝત લે રહે થે તો વહ હમ કો હૈરત સે પૂછને લગે કે આપ લોગ કહાં સે આએ હૈં ? ઔર યે સુવાલ વ જવાબ ઉઝબેકિસ્તાનમેં એક જગા નહીં કઈ જગા સે હૂએ હૈં, અજીબ સુવાલ હે, દાળ્હી (દાઢી), કુર્તા ઔર ઈસ્લામી વઝઅ કતઅ દેખ કર ઉનકા પહલા સુવાલ યે હોતા થા કે Are You Muslim (કયા આપ મુસલમાન હૈં?) ઉનકે ઈસ સુવાલ સે દિલ પર એક ચોટ લગતી થી કે આજ મુસલમાનોં કે મુલ્કમેં ઈસ્લામી પહચાન અજનબી હો ચુકી હે.

ફિર દૂસરા સુવાલ યે હોતા થા કે આપ લોગ કહાં સે આએ હો ? ઔર બહૂત સી જગ્હોં પર યે હુવા કે હમને જિન લોગોંકો ભી બતાયા કે હમ હિન્દુસ્તાનસે આએ હૈં, તો લોગ જવાબમે કહતે India સે જહાં સે શાહરૂખખાન ઔર રાજ કપૂર હુવા કરતે હૈં, વહાં સે આપ આએ હૈં ?

યે બાત સુનતે તો દિલ રોને લગતા કે યા અલ્લાહ ! ઈસ મુલ્ક કે નવજવાનોં કો ઈમામ તિરમિઝી(રહ.) કોન હૈં ? યે મઅલૂમ નહીં હે લેકીન ઉનકો હિન્દુસ્તાનકે ફિલ્મી ઈદારોંકે નામ મઅલૂમ હે, હાલાંકે હવાઈ જહાઝ તાશ્કંદ સે તિરમિઝ જા રહા થા.

તિરમિઝ શહરમેં

હમ ઈશાકે વકત શહર તિરમિઝ પહૂંચે, ભાઈ અબ્દુર્રહમાન સાહબ કે એક નુમાઈન્દે ભાઈ મન્સૂર સાહબ વહાં હમારે ઈસ્તિકબાલમેં ગાડી કે સાથ મવજૂદ થે, ઉનકી રહબરી મેં હમ MERIDIN હોટલ જાનેકે લિયે રવાના હૂએ, ઉસ હોટલમેં હમારા રાતકા કિયામ થા, ભાઈ મન્સૂર એક દીની સોચો ફિક્ર કે નવજવાન હૈં, સિલસિલા નકશબંદિયા સે તઅલ્લુક રખતે હૈં, દૌરાને સફર નકશબંદી અકાબિર કે કલિમાત સુનાતે રહે, ઉસસે પહલે તુર્કી ઔર મલેશિયા કે ઉલમાકી રહબરીકી ખિદમત અંજામ દે ચુકે થે, ચૂંકે યે શહર સરહદી ઈલાકે મેં વાકિઅ હે, ઈસ લિયે બહૂત તફતીશ (જાંચ) હૂઈ, ઈસકે નતીજેમેં હમ લોગ રાતકો બહૂત દેર સે હોટલમેં પહૂંચે.

દેહલીસે હાજી મન્સૂર સાહબ ઔર હાજી અબ્દુલ્લાહ સાહબકે ઘરકા લિયા હુવા ખાના નાશ્તેમેંભી કામ આયા થા ઔર આજ હોટલમેં ભી ઉસીકો ગરમ કરકે ખાને સે ફારિગ હૂએ, રાતકો કિયામ કિયા ઔર ફજરમેં નાશ્તા વગૈરહ સે ફારિગ હોને કે બાદ હમ લોગ તિરમિઝ શહરમેં નિકલે.

તિરમિઝ શહર

હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબને અપને સફરનામેમેં "તિરમિઝ" કે તહત યૂં ઝિક્ર ફરમાયા હે.

દિનકે દસ બજે આમૂદરિયાકે કિનારે વાકેઅ તિરમિઝ શહર પહૂંચે, યે અફઘાનિસ્તાનકા દરવાજા કહલાતા હે ઔર અફઘાનિસ્તાનકી જંગમેં રૂસી ફોજકે હમ્લે ઔર સપ્લાઈ લાઈનકા મરકઝ રહા હે, યહાં પર સળક કે દોનોં અતરાફ મેં હઝારોં ટેન્ક ઔર બખતરબંદ ગાડીયોંકો ખળે હૂએ દેખા, મુહિબ્બુલ્લાહને બતાયા કે યે સબ ગાળિયાં ઔર ટેન્ક ખરાબ હો ચુકે હૈં, અફઘાનિસ્તાનકી જંગ મેં રૂસકો બહૂત ઝયાદહ નુકસાન ઉઠાના પળા, ફકીર ટેન્કોંકે કબ્રસ્તાનકો દેખ કર સોચ રહા થા કે

كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

(પારહ નં ૨, સૂ.બકરહ: ૨૪૯)

તરજમા : કિતની દફઅ ઐસા હુવા કે એક છોટી જમાઅત અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ સે બળી જમાઅત પર ગાલિબ આ ગઈ ઔર અલ્લાહ તઆલા સબ્ર

કરને વાલોં કે સાથ હે.

આગે તહરીર ફરમાયા હે

" કે તિરમિઝ શહર ચૂંકે ફોજી એઅતિબાર સે બહૂત એહમિયતકા હામિલ હે, લિહાઝા યહાં પર ગેર મુલ્કી મુસાફિરોકો આનેકી ઈજાઝત બહૂત મુશ્કિલસે મિલતી હે" (લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ)

તિરમિઝ શહરકી સુબહ, પીરકા દિન

હમને પૂછા કે આજ સબસે પહલે કહાં જાના હે ? તો બતલાયા કે હમ સબ સે પહલે તિરમિઝ શહરસે બાહર હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર જાએંગે, હમ તિરમિઝ શહરસે બાહર નિકલે.

જન્નતી નહર જયહૂનકી ઝિયારત

યે તિરમિઝ શહર "આમૂદરિયા" નામી નદીકે કિનારે પર વાકેઅ હે, જિસકા ઈસ્લામી નામ હદીષે પાક મેં "જયહૂન" આયા હે.

જિન ચાર નદીયોં કે મુતઅલ્લિક હદીષે પાકમેં આયા હે કે યે ચાર નહરેં જન્નતકી હૈં, ઉનમેંસે એક "જયહૂન" હે, વહ હદીષે પાક યે હે...

سَيْحُوْنَ وَجَيْحُوْنَ وَالنِّيْلَ وَالْفُرَاتَ كُلٌّ مِّنْ اَنْهَارِ الْجَنَّةِ (મુસ્નદે બઝઝાર)

તરજમા : સયહૂન ઔર જયહૂન ઔર નયૂલ ઔર ફુરાત, યે ચારોં નહરેં જન્નતી નહરેં હૈં.

જિસકા આજ કલ વહાં નામ " આમૂદરિયા" હે, ઉસ દરિયાકે પાર અફઘાનિસ્તાન ફિર પાકિસ્તાન, હિન્દુસ્તાન યા'ની બર્રે સગીરકા સારા ઈલાકા હે ઔર યહી વહ નહર હે જિસકી વજહ સે હમારે ફુકહાએ અહનાફકા એક તબકા " ઉલમાએ મા વરાઉન્નહર" કે નામસે જાના જાતા હે, ઉસકે કિનારે પર તિરમિઝ શહર વાકેઅ હે.

કયા માહોલ રહા હોગા જબ યે સરહદેં નહી થી, હર જાનિબ મુસલમાનોં કી ઈસ્લામી સલ્તનતેં થીં, ઉલમા ઔર તલબાકી ઈલ્મી તિશ્નગી (પ્યાસ) કો બુઝાનેકે લિયે ઈધર ઉધર આનાજાના હોતા થા, કભી ઉસ ઈલાકે વાલે ઈસ ઈલાકેમેં ઔર કભી વહાંવાલે યહાં દીનકે ખાતિર આતે જાતે હોંગે, ઔર યહાં દર્સ વ તદરીસકે સાથ સાથ ઈલ્મી તહકીકાતકા તબાદલા ફિર કભી ઉસમેં

આપસી મુઝાકરે ઔર બા'ઝ મરતબા તકરાર યા'ની કયા ઈલ્મી હલચલ રહી હોંગી, ઈકતિસાબે ફયઝ કરનેવાલે કભી યહાંકી ખાનકાહોંમેં, કભી વહાંકી ખાનકાહોંમે ઔર દાઈયાને ઈસ્લામ અવલિયાએ કિરામ કભી ઉસ ચોટી પર, કભી ઈસ ચોટી પર સામાને સફર બાંધતે હૂએ સુબહ વ શામ, દિન – રાત, અસ્ફારમેં મશ્ગૂલ રહે હોંગે ઔર આજ યે હાલ હે કે સારા ઈલાકા કયા સારી દુનિયા ટુકળોંમે બટી હૂઈ હે; બલ્કે હર પળોસી દૂસરેસે ખફા નઝર આતા હે.

જયહૂનકે કિનારે કિનારે

હમ રોડ સે આમૂદરિયાકી ઝિયારત કરતે કરતે આગે બળ્હ રહે થે, રાસ્તેમેં બૌધ્ધ મઝહબકે માનને વાલોંકે બહૂત સે ખંડરાત હમ દેખ રહે થે, યે કિસી ઝમાનેમેં બૌધ્ધ મઝહબ કે માનનેવાલોંકી ઈબાદતગાહેં થી, ગાડી સે હી ઉસકો દેખતે દેખતે આગે બળ્હ રહે થે.

તહકીક સે પતા ચલા કે ઈસ મુલ્કમેં કિસી ઝમાનેમેં બૌધ્ધ મઝહબ આમ રહા હે ઔર બતાયા ગયા કે હિન્દુસ્તાન સે બૌધ્ધ મઝહબ અફઘાનિસ્તાન આયા, આફઘાનિસ્તાન સે ઉઝબેકિસ્તાન ઔર યહાં સે યે મઝહબ ચીન ઔર ઉસકે અતરાફમેં ફેલા હે, બૌધ્ધ મંદિરોંકે બહૂત સારે ટૂટે હૂએ ખંડરાત હમને રાસ્તેમેં દેખે, બૌધ્ધોકી ઈબાદતગાહોંકો "પેગૂડા" ભી કહતે હૈં.

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર

આગે ચલતે હૂએ હમ લોગ એક બહૂત હી વસીઅ ઔર કુશાદહ ઈહાતેમેં પહૂંચે, બતલાયા ગયા કે યે હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝારકા ઈહાતા હે.

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કા મુખ્તસર તઆરૂફ યે હે, ઉનકા મશ્હૂર નામ " હકીમ તિરમિઝી" હે પૂરા નામ અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બિન અલી બિન બશીર બિન હારૂન હે, અલા ઈખ્તિલાફીલ અકવાલ ઉનકી પેદાઈશ સન ૨૦૫ હિજરીમેં હૂઈ ઔર વફાત ૩૨૦ હિજરીમેં હૂઈ, ઉન્હોંને ૧૧૫ યા ૧૨૦ સાલકી ઉમ્ર પાઈ.

હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કા તઆરૂફ

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કા તઆરૂફ હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબકી

ઝબાની મુલાહઝા ફરમાએ :

હકીમ તિરમિઝી (રહ.) અપને વકતેકે બળે ઉલમા, સુલહામેં શુમાર હોતે હૈં, ઉનકા મઝાર આમૂદરિયાકે કિનારે પર વાકેઅ હે, દરિયાકી દૂસરી તરફ અફઘાનિસ્તાનકા મશ્હૂર શહર મઝારેશરીફ હે. હકીમ તિરમિઝી રહ.ને બચપનમેં કઈ અસાતિઝહ સે ઈલ્મે હદીષ હાસિલ કિયા, ફિર તિબ્બકી દુનિયામેં અપના નામ પેદા કિયા, ખાનકાહ કે મુતવલ્લીને ફકીરકો હકીમ સાહબ (રહ.) કા મતબ્બ(ડીસ્પેન્સરી) દિખાયા, ઝૈરે ઝમીન બને હૂએ તેહખાને દિખાએ જહાં હકીમ સાહબ (રહ.) અપને બા'ઝ મરીઝોંકો રખતે થે, યૂં લગતા થા કે ઝેરે ઝમીન હસ્પતાલ બનાયા હુવા હે. અલ્લાહ તઆલાને હકીમ સાહબ (રહ.) કો તબીબે જિસ્માની કે સાથ સાથ તબીબે રૂહાની ભી બનાયા થા, હઝારોં લોગ આપકી ખિદમતમેં આ કર દર્દે દિલકી દવા લેતે રહેં, આપકો અલ્લાહ તઆલાને હુસ્નો જમાલ સે ભી નવાઝા થા.

હકીમ તિરમિઝી(રહ.) કા એક વાકિઅહ

આપકી જવાનીકા વાકિઅહ હે કે એક મરતબા એક જવાન ઔરત આપકે પાસ આઈ ઔર કહને લગી કે મેં આપ પર ફરેફતા (આશિક) હૂં, મિલને કે લિયે આઈ હૂં, તન્હાઈ હે, આપ મેરી મુરાદ પૂરી કરે, આપકે દિલ પર ખૌફે ઈલાહી ઈસ કદર ગાલિબ આ ગયા કે આપ રોને લગ ગએ, ઔરત યે દેખકર શરમિંદા હો ગઈ ઔર વાપસ ચલી ગઈ, આપ ચંદ દિનકે બાદ ઉસ વાકિએકો ભૂલ ગએ.

એક મરતબા આપ વુઝૂ કર રહે થે, બુળ્હાપા આ ચુકા થા કે અચાનક દિલમેં ઉસ ઔરત કા વાકિઅહ યાદ આ ગયા, તો સાથ હી ખ્યાલ આયા કે મુઝે ચાહિએ થા કે ઉસ ઔરતકી ખ્વાહિશ પૂરી કર દેતા ઔર બાદમેં ગુનાહસે તૌબા કર લેતા થા,યે ખ્યાલ દિલમેં ઐસા જમા કે નિકલનેકા નામ હી નહીં લેતા, આપ બારગાહે ઈલાહીમેં સજદહરેઝ હૂએ ઔર ખૂબ રો રો કર દુઆ માંગી, હત્તા કે ઉસી હાલતમેં સો ગએ. ખ્વાબમેં નબીએ અકરમ (ﷺ) કી ઝિયારત નસીબ હૂઈ તો આપ (ﷺ)ને ઈર્શાદ ફરમાયા : હકીમ તિરમિઝી ! ઈતને મગમૂમ કયૂં

હો ? અર્ઝ કિયા કે એ મેરે આકા (ﷺ)! જવાનીમેં ખૌફે ખુદા ગાલિબ થા કે દઅવતે ગુનાહકે બા–વજૂદ ગુનાહકી તરફ મેલાન પેદા ન હુવા ઔર અબ બુળ્હાપેમેં મેરી હાલત ઈતની બિગળ ગઈ હે કે નફસમેં ગુનાહકી રગબત મવજૂદ હે, દિલ કહ રહા હે તૂઝે ઉસ વકત ગુનાહ કર લેના થા, અફસોસ કે મેં અપને બાલ સુફેદ કર બેઠા મગર દિલકો સિયાહ કર લિયા, નબીએ કરીમ (ﷺ)ને ફરમાયા: " બાત યે હે કે જબ તુમ જવાન થે તો વહ વકત મેરે ઝમાને સે કરીબ થા; લિહાઝા ઉસમેં ખૈર ઝયાદહ થી, અબ તુમ બૂળ્હે હો ગએ તો ઈસ ઝમાનેમેં ખૈર કમ હો ગઈ, માહોલકી નૂરાનિયતમેં કમી કી વજહ સે તુમ્હારા ખ્યાલ ગુનાહકી તરફ ચલા ગયા, તુમ્હારા રોના અલ્લાહ કે યહાં મકબૂલ હે "આંખ ખૂલી તો હકીમ તિરમિઝી (રહ.)ને અપને દિલકો મુત્મઈન પાયા.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ)

હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી નકલ કરદહ હદીષ

હદીષે પાકકે મશ્હૂર રિસાલા

"رسالة الاوائل" لشيخ محمد سعيد بن سنبل رحمة الله

જિસમેં ચાલીસ સે ઝાઈદ મુખ્તલિફ કિતાબોંકી પહલી પહલી હદીષેં જમઅ કી ગઈ હૈં, ઉનકો પળ્હા કર મુહદ્દિષીન મુખ્તલિફ સનદોં સે ઈસકી ઈજાઝત દેતે હૈં, ઈસમેં હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કી

عن ابی هريرة رضی الله تعالی عنه قال : قال رجل : يا رسول الله ! ما نمت البارحة، قال : من أی شیء ؟ قال : لدغتنی عقرب، فقال : اما انك لو كنت حين امسيت: اعوذ بكلمات الله التامة كلها من شر ما خلق، لم يضرك شيء

રિવાયત મન્કૂલ હે, જો હકીમ તિરમિઝી રહ. કી મશ્હૂર કિતાબ

نوادر الاصول فی معرفة احاديث الرسول

સે લી હે.

ઈસ કિતાબકા જદીદ નુસ્ખા હમારે જામિઅહ ડાભેલકે કુતુબખાનેમેં ભી મવજૂદ હે, હકીમ તિરમિઝી અપને ઝમાનેકે બહૂત હી મશ્હૂર વ મઅરૂફ બુઝુર્ગ ગુઝરે હૈં.

સુલ્તાન આબાદ

જહાં ઉનકા મઝાર હે યે " સુલ્તાન આબાદ" નામકા એક છોટા સા દેહાત હે.

કહા જાતા હે કે સુલ્તાન આબાદ કિસી ઝમાનેમેં બહૂત બળા શહર થા ; લેકીન ચંગેઝી ફિત્નેકે ઝમાનેમેં ઉસ શહરકો પૂરા વેરાન વ ખંડેર કર દિયા ગયા, યહાં કત્લે આમ કિયા ગયા ઔર શહરકો ખત્મ કર દિયા ગયા.

હમ ઈહાતેમેં દાખિલ હૂએ તો એક તરફ મ્યૂઝિયમ હે, જિસમેં પુરાને ઝમાનેકી બહૂત સારી યાદગાર ચીઝેં ભી હૈં, જિનકો દેખ કર ઉસ દૌરમેં કૈસા આસાન, સહલ, તકલ્લુફ સે ખાલી ઝિંદગી ગુઝારનેકા તરીકા થા વહ સમઝમેં આતા હે, જબકે આજ તરક્કી યાફતા (પ્રગતિશીલ) કહે જાનેવાલે દૌરમેં ઘરેલૂ સામાનકી બોહતાત(ભરમાર) કે બા–વજૂદ જદીદ (નયે) અંદાઝમેં હમારી ઝિંદગીયોંકો મુશ્કિલ, મહંગા ઔર પુર તકલ્લુફ બના દિયા હે, ઘરેલૂ સામાન ખરીદનેમેં બહૂત બળી મિકદારમેં માલો દોલત ઔર વકત ખર્ચ હોતા હે,જો ઈસ્રાફ(ફુઝૂલ ખર્ચ)કી એક શકલ હે.

ઈહાતેમેં ઈમારતોંકે બાહર બહૂત ખૂબસૂરત બાગીચા ભી હે.

ચલતે ચલતે હમ લોગ હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી મસ્જિદકે પાસ પહૂંચે, યે મસ્જિદ એક તેહખાનેમેં વાકેઅ હે, કહતે હૈં કે હકીમ તિરમિઝી (રહ.) ને તેહખાનેમેં હોસ્પિટલ બનાયા થા, જિસમેં મરીઝોંકો દાખિલ કરતે થે, જિસ ઝમાનેમેં દુનિયામેં હોસ્પિટલકા તસવ્વુર નહીં થા ઉસ વકત ઉન્હોંને તેહખાનેમેં યે હોસ્પિટલ બનાયા થા, જિસમેં બા–કાઈદહ મરીઝોંકા ઈલાઝ વ મુઆલજા કિયા જાતા થા.

ઈસાલે ષવાબકા અનોખા તરીકા

વહીં પર મસ્જિદ ભી હે ઔર વહીં પર ઉનકા મઝાર ભી હે, મસ્જિદ ઔર મઝારકે પાસ ઈસાલે ષવાબકા એક અજીબો ગરીબ તરીકા દેખા, કે વહાં કે આમ લોગ બીચારે કુર્આને મજીદકી તિલાવત સે બિલકુલ વાકિફ નહીં, કુર્આને મજીદ નાઝિરહ પળ્હના આમ લોગોંકો બિલકુલ નહીં આતા,(ઈસ સિલસિલેમેં મઝીદ બાત મેં ઈન્શાઅલ્લાહ આગે કરૂંગા.) વહાં પર ઈસાલે ષવાબકા તરીકા યે હે કે

મઝારોં પર મુજાવિર હઝરાત બેઠે રહતે હૈં, મજમઅ આતા રહતા હે, જિસમેં અકષરીયત ઔરતોંકી હોતી હે, પચીસ – પચાસ ઔરતેં જમઅ હોતી હે, મુજાવિર એક આયત પળ્હતે હૈં, લોગ સુનતે હૈં ઔર ઈસ સુની હૂઈ આયતકા સવાબ સાહિબે કબ્રકો ઈસાલ કર દિયા જાતા હે, ઉસકે બાદ દુઆકી જાતી હે ઔર ઉસકે બાદ મુજાવિર હઝરાતકો નઝરાને દિએ જાતે હૈં, યે વહાં કે ઈસાલે ષવાબકા આમ તરીકા હે.

ઝિક્રકી જગહ

હમ વહાંસે બાહર નિકલે તો બતાયા ગયા કે સામને ઉનકી ઝિક્રગાહ હે, હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી ઝિક્રો મુરાકબા કરનેકી અજીબો ગરીબ જગહ હે, તકરીબન ૩૫ સીળ્હી(દાદર) ઉતર કર હમ ઝમીનમેં નીચે પહૂંચે, યે જગહ બિલકુલ કચ્ચી હે ઔર આજ તક બિલકુલ વૈસી હે, મૈં તો ઉસકો હકીમ તિરમિઝી (રહ.)કી કરામત સમઝતા હૂં કે ગ્યારહ સો – બારહ સો સાલકે બાદ ભી કચ્ચી મિટ્ટી રૂકી હૂઈ હે, નીચે ગળ્હા હે, ઉસ ગળ્હેમેં હમ લોગ ઉતરે, અભી ઉસ ગળ્હેકે ઉપર છત બનાઈ ગઈ હે, હમ આહિસ્તા આહિસ્તા નીચે ઉતરે, ઉતરનેકે બાદ દેખા કે વહાં પાની હે.

એક ઝિંદહ કરામત

બતાયા ગયા કે હકીમ તિરમિઝી (રહ.) જબ ૬૩ સાલકી ઉમ્રકો પહૂંચે તો ઉન્હોંને અપની ખલવતગાહ(તન્હાઈમેં અલ્લાહકો યાદ કરનેકી જગા) બનવાઈ થી, ઈસમેં રોશની ભી નહીં આતી ઔર ૫૭ સાલ તક ઉસ ગળ્હેમેં આપને ઝિક્રો મુરાકબા કિયા હે, ઝિક્ર કે આષાર વ બરકાત ઈસ તરીકે સે ઝાહિર હૂએ કે એક મરતબા હકીમ તિરમિઝી (રહ.) માહે રમઝાનમેં ઝિક્રમેં મશગૂલ થે તો કુદરતી તૌર પર ગળ્હેમેં પાની નિકલ આયા. કહા જાતા હે કે આજ તક હર રમઝાનકે મહીનેમેં વહ પાની નિકલતા હે ઔર જબ માહે રમઝાન ખત્મ હો જાતા હે તો પાની ખુશ્ક હો જાતા હે, હમ ચૂંકે શવ્વાલકે મહીનેકે બિલકુલ શુરૂઅમેં ગએ થે, હમકો ઉસ પાનીકે દીદાર ઔર ઉસકો પીનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ, ઉસમેં રોશની ભી નહીં આતી.

જબ હમ બાહર નિકલે તો વહાં પર એક દૂસરે મુજાવિર સાહબ બેઠે હૂએ

થે, વહાં પર ભી પચાસ – સો ઔરતોકા આના જાના, તિલાવત ઔર ઈસાલે ષવાબકા સિલસિલા જારી થા, વહાં કે જો મુજાવિર સાહબ થે હમ ઉનકે પાસ જાકર બેઠે, હઝરત દા.બ.કે નૂરાની ચેહરેકો દેખ કર ઉન્હોંને ખૂદ દરખ્વાસ્ત કી કે દુઆ આપ કરવાએંગે તો હઝરતને વહાં પર પુરસોઝ (દિલકી આવાઝ સે) દુઆ કરવાઈ, એક બહૂત બળા મજમઅ ઉસ દુઆ ઔર આમીનમેં શરીક હુવા.

ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝારકી તરફ રવાનગી

હમ વહાં સે બાહર નિકલ કર "શૈરઆબાદ" જાનેકે લિયે ગાડીમેં સવાર હૂએ, શેરઆબાદ યે વહ મુબારક જગા હે, જહાં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) આરામ ફરમા રહે હૈં, તકરીબન ૨૦ કિ.મી. હમારી ગાડી ચલી હોગી કે રાસ્તે પર એક ઊંચા ગેટ આયા, ઉસમેં હમારી ગાડી દાખિલ હૂઈ, ઔર એક કચ્ચે રાસ્તે પર ચલને લગી, તકરીબન દેળ્હ (દેઢ) દો કિ.મી કચ્ચે રાસ્તેમેં હમારી ગાડી ચલી હોગી કે એક બળે કબ્રસ્તાનમેં હમ દાખિલ હૂએ, જિસમેં ચારોં તરફ દૂર દૂર પહાળિયાં થી, ખેત થે, કબ્રેં થીં, અજીબ સન્નાટા થા, દૂર દૂર તક ન કોઈ ઈન્સાન, ન કોઈ મકાન, ન કોઈ બસ્તી, ન કોઈ આબાદી વહાં નઝર આ રહી થી,અલબત્તા રહમતકે ફરિશ્તે ઝરૂર ઉનકી ઉસ કિયામગાહ પર આતે જાતે હોંગે, બતાયા ગયા કે ઉસી કબ્રસ્તાનકે બીચમેં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) આરામ ફરમા હૈં.

માઝી ઔર હાલકા તકાબુલ

જિસ ઝમાનેમેં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) વહાં રહતે થે, કિતને આશિકાને ઈલ્મે હદીષ તલબ વ જુસ્તજૂએ ઈલ્મમેં બલકે ઉસસે આગે બળ્હ કર બહૂતસે ઉલમા, સુલહા, ફુઝલા, સાહિબે સનદ મુહદ્દિષીન મહઝ અપની સનદકો આલી કરનેકે લિયે ઈસ હાલમેં યહાં આતે રહે હોંગે કે નૂરાની મખ્લૂક યા'ની ફરિશ્તે ઉનકે કદમોંકે નીચે અપને નૂરાની પર બિછા કર ઉનકા ઈસ્તિકબાલ કરતે હોંગે ઔર રહમતે ઈલાહી ઉનકો ઉપરસે ઢાંપ લેતી હોગી ઔર એક જમાઅત ઉનકો ચારોં તરફ સે ઘેર લેતી હોગી. حفتهم الملائكة કા નૂરાની મન્ઝર રહતા હોગા, કિતાબોંકા તો ઝિયાદહ દસ્તૂર નહીં થા ; તાહમ કલમ કાગઝ લેકર કિતને હી ઈલ્મકે મતવાલે સામને ઝાનૂએ અદબ તેહ કરતે હોંગે ઔર જિસ વકત ઈમામ

હુમામ મજલિસમેં આતે હોંગે, યે મુન્તઝિર મજમઅ મુઝતરિબ હો જાતા હોગા, કોઈ પહલી નઝરવાલા દીદાર, કોઈ મુહબ્બતકે અલ્કાબ, કોઈ શાહાના અંદાઝમેં حـامـع الشيـخ الثـقـه الامين (સુબ્હાનલ્લાહ) કા એલાન કરતા હુવા ઔર જિસ વકત ઈમામે હદીષ અપને મુબારક લબોંકો ખોલતે હોંગે, રહમતે ઈલાહી ભી જોશ મારતી હૂઈ ઉન નુફૂસે કુદસિય્યહ પર લપકતી હોગી ઔર જૂં જૂં યે સનદ حـدثـنا ઔર اخبرنا કે તસલ્સુલકો લે જા કર قـال قـال رسول الله ﷺ પર મુન્તહા હોતી હોગી તો મહબૂબે દો જહાં (ﷺ) કી રૂહ મુબારકકો ઈસ દૂર દરાઝ ઈલાકેસે ઉસ દુરૂદ શરીફ ઔર ઉસકે બાદ મુસલસલ દુરૂદોંકી ખબર ઉસ કામ પર મામૂર જમાઅતે મલાઈકા પહૂંચાતી હોગી, તો સય્યિદુષ્ષકલૈન, ઈમામુલ મુઅલ્લિમીન હઝરત રહમતુલ લિલ્આલમીન (ﷺ) કી રૂહે પુર ફુતૂહકી જાનિબસે મિલનેવાલી દુઆઓં ઔર મસર્રતોંકા કયા ઠિકાના રહતા હોગા. અલ્લાહ અલ્લાહ !!!

ફિર જિસ કદર આગે સિલસિલા ચલતા રહા હોગા, તલબાકે સુવાલાત, ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે જવાબાત બા'ઝ સીના–બ–સીના ઔર બા'ઝ કાગઝ વ કલમ લેકર ઈસ ખઝાનેકો સમેટ કર જબ મજલિસસે ઉઠતે હોંગે તો કલ્બો જિગરકા કયા હાલ રહા હોગા !!

આજ ભી હદીષ શરીફકે બરકાત

દુનિયા દેખના ચાહે તો તનઝ્ઝુલ (પડતી) કે ઈસ દૌરમેં આજ ભી દારૂલ હદીષ કે મનાઝિરકો દેખને આયે حدثنا و اخبرنا ઔર قال قال رسول الله ﷺ કો મુકમ્મલ સનદ કે સાથ, આદાબે ઈલ્મકી રિઆયત કરતે હૂએ સિર્ફ એક સાલમેં અસાતિઝહ ઔર શગિર્દોંકે દરમિયાન મુહબ્બત વ મહબૂબિયતકા કયા રિશ્તા પેદા હો જાતા હે કે રુખ્સત ઔર અલ્વિદાઈ મજાલિસમેં આંખોં સે જારી હોકર ન થમનેવાલા સેલાબ તો ઐસા પ્યારા ઔર મુઅષ્ષિર હોતા હે કે ઉસકે ઝિક્રકે વકત આંખે બેહ પળતી હૈં.

ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝારકા હાલકા મંઝર

એ માલિક!આપ હકીમ દાતા ઔર દાના હૈં, અપની રહમતોંકો ખૂદ જાનતે હૈં.
કહાં ગયા ઈસ જગાકા વહ મંઝર ?

કહાં ગઈ વહ મજાલિસ ?

કહાં ગએ વહ قرأت على الشيخ કહને વાલે ?

વહ حدثنا ઔર اخبرنا કી સનદકો સરવરે કાઈનાત (ﷺ) તક પહુંચાને વાલે !

યે કયા હો ગયા ?

આજ તો યહાં કુછ ભી નહીં !

કોઈ આવાઝ નહીં !

કોઈ તાલિબે ઈલ્મ નહીં !

કોઈ ઉસ્તાઝ નહીં !

મસ્જિદ તો હે લેકીન કોઈ અઝાન દેનેવાલા યા ઈકામત કહનેવાલા નહીં!

માલિક આપ ગની હૈં યે કયા હો ગયા ?

વુઝૂકે વકત ઉસ્તાઝકે લિયે પાનીકા લોટા લાનેકે લિયે દોળનેવાલે ખૂશ નસીબ શાગિર્દાન !

વહ ઉસ્તાઝકે જૂતે સીધે કરનેમેં એક દૂસરેસે ઝઘળનેવાલે સઆદતમંદ તલામિઝહ !

વહ એક દૂસરેસે પહલે હદીષ શરીફકી ઈબારત પળ્હનેકી કોશિશ કરનેવાલે ખૂશ ઈલ્હાન તાલિબાને ઈલ્મે હદીષ !

વહ ولو قلت من كتابك કહ કર કાપી સે હદીષ સુનનેકે શોકીન !

વહ ઉસ્તાઝકી કાપી લાનેવાલે ઔર લેજાને સે કબ્લ હી શોકે ઈલ્મમેં ઝબાની સુનાનેકી દરખ્વાસ્ત કરનેવાલે!

કહા ગએ ? કહા ચલે ગએ ? ઔર ઈસ જગા પર યે સન્નાટા કૈસા ?

ખુદા રહમત કુનદ ઈ આશિકાને પાક તીનત રા

બહર હાલ فعل الحكيم لا يخلو من الحكمة બંદા કયા દખલ દે માલિકકી હિકમતોંમેં, ઈસકી તકવીન (કાઈનાત) મેં, વહ જાને ઉસકા કામ. બંદા અપની ઝિંદગીકી હુદૂદસે બાહર કયૂં જાએ.

વહાં એક છોટીસી મસ્જિદ હે, હમ ગાડીસે ઉતર કર ઉસ મસ્જિદમેં ગએ, સબને ચાશતકી નમાઝ પળ્હી, મસ્જિદકે મુત્તસિલ ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) આરામ ફરમા હૈં, મસ્જિદકે બાહર એક બળે પથ્થર પર ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે હાલાત લિખે હુએ હૈં.

ઈમામ તિરમિઝી(રહ.) કે મઝાર પર

મઝારવાલે કમરેમેં દાખિલ હોતે હી મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને વજદકે આલમમેં એક જુમલા ઈર્શાદ ફરમાયા, કે ઈમામ તિરમિઝી એક છલની રખતે થે ઔર સનદોંકો સામને રખ કરકે ફેસલે ફરયા કરતે થે કે યે હદીષ સહીહ હે, યે હસન હે વગૈરહ વગૈરહ.

ફિર હમ સબ ઈમામ તિરમિઝી (રહ.)કી કબ્રકે પાસ બેઠ ગએ ઔર હઝરત દા.બ. ને તિરમિઝી શરીફકા પહલા બાબ ઔર ઉસકી હદીષેં ઔર બાદમેં તિરમિઝી શરીફકે પૂરે એક સફહાકી ઈબારત તિલાવત ફરમાઈ, જબ હઝરતને ખુત્બા શુરૂ કિયા ઔર ઈસ જુમ્લે પર પહૂંચે

وبالسند المتصل منا الى الامام الهمام الحافظ الحجة ابو عيسى الترمذى

ઉસ વકત સબકી ચીખેં નિકલ ગઈ ઔર સબ બે-ઈખ્તિયાર ઝારો કિતાર રોને લગે, ફિર જબ તિરમિઝી શરીફકી ઈબારત પઢતે પઢતે બાબ પૂરા હુવા ઔર ઈમામ તિરમિઝીકા તબ્સરહ (વિવરણ) શુરૂઅ હુવા, قال ابو عيسى هذا حديث حسن صحيح પર પહૂંચે તો કોઈ ભી અપને આપ પર કાબૂ ન કર સકા ઔર સબ ધાળેં માર માર કર ઈસ મોકઅ પર રોને લગે, હર એક પર એક અજીબ ગમ તારી હો ગયા.

ફિર હઝરત દા.બ. ને દુઆ શુરૂઅ કી, ઈસ દુઆમેં સબકો બહૂત રોના આયા, ખાસ તૌર પર હઝરતકી દુઆકે ઈસ જુમ્લા પર કે " એ અલ્લાહ ! જિસ સરઝમીને બા-બરકત સે પૂરી દુનિયા કો ઉલૂમ નસીબ હુએ, હદીષોંકા મજમુઆ મિલા, આજ ઉસ સરઝમીન કે ઈન્સાન કિસ હાલતમેં ઝિંદગી ગુઝાર રહે હૈં" ઉનકે લિયે ખૂબ દુઆએં કી ગઈ, ફિર હમ લોગોંને ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કો ઈસાલે ષવાબ કિયા.

તિરમિઝી શરીફકી ચંદ હદીષેં ઈમામ તિરમિઝીકે મઝાર પર લિખી ગઈ હે, ابو عيسى محمد بن عيسى بن سورة بن موسى الترمذى યે પૂરા નામ ભી આપ કે મઝાર પર લિખા ગયા હે.

ફિર હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ બાંડીપૂરાવાલેને ફારસીકા એક શઅર પઢા, બળા અજીબ શઅર થા, ચૂંકે અભી કલ હી હમ કિફાલ શાશી

(રહ.) કે મઝારસે આએ થે ઔર આજ સુબ્હ હકીમ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર સે આએ થે, ઉનકે મુકાબલેમેં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર બિલકુલ સન્નાટા, ન ઔરતોંકી ભીળ, ન મર્દોંકી ભીળ, ન કોઈ ઝિયારત કરનેવાલા, ન કોઈ દેખનેવાલા, વહ શઅર યે થા

બર મઝાર મા ગરીબાં ન ચિરાગ ન ગુલે
ન પરવાના સોઝદ, ન સદાએ બુલબુલે

"હમ ગરીબોંકી કબ્રો પર ન ફૂલ હે, ન ચિરાગ હે, ન કોઈ રોને વાલા હે, ન કોઈ આનેવાલા હે, ન કોઈ ચિરાગ હે, કે ઉસ પર કોઈ પરવાના આ કર ગિરે, બસ ઐસી વેરાનીમેં હમ સો રહે હૈં"

ઉમ્મતે મુસ્લિમાકી મવજૂદહ હાલત પર અફસોસ કરતે હૂએ ઉસ જગા સે બાહર આએ, સભી હઝરાત ઉસ મોકઅ પર ઠંડી આહેં ભર રહે થે કે હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ. ને બર મોકઅ શઅર પળ્હ કર કુલૂબમેં તવહીદે ઈલાહી ઔર માલિકુલ મુલ્ક કી શાને બે–નિયાઝી કા ઈસ્તિહઝાર કરવા દિયા.

યે નગમા ફસ્લે ગુલ વ લાલા કા નહીં પાબંદ
બહાર હો કે ખિઝાં લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ

ફિર જબ હમ બાહર નિકલે તો કલ્બ પર અજીબ કેફીયતકા સમાં થા, મઝાર મુબારકસે નિકલકર હમ રોડ પર આયે,ભૂક ઔર પ્યાસ ભી લગી હૂઈ થી.

જબ ચંદ કદમ આગે ચલે તો એક ગાડી દેખી, જિસમેં ખેતોંકે તાઝહ તાઝહ ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝ બેચે જા રહે થે, હમને ફવરન ગાડી રુકવાઈ ઔર સબ હઝરાત શહતૂતકે દરખ્તકે ઝુંદમેં બની હૂઈ એક જગામેં બેઠ ગએ, સામને ખેતોં કા એક બેહતરીન મંઝર થા,તાઝા તાઝા ગેહું અભી કટે હુએ હે, દૂર દૂર તક પ્યારા મંઝર થા, આપ યકીન માનિએ ઝિંદગીમેં ઈતને મીઠે, ઈતને નરમ ઔર મુલાઈમ, રસદાર ન તરબૂઝ ખાએ ઔર ન ખરબૂઝ, અજીબ કિસમ કે તરબૂઝ ઔર ખરબૂઝ, મેં ઈસકી કેફીયત બયાન નહીં કર સકતા, રસ સે ભરે હૂએ ઔર અજીબો ગરીબ મિઠાસ ઐસા લગતા થા કે ઉસમેં શકર ઘૂલી હૂઈ હે, ઐસી મિઠાસ થી ઔર રસ ભી ઉસમેં સે ઈતના નિકલ રહા થા કે ગ્લાસ કે ગ્લાસ ભર જાએ. અલ્લાહ તઆલાકી અજીબ નેઅમત થી , સબ ખા રહે થે ઔર બાર બાર

ઝબાન સે الحمد لله કા ઝિક્ર હો રહા થા અલ્લાહ તઆલાને ઉસ મુલ્કકો ફલોંકી ફરાવાની કી નેઅમત સે માલામાલ ફરમાયા હે.

અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોકા હાલ

જબ વાફિર (બડી) મિકદારમેં ફલોં સે સેર હૂએ તો હઝરત (મ.ઝી.)ને એક નુકતા ઈર્શાદ ફરમાયા : ખરબૂઝહ ફારસી ઝબાનમેં "ખર" ગધે કો કહતે હૈં ઔર તરબૂઝ "બઝ" બકરી કો કહતે હૈં આજ ખાનેમેં હમારા હાલ ખર ઔર બુઝ જૈસા હો ગયા ઔર હમને ખૂબ સેર હો કર ખાયા.

યે જુમ્લે ઈસ તરહ દર્દ સે હઝરતને ઈરશાદ ફરમાએ કે હમારે લિયે એક બડી નસીહત બન ગએ.

અગર ખાના અલ્લાહ તઆલાકે લિયે ખાયા જાએ, અચ્છી નિય્યતસે ખાયા જાએ તો વહ ભી ઈબાદત હે.

કીમત ભી મઅમૂલી

જબ સારે હઝરાત ખાકર ફારિગ હો ગએ તો અખીરમેં મૈંને પૂછા કિતની કીમત હૂઈ ? તો કીમત સુનકર ભી આપકો હૈરત હોગી કે હમારે હિસાબસે એક ડાલરમેં ઈતને સારે ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝ હમને ખાએ (હમારે હિન્દુસ્તાનમેં એક અમરીકી ડાલરકા આજ કલ ભાવ ૬૨ યા ૬૩ રૂપિયે હૈં) ઈતને રૂપિએમેં હમને તકરીબન બારહ યા તેરહ તરબૂઝ ઔર ખરબૂઝે ખાએ.

ઈમામ તિરમિઝીકી દા'વત

હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ જો કલંદર ઔર ઝિંદહ વલી સાહિબે નિસ્બત બુઝુર્ગ હૈં, મજઉલ બહરૈન હે, એક તો ફકીહુલ ઉમ્મત સય્યિદી હઝરત અકદસ મવલાના મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી (રહ.) કે ખલીફા હૈં ઔર સાથ હી હઝરત અકદસ મવલાના ઝૂલફિકાર નકશબંદી સાહબ દા.બ. સે ભી ઈજાઝત હે, ઉનકી ઝુબાન સે એક બાત નિકલી જો વાકઈ બિલ્કુલ સહીહ થી કે " યે ઈમામે આલી ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કી જાનિબ સે દઅવત હે" યે વાકિઅહ થા કે ફિર પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનકે સફરમેં હમને ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝ બહૂત ખાએ, દુનિયાકે દૂસરે મુલ્કોમેં ભી બહૂત મરતબા ખાના નસીબ હુવા લેકીન જો મિઠાસ ઔર લઝઝત ઉસ ખરબૂઝે ઔર તરબૂઝમે થી પૂરે મુલ્કકે સફરમેં કહીં પર ઐસી લઝઝત ઔર મિઠાસ હમકો નસીબ નહીં હૂઈ.

હઝરત દા.બ.ને મુઝસે ફરમાયા કે બાત દર અસલ યે થી કે ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કે મઝાર પર કોઈ આતા જાતા નહીં, હમ આએ ; ઈસ લિયે ઈમામ તિરમિઝી (રહ.)ને હમારી દઅવત કી ઔર ઉનકી તવજ્જુ હમકો હાસિલ હૂઈ.

હઝરતને ફરમાયા : હઝરત શૈખ ઝકરિય્યહ સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂને અપની "આપ બીતી"મેં લિખા હે કે શુહદાએ ખૈબરકી કબ્રોં પર હાઝરી હૂઈ તો જિતની કશિશ ઔર દિલ બસ્તગી ઉન કબ્રોં પર થી, ઈતની હરમૈન કે કિસી કબ્રસ્તાનમેં નહીં હૂઈ,ઈસ પર બળી હૈરત ભી હૂઈ ઔર કઈ દિનોં તક ઉસકા અષર ભી રહા, અકાબિરે હિન્દ અલી મિયાં, મવલાના ઈનઆમુલ હસન સાહબ વગૈરહ સે બંદેને ઉસકી વજહ દરયાફત કી કે બકીઅ ઔર જન્નતુલ મુઅલ્લામેં ઈતની કશિશ નહીં, જિતની યહાં હૂઈ, મદીના પાકકે કઈ માહ કિયામમેં ઉન કુબૂર પર બાર બાર જાને કા તકાઝા રહા, ઉન અકાબિરને જાઝબિય્યતકી વુજૂહ મુખ્તલિફ બતલાઈ, ઈસ સિયહકાર કે ખિયાલમેં યે હે કે વહાં હાઝિર હોને વાલે બહૂત કમ હૈં, હાજરીકી નૌબત દૂર હોને ઔર જંગલકી વજહ સે કમ આતી હે, ઈસ લિયે વહાંકી મુકદ્દસ અરવાહકી તવજ્જુહ આનેવાલોંકી તરફ ઝયાદહ હૂઈ.(આપ બીતી :૧/૫૨૮–૫૨૯)

તો હઝરતને ફરમાયા : કે જિસ તરહ કિસી કે યહાં કોઈ જાતા નહીં હે, અગર વહાં કોઈ જાએ તો એઝાઝ વ ઈકરામ બળ્હ જાતા હે તો યહાં પર ભી હમ લોગોંકો યહી બાત મહસૂસ હૂઈ.

શૈરઆબાદસે બુખારાકી તરફ

યે શીરઆબાદ – જહાં ઈમામ તિરમિઝી (રહ.) કા મઝાર હે વહાંસે હમ રવાના હૂએ તો હમને ભાઈ મન્સૂર સે પૂછા કે હમારી અગલી મંઝિલ કોનસી હે? તો કહા : અબ હમેં બુખારા જાના હે, મેરે પૂછને પર ઉન્હોંને બતાયા કે ૬૫૦ કિલો મીટર હે ઝયાદહ નહીં હે,હમને હિન્દુસ્તાની એઅતિબાર સે અંદાઝહ લગાયા કે ઈન્શાઅલ્લાહ ૫ યા ૬ ઘંટે મેં તો હમ વહાં પહુંચ જાએંગે, ગાડી ભી માશાઅલ્લાહ ઉમ્દહ થી, ઔર કંડીશન ભી અચ્છા ચલ રહા થા, અબ તક કે રાસ્તે ભી અચ્છે થે તો સોચા કે ૫ યા ૬ ઘંટેમેં પહુંચ જાએંગે, શામકો

અસરકી નમાઝ ઈન્શાઅલ્લાહ બુખારા જાકર અદા કરેંગે, હમ ઈસ ખ્યાલમેં ગાડીમેં સવાર હૂએ ; લેકીન હમારી ગાડી કુછ હી કિલો મીટર આગે ચલી થી કે અબ ઐસે રાસ્તે આએ કે ઉસસે બેહતર તો યે થા કે પક્કા રાસ્તા બના હી ન હો, ઐસે રાસ્તે કે બસ ખુદાકી પનાહ ઔર ઉસકો તય કરનેમેં ઈતની તા'ખીર હૂઈ કે તકરીબન ગ્યારહ ઘંટે લગ ગએ ઔર કાફી રાત હો ગઈ, દેર સે હમ લોગ બુખારા પહૂંચે.

અસલી દેહાતી ઝિંદગી

રાસ્તેમેં એક ગાવમેં ઝોહરકી નમાઝ અદા કરને કે લિયે હમ રૂકે થે, વહાં એક બળા અજીબ વાકિઅહ પેશ આયા,બિલ્કુલ પુરાને અંદાઝ કા એક ગાવ થા, સીધી સાદી વહાંકી ઝિંદગી થી, ઝોહરકી નમાઝકે લિયે હમ રૂકે ઔર મસ્જિદમેં નમાઝકે લિયે ગએ તો બિલ્કુલ પુરાને અંદાઝ કી મસ્જિદ થી, ઉસકા વુઝૂખાના ભી બળા અજીબ થા, ઉસમેં કદીમ અંદાઝકે કાફી વઝનદાર લોટે થે, ઔર પુરાની લકળીયોંકી બેઠકેં બની હૂઈ થીં, એક લંબા ગળ્હા બનાયા ગયા થા, જિસકે ચારોં તરફ બેઠક બનાદી ગઈ થી ઔર મુસ્તઅમલ (વપરાયેલ)પાની ઉસ ગળ્હે મેં જા રહા થા ઉસમેં રેત હોનેકી વજહ સે પાની જઝબ હો જાતા થા, ઈસ્તિન્જાખાને ભી બહૂત સાદે બને હૂએ થે, મસ્જિદકે ચારોં તરફ બહૂત હી ખૂબસૂરત દરખ્ત ઔર બેલેં થીં ઔર પાનીકા ચશ્મા બેહ રહા થા, જિસમેં બહૂત હી ઠંડા પાની થા, જૈસે કિસી કૂલર સે પાની આ રહા હો, બહૂત હી ઉમ્દહ આબોહવા થી, હમ ઝરૂરિયાત ઔર વુઝૂસે ફારિગ હોકર મસ્જિદે શરઈમેં દાખિલ હૂએ, દેહાત કે લોગોંને હમારે કાફલેકો દેખા, વહ બળી હૈરત સે હમકો દેખ રહે થે, ઈમામ સાહબકો ઈત્તિલાઅ હૂઈ તો વહ ફવરન મસ્જિદમેં તશ્રીફ લે આએ, ગુફતગૂ કે બાદ મઅલૂમ હુવા કે ઉસ ઈમામ સાહબકે વાલિદ બળે આલિમ થે, ઉનકે દાદા ભી બળે આલિમ થે ઔર ઉનકે દાદા મર્હૂમકી યાદમેં ઉનકે વાલિદને યે મસ્જિદ બના રખી થી, વહ ઈમામ સાહબ ચંદ સૂરતોં ઔર આયતોંકે હાફિઝ થે, હમને ઝોહરકી નમાઝ જમાઅત સે અદા કી, ફિર ઈમામ સાહબને કુર્આને પાકકી થોળી આયતેં સુનાઈ ઔર ઉન્હોંને હઝરત દા.બ. સે દરખ્વાસ્ત કી કે આપ મેરે વાલિદ ઔર મર્હૂમીનકે લિય ઈસાલે ષવાબકે લિયે દુઆ કરા દીજિએ, હઝરત દા.બ. ને વહાં મસ્જિદમેં બેઠ કર પુરસોઝ દુઆ કરવાઈ.

કુર્આનકી તા'લીમ

ઈમામ સાહબસે તા'લીમે કુર્આનકે સિલસિલેમેં મુઝાકરહ હુવા તો ઉન્હોંને બતાયા કે યહાં મકતબ યા મદરસાકા નિઝામ તો બહૂત હી દુશ્વાર હૈ; બલ્કે મેંને અંદાઝા લગાયા કે ઈસ મવઝૂઅ પર બાત ચીત કરને સે ભી ડર રહે હૈં.

નિકલતે નિકલતે હમને આહિસ્તા સે ઉનસે દરખ્વાસ્ત કી કે કમ સે કમ આપ અપને બચ્ચોંકો તો કુર્આને પાક પળ્હાઈએ, ઈસ છોટેસે દેહાતમેં તો આપ કુર્આન મજીદકી તા'લીમકા સિલસિલા શુરૂઅ કીજિએ, યહાં પર કહીં ભી કુર્આનકી તા'લીમકા રિવાજ નહીં હે, ઉસ પર ઈમામ સાહબને બળે દર્દ સે કહા કે " મુઆફ કીજિએ ! કે હમ હમારે મુલ્કમેં અપને બચ્ચોંકો ભી કુર્આન નહીં પળ્હા સકતે, હમ પર કાનૂની પાબંદી હે, કુર્આને પાકકી તા'લીમસે હમ લોગ મહરૂમ હૈં, આપ દુઆ કર દીજિએ" હમ ઉનકી ઉસ દર્દભરી બાત સુનકર દિલમેં હસરત લિયે આગે બળ્હે.

બારી તઆલાકા નિઝામે રિઝક

બાહિર નિકલે તો તાઝહ ફલ, સબ્ઝીયાં ઔર દૂસરી ચીઝેં બળી મિકદારમેં છોટે છોટે રાસ્તોં પર નીચે દુકાનોંમેં મિલ રહી થી કુછ ચીઝેં ખરીદ કર ખાને બેઠે, હમારે સાથ હિન્દુસ્તાન સે જો ખાના થા ઉસમેં ઈમામ સાહબ ઔર દૂસરે વહાંકે મુસલમાનોંકો ભી શામિલ કિયા, તો ઉસ વકત દિલમેં યે બાત આઈ કે અલ્લાહ તઆલાકે રિઝ્કકા નિઝામ દેખો, કહાં દેહલી ? ઔર કહા ઉઝબેકિસ્તાનકા એક છોટા સા દેહાત, ખૂદ પકાનેવાલેકો નહીં મઅલૂમ કે યે ખાના કોન કોન ખાએગા ? ખાનેવાલેકો નહીં મઅલૂમ કે મેરે પાસ આજ કહાં સે ખાના આએગા ? સબ બારી તઆલાકા નિઝામે રિઝક હે :

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِى الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا (પારહ ૧૨ / સૂરએ હૂદ : ૬)

તરજમા : ઔર ઝમીન મેં કોઈ ચોપાયા નહીં મગર અલ્લાહકે ઝિમ્મે ઉસકી રોઝી હે.

ઈમામ સાહબ ઔર વહાંકે મુસલમાનોંસે અલવિદાઈ સલામ વ મુસાફહા કરકે હમ ફિર ગાડીમેં સવાર હો ગએ.

બુખારાકે રાસ્તેમેં અસરકી નમાઝ

ફિર રાસ્તેમેં એક ઔર જગા અસરકી નમાઝકે લિયે રુકના હુવા,યે એક કસ્બા થા, વહાં પર એક હોટલ થી વહાં ગાડી રુકવાઈ ઔર જબ હમ ગાડી સે ઉતરે તો વહાં બચ્ચે ઔર જવાન લડકિયાં બળી તઅદાદમેં હમારી તરફ બળી તઅજ્જુબકી નિગાહોં સે દેખને લગીં કે યે કોનસી નઈ મખ્લૂક હે, પહલેકી તરહ યહાં પર ભી સુવાલાત હૂએ કે કયા આપ મુસલમાન હે ? કહાં સે આએ હૈં ? વગૈરહ

બાતચીતમેં મુશ્કિલાત

ઉસ મુલ્કમેં આમ તૌર પર બાતચીતમેં બળી મુશ્કિલાત પેશ આઈ :

(૧) ઉઝબિક ઝબાન હમ નહીં જાનતે, ઉસકે કુછ અલ્ફાઝ ફારસી ઝુબાન સે મિલતે ઝુલતે હૈં, ઈસ લિયે બા'ઝ બૂળ્હે લોગ ફારસી ઝબાન બોલને સે કુછ ખુલાસા સમઝ લેતે હૈં

(૨) આમ લોગ અંગ્રેઝી નહીં જાનતે ; અલબત્તા હોટલ ઔર બળે શહરોંમેં અંગ્રેઝી સે કામ ચલ જાતા હે.

(૩) મસાજિદકે અઈમ્મહમેં સે બા'ઝ હઝરાત કદરે અરબીસે વાકિફીયત રખતે હૈં, ઈસ લિયે કભી કભી કુછ કામ ઉસસે ભી ચલ જાતા હે, અલબત્તા મકામી રહબર ભાઈ મન્સૂર સાહબ અંગ્રેઝી ઝબાન જાનતે થે ; ઈસ લિયે તરજુમાનીમેં વહ મુઆવિન (સહાયક) બને ઔર બળી મુશ્કિલ બાત યે હે કે દુકાન, હોટલ હર જગા લડકિયાં હી લડકિયાં હૈં, આમ કામ કાજ વગૈરહમેં ઈસ કદર ઔરતેં દૂસરી જગહ કમ દેખનેમેં આઈ

ખૈર ! હમ એક જગા અસરકી નમાઝકી નિય્યત સે ઠહર ગએ, વહાં બેહતરીન બગૈર દૂધવાલી ચાય સે ઔર હમારે સાથ જો ઝખીરએ તઆમ થા, ઉસસે પૂરા કાફલા મહઝૂઝ (ખુશ) હુવા ઔર કુછ મકામી હઝરાત ભી શામિલ હો ગએ, હોટલ કે પિછલે વાલે હિસ્સેમેં એક નદી બેહ રહી થી, જિસકા પાની બહૂત હી ઠંડા ઔર વાફિર (બળી) મિકદારમેં તેઝી સે બેહ રહા થા ઔર ઉસકે કિનારે પર બહૂત ખૂબ સૂરત નશિસ્તગાહેં (બેઠક) બની થી, જહાં બેઠ કર ખાના વગૈરહ ખાયા જા સકે, તમામ હઝરાતને વુઝૂ કિયા, ફિર નદીકે કિનારે એક

કુશાદહ જગા પર અઝાન કહી ગઈ ઔર નમાઝકી સફેં લગીં તો મકામી લોગ બહૂત હૈરત સે ઉસ મંઝરકો દેખ રહે થે, ઐસા મહસૂસ હો રહા થા કે જિસ ચીઝકી ઉનકે નુફૂસકો તલાશ થી, વહ એક તવીલ (લંબે) અરસેકે બાદ મિલી, વહાંકે મવજૂદ લોગોંકો નમાઝકી દઅવત દેને પર હી ઈકતિફાઅ કરના પળા, વહાં પર ભી બહૂત સારે બચ્ચે થે, ઉનકો કલિમએ તય્યિબહકી તલકીનકી સઆદત હાસિલ હૂઈ.

અલબત્તા શહરોંસે દૂર ઉસ કસ્બામેં હોટલ પર હિન્દી ફિલ્મી ગાનેં બજ રહે થે, જો હમારી દરખ્વાસ્ત પર કુછ દેર બંદ કર દિએ ગએ, હમ હસરત ઔર તઅજ્જુબકે સાથ દુઆ કરતે હૂએ વહાં સે રવાના હૂએ.

કર્શ યા કર્શીં શહર

ગુઝરતે હૂએ રાસ્તેમેં એક શહર આયા, જિસકા નામ "કર્શ" બતાયા ગયા, વહાં એક ખૂબસૂરત ઈમારત થી, ઈસ પર અરબી ઝુબાનમેં કુછ ઈબારતેં લિખી થી, વહ ઈમારત દેખકર હમને ગાડી રુકવા દી, પતા ચલા કે યે ઈમારત હઝરત અબૂ ઉબૈદહ બિન જર્રાહ કી (રદિ.) કી યાદમેં બનાઈ ગઈ થી, ઉનકા મઝાર તો દિમશ્કમેં હે લકીન ઉનકી કબ્રકી મિટ્ટી લાકર ઉનકી યાદ મેં યે ઈમારત બનાઈ ગઈ હે, હમ અંદર દાખિલ હૂએ, ઈમારત મેં ઈસાઈયોં કા કાફી મજમા નઝર આયા, ઈસ ઈમારતકે મુન્તઝિમકો તલાશ કિયા ગયા, ઉન્હોંને હમકો પૂરી ઈમારતમેં ઘુમાયા ફિરાયા, એક કમરહ નિહાયત એહતિમામ સે દિખાયા, જિસમેં કુછ કિતાબેં રખી થીં, ઉન કિતાબોંમેં સે એક પુરાની કિતાબ બહૂત એહતિમામ સે દિખાઈ કે યે નવાદિરાત (અજાયબીઓ) મેં સે હે, વહ ખૂદ નહીં જાનતે થે કે યે કિતાબ કયા હે ? કહાં સે આઈ હૈ ? કિસ ફન કી હે ? ઉસકો યહાં કયૂં રખા ગયા હે ? કદીમ કાગઝ ઔર શિકશ્તા (બદહાલ) તહરીર હોનેકી વજહ સે વહ ઉસકો નવાદિરાત મેં સે સમઝ રહે થે, હમને ગોર સે દેખા તો મન્તિકકી કિતાબ "કુત્બી" થી ઔર લખનવકી છપી હૂઈ થી ઉપરકી ઈબારતકે સાથ જુમ્લા મુન્સલિક હોનેકી બિના પર المسمی કે બાદ بالقطبی કી શકલમેં લિખા હુવા હોનેકી બિના પર શાયદ ઉનકે લિયે કોઈ અજીબ ચીઝ થી.

ખૈર તો ઉસ મ્યુઝિયમમેં હમને હિન્દુસ્તાનકી મતબૂઆ દો કિતાબેં દેખીં, એક "કુત્બી" કો કિતાબ જો ફિરંગી મહલ લખનવકી મતબૂઆ થી ઔર દૂસરી

કિતાબ " અત્તિબયાન"જો નવલ કિશોર લખનવ સે છપી હૂઈ થી.

અલગર્ઝ જબ હમ ઉસ મ્યુઝિયમમેં મવજૂદ અમલા (કર્મચારીઓ) સે મૈંને યે બાતચીત કી કે આપકી લાયબ્રેરી મેં રખી હૂઈ યે કિતાબ ઈન્ડિયાકી છપી હૂઈ હે તો વહ હૈરત મેં પળ ગએ કે યે કિતાબ જો હમારે યહાં રખી હૈં, વહ ઈન્ડિયા સે કૈસે આ ગઈ ? વહ ભી હૈરાન થે, કાફી વકત હો ચુકા થા ; ઈસ લિયે હમ વહાંસે રવાના હોને લગે.

પૂરી ઈમારત વગૈરહ કે નઝારહસે ફારિગ હોનેકે બાદ રવાનગીસે કબ્લ જબ રહબરસે કહા ગયા કે વહ હમેં કિસી ઝિમ્મેદાર સે મિલાએ તો એક સાહબ સે મુલાકાત કરવાઈ, જબ ઉનસે ઈસ્તિફસાર કિયા (પૂછા ગયા) ગયા કે યે ઈમારત હઝરત અબૂ ઉબૈદહ બિન જર્રાહ (રદિ.) કી તરફ મન્સૂબ હે, બાહિર બહૂત નુમાયાં તહરીર ભી દરવાઝહ કે ઉપર લીખી ગઈ હે, યહાં ઐસી કયા ચીઝ હે ? ઉન્હોંને બતાયા કે અમીર તયમૂર યા ઉનકે લોગ જબ કભી અરબોં યા બુઝુર્ગ શખ્સીય્યાત કે દરબારમેં ગએ, વહાં અગર ઉન કો તબર્રુકાત મેં સે કોઈ ચીઝ મિલી યા વહાંકી ખાસ ચીઝ મયસ્સર હૂઈ તો ઉસકો સાથ લાકર ઉન્હોંને ઉનહી શખ્સીય્યાતકે નામ સે મન્સૂબ ઈમારત તૈયાર કરવા કે ઉન આષાર યા તબર્રુકાત યા મિટ્ટીકો ઈસ તરહ એહતિમામકે સાથ મહફૂઝ કિયા, ઉનહી મકામાત મેં સે યે જગા હે કે હઝરત ઉબૈદહ બિન જર્રાહ (રદિ.) સે મનસૂબ મિટ્ટી ઈસ જગા પર રખી ગઈ તો ઉન પર યે યાદગાર બનાઈ ગઈ હે, ઉસી અકીદતકી વજહ સે ઝાઈરીન ઔર મુસાફિરોં કા યહાં આના જાના રહતા હે.

"નસફ" શહર

યહાં એક બાત મઅલૂમ હૂઈ કે "નસફ" શહર યહાં સે ૫૦ કિલો મીટર દૂર હે ઔર જબ નસફ શહરકા નામ આયા તો હમારે ઝહનમેં ઈમામ અબૂલ બરકાત નસફી (રહ.) ઔર શમ્સુલ અઈમ્મહ અલ્લામા હલવાની (રહ.) કી યાદેં તાઝહ હો ગઈ, શર્હે અકાઈદ કે માતિન ઔર "અલ અકાઈદ કે મુસન્નિફ અલ્લામા ઉમર નસફી (રહ.) ઝહન પર છા ગએ.

નવલ કિશોર

યે મતબઅ (પ્રેસ) નવલ કિશોર કિસી ઝમાનેમેં લખનવકા મશ્હૂર મતબઅ રહા હે, ઉસકા નામ તો ગૈર મુસલમાનોં જૈસા હે, બાકી હકીકતે હાલ અલ્લાહ

તઆલા ઝયાદહ જાનને વાલે હૈં, ઉસ કુતુબખાનેકે માલિકને દીની, ઈસ્લામી બહૂત સી કિતાબેં શાઈઅ કી હૈં ઔર મતબઅ નવલ કિશોર કિસી ઝમાનેમેં લખનવકા મશ્હુર મતબઅ રહા હે, ઉન નવલ કિશોર સાહબકે બહૂત સારે વાકિઆત હૈં ઉનમેં સે એક યે હે કે યે કિતાબોંકા બહૂત ઝયાદહ અદબ વ એહતિરામ કરતે થે, સુના હે કે જિન પલેટોંમેં કિતાબેં છપતી થી, ઉન પલેટોં કો ધોને કે લિયે ગંગા નદી કે કિનારે ભેજતે થે, તાકે ઉન પલેટોં કે અંદર સે જો રોશનાઈ નિકલે ઉસકી બે અદબી ન હો ઔર દુકાનમેં કિતાબેં નિહાયત બા-અદબ અંદાઝ મેં રખી રહતી થીં, બાકી આજ કલ મુસલમાન કિતાબ ફરોખ્ત કરનેવાલોંકા હાલ ભી બહૂત બુરા હે, નિહાયત ગંદી નાલીયોં કે કરીબ હદીષ, તફસીરકી કિતાબોંકો રખ છોળતે હૈં, કુર્આન,હદીષ ઔર દીગર કિતાબેં જહાં રખી હો વહાં બેઠ કર બીળી, સિગરેટ પીતે હૈં, કુર્આન ઔર કિતાબોં કે બીચમેં ટી.વી. રખા હુવા હોતા હે ઔર ફિલ્મ દેખી જાતી હે, ગાના બજતા રહતા હે, અલ્લાહ તઆલા હિફાઝત ફરમાએ. આમીન

રાસ્તેકે ખૂબ સૂરત પહાળ ઔર સદ્દે ઝૂલકરનૈનકી યાદ

રાસ્તેમેં હમ લોગ ખૂબ સૂરત મુખ્તલિફ રંગકે પહાળ દખતે હૂએ ઔર ઉઝબેકિસ્તાનકી અસલી દેહાતી ઝિંદગીકા નઝારહ કરતે હૂએ આગે બળ્હ રહે થે, બા'ઝ જગા પર ઐસે અજીબ વઝઅકે પહાળ થે જૈસે કે બા-કાઈદહ દીવાર બનાઈ ગઈ હો, જબ ઉન પહાળોં કો દેખા તો ગાડી મેં યે મસ્અલા છિળ ગયા કે સદ્દે ઝૂલકરનૈન કહાં પર વાકેઅ હે ? ઈસ લિયે કે કસસુલ કુર્આનમેં મવલાના સીવહારવી (રહ.) ને ઔર દૂસરે મુફસ્સિરીન ને જો મુખ્તલિફ રાયે લિખી હૈં, ઉસમેં એક બાત યે ભી હે કે રૂસ કે ઈસ ઈલાકે મેં ઈસ દીવારકે હોને કે ઈમ્કાન હે.

ઈસ સફરમેં હમને દેખા કે પથ્થર કે બને હૂએ કચ્ચે મકાનાત હૈં, ગધે ઔર ખચ્ચર પર લોગ સવારીયાં કર રહે હૈં, રાસ્તેમેં એક જગા પર દેખા કે પહાળ પર ટ્રેનકા ઈન્જન હે, બતાયા ગયા કે યે રૂસી હુકૂમતકે ઝમાનેમેં કિસી ટ્રેનકા ઈન્જન થા, બતૌરે યાદગાર પહાળ પર રખા ગયા હે.

બુખારા શહરમેં હાઝરી

કાફી રાતકો હમ બુખારા પહૂંચે, હમારે કિયામ કે લિયે જો હોટલ તજવીઝ

કી ગઈ થી, વહાં જાકર હમકો પતા ચલા કે અલહમ્દુલિલ્લાહ હમ લોગ બહૂત હી ખૂશ નસીબ હૈં કે જિસ જગા હમારી હોટલ વાકેઅ હે, યે વહી જગા હે જહાં ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મહલ્લા થા, જહાં ઈમામ બુખારી (રહ.) રહા કરતે થે, આપકા ખાનદાન જહાં આબાદ થા, ઉસી મહલ્લેમેં અલહમ્દુલિલ્લાહ યે હોટલ વાકેઅ થી.

ફિર દૂસરી અજીબ બાત યે થી કે ઉસ હોટલકે સામને વહ મસ્જિદ હે જિસ કો મસ્જિદે "જામિઅ ઈમામ બુખારી" કહા જાતા હે, જિસમેં ન જાને કિતની મરતબા ઈમામ બુખારીને સહીહ બુખારીકા દર્સ દિયા હોગા, વહ મસ્જિદ બિલકુલ હોટલકે સામને હે ઔર મદરસા "મીર અરબ" વહ ભી બિલકુલ ; ઉસી મસ્જિદકે સામને થા.

મદરસા મીર અરબ

યે મદરસા મીર અરબ ઉઝબેકિસ્તાનકા મશહૂર મદરસા હે,કમ્યૂનિસ્ટોંકે આને કે બાદ જબ તમામ દીની દર્સગાહોં પર પાબંદી લગાદી ગઈ તો પૂરે મુલ્કમેં યહી એક મદરસા થા જિસમેં કુછ ન કુછ દીની તા'લીમ બાકી રહી, ઉસકો ઈમામ બુખારીકી કરામત સમઝના ચાહિએ કે કમ્યૂનિસ્ટોંકે ઝુલ્મો તશદુદકે દૌરમેં ભી ઈસ મદરસામેં કુછ ન કુછ દીની તઅલીમકા સિલસિલા જારી રહા.

મીર અરબ મદરસાકે બુલંદો બાલા દરવાઝે પર યે હદીષે પાક લિખી હૂઈ હે : من كان في طلب العلم كانت الجنة في طلبه

"જો શખ્સ ઈલ્મકી તલાશમેં હોતા હે તો જન્નત ઉસકી તલાશમેં હોતી હે"

આજ કલ ઉસ મદરસામેં તકરીબન દો સો તલબા કે થહરનેકા ઈન્તિઝામ હે, યે દો મન્ઝલા ખૂબસૂરત મદરસા રૂસી ઈન્કિલાબકે હાથોં સે બચા રહા.

ઈસ વકત પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમેં સિર્ફ દો મદરસે હૈં : એક મદરસા મીર અરબ ઔર દૂસરા મદરસા ગોગલદાસ જો હમને તાશ્કંદ મેં દેખા થા, બાકી પૂરે મુલ્ક મેં કહીં દીની તઅલીમકા નિઝામ નહીં રહા.

મંગલકા રોઝ બુખારા શહરમેં

હમને રાતકો ઈશાકી નમાઝ હોટલ હી મેં અદા કી ઔર સુબ્હ સુબ્હ અકાબિરીન હઝરાત ઈમામ બુખારી (રહ.)કી મસ્જિદમેં નમાઝ પઢને ગએ,

તો સખ્ત હૈરત હૂઈ કે ફજરકી નમાઝકા વકત હોને કે બા–વજૂદ મસ્જિદ શરીફમેં ન આદમ ન આદમ ઝાદ, યે હઝરાત મસ્જિદમેં ઘૂમે ફિરે, ઉસી દરમિયાનમેં ઈસી મુલ્ક કે એક દૂર દરાઝ ઈલાકે કે તીન અફરાદ ઔર આ ગએ, વહ ભી બા–જમાઅત નમાઝકી તલબકી નિય્યત સે મસ્જિદમેં આએ થે. કિસી ઝમાનેમેં હઝારોં મુસલમાનોંકી હાઝરી દેખનેવાલે યે મિમ્બરોં મહેરાબ, જિસકે નમાઝીયોંમેં ઉલમા, સુલહા, મશાઈખ ઔર અવલિયા શામિલ હુવા કરતે થે, આજ ફજરકી અઝાનકો તરસ રહે થે, ઈસ સૂરતે હાલકો દેખ કર શાઈરે મશ્રિક ઈલાકા ઈકબાલકા વહ તારીખી જુમલા દિલો દિમાગમેં ઘૂમને લગા. જિસકો હકીમ અહમદ શુજાઅને અપની કિતાબ "ખૂનબહા" મેં યૂં નકલ કિયા હે, અલ્લામા લિખતે હૈ.

મકાતિબો મદારિસકી એહમિયત

ઉન મકતબોં કો ઈસી હાલમેં રહને દો, ગરીબ મુસલમાનકે બચ્ચોંકો ઉનહી મદારિસમેં પળ્હને દો, અગર યે મુલ્લા ઔર દુરવેશ ન રહે તો જાનતે હો કયા હોગા ? જો કુછ હોગા વહ અપની આંખોં સે દેખ કર અયા હૂં, અગર બર્રે સગીર કે મુસલમાન મદરસોંકે અષર સે મહરૂમ હો ગએ તો બિલકુલ ઈસી તરહ હોગા, જિસ તરહ ઉન્દુલુસ મેં મુસલમાનોંકી આઠ સો બરસકી હકૂમતકે બા–વજૂદ આજ ગરનાતા ઔર કુરતુબાકે ખંડરાત ઔર અલહમરાઅકે નિશાનાતકે સિવા વહાં ઈસ્લામકે પેરૂં ઔર ઈસ્લામી તહઝીબકે આષારકા કોઈ નિશાન નહીં મિલતા, હિન્દુસ્તાનમેં ભી આગ્રાકે તાજમહલ ઔર દેહલીકે લાલ કિલએકે સિવા મુસલમાનોંકી આઠ સો સાલા હુકૂમત ઔર ઉનકી તહઝીબકા કોઈ નિશાન નહીં મિલેગા (બ–હવાલા માહનામા અર્રશીદ લાહોર, દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ) અલ્લાહ તઆલા હિફાઝત ફરમાએ.

અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલ ઔર મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકી કરામત

ફજરકી નમાઝ મેં એક અજીબ કરામત સામને આઈ, હમ લોગ રાસ્તેમેં તઝકિરહ કર રહે થે, મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ સે અર્ઝ કિયા કે આપકા "અન્નૂર" રિસાલા પૂરી દુનિયામેં જાતા હે ઈસ મુલ્કમેં કહીં આતા હે ? ઉન્હોંને બાંડીપૂરહ ફોન કિયા ઔર પૂછા કે અપના અન્નૂર રિસાલા ઉઝબેકિસ્તાનમેં કહીં આતા હે ? તો બતાયા કે ઉઝબેકિસ્તાનમેં એક સાહબ પર યે રિસાલા જાતા હે,

તો ઉન્હોંને બાંડીપૂરહ અન્નૂરકે દફતરસે ટેકસ મેસેઝ કે ઝરીઆ ઉસ ખરીદારકા પતા મંગવાયા, ફોન નંબર તો ન મિલ સકા, ઈત્તિફાકકી બાત કે વો રિસાલા મરગીનાન જાતા થા, જહાં સાહિબે હિદાયા રહા કરતે થે, લેકીન ફોન નંબર ન હોને કી વજહ સે મસ્અલા યે થા કે અબ કેસે ઉસ આદમી કો તલાશ કિયા જાએ.

જામિઅ ઈમામ બુખારી

યે હઝરાત જામિઅ ઈમામ બુખારીમેં ફજરકી નમાઝ પઢને ગએ, ઈમામ બુખારી (રહ.) જિસ મસ્જિદમેં દર્સ દેતે થે,વહ મસ્જિદ ઈસ વકત ઈતની આલીશાન ઔર વસીઅ હે કે તકરીબન બીસ હઝાર આદમી બયકવકત ઉસમેં નમાઝ પઢ સકતે હૈં, લેકીન ઈસ વકત મસ્જિદકે હય્ય અલસ્સલાહવાલે એક છોટે સે હિસ્સેમેં નમાઝ હોતી હે, બળે અફસોસકી બાત હે ઔર ફજરકી નમાઝમેં સિર્ફ યે ઝાઈરીન મુસલ્લી થે, બાકી પૂરી મસ્જિદ નમાઝીયોં સે ખાલી થી.

ઉન અકાબિરકે અલાવહ તીન મુસલ્લી ઔર ભી થે, ઈનમેં સે એક અન્નૂર રિસાલેકે ખરીદાર જો મરગીનાન કે રહનેવાલે હે, (મરગીનાન વહાં સે બહૂત દૂર હે) વહ ભી વહી ઈસ મસ્જિદમેં નમાઝકે લિયે મવજૂદ થે, નમાઝકે બાદ ગુફતગૂ સે યે બાત મઅલૂમ હૂઈ કે યહી અન્નૂર રિસાલેકે ખરીદાર હે, વહ કિસી ઝમાનેમેં દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદમેં હઝરતુલ ઉસ્તાઝ હઝરત મવલાના સઈદ અહમદ સાહબ પાલનપૂરી દા.બ. કે પાસ તિરમિઝી શરીફ પઢને આએ થે, હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર ઉન સાહબકો ઔર ઉનકે દો મકામી રફીકોંકો અપને સાથ હોટલ પર લાએ ઉનકે સાથ ઈમામ સાહબ ભી આ ગએ ઔર કાફી દેર તક વહાંકે હાલાતકે મુતઅલ્લિક બાત ચીત હૂઈ ઉનકે ઝરીએ બહૂત સારી ખુફિયા મઅલૂમાત હાસિલ હૂઈ, સાથ મેં નાશ્તા હુવા વહ હઝરાત વહાં કી ખાસ ચીઝેં લે આએ, જાનિબૈન સે تهادوا تحابوا વાલી હદીષ શરીફ પર અમલકી સઆદત ભી હાસિલ હૂઈ.

નાશ્તા વગૈરહ સે ફારિગ હોકર હોટલ સે નિકલતે વકત મશ્વરહ હુવા કે કોન કોન સી તારીખી જગ્હોં કી ઝિયારતકે લિયે જાના હે, ઈસ મશ્વરહ કે બાદ હઝરત મુફતી સાહબ દા.બ. ઔર મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ (ઝી.લુ.) ઔર બંદા મહમૂદ ગુફિર લહૂ હમ તીન હઝરાત ઈમામ બુખારી (રહ.) કી મસ્જિદકો દેખને કે લિયે ગએ.

મસ્જિદકે દરમિયાન મેં એક ચબૂતરહ હે, બતાયા ગયા કે ઈસ ચબૂતરે કે નીચે કુંવા હે, જબ ચંગેઝખાન કે ઝમાનેમેં હમલે હૂએ ઔર ઈસ મસ્જિદ મેં સેંકળોં લોગોંકો શહીદ કિયા ગયા તો ઉન તમામ શુહદાઅકો ઈસ કુંવેમેં ડાલા ગયા ઔર ઉસ પર ચબૂતરા બના દિયા ગયા.

જામિઅ ઈમામ બુખારીમેં દર્સે બુખારી

વહ ચબૂતરા ઈસ મસ્જિદે જામિઅ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે સહનમેં વાકેઅ હે, હમ ઉસ ચબૂતરે કે ઓટે પર બેઠે, મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને હઝરત સે દરખ્વાસ્ત કી કે યહાં બેઠ કર દર્સ હો જાએ, તો તબર્રુક હાસિલ હો જાએ, તો ફવરન હઝરતને બુખારી શરીફકી પહલી હદીષ તિલાવત ફરમાઈ ઔર હદીષ શરીફકી સનદ પળ્હી ઔર પુરસોઝ દુઆ કરવાઈ, અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર હે કે ઉસ જગા જહાં બેઠ કર ઈમામ બુખારી (રહ.) ને ન જાને કિતને ઈન્સાનોંકો સહીહ બુખારીકા દર્સ દિયા હોગા, આજ ઉસ જગા બેઠ કર બુખારીકી પહલી હદીષ, સનદ ઔર દુઆકી હમકો સઆદત હાસિલ હૂઈ.

મસ્જિદ સે વાપસી પર હોટલ આ કર હમ સબ સાથી તૈયાર હૂએ ઔર ગાડીમેં બેઠ ગએ,ઉસ વકત મેંને અર્જ કિયા કે મેંને સુના હે કે બુખારા કે બાહર હઝરત કઅબે અહબાર (રહ.) કા મઝાર હે, લિહાઝા ઉનકે મઝારકી ઝિયારતકે લિયે ભી ચલેંગે, શહર સે બાહિર કાફી દૂર એક બંજર વ વેરાન જગા પર હમ પહૂંચે વહાં કઅબે અહબાર (રહ.) કા મઝાર હોના બતલાયા જાતા હે, હો સકતા હે કે વહ અલામતી હો, ઉસકી ઝિયારત કે બાદ હમ શહર બુખારા વાપસ આએ.

કસ્રે આરિફાંમેં

પુરાને ઝમાનેકા યે બળા વસીઅ ઈહાતા હે જિસમેં બહૂત સારે અવ્લિયાઅ, ઉલમાઅ મદફૂન હૈં, આલીશાન મસ્જિદ, ખાનકાહ, મદરસા ઔર કિયામગાહ કદીમ તર્ઝ સે બની હૂઈ હૈ, ઈન તમામ ઈમારતોંમેં બહૂત હી મઝબૂત ઔર આ'લા કિસમકી લકળી ઈસ્તિઅમાલ હૂઈ હે ઔર સદિયાં ગુઝરને કે બાદ ભી ઈન ઈમારતોંમેં શિકસતગી (બોસીદગી) ઔર વેરાનગી મઅલૂમ નહીં હોતી,

બહૂત હી ખૂબસૂરત નકશો નિગાર હૈં ઔર એક હી દરખ્તકી ઊંચી તવીલ મઝબૂત લકળીયોંકે બને હૂએ સુતૂન હૈં, યે પૂરા ઈહાતા ઝાહિરી ઔર બાતિની દોનોં હુસ્ન સે ભરપૂર મઅલૂમ હોતા હે, ઈસી ઈહાતામેં એક તરફ ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નકશબંદી (રહ.) કા મઝાર હે.

હઝરત શૈખ બહાઉદ્દીન નકશબંદી (રહ.)

કસ્રે આરિફાં કે ઉસી ઈહાતેમેં હઝરત શૈખ બહાઉદ્દીન નકશબંદીકા મઝાર હે, જો સિલસિલએ નકશબંદિયાકે બાનિયોંમેં શુમાર કિએ જાતે હૈં, ઉનકે મઝાર પર હાઝરી હૂઈ, મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને બતલાયા કે ઉનકે ખાનદાન કે એક આદમી ડાકટર આશિક નકશબંદી શ્રીનગર કશ્મીર મેં રહતે હૈં.

હઝરત શાહ બહાઉદ્દીન નકશબંદી (રહ.) કે અવરાદો અઝકાર હઝરત શાહ અબ્દુર્રહીમ સાહબ (રહ.)કે વાલિદ શાહ વલિયુલ્લાહ સાહબ (રહ.)ને ફારસી ઝુબાનમેં જમઅ કિયે હે, ઈસકા ઉર્દૂ તરજમા ભી હુવા હે.

હઝરત શૈખ બહાઉદ્દીન નકશબંદી(રહ.)કી કરામત

હઝરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીનકી એક કરામત બતલાઈ જાતી હે કે વહ એક મરતબા હજકે સફરમેં તશરીફ લે ગએ તો રેગિસ્તાનમેં વહ કિસી જગા ઠહરે હૂએ થે, રાત ખ્વાબમેં હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કી ઝિયારત નસીબ હૂઈ, ખ્વાબમેં હઝરત ઈબ્રાહીમ અલૈ.ને હઝરત ખ્વાજા બહાઉદ્દીનકો એક લકડી ઈનાયત ફરમાઈ.

સુબ્હમેં જબ વહ બેદાર હૂએ તો વાકિઅતન ઉનકે સામને વહ લકળી રખી હૂઈ થી, વહ લકડી ખ્વાજા સાહબ લે આએ ઔર ઉસકો અપની ખાનકાહ કે પાસ લગા દિયા, બાદમેં વહ લકડી હરા ભરા શહતૂતકા દરખ્ત બન ગઈ ઔર સદીયોં તક વહ દરખ્ત સલામત રહા.

ઈસ વકત દરખ્તકા તના વહાં મવજૂદ હે, લોગ આતે હૈં ઔર હસ્બે આદત ઉસમેં સે લકળી કે છોટે છોટે ટુકળે વગૈરહ તોળ કર લે જાને કી કોશિશ કરતે હૈં, ઉનકી ખાનકાહ કે ઈલાકે કો "કસ્રે આરિફાં" કે નામ સે યાદ કિયા જાતા હે, ઉનકે મઝારકી ઝિયારતકે બાદ હમ લોગ આગે બળ્હે.

કાઝીખાનકે મઝાર પર

હમ યહાં સે નિકલ કર કાઝીખાન (રહ.) કે મઝાર કે લિયે રવાના હૂએ, ફિકહ હનફીકી મશ્હૂર કિતાબ "ફતાવા કાઝીખાન" કે મુઅલ્લિફ, જિનકા નામ હસન બિન મન્સૂર અવઝજન્દી (રહ.) હે, સન હિજરી ૫૯૨ મેં ઉનકી વફાત હૂઈ.

બતાયા ગયા કે યહાં બુખારામેં એક જગા હે, જિસકો " ચાર મીનાર ઈલાકા" કહા જાતા હે. વહાં કાઝીખાનકા મઝાર હે, હમ ઉનકે મઝાર પર પહૂંચે, યહાં પર વહી હાલ,ન કોઈ ઝિયારત કરનેવાલા ન કોઈ મુસાફિર, ન કોઈ આનેજાનેવાલે બિલ્કુલ સન્નાટા. એક મહલ્લે કે બીચમેં કાઝીખાનકા મઝાર હે, વહાં બેઠે, ઈસાલે ષવાબ કિયા ઔર ફિર હમ વહાંસે નિકલ આએ.

મસાજિદ વ મદારિસકા શહર

બુખારાકે મુતઅલ્લિક એક અજીબ બાત યે હે કે ઈસ શહરમેં કિસી ઝમાનેમેં ૧૩૦ મદારિસ થે, લેકીન ઉન તમામ મદારિસકો કમ્યૂનિસ્ટોંકી હુકૂમત આને કે બાદ સ્કૂલમેં તબદીલ કર દિયા ગયા ઔર આજ ભી વો સ્કૂલ ઔર યૂનીવર્સીટીયોંકી હાલતમેં મવજૂદ હે, અલ્લાહ તઆલા ઉઝબેકિસ્તાનકે મુસલમાનોંકો તૌફીક ઈનાયત ફરમાએં કે વહ ઉન સ્કૂલોંકો દો બારહ મદરસોંમેં તબદીલ કરેં તાકે એક બાર ફિર યહાંસે કાલલ્લાહ, કાલ રસૂલલ્લાહકી સદાએં ગુંજે ઔર બુખારા શહરમેં આજ ભી ૩૦૦ મસાજિદ હૈં, ઈસી લિયે ઉસકો મસાજિદ વ મદારિસકા શહર કહા જાતા હે.

ઈમામ અબૂહફસ કબીર (રહ.) કે મઝાર પર

ઈમામ હસન બિન મન્સૂર કાઝીખાનકે મઝારકી ઝિયારતકે બાદ હમ આગે એક બહૂત બળે કબ્રસ્તાનમેં ગએ, ઉસમેં સેંકળોં ઉલમા ઔર મશાઈખીનકે મઝાર હૈં, ખાસ તૌર પર જો ચીઝ ઉસ કબ્રસ્તાનમેં કશિશ કી ચીઝ થી વહ ઈમામ અબૂ હફસ કબીર (રહ.) કા મઝાર થા, જો ઈમામ મુહમ્મદકે શાગિર્દોમેં સે હે, ઔર હઝરત દા.બ. ને તારીખકે એઅતિબાર સે મુઝે યે બતાયા કે બુખારા ઔર ઉસ ઈલાકાકે યે સબસે પહલે આલિમે દીન હે, જિનકી બરકત સે ઈસ

ઈલાકેમેં ઈલ્મે દીનકી નશ્રો ઈશાઅત હૂઈ, યે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે શાગિર્દ ભી હૈં, ઉનકે મઝાર પર હમ પહૂંચે.

દો ગુંબદવાલી મસ્જિદ

વહાં પર એક અજીબ મસ્જિદ દેખી, જિસ મસ્જિદ પર દો હિસ્સોંમેં ગુંબદ બનાયા ગયા થા , આધા ગુંબદ નીચા ઔર આધા ગુંબદ ઊંચા હે, એક હી ગુંબદ કો દો હિસ્સોંમે તકસીમ કર કે ઊંચા નીચા બનાયા હે યે એક અજીબ ફન્ને તાઅમીરકા નમૂના દેખા. મસ્જિદ નિહાયત ખૂબસૂરત હે, ઈસકે ઈર્દગિર્દ ચમન ભી બહૂત હી પુરફૈફ હે, મસ્જિદમેં હિન્દુસ્તાનકી અજન્ટા કંપનીકી બની હૂઈ ઘળી લગી હૂઈ થી.

વહાંકે જો ઈમામ સાહબ થે ઉનકે સાથ ભી બહૂત સારી બાતચીત ઔર ગુફતગૂ હૂઈ, ઈસ ગુફતગૂ કે દૌરાન હમને ઉનસે ભી કુર્આન મજીદકી તઅલીમ ઔર મકતબકે સિલસિલેમેં બાત કી તો વહ અખીરમેં કહને લગે કે " સુવાલકો સુવાલ હી રહને દો' બહૂત સે સુવાલોંકે જવાબ હમસે તલબ મત કરો, ઈસ મુલ્કકે હાલાત કુછ ઐસે હે કે હમ બહૂત સે સુવાલોંકે જવાબ આપકો નહીં દે સકતે, યહાં કોન આદમી જાસૂસ હો, કહ નહીં સકતે ઔર ઈસ સિલસિલેકી ગુફતગૂ બંદ હી કર દો." ઈમામ સાહબ બહૂત ઈકરામકે સાથ પેશ આએ, હમારી ગાડી તક હમકો રુખ્સત કરને આએ ઔર હમ ગાડીમેં બેઠ કર વહાંસે રવાના હૂએ.

સમરકંદકી તરફ રવાનગી

ચૂંકે બુખારાસે આગે હમારા સફર સમરકંદ કા થા, મશ્વરહ હુવા કે કૈસે જાના હે ? યે મંગલકા દિન થા ઔર હમ લોગ આગે સમરકંદ કે લિયે રવાના હોને વાલે થે, પહલે યે તય હુવા કે ટ્રેનસે જાએ ; લેકીન ફિર મૈંને આહિસ્તાસે કહા કે ટ્રેનસે જાનેમેં એક દો અહમ ઝિયારત છૂટ જાએગી, ઈસ લિયે કે ટ્રેન બુખારાસે સીધા સમરકંદ પહૂંચા દેતી હે, કારસે જાને હી મેં ફાઈદહ હે, અલહમ્દુલિલ્લાહ યહી તય હુવા ઔર હમ લોગ શામકે વકત બુખારા સે સમરકંદ કે લિયે રવાના હૂએ.

ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક ગઝદવાની (રહ.) કે શહરમેં

બુખારાસે તકરીબન હમ લોગ ૫૦ કિલો મીટર આગે ચલે તો સિલસિલાએ નકશબંદીયાકે એક ઔર બુઝુર્ગ ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક ગજદવાની (રહ.) કે શહર ગજદવાનમેં પહૂંચે ઔર ઉનકી ખાનકાહ પર હાઝરી હૂઈ, ઉનકી ખાનકાહ, મઝાર,મસ્જિદ , મદરસાકા એક બહૂત વસીઅ (વિશાળ) ઈહાતા હે,

યે ગજદવાન શહર હે, ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (રહ.)હઝરત ઈમામ માલિક (રહ.)કે ખાનદાનસે તઅલ્લુક રખતે હે.

ખ્વાજએ જહાં યા'ની હઝરત ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (રહ.)

હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબને હઝરત ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (રહ.) કા ઝિક્ર ઈન અલફાઝ મેં કિયા હે.

હઝરત ખ્વાજા અબ્દુલ ખાલિક (રહ.) સિલસિલએ નકશબંદિયાંકે બડે નુમાયા બુઝુર્ગોમેંસે ગુઝરે હૈં, આપ હઝરત ઈમામ માલિક (રહ.) કી અવલાદમેં સે થે, આપકો અલ્લાહ તઆલાને ઈતની મકબૂલિયત અતા ફરમાઈ થી કે લોગ " ખ્વાજએ જહાં" કે લકબસે પુકારતે થે, આપકો હઝરત ખિઝર અલૈ. ને એક સબક તલકીન ફરમાયા થા, જો સિલસિલએ નકશબંદિયાકા મખ્ખન કહલાતા હે ઔર ઉસકા નામ "તહલીલે ખફી" યા'ની દમકા ઝિક્ર હે, આપકે શશ કલિમાત સિલસિલએ નકશબંદિયાકી બુનિયાદ બને હે :

ખલવત દર અંજુમન	સફર દર વતન
નઝર બર કદમ	હોશ દર દમ

(લાહોર તા બાકે બુખારા વ સમરકંદ: ૧૦૮)

ભાઈ અબ્દુર્રહમાનકી તરફ સે ભાઈ મન્સૂર જો ઉસ ઈલાકેકે મકામાત કે હમારે રહબર થે, વહ ભી નકશબંદિયા સિલસિલેસે જુળે હૂએ હૈં, ઉનસે મઝીદ એક જુમ્લા યે ભી સુના," દસ્ત બ–કાર દિલ બ–યાર" યાની કોઈ ભી કામ મેં હો હમારા દિલ યાર (અલ્લાહ તઆલા) કી તરફ મુતવજ્જે હોના ચાહિએ, વહાં ઈસાલે ષવાબ ઔર દુઆસે ફારિગ હોનેકે બાદ હમ ફિર ગાડીમેં સવાર હૂએ.

ખ્વાજા બા–યઝીદ બુસ્તામી (રહ.)

ગજદવાન સે સિર્ફ પાંચ કિલો મીટર આગે ચલે કે એક કબ્રસ્તાનસે હમારા

ગુઝર હુવા, એક ટીલે પર કબ્રસ્તાનમેં ખ્વાજા બા–યઝીદ બુસ્તામી (રહ.) કે મઝાર પર પહૂંચે, વહાં ઈસાલે ષવાબ, દુઆએ મગફિરતસે ફારિગ હૂએ.

હઝરત ખ્વાજા બા–યઝીદ બુસ્તામી (રહ.) સિલસિલએ નકશબંદિયા કે અઝીમ બુઝુર્ગોંમેં સે થે, ઉનકે મુતઅલ્લિક જુનેદ બગદાદી (રહ.)ને ફરમાયા :

"બા–યઝીદ કા મકામ અવલિયા અલ્લાહમેં ઐસા હે જૈસેકે જિબ્રઈલ (અલૈ.) કા મકામ માલાઈકહમેં"

બુખારાસે સમરકંદ જાતે હૂએ એક જગા" કારનપટ્ટા" કહલાતી હે યહાં પર એક શહર આબાદ હે, ઉસ શહરકે બળે કબ્રસ્તાનકે એક ટીલે પર હઝરત ખ્વાજા સાહબ (રહ.) કા મઝાર પુરઅનવાર વાકેઅ હે, વહાં ફેઝાનકી બારિશ હો રહી થી.

શમ્એ મઝાર હે ન કોઈ સોગવાર હે
તુમ જિસ પે રો રહે હો વહ કિસકા મઝાર હે

વહાં ભી ઔરતોંકી ભીડ થી, દો છોટે છોટે મઅસૂમ લડકે ઔર લડકિયાં હમને ઉનકો કરીબ કરનેકી કોશિશ કી ઔર હમને ઉનકો કલિમએ તય્યિબહ પળ્હાનેકી કોશિશ કી, મેં બહૂત દુખસે કહૂંગા કે "ઉસ પૂરે સફરમેં જિતને મુસલમાન બચ્ચે ઔર બચ્ચીયાં સે મુલાકાત હૂઈ ઉનમેં સે નવ્વેં ફિસદ બચ્ચે ઔર બચ્ચીયોંકો કલિમા પળ્હના નહીં આતા થા" જબ હમ ઉનકો કલિમા પળ્હાનેકી કોશિશ કરતે તો વહ બહૂત મુશ્કેલ સે 'લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ" પળ્હ પાતે થે લેકીન મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહવાલા હિસ્સા તો પળ્હ હી નહીં પાતે થે, બળી મુશ્કિલ સે બા'ઝોંકો પૂરા કલિમા યાદ હુવા.

સમરકંદ શહરમેં હાઝરી

ફિર હઝરત ખ્વાજા બા–યઝીદ બુસ્તામી (રહ.) કે મઝાર પર સે નિકલ કર હમ ગાડીમેં સવાર હો કર આગે સમરકંદકે લિયે રવાના હો ગએ, મંગલકી રાત દેઢ બજે હમ સમરકંદ પહૂંચે, વહાં જાકર હમ લોગ સો ગએ, જબ સુબ્હ હૂઈ તો યે બુધકા દિન થા,સમરકંદ મેં આજ સબસે પહલે સબસે બળા ઈશ્તિયાક (શોખ) કા કામ યે થા હમેં ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર હાઝરી દેની હે, યે આજ સબસે ઝયાદહ તલબ ઔર તળપકી ચીઝ થી.

હઝરત મુફ્તી સાહબકા અજીબ ખ્વાબ

સુબ્હ નાશ્તેકે લિયે હોટલકે તેહખાનેમેં ઈન્તિઝામ થા, નાશ્તાકે દસ્તરખ્વાન પર હઝરત મવલાના ઈબ્રાહિમ સાહબ, હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ, હઝરત મવલાના મહમૂદ સાહબ ખીરવાવાલે યે સબ હઝરાત તશ્રિફ ફરમા થે ઔર મુખ્તલિફ તારીખી ઈલ્મી મવઝૂઆત પર બાત ચલ રહી થી, ભાઈ આબિદ દંગમાર સાહબ ઔર મહમૂદકો અલ્લાહ તઆલાકે ઈન નેક બંદોંકી ખિદમતકા મોકઅ હાસિલ હુવા, ઈસી દૌરાન હઝરત મુફ્તી સાહબ (મ.ઝી.) ને અપના એક અજીબ ખ્વાબ બયાન ફરમાયા.

તમામ હઝરાત હમાતન (ધ્યાન સે) મતવજ્જેહ હો કર સુનને લગે, હઝરતને ઈર્શાદ ફરમાયા યે ખ્વાબ મૈંને આજ સે ૪૦ સાલ પહલે દેખા થા, લેકીન કિસીકો નહીં બતલાયા.

ખ્વાબ યે થા કે મૈંને દેખા કે ઉલમાએ કિરામકી એક જમાઅત જિસમેં મવલાના કમરૂદ્દીન ઔર મવલાના શમ્સુદ્દીન હે, સબકે સાથ મેં બુખારા ઔર સમરકંદકા સફર કર રહા હૂં, અલહમ્દુલિલ્લાહ આજ ૪૦ સાલકે બાદ અલ્લાહ તઆલાને યે ખ્વાબ પૂરા ફરમાયા.

ઔર યે શમ્સુદ્દીન ઔર કમરૂદ્દીન દો નામ લુગ્વી (શાબ્દિક) મા'નેમેં હૈં.

અલ્લાહકે એક વલીકે ખ્વાબકી તા'બીરવાલે સફરમેં મેરે જૈસે સિયાહકારકી શમૂલિયત યે બારી તઆલાકા મહઝ ફઝલ હે.

ઔર સાથમેં હઝરત યુસૂફ (અલૈ.) વાલી બાત યાદ આ ગઈ કે હઝરત યુસૂફ (અલૈ.)ને બચપનમેં જો ખ્વાબ દેખા થા, જિસકા તઝકિરહ ખૂદ બારી તઆલાને ફરમાયા હે.

إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ

(પારહ ૧૨, સૂરએ યુસૂફ : ૪)

ઉસ ખ્વાબકે મુતલ્લિક બા'ઝ મુફસ્સિરીનને યે લિખા હે કે વહ ખ્વાબ ભી ચાલીસ સાલકે બાદ પૂરા હુવા થા.

ઈમામ બુખારીકે મઝાર પર

નાશ્તા વગૈરહ સે ફારિગ હોને કે બાદ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર

ખરતંગ જાને કે લિયે સવાર હૂએ, ખરતંગ કિસી ઝમાનેમેં સમરકંદસે બાહિર રહા હોગા, અબ તો સમરકંદ શહર ઈતના વસીઅ હો ગયા હે કે ખરતંગ ખૂદ સમરકંદ શહરમેં આ ગયા હે.

ખરતંગકી તહકીક

હઝરતુલ ઉસ્તાઝ શૈખુલ હદીષ મવલાના મુફતી સઈદ અહમદ સાહબ પાલનપૂરી દા.બ. ફરમાતે હૈં :

ખરકે મા'ના હે ગધા ઔર તંગ કે મા'ના હે કમી,યે સમરકંદસે દસ મીલકે ફાસલે પર એક છોટાસા ગાંવ હે ઔર આબાદ હે, વહીં ઈમામ બુખારીકા મઝાર હે, મઝારકે સાથ એક ખૂબસૂરત મસ્જિદ ભી હે, મૈંને ઉસ મસ્જિદમેં નમાઝ પઢી હે, કહતે હૈં : હઝરતુલ ઈમામ (રહ.) કી વફાતકી ખબર સુનકર ઈતની બળી તઅદાદમેં લોગ વહાં પહૂંચે કે સવારીકે ગધે કમ પળ ગએ, ઈસ વજહસે ઉસ ગાંવકા નામ ખરતંગ પળ ગયા યા ઔર કિસી બળે આદમીકી વજહસે યે સૂરત પેશ આઈ હોગી, ઈસ લિયે યે નામ મશ્હૂર હો ગયા.

(તોહફતુલ કારી : ૧/૪૦)

હમ લોગ રવાના હૂએ એક અજીબ શોક થા ઔર ઉમ્મીદેં ઔર આરઝૂઓંકે ખ્વાબમેં હમ મશ્ગૂલ થે કે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારકી જાનિબ હમ બઢ રહે હૈં.

જબ હમ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારવાલી જગા પર પહૂંચે, બુખારી પઢનેવાલે જાનતે હોંગે કે ઈમામ બુખારી (રહ.) પર જબ "ખલ્કે કુર્આન" કે મસ્અલેમેં આઝમાઈશકા દૌર આયા ઔર બુખારાવાલોંને આપકો નિકાલા, સમરકંદવાલોંને આપકો રોકા, આપ પર પાબંદી લગા દી તો આપ ખરતંગમેં અપની ખાલાજાનકે યહાં પહૂંચે ઔર વહીં ઝિંદગીકે આખરી અય્યામ ગુઝારે ઔર યહીં આપકા ઈન્તિકાલ હુવા, ગરીબુલવતનીમેં આબાઈ વતનસે દૂર આપને શહાદતકી વફાત પાઈ.

હદીષ શરીફમેં આતા હે :

من مات غريبا او غريقا مات شهيدا

(હિલયતુલ અવલિયા)

યા'ની જિસકા ઈન્તિકાલ અપને વતનકે અલાવહ દૂસરી જગા હો જાએ યા પાનીમેં દૂબ કર મર જાએ વહ શહીદ હે.

હમ વહાં પહૂંચે, એક બહૂત વસીઅ ઈહાતા ! હમારે જામિઆકે ઈહાતેસે ભી બળા ઈહાતા, બહૂત ખૂબસૂરત બના હુવા લેકીન યે દેખકર બહૂત હી અફસોસ હુવા કે ઈમામ બુખારી (રહ.) જૈસે ઈમામ મુહદ્દીષકા મઝાર જિસ ઈહાતેમેં વાકિઅ હે, આજ ઉસકો તફરીહગાહ બના દિયા ગયા હે, સેંકળોં ઔરતેં ઔર મર્દ, કપળે ભી ઉનકે ઐસે કે મેં ઉસકો બયાન નહીં કર સકતા, જૈસે યૂરપ (યુરોપ)કી કોઈ તફરીહગાહ હો ઈસ અંદાઝેમેં લોગ ઘૂમ ફીર રહે થે, બિલામુબાલગા (અતિરેક વગર) નવજવાન લડકે લડકિયાં ઉસ બા–બરકત જગા પર ઐસી હરકતેં કર રહે થે, જો દીને ઈસ્લામસે દૂર, હયા વ શર્મસે ખાલી, બિલકુલ અય્યાશાના અંદાઝ ઉસકો દેખ કર બહૂત હી દુખ હુવા.

હમ આહિસ્તા આહિસ્તા અંદર દાખિલ હૂએ, દરવાઝેકી દોનોં જાનિબ બેહતરીન ઠંડે ઠંડે પાનીકી નહરેં ચલ રહી હૈં, ખૂબસૂરત દરખ્ત, બેલોંકે તવીલ સિલસિલેકી વજહ સે બળા હી ખૂબસૂરત ઔર પુરકૈફ મંઝર હે, હમ ધીમેધીમે દાખિલ હૂએ, સામને એક ઈહાતા આયા, વહાંસે ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મઝાર નઝર આને લગા.

પહલા ઈહાતા પૂરા હુવા, ફિર દૂસરે ઈહાતેમેં દાખિલ હૂએ, યે મઝારકે ચારોં તરફ ઈહાતા હે, હમ ઉસમેં દાખિલ હૂએ, ઉસમેં એક તરફ મસ્જિદ હે, હમ સબસે પહલે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર પહૂંચે, ઉસ મઝાર પર ગુંબદ હે ઔર ઈસ ગુંબદકે નીચે ઝમીનસે થોળી ઊંચાઈ પર ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મઝાર બના હુવા હે, યહાં પર લોગ આતે હૈં, યહાં ઈસાલે ષવાબકા નયા તરીકા દેખનેકો મિલા, પૂરે ઉઝબેકિસ્તાનમેં ઈસાલે ષવાબકા તરીકા યે હે કે વહાં જો મુજાવિર હોતે હૈં વહ આયત પળ્હતે હૈં ઔર દુઆ હોતી હે, યહાં પર જો દો મુજાવર થે વહ સહીહ બુખારીકી પહલી ઔર આખરી હદીષકી તિલાવત કરતે હૈં ઔર ઉસકા ઈસાલે ષવાબ કિયા જાતા હે ઔર દુઆ કી જાતી હે, ઔરતોં ઔર મર્દોંકી ભીડ આતી હૂઈ નઝર આઈ, હમ એક તરફ હોકર છાવમેં બેઠ ગએ, હમકો પતા ચલા કે યે જો મઝાર નઝર આ રહા હે, વહ તો બસ નઝીર હે અસલ મઝાર તો તેહખાનેમેં હે, ઔર યે ચીઝ દૂસરી જગ્હોં પર ભી

દેખનેકો મિલી,જૈસે આગ્રા શહરમેં તાજમહલ દેખનેકે લિયે લોગ આતે જાતે હૈં, વહાં મઝાર ઉપર બતાયા જાતા હે, હાલાંકે કાફી નીચે ગહરાઈમેં જબ સીળ્હયોં(દાદરોં) સે ઉતર કર જાતે હે, વહાં અસલ મઝાર હે, ઈસી તરહ બર્મા કે રંગૂન શહરમેં બહાદુરશાહ ઝફરકે મઝાર પર હાઝરી હૂઈ તો વહાં ભી ઈસી તરહ હાલ હે, ઉપરકી તરફ નુમાઈશી મઝાર હે ઔર નીચે તેહખાનેમેં અસલી મઝાર હે.

અલગર્ઝ મુખ્તસર કોશિશકે બાદ હમકો નીચે તેહખાનેમેં જાનેકી ઈજાઝત મિલ ગઈ, ચાબી લેકર એક ઝિમ્મેદાર સાહબ હાઝિર હૂએ, તાલા ખોલા ઔર અલહમ્દુલિલ્લાહ ઈમામ બુખારી (રહ.) કા મઝાર જિસ તેહખાનેમેં હે ઉસમેં જાનેકા અલ્લાહ તઆલાને હમકો મોકા ઈનાયત ફરમાયા.

હમ સીડીયોં સે ઉતરકર નીચે કબ્રકે પાસ પહૂંચે જહાં યે અઝીમ હસ્તી ઈસ વકત આરામ ફરમાં હૈં. વહ ઈમામ જિસકો અમીરૂલમુઅમિનીન ફીલ હદીષકા લકબ મિલા, જિસકે શાગિર્દ હદીષમેં સેંકળોં,હઝારોં નહીં બલ્કે લાખોં હૈં, જબકે ઉસ ઝમાનેમેં મુહદ્દીષીનકે હુજૂમ (ભીડ)મેં હદીષ લિખનેવાલોંકી રોશનાઈકી દવાતોંકી તઅદાદ હી હઝારોંમેં હુવા કરતી થી, રહતી દુનિયા તકકે લિયે જિસ અઝીમ શખ્સીયતને વહ અઝીમુશ્શાન કારનામા અંજામ દિયા જિસસે આજ તક ઉલમાઅ, સુલહા, અઈમ્મએ દીન, મુજતહિદીન, મુહદ્દીષીન, મુહક્કિકીન, ફુકહા, મુફસ્સિરીન ઔર સૂફિયા ફયઝ હાસિલ કર રહે હૈં, વહ આજ યહાં ઈસ હાલતમેં અલ્લાહ તબારક વ તઆલાકી નૂરાની મખ્લૂક મલાઈકહ કે જલ્વ (દિદાર) મેં આસૂદએ ખ્વાબ હૈં, કે આસપાસ દૂર દૂર તક ઉનકે કારનામેકા કોઈ સિલસિલા ઔર નામોનિશાન નઝર નહીં આતા, ન હી ઉન બાતોંકા કોઈ તઝકિરહ કરનેવાલા.

દુનિયા જેસે બાકી સિયાહતી મરાકિઝ (જોવા લાયક સ્થળો) કો દેખને જાતી હે,પૂલોંકો, તઅમીરાતકો, આષારે કદીમામેં મુખ્તલિફ અંદાઝકી ઈમારતોંકો, બિલકુલ ઈસી અંદાઝમેં આજ યહાં આનેવાલે આતે હૈં, તસ્વીર ખીંચતે ઔર ખિચવાતેં હૈં, યહાંકી ઈન્તિઝામિયહને તવીલ વ અરીઝ ખૂબસૂરત પાર્ક ઉસકે આસપાસ હસીનો જમીલ દરખ્ત ઔર ફૂલ, પાની, કુર્સિયાં ઔર સાયોંકા ઈન્તિઝામ કર રખા હે, દૂર દૂર તક રાસ્તે ઔર આમદો રફતકી સહૂલતેં બના દી

હૈં, વુઝૂ ઔર હાજતે બશરિય્યહ(માનવીય જરૂરત) કે લિયે મુનાસિબ ઈન્તિઝામ ભી હે ઔર આનેવાલા હુજૂમ ઈન તમામ ચીઝોંસે ઈસ્તિફાદા ભી કર રહા હે, લેકીન વહ યહાંસે કયા લેકર જા રહા હે કે યહાં કોન આરામ ફરમા હૈં ?

કોઈ ઉનકે સામને બયાન કરનેવાલા નહીં, ઈસ સિલસિલેકા કોઈ તઆરૂફ, રિસાલા પેમ્ફલેટ નહીં. ન હી ઈસ મિશનકે કોઈ જાનશીન ઉલમા, તલબા, મદરસે યા દર્સગાહ.

હાં ! યે વહી ઈમામ બુખારી હૈં જિનકી રિવાયાતે હદીષકો માલિકે કાઈનાતને પૂરે આલમમેં ઈમ્તિયાઝ બખ્શા હે.

વહી ઈમામ જિનકી મજિલસમેં જબ શાગિર્દ હાઝિર હોતે હોંગે તો કભી સમાઅતે હદીષકે લિયે હાઝરી દેતે હોંગે.

કભી કિરાઅતે અલશ્શૈખ કે લિયે.

કિતને લોગ સિર્ફ દુઆ યા મુસાફહા યા ઝિયારત કે લિયે હાઝરી દેતે હોંગે.

તાલિબાને ઉલૂમે નુબુવ્વતકા હુજૂમ (ભીળ) હર વકત પરવાનાવાર ઉન પર નિષાર રહા હોગા.

લેકીન આજ યે મકામ તમાશાગાહ હે ઔર બસ.

બસ ઈસ મંઝરકો મેં અલ્ફાઝમેં બયાન કરને સે કાસિર હૂં, જૈસે હી હમ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર પહૂંચે, ખુદાએપાકકી કસમ! અન્વારકી બારિશ હો રહી હે ઔર જૈસે હી હમ દાખિલ હૂએ સબકે દિલ કાંપને લગે, સબસે પહલા જુમ્લા હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકી ઝુબાનસે ઝોરસે નિકલા કે "યે વહ અઝીમ ઈન્સાન હે, જિસકા પૂરી ઈન્સાનિયત પર એહસાને અઝીમ હે" હમ સબ વહાં બેઠ ગએ, ખાદિમને દરવાઝા બંદ કર દિયા.

ઈમામ બુખારી (રહ.)કે મઝાર પર દર્સે બુખારી

વહાં હઝરત દા.બ. ને સહીહ બુખારી શરીફકી તિલાવત શુરૂઅ કી સબસે પહલે ખુત્બાકે બાદ જબ સનદ પઢી ઔર સનદમેં ઈસ જુમ્લે પર પહૂંચે

بالسند المتصل منا الى الامام الهمام الحافظ الحجة امير المؤمنين فى

الحديث ابى عبد الله محمد بن اسماعيل

તો સબકી રોનેમેં ચીખેં નિકલ ગઈ, સબ રોને લગે, ફિર હઝરતને બુખારી

શરીફ કી ઈબારત પઢના શુરૂઅ કી, પહલે આયત ઔર પહલી હદીષ આપને તિલાવત કી, સબ સાથી રો રહે થે.

હદીષકી તિલાવતકે બાદ હઝરત દા.બ. ને પુરઝોર વ પુરકૈફ દુઆ શુરૂઅ કી ઔર ઉસ દુઆમેં સબ રો રહે થે, બહૂત સારી ચીઝેં માંગી, ખાસ એક યે બાત કહી ગઈ, એ અલ્લાહ તઆલા ! જિસ સરઝમીનસે પૂરી દુનિયાકો ઉલૂમ ઔર મઅરિફતકી દોલત નસીબ હૂઈ, એ અલ્લાહ ! આજ યે સરઝમીન ઈલ્મ વ હિદાયત વ મઅરિફત કી પ્યાસી હે.

એ અલ્લાહ ! ફિર યહાં યે દિન દિખા દીજિએ કે મદારિસ, મસાજિદ, ખાનકાહેં આબાદ હો જાએં, ઔર કાલલ્લાહ વ કાલર્રસૂલકી સદાએં ફિરસે યહાં ગૂંજને લગે.

હમકો જિતના વકત અંદર રહનેકી ઈજાઝત મિલી થી વહ વકત ખત્મ હો ગયા, હમ બાહિર આએ ઔર ફિરસે તાલા લગ ગયા.

વાકિઆ યે હે કે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર પર હાઝરી યે અલ્લાહ તઆલાકે ઉન બરગુઝીદહ બંદોંકી કરામત થી, વરના હર કિસીકે લિયે વહ દરવાઝા ખુલતા નહીં હે, અલહમ્દુલિલ્લાહ! હમારે લિયે દરવાઝહ ભી ખુલ ગયા ઔર બુખારી શરીફકી તિલાવત ભી હૂઈ ઔર દુઆ ભી હૂઈ, હમ દેર તક ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારકે સામને બાહિરવાલી જાનિબ કુર્સી પર બેઠકર ઝિક્રો તિલાવત કરતે રહે.

ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારકે ઈહાતેકી મસ્જિદમેં

ફિર મઝારકે કરીબ એક બળી મસ્જિદ હે, વહાં હાઝરી હૂઈ, વહાં પર મવલાના રહમતુલ્લાહને આહિસ્તા સે હઝરત દા.બ. સે દરખ્વાસ્ત કી કે હઝરત ! આપકી જો આલી સનદ હો, ઈસ મોકઅ પર ઉસ સનદ સે હમેં ઈજાઝત મરહમત ફરમાએં તો "મુસલસલ બિલઅવલિયત" વાલી હદીષ પઢ કર હઝરતને સબકો આલી સનદસે ઈજાઝત મરહમત ફરમાઈ.

ઔર સનદ ઈસ તરહ બયાન ફરમાઈ (મવલાના મુફતી) અહમદ ખાનપૂરી અન મવલાના મુફતી અબ્દુલ ગની કાવી અન હાફિઝ અબ્દુર્રહમાન અમરોહી (અલ મઅરૂફ બળી બાબા અબ્દુર્રહમાન) અન શાહ ફઝલુર્રહમાન ગંજમુરાદાબાદી અન શાહ અબ્દુલ અઝીઝ દહેલ્વી

બુખારા શહરમેં મરગીનાનકે જિસ સાહબકી મુલાકાત હૂઈ થી, જો મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકે મકબૂલ રિસાલા "અન્નૂર" કે કારી હૈં, વહ ઔર દૂસરે બહૂત સારે હઝરાત ઉનકી વસાતત (ઝરીએ–વાસ્તે) સે મુલાકાતકે લિયે આ ગએ, ઉન હઝરાતને મુલાકાત કી ઔર અર્ઝ કિયા કે યે મજમઅ ઈસ તરહ જમઅ હો રહા હે, વહ મુનાસિબ નહીં હે ઈસ લિયે કે યહાં હુકૂમતી અમલા (સરકારી કાર્યકરો) ગૈરમુતઆરિફ (અજનબી) અફરાદ પર ગહરી નિગાહેં રખતા હે.

યૂં ઈસ મકામ પર હાઝરીકી સઆદતસે બહરહવર હોકર નિહાયત શાદમાં વ ફરહાં (ખૂશ) થે, લેકીન સાથ હી મવજૂદહ સૂરતેહાલ પર અફસોસ થા. મસ્જિદમેં નમાઝસે ફારિગ હોકર ઝરા આરામ કરને બેઠે, મસ્જિદમેં બેઠ કર પાંચ,દસ મિનટ ખૈરખબર લે કર અભી આપસમેં ગુફતગૂ હી કર રહે થે કે ઉનકે કિસી રફીકને ઉનકો કુછ ઈશારહ કિયા, ઉન્હોંને બતાયા અબ હમારા યહાં બેઠકર ગુફતગૂ કરના મુનાસિબ નહીં, ઈસકી યહાં કાનૂનન ઈજાઝત નહીં, સિર્ફ સિયાહત (સફર) કે લિયે યહાં આ સકતે હૈં, કોઈ મજલિસ નહીં જમા સકતે, ઈસ લિયે ફવરન ઉઠકર મુન્તશિર હો જાના ચાહિએ, કયૂંકે આપ લોગ મુસાફિર હૈં ઔર હમ લોગ મકામી ઈસ લિયે એહતિયાત કરની ચાહિએ, ચુનાંચે ફવરન યે મજલિસ બરખાસ્ત હો ગઈ.

એક નવજવાન લડકીકા વાકિઅહ

હમને મસ્જિદકે બાહિર એક નવજવાન લડકી દેખી, લગતા થા કે કિસી કાલેજકી લડકી હોગી, એક દમ MODERN અંદાઝકી, અધૂરે – નાકિસ બારીક કપળોંમેં, દેખનેકી ભી હિમ્મત ન હો, ઈત્તિફાકિયહ નઝર પળ ગઈ, આપકો હેરત હોગી કે ઐસી લડકી મસ્જિદકે દરવાઝે પર જિતની ચપ્પલેંથી ઉનકો સીધા કર રહી થી ઔર સબકો સલામ કર રહી થી.

યે મંઝર દેખકર ખ્યાલ આયા કે એ અલ્લાહ તઆલા! ઉનકે દિલમેં ઈસ્લામકી અઝમત તો કુછ બાકી હે, ખુદા કરે કે યહાં સિયાસી, હુકૂમતી પાબંદીયાં ખત્મ હો જાએ ઔર સહીહ નિહજ સે મેહનત હો તો ઈન્શાઅલ્લાહ ઈમાની બહાર દો બારહ આ સકતી હે.

ઈમામ સાહબકી તરફસે ઝિયાફત (મહેમાની)

ઈસ દૌરાન હમારે રહબર સાહબને યહાં કે મુફતીએ આ'ઝમ સાહબસે જો ઉસ ઈહાતાકી મસ્જિદકે ઈમામ થે, ઉનસે હમારી મુલાકાત કે લિયે વકત હાસિલ કર લિયા થા, ચુનાન્ચે હમ મુફતીએ આ'ઝમ સાહબકે દફતરમેં પહુંચે ઈસ હાલમેં કે વહાંસે કુછ લોગ નિકલ રહે થે, રહબરને બતાયા કે યે લોગ નિકાહખ્વાની કે લિયે આએ થે. દુલ્હન મગરિબી ઈસાઈ તર્ઝકા લિબાસ પહને હૂએ હૈં ઔર એક દો મસ્તૂરાત ઉસકે ઈસ ચવગા (એક કિસમકા લંબા લિબાસ) ઉઠાએ હૂએ થીં, રહબરને બતાયા કે ઈસસે યે નેકફાલ લિયા જાતા હે કે જિન્હોંને દુલ્હનકા ચવગા (જુબ્બા) ઉઠાયા, ઉન લડકિયોંકા નિકાહ જલ્દી હો જાએગા.

મુફતીએ આ'ઝમ સાહબને નિહાયત ગર્મજોશી સે ખૂશ આમદીદ કહા, અપની કુર્સી સે ઉઠ કર વહ હમસે મિલે, તઆરૂફ હુવા, સલામ વ દુઆ હૂઈ, રિવાયતી કહવહ સે ઉન્હોંને ઝિયાફત ફરમાઈ, ગુફતગૂ કે દૌરાન ઉન્હોંને યે શઅર સુના દિયા કે

સમરકંદ સયકલ રૂએઝમીન અસ્ત   બુખારા કુવ્વતે દીને ઈસ્લામ અસ્ત

કહવહસે ફારિગ હોકર ઉન્હોંને બહૂત ઈસ્રાર કિયા કે ઉનકે સાથ હમારા કાફલા ગ્રુપ ફોટૂ બનવાએ, હઝરત મવલાના મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ.ને મઅઝિરત ચાહી, ઈસ પર વહ અપની કુર્સી પર તશરીફ લે ગએ અપની મેઝસે ચંદ ફોટૂ નિકાલ કર દિખલાને લગે કે ફલાં ફલાં ઈસ્લામી મુલ્ક કે ઈન ઈન ઉલમા વ મશાહીરકે મેરે સાથ ફોટૂ હૈં આપકો ભી એઅતિરાઝ નહીં હોના ચાહિએ, લેકીન હમ લોગોંને નિહાયત મઅઝિરતકે સાથ તસ્વીરકશી સે એહતિરાઝકા મવકફ દોહરાયા, ઈસ પર વહ અપને મુતાલબેસે દસ્તબરદાર હો ગએ.

ઈમામ બુખારી (રહ.)કે મઝારકે કરીબ મ્યુઝિયમ

કિતાબોંમેં પળ્હા થા કે વહાં એક બળા મ્યુઝિયમ હે, હમ મ્યુઝિયમ દેખને ગએ, ઉસમેં કુર્આન મજીદકે બહૂત મુખ્તલિફ નુસ્ખે થે, જો દુનિયાકે મુખ્તલિફ નામવર ઉલમા ઔર મુસલમાન બાદશાહોં ઔર વઝીરોંને હદિયાકે તૌર પર ભેજે થે, ફલાં મુલ્કસે યે નુસ્ખા આયા, ફુલાં મુલ્કસે યે નુસ્ખા આયા.

જબ હમ યે નુસ્ખે દેખ રહે થે તો એક અજીબ બાત હૂઈ, વહ મેં આપ હઝરાતકો બતાના ચાહતા હૂ કે મર્દ, ઔરત, જવાન, બૂઢ્હે, બચ્ચે સબ ઉસકો હાથ લગાતે, ઉનકો ચુમતે, બૂસા લેતે, અપની આંખોંસે લગાતે, ઉસસે ઝયાદહ કુછ નહીં કર પાતે હૈં, ઉન બીચારોંકો કુર્આન પઢ્હના હી નહીં આતા, કુર્આન મજીદકી તઅલીમકા કોઈ માહોલ નહીં, ન કોઈ મકતબ, ન કોઈ મદરસા, ન કોઈ ઈન્ફિરાદી કુર્આન મજીદકી તઅલીમકા માહોલ, આજ ઉસ મુલ્કમેં કુર્આને મજીદકે નુસ્ખે બહૂત કમ હૈં ઔર વહ નુસ્ખે ભી પઢ્હને કે લિયે નહી, વહ સિર્ફ ઝિયારત, દીદાર, ચૂમને ઔર હુસૂલે બરકત કે લિયે રખે જાતે હૈં.

વહાં પર કઅબતુલ્લાહકે ગિલાફકા એક ટુકરા ભી હે, જો સઉદી હુકૂમતને એઅ્ઝાઝન ભેજા થા, વહ ભી વહાં લગા હુવા હે, વહા" રવઝએ મુબારક" કી તસ્વીરેં ભી લગી હૂઈ હૈં, મેં આપકો કયા બતલાઉ, હમારે યહાં ઘર ઘરમેં ગુંબદે ખિઝરાઅકી તસ્વીરેં હોતી હૈં, મુવાજિહા શરીફકી તસ્વીરેં હોતી હૈં, હમારે યહાંકા બચ્ચા બચ્ચા ઉસકો જાનતા હે, કે ગુંબદે ખિઝરા હે, યે મુવાજિહા શરીફ હે, વહાં યે ચીઝેં ભી નાદિર (અનોખી) સમઝી જાતી હૈં.

જહાં "મુવાજિહા શરીફ" ઔર "જાલી મુબારક" કી તસ્વીરેં થીં, વહાં બહૂત સારી ઉઝબિક ઔરતેં ઔર મર્દ ભીડ લગા કર પૂછ રહે થે, યે કિસ ચીઝકી તસ્વીર હે ? ઉનકો અંગ્રેઝીમેં બતાયા ગયા કે યે "મુવાજિહા શરીફ" હે, ફિર વો પૂછતે હૈં : યે મુવાજિહા શરીફ કયા હે ? જબ ઉનકો સમઝાયા ગયા તો વહ મારે ખૂશીકે ફવરન અપને મોબાઈલમેં ઉનકી તસ્વીરેં લેને લગે, યે વહ મુબારક જગા હે, જહાં હઝરત નબીએ કરીમ (ﷺ) આરામ ફરમા હૈં.

યે બાત જબ આકર મૈંને હઝરત દા.બ. કો સુનાઈ તો સબકો રોના આ ગયા કે યા અલ્લાહ ! આજ જહાં ઈમામ બુખારી આરામ ફરમા હૈં, વહાં લોગોંકો ગુંબદે ખિઝરા ઔર મુવાજિહા શરીફ ઔર રવઝએ મુબારકસે ભી ના–વાકિફિયત હે, લોગ ઉસસે ભી બે–ખબર હૈં, યા અલ્લાહ! આજ હમારે શઆઈર અપનોંમેં કૈસે અજનબી હો ગએ હૈં.

ફિર હમ ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝાર કે ઈહાતે સે બાહર નિકલે કે અબ હમકો આગે જાના થા, લેકીન ચૂંકે યહાં કાફી દેર હો ગઈ થી, તકરીબન ૩ સાઢે

તીન ઘંટે હો ગએ થે ઔર ખાનેકા તકાઝા થા ઈસ લિયે સોચા કે એક ઔર ઝિયારત કર લેતે હૈં.

ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)કે મઝાર પર

ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારસે નિકલ કર સમરકંદ શહરમેં આએ, વહાં સિલસિલએ આલિયા નકશબંદીયાકે એક બહૂત બળે બુઝુર્ગ "ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)" કી ખાનકાહ ઔર મઝાર હે, (ઉનકા એક અજીબ વાકિઅહ ભી હે, જો અખીરમેં હઝરત દા.બ. કે બયાનમેં આએગા હમ ઉનકે મઝાર પર પહૂંચે ઔર હઝરત (રહ.) કી ખાનકાહવાલી મસ્જિદમેં હમને ઝોહરકી નમાઝ અદા કી.

મઝાર પર ઈસાલે ષવાબ, દુઆએ મગફિરત વગૈરહ કિયા, અજીબ રૂહાની પુરકૈફ મંઝર થા, બડા ઈત્મીનાન ઔર સુકૂનકા માહોલ થા, પુરાને અંદાઝકા એક હૌઝ વહાં હે, લગતા ઐસા હે કે બહૂત કદીમ દૌર સે યે હૌઝ ચલા આ રહા હે, યહાં મસ્જિદ ભી બિલકુલ કદીમ દૌરકી મઝબૂત લકળીયોંકી બની હૂઈ ઔર ખાનકાહ વ મદરસા બળે વસીઅ પુરસુકૂન માહોલમેં વાકિઅ હે.

ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)કા એક વાકિઅહ

હઝરત મવલાના ઝૂલફિકાર સાહબ દા.બ. ને"ખ્વાજા સાહબ" કા એક વાકિઅહ નકલ કિયા હે, વહ યે હે કે આપ સિલસિલએ નકશબંદીયા કે કિબાર (બડે) મશાઈખમેં સે થે, આપકો અલ્લાહ તઆલાને દુનિયાકા માલ વ દૌલત ઈતના અતા કિયા થા કે આપકે ઊંટ , ઘોડે સોને ચાંદીકી કીલોંસે બાંધે જાતે થે, મવલાના જામી જબ બયઅતકે ઈરાદે સે હાઝિર હૂએ તો મહફિલકી યે શાનો શવકત ઔર તુમૂતરાક(શાનો શૌકત) દેખકર થોડી દેર કે લિયે ઉનકે દિલમેં તરદુદ (શક) પેદા હુવા, આપ (રહ.)ને ફરમાયા : સોને ચાંદીકી મેખેં ઝમીનમેં લગાનેકે લિયે હે, દિલોંમેં લગાનેકે લિયે નહી હોતી.

આપ (રહ.) ફરમાયા કરતે થે કે : અગર મેં પીરી–મુરીદી કરતા તો દુનિયાસે કિસી પીરકો કોઈ મુરીદ ન મિલતા, મગર મુઝે તો બુલંદ મકસદ યા'ની સુન્નતકે ઈહયાકે લિયે પેદા કિયા ગયા હે, વકતકે સલાતીન ભી આપકી

ખિદમતમેં હાઝિર હોતે થે.

આપ(રહ.) કી કબ્રકે કરીબમેં એક શાહી મસ્જિદ બની હૂઈ હે.

(લાહોર સે તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ : સફહા : ૯૧)

વહાં પર એક કુતુબખાના થા, ઉસમેં ઉઝબિક ઝુબાનમેં તરજમા કિયા હુવા કુર્આન મજીદ થા, ઉઝબિક ઔર અરબી ઝુબાનકી લુગાત ભી વહાં પર દસ્તિયાબ થી, મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને વહ ખરીદ લી ઔર બંદાને ભી વહાંસે ઉઝબિક ઝુબાનમેં કુર્આન મજીદકા તરજમા લિયા.

ઝા'ફરાનસે લિખી હૂઈ યાસીન શરીફ

વહાં પર એક અજીબ ચીઝ દેખી કે યાસીન શરીફ એક પતલે કાગઝ પર ઝા'ફરાનસે લિખી હોતી હે, જો વહાં બહૂત ઝિયાદહ તઅદાદમેં રખી હૂઈ થી, મૈંને પૂછા યે કયા ચીઝ હે ? બતાયા કે યાસીન શરીફ ઝા'ફરાનમેં લિખી જાતી હે, લોગ ઈસકો ખરીદતે હૈં, ઘર લે જાતે હૈં ઔર પાનીમેં ધોકર ઉસકો પીતે હૈં, ઈસકો બહૂત મુતબર્રક સમઝતે હૈં, હમને ભી યાદગારકે તૌર પર કુછ અદદ ખરીદ લી.

લિખી હૂઈ યાસીન શરીફ પીનેકી બરકત

જલાલૈન શરીફકે હાશિયેમેં એક રિવાયત લિખી હે કે જો આદમી સૂરએ યાસીન શરીફ લિખ કર ઉસકો પી લેવે ઉસકે પેટમેં એક હઝાર દવાએં (શિફા) એક હઝાર નૂર, એક હઝાર બરકત, એક હઝાર રહમત દાખિલ હોગી ઔર હર બીમારી ઔર ખોટ નિકલ જાયેગી.

બુખારી પુલાવ

વહાંસે ફારિગ હોકર હમ શામકા ખાના ખાને કે લિયે એક રેસ્ટોરંટમેં પહૂંચે, ઉસ દિન સમરકંદમેં "બુખારી પલાવ" કી અજીબ દઅવત થી કે વહાં સમરકંદમેં બુખારી પુલાવકા અંદાઝ બળા નિરાલા હે, એક બળે તશ્તમેં ચાવલ ફેલાએ હૂએ હૈં.

ચાવલકો હમારે હિન્દુસ્તાની અંદાઝકે મુકાબલેમેં કુછ કમ પકા કર કુછ કચ્ચા રખા જાતા હે, ફિર ઉસ પર બળે જાનવર કે ગોશ્ત કે બળે બળે ટુકળે ઔર છોટે જાનવરકે ગોશ્ત કે ચંદ ટુકળે બેહતરીન ગલે હૂએ રખ દિએ જાતે હૈં, ફિર

આલૂ કી તરહકી એક સબ્ઝી હોતી હે, વહ ખાસ અંદાઝમેં કાટ કર ચારોં તરફ જમાઈ જાતી હે ઔર મુખ્તલિફ સબ્જિયાં ઉસકે હુસ્ન ઔર લઝઝતકો બળ્હાતી હૈં, સાથમેં ખાસ કિસમકા દહી જિસમેં ખટ્ટાપનકા નામોનિશાન નહીં હોતા, ઉસમેં ભી કુછ મસાલે મિલાએ હૂએ હોતે હૈં, ઉસકે સાથ જો લુત્ફકો બળ્હાનેવાલી ચીઝ થી, વહ યે કે પૂરે પૂરે ટમાટરમેં ઉપર સે ઝરાસા સૂરાખ કર કે ખાસ કિસમ કે હરે મસાલે ભર કર ઉસકો ઉબાલ દિયા જાતા હે ઔર આઠ દસ ઈસ તરહકે ટમાટર એક પ્લેટમેં રખકર પેશ કિએ જાતે હૈં, ઉસ ખાસ મસાલેકે સાથ ઉબાલનેકી વજહસે ઈસમેં સે નિકલનેવાલા પાની ઔર વહ ટમાટર દોનોં હી બહૂત લઝીઝ મઅલૂમ હોતે હૈં, ઈસ તરહ પુરતકલ્લુફ દઅવત સે મહઝુઝ (ખુશ) હૂએ.

ખાતે વકત યે નિય્યત રહી કે અલ્લાહ તઆલા ઈસ ગિઝાસે હાસિલ હોનેવાલી કુવ્વતકો અપને દીનકી ખિદમતમેં ઈસ્તિઅમાલ કરને કી તૌફીક અતા ફરમાએ. જિસ્મકા હક ભી અદા હો ઔર અલ્લાહ તઆલાકે બંદોંકે હુકૂકકો ભી હમ અદા કરેં.

ખાતે ખાતે ઈમામ બુખારી (રહ.) કે તઝકિરે ચલતે રહે, જબ ખાનેકે લિયે હોટલ પર પહૂંચે તો દેખા કે વહાં અંગૂર કે બેલોં સે છત બનાઈ ગઈ હે, વહાંકે હોટલોંમેં આમ તોર પર ઈસ્તિકબાલિયામેં અંગૂર કે બેલોંકી છત હોતી હે ઔર જો ખુલે રેસ્ટોરન્ટ હોતે હૈં, જિસમેં પુખ્તા છત ન હો, વહાં ખાસ કર અંગૂરકી બેલોં કો ફેલા કર સાયા ઔર છત બનાઈ જાતી હે, આપ મુબાલગા સમઝેંગે, લેકીન સચ્ચી બાત યે હે કે અંગૂરકી બેલમેં પત્તે કમ થે ઔર ખોશે ઝયાદહ થે, ઈસકે નીચે બેઠકર " !બુખારી પલાવ" ! ઈમામ બુખારી (રહ.) કે મઝારસે આ કરકે ! વહ ભી સાહબે બુખારી (હઝરત મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ.) કી દઅવત !!! વહ મંઝર વાકિઅતન બળા હી અજીબ વ પુરસુરૂર થા.

સાહિબે બુખારી ઔર ઉનકી તરફસે દઅવત

મૈંને દૌરએ હદીષ શરીફકે સાલ બુખારી શરીફ જિલ્દ અવ્વલ મુકમ્મલ હઝરત શૈખુલ હદીષ મવલાના ઈકરામ અલી સાહબ ભાગલપૂરી (રહ.) સે પળ્હી ઔર જિલ્દ ષાની મુકમ્મલ મુશ્ફિકી હઝરત મુફતી અહમદ સાહબસે

પઢને કી સઆદત હાસિલ હૂઈ ઔર ઈસી સાલ સન હિજરી ૧૪૩૪ મેં ફિર તદરીસકે સાથ બુખારી શરીફ (જિલ્દ અવ્વલ અઝ શુરૂઅ તા જુઝઅ ૧૦ ખત્મ સફહા : ૩૭૬ ઔર જિલ્દ ષાની અઝ કિતાબુલ મગાઝી તા કિતાબ ફઝાઈલુલ કુર્આન) શૈખુલ હદીષ હઝરત મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ. સે પઢને કી સઆદત હાસિલ હૂઈ, આજ દઅવત હઝરતકી તરફ સે થી જો હમારે લિયે બળી સઆદત થી.

કબ્રસ્તાને મુહમ્મદીન

દઅવતસે ફારિગ હોનેકે બાદ મશ્વરેમેં એક કબ્રસ્તાનમેં જાના તય હુવા, આપ લોગોંકો મઅલૂમ હે કે સમરકંદમેં એક કબ્રસ્તાન હે, જિસ કે તઝકિરે હમ કિતાબોંમેં પઢતે હૈં, "કબ્રસ્તાને મુહમ્મદીન" ઉસકે મુતઅલ્લિક મશ્હૂર હે કે ઉસમેં ઉસ દૌર કે "મુહમ્મદ" નામકે મુહદ્દિષીન, મુફસ્સિરીન ઉલમાકો દફન કિયા જાતા થા.

ઉસમેં દફન હોનેકે લિયે દો શર્તે થી :

(૧) ઉનકા નામ મુહમ્મદ હોના ચાહિએ.

(૨)વહ અપને ઝમાનેકે મશ્હુર મુહદ્દિષ,મુફસ્સિર ઔર ફકીહ હોને ચાહિએ.

ઈસ શર્તકી વજહસે ફિકહ હનફીકી મશ્હૂર કિતાબ "હિદાયા" કે મુઅલ્લિફ અલ્લામા બુરહાનુદ્દીન મરગીનાની (રહ.) તક કો ઉસ કબ્રસ્તાનમેં જગા ન મિલ સકી ઔર ઉનકો કબ્રસ્તાનસે બાહર એક જગા દફન કિયા ગયા હે, ઉસ કબ્રસ્તાનકે બારેમેં તહકીક કી તો બતાયા ગયા કે તકરીબન ૪૦૦ મુહમ્મદ નામ કે મશ્હૂર ઉલમાકો ઉસમેં દફન કિયા ગયા હે, હમકો વહાં જાના થા, જબ વહાં જાકર દરયાફત કિયા તો બતાયા કે અબ વહ કબ્રસ્તાન નહી હે.

આપકો હૈરત હોગી કે જબ હમ ઉસ કબ્રસ્તાનકે ઈલાકેમેં ગએ, ઉસકા નામ હે, "ચકારદીઝા" તો વહાં જાકર પતા ચલા કે કમ્યૂનિસ્ટોંકી હુકૂમત આને કે બાદ ઉન ઝાલિમોંને ઉસ કબ્રસ્તાન પર બુલડોઝર ચલા દિયા ઔર ઉન તમામ મુહદ્દિષીનકી કબ્રોં કો મિટા કર ખત્મ કર દિયા.

બા'ઝ મુહદ્દિષીનકી કબ્રોં પર મુસલમાનોંને ચાલાકી કર કે વહાં અપને મકાન બના દિએ ઔર મકાનકે કમરોંમેં ચંદ કબ્રે બાકી બચ ગઈ, વરના પૂરે કબ્રસ્તાનકો કમ્યૂનિસ્ટોંને મિટા કર ખત્મ કર દિયા.

ઈમામ તિરમિઝી(રહ.)કે મઝાર પર

ઈમામ અબૂ મન્સૂર માતુરીદી (રહ.) અકાઈદકે મશહૂર ઈમામ હૈં, ઉનકા મઝાર બિહમ્દિલ્લાહ! વહાં સલામત હે, ઉનકી પેદાઈશકી તારીખ તો મઅલૂમ નહીં હો સકી, અલબત્તા ઉનકી વફાત સન હિજરી ૩૩૩મેં હૂઈ હે, યે ઈલ્મે અકાઈદ કે બળે ઈમામ માને ગએ હે, ઉનકા મઝાર ભી સલામત હે, જિસ પર ઈસ વકત ગુંબદ ઔર ચારોં તરફ બેહતરીન બાગીચા બના હુવા હે, હમેં નમાઝ ભી પળ્હની થી, લિહાઝા જબ હમ વુઝૂ કરને કે લિયે પહૂંચે તો બિલા મુબાલગા બરફ પિગલા કર જો પાની નિકલતા હૈં, ઈતના ઠંડા પાની વહાં પર થા. ઈસ ઠંડે ઠંડે પાનીસે હમને વુઝૂ કિયા ઔર હમને વહાં અસરકી નમાઝ બા– જમાઅત અદા કી.

ઈમામ અબૂ મન્સૂર (રહ.) કી કબ્ર કે ઈર્દ ગિર્દ બહૂત સારે પથ્થર રખે હૂએ થે, તકરીબન ૨૪ – ૨૬ કે કરીબ પથ્થર રખે હૂએ થે ઔર પથ્થરોં પર તારીખે પેદાઈશ ઔર વફાત કે સાથ અકાબિર ઉલમાકે નામ લિખે હૂએ થે, બતાયા ગયા કે કમ્યૂનિસ્ટોંને જબ ઉસ કબ્રસ્તાનકો ખત્મ કિયા તો કબ્રોં પર જો પથ્થર લગે હૂએ થે, ઉનમેં સે કુછ પથ્થર બાદમેં લોગોંકો મિલ ગએ, વહ પથ્થર ઉઠા લાએ ઔર ઈમામ અબૂ મન્સૂર માતુરીદી (રહ.) કી કબ્ર કે ઈર્દ ગિર્દ રખ દિએ. કહતે હૈં કે ઈમામ મન્સૂર (રહ.) કે મઝારકો ભી કિસી મુસલમાનને વહાં અપના મકાન બના કર મહફૂઝ કર દિયા થા.

હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કે મઝાર પર

ફિર વહાંસે ફારિગ હોકર હમ આગેકે મઝારકે લિયે નિકલે "શાહઝિન્દહ" યે શાહ ઝિન્દહ કોન હે? યે નબીએ કરીમ (ﷺ) કે ચચાઝાદ ભાઈ ઔર મુફસ્સિરૂલ ઉમ્મત હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કે ભાઈ હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) હૈં, સન હિજરી ૪૫ મેં ઉનકી શહાદત હૂઈ, યે વહ મુકદસ ઈન્સાન હે જો ઈસ ઈલાકામેં સબસે પહલે ઈસ્લામકી દઅવત લેકર તશ્રીફ લાએ, ઉનકી બરકતસે ઉસ પૂરે ઈલાકેમેં ઈમાનો ઈસ્લામકી બુનિયાદ પળી, ઈદકે દિન વહ નમાઝ પળ્હ રહે થે ઔર દૌરાને નમાઝ કાફિરોને શહીદ કર દિયા, ઈસ લિયે વહાં શાહઝિન્દહ કે નામસે ઉનકો પહચાના જાતા હે ઉનકા

મઝાર એક ઊંચે ટીલે પર હે, હમ હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) કે મઝારવાલે ટીલે પર આહિસ્તા આહિસ્તા ચળ્હ કર ગએ, મુઝે બહૂત ફિક્ર થી કે હઝરત દા.બ. કૈસે ઉપર આએંગે ? લેકીન અલહમ્દુલિલ્લાહ ! હઝરત દા.બ. ભી આહિસ્તા આહિસ્તા ઉપર તશરીફ લે આએ, ખાનદાને રિસાલતકી નિસ્બતકી બરકાત ઔર હઝરત કે કલ્બમેં ઈશ્કે નબવી!! કે ઈસ કદર ઝુઅફ(કમઝોરી) ઔર બુળ્હાપે કે બા–વજૂદ આહિસ્તા આહિસ્તા તશરીફ લે આએ.

હઝરત કુષુમ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)કે મુતઅલ્લિક રિવાયત હે કે યે રસૂલુલ્લાહ (ﷺ) કે દફનમેં શરીક થે ઔર સબસે આખિરમેં કબ્રે મુબારકસે નિકલનેવાલે ભી યહી થે, દરવાજે કે એક જાનિબ એક બળે પથ્થર પર આપકા નામ લિખા થા ઔર સાથ હી યે હદીષ ભી લિખી હૂઈ થી:

عن رسول الله ﷺ اشبه النّاس بی خلقا و خلقا

(હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.) હુઝૂર (ﷺ) સે અખ્લાકમેં ઔર શકલો સૂરતમેં સબસે ઝિયાદહ મુશાબેહ થે.)

આપ (રદિ.) કી કબ્રે મુબારક પર જબ પહૂંચે તો અન્વારાતકા આલમ કુછ ઔર હી થા, કબ્ર પર લિખા હુવા થા

لَاتَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتاً

(આપ હરગિઝ મુર્દા શુમાર ન કરેં ઉન લોગોંકો જો કત્લ કર દિએ ગએ અલ્લાહ તઆલાકે રાસ્તેમેં)

યહી વહ જગહ થી જહાં હમારે અકાબિરીન બાયઝીદ બુસ્તામી (રહ.) ઔર અબૂલ હસન ખરકાની (રહ.) જૈસે હઝરાત મુરાકબા કિયા કરતે થે ઔર કરીબમેં એક મસ્જિદ ભી બની હૂઈ હે.

જહાં હઝરત કુષુમ બિન અબ્બાસ (રદિ.)કા મઝાર હે, વહ ભી એક બંદ જગહ હે, લેકીન અલ્લાહ તઆલાકે ઈન બરગુઝીદહ બંદોંકી બરકતસે ચાબી આ ગઈ ઔર વહ કમરા ભી ખુલ ગયા, હમ કમરેમેં દાખિલ હૂએ, વહાં હઝારોં ઈન્સાન તફરીહકે લિયે, ઝિયારતકે લિયે આતે હૈં, લેકીન વહ કમરા નહીં ખુલતા, હમ મઝારકે અંદરૂની હિસ્સેમેં બેઠે, ઈસાલે ષવાબ કિયા, ફિર મૈંને આહિસ્તા સે મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબસે દરખ્વાસ્ત કી કે હઝરત ! ઈસ જગા આપ દુઆ

કરવા દીજિએ તો મવલાનાને દુઆ કરવાઈ ઔર હમ વહાં સે બાહર નિકલે.

ઉનકા મઝાર તકરીબન દસ મંઝિલકી ઊંચાઈ પર બના હુવા હે ઔર વહાં તયમૂરી ખાનદાન ઔર દૂસરે ઉલમા ઔર મશાઈખીનકે મઝાર હૈં.

વહાંસે જબ નીચે ઉતરે તો દેખા કે વહાં પુરાને અંદાઝકે બયતુલખલા, ગુસલખાને, પુરાને મટકેં વગૈરહ કી યાદગાર બાકી હે, પાની ગરમ કરનેકા પુરાને ઝમાનેમેં જો તરીકા થા, વહ ભી વહાં મવજૂદ હે. હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ મુઝસે મુસ્કુરાતે હૂએ ફરમાને લગે કે હિદાયા પઢાનેવાલે હઝરાત હિદાયાકી ઈબારત સે ઉસકો તતબીક (સરખાવે) દે, યે પુરાને ઝમાનેકે મટકે વગૈરહ રખ્ખે હૂએ હૈં.

હઝરત સઈદ બિન ઉસ્માન (રદિ.)

હઝરત સઈદ બિન ઉસમાન બિન અફફાન (રદિ.) યે ભી વહ મુબારક ઈન્સાન હે જિનકી બરકત સે ઉસ ઈલાકેમેં ઈસ્લામ પહૂંચા.

હઝરત સઈદ બિન ઉસ્માન બિન અફફાન (રદિ.)કા મઝાર ઈસ વકત રેગિસ્તાનમેં કિસી જગહ વાકેઅ હે.

આપ નવાસએ રસૂલ ઔર સય્યિદા રૂકય્યા (રદિ.) કે ફરઝંદે અરજમન્દ થે આપ ઈબ્તિદાઅમેં બુખારા તશ્રીફ લાએ, ફિર કુછ અરસેકે બાદ સમરકંદ હિજરત કર ગએ, યહાં બહૂત સે લોગોંને આપસે દીને ઈસ્લામકી રોશની પાઈ, સમરકંદ કે મુજાફાત (ઉપનગર) મેં આપકા કિયામ રહા, એક મરતબા આપકે ઘરસે સો ગઝ કે ફાસ્લે પર કુફફારને મોકઅ પા કર આપકો શહીદ કર દિયા, આપકી કબ્રે મુબારક આપકે ઘર હી મેં બનાઈ ગઈ, કરીબ હી એક આલીશાન મસ્જિદ તા'મીર કરવાઈ ગઈ જિસકે ઈર્દગિર્દ ઊંચી દીવારવાલી ફસીલેં(કોટ) હૈં.

તયમૂર લંગ

ઔર ઉસી સમરકંદ શહરમેં તયમૂર લંગકા મઝાર ભી હે, અમીર તયમૂર લંગકી તારીખે પેદાઈશ સન હિજરી ૬૩૭ મુતાબિક ૧૩૩૬ ઈસ્વી હે, અમીર તયમૂરકો બચપન હી સે સિપાહીયાના કારનામોં ઔર મર્દાના ખેલોંકા શોક થા, ઉસકો હર જગહ કામિયાબી મિલી, ઉસકા રાઝ યે થા કે વહ એક શુજાઅ તરીન સિપાહી, બલંદ હોસલા ઈન્સાન, મુસ્તકિલ મિઝાજ, જફાકશ ઔર મુશ્કિલ

પસંદ શખ્સ થા, દૂસરોંસે ઝિયાદહ મુતહર્રિક ઔર બા–અમલ થા ઔર ઈતની મુતવાઝિન સિફાત વ કિરદારકા હામિલ થા કે વકત કે તકાઝે પર પૂરા ઉતરતા થા.

મશ્હૂર મગરિબી મુહક્કિક સરપરસી સાઈક્સ કા તયમૂર કે બારેમેં ખ્યાલ યે હે કે ઝમાનએ તારીખમેં કિસી ઈન્સાનને અપને ઝોર સે ઐસે કારનામે અંજામ નહીં દિએ, કોઈ દૂસરા શખ્સ ઉસકે મકામ તક નહીં પહૂંચ સકતા, બા'ઝ અવકાત તો ઉસકી કામ્યાબીયાં ઈન્સાની તાકતસે બલંદ નઝર આતી હૈં.

તયમૂરકા હમઅસ્ર મુઅર્રિખ શરીફુદ્દીન ઉસકે બારેમેં લિખતા હે કે શુજાઅત ઔર ઉલુલ અઝમીને ઉસે ચીન સે લેકર યુનાનકી સરહદોં તક પૂરે એશિયાકા માલિક વ સરતાજ ઔર શહેનશાહ બના દિયા થા.

અમીર તયમૂરકી વફાત ૧૭ શાબાન ૮૧૦ હિજરી બરોઝે ચહાર શંબા (બુધવાર) રાત કે વકત હૂઈ થી.

દોલત લંગળેકે ઘર આઈ

એક ખતરનાક લડાઈમેં ઉસકી ટાંગ ઝાઈઅ હો ગઈ થી, તબસે વહ લંગળા હો ગયા થા, ઉસ પર હિકાયતે લતીફમેં એક બહૂત લતીફ હિકાયત લિખી હે, કે અમીર તયમૂર લંગ જબ હિન્દુસ્તાન પહૂંચા તો ઉસને ગવૈયોંકો બુલાયા ઔર કહા : મૈંને બળે બુઝુર્ગોંસે સુના હે, કે ઈસ શહરમેં માહિર ગવૈયે રહતે હૈં, યે સુનકર એક નાબીના ગવૈયા અમીરકે પાસ ગયા ઔર ગાના શુરૂઅ કિયા, અમીર બહૂત ખૂશ હુવા ઔર ઉસકા નામ પૂછા, ગવૈયેને કહા મેરા નામ "દોલત" હે, અમીરને કહા કે દોલત ભી અંધી હોતી હે ? ગવૈયેને જવાબ દિયા અગર દોલત અંધી ન હોતી તો લંગળે કે ઘર ન આતી, અમીરને જવાબ બહૂત પસંદ કિયા ઔર ઉસકો બહૂત ઈન્આમ દિયા.

તયમૂર નામકી કષરત

ઉઝબેકિસ્તાનકે સફરમેં યે દેખા કે બહૂત સારે બચ્ચોંકે નામ તયમૂર હોતે હૈં ઔર વહાં તયમૂર નામ રખના બહૂત અચ્છા સમઝા જાતા હે ઔર તયમૂર લંગ કા મઝાર ભી હમને બાહર સે દેખા.

ઈમામ દારમી (રહ.)

શામ કાફી હો ચુકી થી, આફતાબ ગુરૂબ હોને જા રહા થા, હમને તય કિયા થા કે અબ યહાંકી ઝિયારતોંમેં ઈમામ દારમી (રહ.) કી ઝિયારત બાકી રહ જાતી હે, ગાડીવાલેસે બાત કરકે હમ ઈમામ દારમી (રહ.) કે મઝારકી જાનિબ આગે બઢે, સમરકંદ શહરસે બિલકુલ બાહિર દેહાતમેં ઈમામ દારમી (રહ.) આરામ ફરમાં હે, જહાં તકરીબન બીસ કિલો મીટરકા સફર તય કરકે હમ પહૂંચે ઔર આપકે મઝારકી ઝિયારત કી.

યહાં કતબહ પર લિખા હે,

امام محمد بن عبد الله بن عبد الرحمن بن مفضل بن اجرام الدارمی

السمرقندی ولد ۱۸۱ ھ ۷۹۸م ھو من شیخ مسلم والبخاری والترمذی

નીઝ કિતાબ દારમીકે બારેમેં લિખા હે وھو مقدم عند المحققین علی سنن ابن ماجه توفی ۲۵۵ ھ ۸۶۹ م

જહાં પર આપ આરામ ફરમાં હે, વહાં એક અજીબ મંઝર થા, અંગૂરકી બેલેં, નાસપતી ઔર બહૂત સારે ફલોંકે ખેત, એક છોટાસા ખૂબસૂરત દેહાત. હમ શામકે વકત વહાં પહૂંચે, વહાં હેરતકી બાત યે મઅલૂમ હૂઈ કે ઉસ મઝારકે ઈર્દગિર્દ જો ચંદ મકાનાત હે, વહાં ઈમામ દારમી (રહ.) કે ખાનદાનકે લોગોંકે મકાનાત હે ઔર ઉન્હીંકે ખાનદાનકે લોગ વહાં આબાદ હે.

વાકિઆ યે હે કે ઉન લોગોંને મુહદ્દિષ ઈમામ દારમી (રહ.) કે ખાનદાનકે અફરાદ હોનેકા હક અદા કર દિયા, જબ હમ વહાં પહૂંચે તો ન કોઈ જાન પહચાન, ન પહલે સે કોઈ ઈત્તિલાઅ, હમ ઈમામ દારમી (રહ.) કે મઝારકે પાસ જાકર બેઠે,ઈસાલે ષવાબ વગૈરહસે ફારિગ હૂએ, ઈતનેમેં તો ઉન્હોંને હમારી મેઝબાનીકી તૈયારી કર ડાલી, અજીબ મેઝબાની થોળી દેરમેં તો બહૂત બળી મિકદારમેં તાઝે તાઝે,મીઠે મીઠે અંગૂર વહ લોગ તોળ કર લે આએ, નાસપતી ઔર દૂસરે બહૂત સારે ફલોંકા ઢેળ હમારે સામને લાકર રખ દિયા, ઈતની બળી મિકદારમેં કે હમ ખા નહીં સકતે.

જબકે ઉન બીચારોંકી ગુરબતકા હાલ યે થા કે ઉન્હોંને જો કપળે પહને હૂએ

થે, ઉન પર ભી પેવન્દ લગે હૂએ થે ઔર ગધેકી સવારી ઔર પુરાને અંદાઝકે મકાનાત થે, ઈમામ દારમી (રહ.) કે મઝારકે બાહર ઠંડે પાનીકે ચશ્મે જારી થે, હમને વહાં વુઝૂ કિયા, ફિર હમ સમરકંદ શહરકી તરફ વાપસ આએ.

ફકીહ અબૂલ લયષ ઔર અલ્લામા મરગીનાની (રહ.)કે મઝાર પર

મગરિબકી નમાઝકા વકત કરીબ થા, હમને હમારે સફરકે નાઝિમસે કહા : કે હમને સુના હે કે ફકિહ અબૂલ લયષ સમરકંદી (રહ.) કા મઝાર ભી યહાં પર હે?તો બહૂત તલાશ વ જુસ્તજૂ ઔર કઈ ગલીયોંમેં ગાડી ઘુમાનેકે બાદ હમ એક મસ્જિદ પર પહૂંચે, ઈતનેમેં મગરિબકી નમાઝકી જમાઅત ખત્મ હો ચુકી થી.

બતાયા ગયા કે યહી ફકીહ અબૂલલયષ સમરકંદીકા મઝાર હે ઔર યે ઉનકી મસ્જિદ હે, વહાં જાકર હમને સબસે પહલે મગરિબકી નમાઝ બા-જમાઅત અદા કી બાદમેં મઝાર પર હાઝરી હૂઈ ,વહાં દુઆ, ઈસાલે ષવાબ વગૈરહસે ફારિગ હૂએ, ફકીહ અબૂલ્લય્ષ સમરકંદસે ઉઠનેવાલી એક એસી શખ્સીયત હે, જિન્હોંને "તંબીહુલ ગાફિલીન" કિતાબ લિખકર ગાફિલ દિલોંકો જગા દિયા. જિનકા તકવા લોગોંમે બહૂત મઅરૂફ હે.

એક મરતબા સફર પર રવાના હૂએ તો ઉનકે સામાનસે ઝિયાદહ ઉનકે પાસ મિટ્ટી કે ઢેલે થે, કિસીને પૂછા કે આપ ઈતના બોઝ કયૂં ઉઠાએ ફિરતે હૈં, ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે : યે મુઝે અપની તહારત કે લિયે ઈસ્તિઅમાલ કરને હોતે હૈં ઔર મૈં નહીં ચાહતા કે કિસીકે ખેતસે બગૈર ઈજાઝતકે મિટ્ટીકા ઢેલા ભી ઉઠાવું. (લાહોર તા ખાકે બુખારા વ સમરકંદ: સફહા : ૯૦)

ઔર યહીં કરીબમેં સાહિબે હિદાયા અલ્લામા મરગીનાની (રહ.) કા મઝાર ભી બતાયા જાતા હે વહાં ભી હાઝરી ઈસાલે ષવાબ ઔર દુઆએ મગફિરતકી સઆદત હાસિલ હૂઈ, આજ સમરકંદકી તમામ ઝિયારતોંસે હમ ફારિગ હો ચુકે થે ઔર તાશકંદકે લિયે હમેં રવાના હોના થા.

સમરકંદસે તાશ્કંદ

સમરકંદસે તાશ્કંદ જાનેકે લિયે રાત દેરસે હવાઈ જહાઝમેં હમારા ટિકટ

બના હુવા થા, તાશ્કંદકી ફલાઈટ કે લિયે હમ ઍરપોર્ટ પહૂંચે, હવાઈ જહાઝ તાખીર સે થા, કાફી રાતકો હમ તાશ્કંદ પહૂંચે.

હઝરત દા.બ.કી તહજ્જુદ

હઝરત દા.બ.કી અજીબ હાલત બયાન કરૂં, તાકે છોટોંકા હોસલા બળ્હે ઔર અમલકી તૌફીક હો, બુધકે રોઝ સમરકંદકી પૂરે દિનકી મુસલસલ મશ્ગૂલિયાત ઔર થકાન, ફિર રાત દેરસે તકરીબન દો બજે તાશ્કંદ પહૂંચે, તમામ હઝરાત અપને અપને કમરેમેં ચલે ગએ, અલ્લાહ તઆલાકી ઉસ બંદા પર મહેરબાની હે, કઈ મરતબા મુલ્ક વ બેરૂને મુલ્કમેં હઝરત દા.બ.કે સાથ એક કમરેમેં રહનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ, ઈસ પૂરે સફરમેં હર જગા હોટલકી તરતીબ ઈસી તરહ થી, બંદેકો હઝરતકે સાથ દો આદમીવાલે કમરેમેં રહનેકા મોકઅ મિલા ઔર હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ, ભાઈ આબિદ ઔર ભાઈ સાજિદ એક સાથ તીનવાલે કમરેમેં હોતે ઔર હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ ઔર મવલાના મહમૂદ સાહબ ખેરવાંવાલે એક સાથ દોવાલે કમરેમેં હૂતે.

જબ હમ ઈન્તિહાઈ થક કર ઔર બિલકુલ ચૂર હોકર હોટલકે કમરેમેં પહૂંચે, સાથ હી, ઝહનમેં સુબ્હકા ફિક્ર થા કે કલ " મરગીનાન" કા સફર કેસે હોગા ? બંદાને નિહાયત થકાવટકી વજહ સે ઝરૂરિયાતસે ફરાગતકે બાદ બિસ્તર પર લેટનેકી તૈયારી કર લી, બલ્કે બંદા તો અપની આદતકે મુતાબિક બિસ્તર પર લેટ ભી ગયા, લેકીન યે મંઝર દેખ કર હૈરત હૂઈ કે ઈસ કદર થકાન કે બા- વજૂદ હઝરત મુસલ્લે પર ખળે હો ગએ ઔર તહજ્જુદકી નમાઝકી નિય્યત બાંધ લી, દિલમેં આયા કે એ અલ્લાહ ! યે આપકે કૈસે બંદે હૈં, બુળ્હાપા હે, ઝુઅફ હે, થકાન હે, ફિર ભી રાતકે વકત આરામ કે બજાએ મુસલ્લે પર આ ગએ, બસ અલ્લાહ હમ સબકો રાતોંકી ઈબાદત પર ઐસી ઈસ્તિકામત નસીબ ફરમાએ.

નમાઝ સે ફરાગત કે બાદ બહૂત હી શફકતસે ઈર્શાદ ફરમાયા : કે કાફી દેર હો ચુકી હે,સુબ્હે સાદિક સે કબ્લ આંખ ખુલે ન ખુલે, ઈસ લિયે કે અબ સિર્ફ દો હી ઘંટે સુબ્હે સાદિકમેં બાકી હે ; ઈસ લિયે તહજ્જુદ અદા કર લી, સુબ્હે સાદિકકે બાદ ઉઠકર ફજર પળહ લેંગે.

હઝરત દા.બ.કા તહજ્જુદકે લિયે એક તરીકા

એક બેરૂનકે સફરકે દૌરાન જબ રાત હમ કમરેમેં આરામ કે લિયે ગએ તો એક અજીબ બાત ઈર્શાદ ફરમાઈ : કે જબ સફરમેં રાતકે વકત દેર હો જાતી હે ઔર અસ્ફાર ઔર મજાલિસકી કષરતકી વજહ સે થકાન ભી હો જાતી હે તો રાત સોતે વકત પાની ઝિયાદહ પી લેતા હૂં, તાકે પેશાબકા તકાઝા હો ઔર આંખ ખુલ જાએ ઔર તહજ્જુદકી નમાઝ છૂટને ન પાએ, બંદાને જબ યે બાત સુની તો દંગ રહ ગયા, એ અલ્લાહ ! હમ તેરે કૈસે બંદે હૈં કે ઝિયાદહ સોનેકે લિયે તદબીરેં અપનાતે હૈં ઔર યે આપકે મુખ્લિસ બંદે તહજ્જુદ ઔર ઈબાદતમેં કમી ન આએ, ઈસકે લિયે તદાબીર અપનાતે હૈં.

વૈસે તો સફર વ હઝરમેં બકષરત મુશાહિદહ કિયા કે સુબ્હે સાદિકસે તકરીબન ઢાઈ તીન ઘંટે પહલે બેદાર હોના, ઝરૂરિયાત સે ફારિગ હોકર તવીલ તહજ્જુદ, ફિર ઈન્ફિરાદી તવીલ દુઆ, ગિરયાઝારી ફિર ૧૨ તસ્બીહકા ઝિક્રે જહરી, ફિર મસ્નૂન વઝાઈફકા એહતિમામ ઔર સુબ્હે સાદિક હોતે હી દો સુન્નત અદા કરના ઔર ફવરન મસ્જિદ જાના, હઝરત દા.બ. કા યે મઅમૂલ સાલહા સાલ સે રહા હે.

યહાં પર મેં હઝરત દા.બ. કા એક ઔર અમલ બતલાદૂં

હઝરત દા.બ.કા સફરમેં કિયામકે લિયે મસ્જિદ યા મદરસા પસંદ ફરમાના

હઝરત દા.બ. ફરમાતે હૈં : કે કિસીકા ઝાતી મકાન કૈસા ભી હો, કિતની ભી વુસઅતવાલા હો ઔર સાહિબે મકાનકે દિલમેં કિતની ભી વુસઅત કયૂં ન હો, લેકીન દૂસરે લોગોંકો વહાં આને જાનેમેં તકલીફ હોતી હે, ઈસી તરહ કુછ ખાસ લોગોં સે કુછ ખાસ લોગોંકો નારાઝગી ભી હોતી હે. જિસકી વજહ સે ઈસ્તિફાદહ ઔર ઈફાદહ દોનોંમેં કમી આતી હે, જબકે મસ્જિદ, મદરસા આમ જગા હે, કોઈ ભી આ જા સકતા હે, ઈસ લિયે બેરૂન મમાલિકકે અકષર વ બેશતર અસ્ફારમેં પહલેસે હિદાયત હોતી હે કે મસ્જિદ યા મદરસામેં કિયામ તય કિયા જાએ, જબ ઉન્દુલુસકા સફર હુવા તો વહાં ભી કુરતુબા શહરમેં એક રાત હોટલમેં ગુઝારી, બાકી અશબીલયામેં એક મુસલ્લા મિલ ગયા વહી દો રોઝ

કિયામ કિયા, જિસકી તફસીલ ઈન્શાઅલ્લાહ ઉન્દુલુસકે સફરનામેમેં આએગી, હાલાંકે વહાં ભી પહલે એક હોટલ કયામકે લિયે તય થી, લેકીન બંદાને વહાં પહૂંચ કર હઝરત દા.બ. કે મિઝાજ ઔર તબીઅતકે એઅતિબાર સે ઉસકો રદ કરવા દિયા, જિસમેં કુછ પૈસે ભી ઝાબતેકે મુતાબિક હોટલવાલોંને વાપસ નહી દિએ, લેકીન તુર્કીકે પહલે સફરકે મોકઅ પર મુકમ્મલ કયામ પાંચોં દિનોંકા ઈસ્તંબૂલકે તબલીગી મરકઝ" મસ્જિદે સલામ" મેં રહા ઔર રોઝાના ફજરકે બાદ ઈશ્રાક તક હમમેં સે કિસીકા બયાન મરકઝ પર હોતા, હાલાંકે મરકઝ શહર સે કાફી દૂર હે, અભી ગયાનાકે એક સફરમેં હમારે મેઝબાન મુફતી રમઝાન સાહબને અપને મકાનમેં એક શાનદાર હુજરેમેં હઝરત દા.બ. કે કયામ કા ઈન્તિઝામ કિયા થા, ફિર ઉનકો રાઝી કરકે દારૂલ ઉલૂમકી મસ્જિદમેં મુન્તકિલ હો ગએ ઔર વહી કિયામ ફરમાયા, અગરચે બુખારા ઔર સમરકંદકે સફરમેં દિલી ચાહત ઔર કોશિશ કે બાવજૂદ મસ્જિદ, મદરસાકા કિયામ નામુમ્કિન રહા, બાદિલે નાખ્વાસ્તા હોટલોંમેં હી કિયામ કરના પળા.

જુમેરાતકા દિન, સાહિબે હિદાયાકે દિયાર (શહર)મેં

આજકે દિન યે તય થા કે સાહિબે હિદાયા અલ્લામા બુરહાનુદ્દીન મરગીનાની (રહ.) કા ગાવ દેખનેકે વાસ્તે "મરગીનાન" જાના હે, વાકઈ ઉસ દિનકા સફર હમારે લિયે બળે ઈમ્તિહાનકા સફર થા; ઈસ લિયે કે રાત તકરીબન દો બજે હમ અપની હોટલ પર પહૂંચે ઔર સુબ્હમેં ફજરકી નમાઝ પળ્હ કર મરગીનાનકી તરફ રવાનગી હૂઈ, કલ સફરસે થકે હારે બિલકુલ ચૂર હો ગએ થે ઔર આજ ફિર સુબ્હ સવેરે સફર.

"ફરગાના" કી તરફ

તકરીબન તાશ્કંદ સે ૪૦૦ કિલો મીટર કી દૂરી પર "મરગીનાન" કા ઈલાકા વાકેઅ હે ઔર તાજિકિસ્તાનકી બોર્ડરકે ઈલાકેમેં યા'ની ઉઝબેકિસ્તાન કા બિલકુલ સરહદી ઈલાકા, "ફરગાના" વાકેઅ હે, ફરગાના પૂરે ઝિલઅકા નામ હે, મરગીનાન છોટાસા શહર હે, જૈસાકે હમારે યહાં તાલુકા હોતા હે, ફિર જૈસાકે હમારે યહાં બડે શહર વસીઅ હોતે જા રહે હૈં ઔર ઉસમેં અતરાફકી આબાદી

ભી ઝમ્મ(મિલ) જાતી હે, ઈસી તરહકા કુછ મંઝર યહાં ભી હે ઔર રિશ્તાન એક દેહાત હે, જહાં પર સાહિબે હિદાયા અલ્લામા બુરહાનુદ્દીન (રહ.) પેદા હૂએ.

ખૂદ સાહિબે હિદાયાકે હમવતન બાદશાહ બાબરને સાહિબે હિદાયાકે ગાવ કા નામ" રુશ્દાન" બતાયા હે. (ઝફરુલ મુહસ્સિલીન : સફહા : ૧૭૭)

ફજરકે બાદ હમ ફરગાનાકી તરહ નિકલે, સુહાની સુબ્હ, ખૂશગવાર હવા, સાફ ફિઝા, શફફાફ મોસમકે દૌરાન ફર્રાતે ભરતી હૂઈ ગાડીમેં સભી સાથીયોંને હઝરત દા.બ.કે હુકમ સે બાદે ફજરકી તસ્બીહાત, તિલાવત ઔર અઝકાર વ મઅમૂલાત પૂરે કિયે ગોયા બાતિની ઔર ઝાહિરી દોનોં તરહ કે પુરસુકૂન ઔર ઈતમીનાન બખ્શ માહોલને સકીનતકા સમાં પેદા કર દિયા, કાફલેવાલે અપને અપને મઅમૂલાતસે ફારિગ હોતે હી યકે બાદ દીગરે સભી આરામ ઔર તમાનીનત વ સકીનતસે લુત્ફ અંદોઝ હોતે રહે,ઈસ દૌરાન આફતાબકી શુઆએં (કિરને) ભી અપના જલવહ બિખેરતી હૂઈ માહોલકો મુનવ્વર કરતી ગઈ, ગાડીને હમવાર મેદાનકો અલવિદાઅ કર દિયા ઔર ફિર નિહાયત હસીન વ જમીલ પહાળીયોંકા સફર તય કરના શુરૂઅ કર દિયા.

એક દરિયા (Rezak say) નામી સળકકે કિનારે નઝર આયા, ઉનકી ઝુબાનમેં દરિયાકો "સાઈ" કહતે હૈં ઔર ઉસકે બાદ ખૂબસૂરત સુરંગસે ગાડીકા ગુઝર હુવા, વહ સુરંગ અપની બનાવટ, સફાઈ ઔર ખૂબસૂરતીમેં કાફી દિલકશ થી, ઉસકા રખ રખાવ બહૂત હી ઉમદહ થા, રોશનીકા આ'લા ઈન્તિઝામ, ગંદગીકા નામોનિશાન નહીં, ઉસકી લચક નામી ટનલકી લંબાઈ ૮૦૦ મીટર લિખી હૂઈ થી, બતાયા ગયા કે યહાં કરીબમેં "ઉઝબેકિસ્તાન"કી સરહદેં કઈ ઈલાકોં સે મિલતી હૈં, દાઈ તરફ તાજિકિસ્તાન હે ઔર બાઈ તરફ કિરઝિગિસ્તાન ઔર ચારોં તરફ પહાળ,પથ્થર સબ્ઝહ ઔર દરખ્ત સબ મિલ કર એક ખૂબસૂરત નઝારહ પેશ કરતે થે, એક દો ઘંટે કે બાદ નિહાયત ઉમ્દહ તર્ઝ પર સજે હૂએ એક બાઝારસે ગુઝરના હુવા, કસ્બા (TOWN) કી તરહ યહાં નિહાયત સલીકે સે આરઝી દુકાનોંકી કિતારેં લગી હૂઈ થી ઔર દુકાનોંમેં ઔરતેં સોદા સલફ બેચ રહી થીં.

હમારે દિયારમેં જૈસે સુબ્હકે વકત બેકરી, રોટી, નાન, પાયે વગૈરહ દુકાનોં

પર નુમાયાં નઝર આતે હૈં, ઈસી અંદાઝ સે યહાં પર "શીરમાલ" નુમા એક ઉમ્દહ ઔર ખૂબસૂરત રોટી તકરીબન સભી દુકાન પર સજી હૂઈ થી.

હમારે રહબરકી હિદાયતકે મુતાબિક રાસ્તેમેં એક જગા હમ લોગ ઝરૂરિયાત સે ફરાગત ઔર નાશ્તે કે લિયે ઉતરે, દુકાનોં પર બેઠી નીમ બરહના (અર્ધ નગ્ન) મસતૂરાત શાયદ હમારે ઈસ્લામી વઝઅ કતઅકો દેખકર નિહાયત મુહબ્બત ઔર અકીદતસે અસ્સલામુ અલયકુમ કહને લગીં, લેકીન તઅજ્જુબ ઉસ વકત હુવા, જબ એક દો ખાતૂનને હમસે સુવાલ કિયા "અરબસ્તાન" યા'ની કયા આપ લોગ અરબી હૈં, હમારે એક સાથીને જવાબ દિયા અરબસ્તાન નહીં ; દેહલી – હિન્દુસ્તાન, તો સલામ કરનેવાલી ઉન ઔરતોંને ફવરન મુસ્કુરાતે હૂએ કહા "નમસ્તે, શાહરૂખખાન" તહકીક કરને પર રહબરને બતલાયા કે હિન્દૂસ્તાની ફિલ્મોંકો દેખને કા ચૂંકે યહાં કાફી ઝિયાદહ રિવાજ હે, ઈસ લિયે હિન્દૂસ્તાનકે નામ સે ઉન્હોંને ફિલ્મોંમેં દેખા હુવા "વહાંકા નમસ્તે ઔર વહાં કે ફિલમી હીરોં કે નામ " આપકો ખૂશીમેં બતલા રહી હૈં.

યે મુઆમલા નિહાયત ફિક્રમંદીકા થા, લિહાઝા હમને ફારસી ઝુબાનમેં જિસકો વહ કદરે સમઝતી થીં, ઉનસે કહા "અસ્સલામુ અલયકુમ" સલામે ઈસ્લામ અસ્ત લેકીન નમસ્તે સલામે કુફફાર અસ્ત. તો વહ શર્મિંદગીકે સાથ નિહાયત નદામતકા ઈઝહાર કરને લગીં.

સાહિબે હિદાયાકે હુજરેમેં

ખૈર ! યહાં હમ લોગ નાશ્તે સે ફારિગ હોનેકે બાદ તકરીબન મઝીદ દો ઘંટેકા સફર તય કરકે "મરગીનાન" પહૂંચે યહાં પર કસ્બાનુમા(કસ્બા જૈસા) એક દેહાતમેં સળક સે ઝરા ફાસલે પર એક મુખ્તસર સા કમરા હે, જિસ પર આલીશાન ગુંબદ બનાયા ગયા હે, એક સાહબ ડયૂટી પર મુતઅય્યિન થે જો ઉસ કમરેકે ગાઈડ ઔર નિગરાં હૈં, ઉનકે સામને ટેબલ પર રહલ હે જિસ પર છોટે સાઈઝકી મતબૂઆ સૂરએ યાસીન રખી હૂઈ હે, ચારોં તરફ સય્યાહોં ઔર ઝાઈરીન (મુલાકાતીઓ) કે બેઠને કે લિયે બેન્ચ લગે હૂએ હૈં.

જી હાં! યે વહ કમરા હે જિસમેં આલમે ઈસ્લામકે અઝીમુશ્શાન ફકીહ અલ્લામા બુરહાનુદ્દીન મરગીનાની (રહ.)ને "હિદાયા" નામી વહ માયએ નાઝ કિતાબ લિખી હે, જિસસે ઉસ વકતસે લેકર આજ તક ઉમ્મતે મુસ્લિમાકે

ફુકહાએ ઈસ્તિફાદા કર રહે હૈં ઔર અરબ વ અજમમેં ઈસ્લામી અદાલતોંમેં ઉસકે જુઝઈય્યાત કે મુતાબિક ઈસ્લામી કાઝી ઔર જજ ફેસલે સાદિર કરતે હૈં.

હિદાયા કિતાબ લિખનેકા વાકિઅહ

યે કિતાબ "સાહિબે હિદાયા" ને ઈસ હાલમેં લિખીકે મુસ્તકિલ હર રોઝ રોઝહ રખતે ઔર ઘરવાલોંકો ભી ઉનકે રોઝા રખનેકા ઈલ્મ ન હોતા, ઘરસે વકતે મુતઅય્યિના પર દો પહરકા ખાના આતા, જો કોનેમેં રખા જાતા ઔર અલ્લામા મતસૂફ બાદમેં બિલકુલ ચૂપચાપ કિસી ફકીરકો દે દિયા કરતે, ઈસ તરહ સે રોઝહ રખનેકા ઈલ્મ ઉનકે ઘરવાલોં તક કો ભી નહીં હુવા. તા હમ શાગિર્દ ઔર ખુદ્દામ ઐસી બાતોં સે વાકિફ હોતે હી હૈં

(અય્યામે મમ્નૂઆ કો છોળ કર) ૧૩ સાલ તક મુસલસલ રોઝે રખે

જામિઅહ ડાભેલકે એક તાલિબે ઈલ્મકા રોઝાકે સાથ

હિદાયા પળ્હના

હમારે યહાં બારડોલીમેં હઝરત મવલાના ગુલામ મુહમ્મદ દેસાઈ સાહબ(રહ.) થે, તવીલ અરસે તક ઉન્હોંને દીની ખિદમત અંજામ દી, હઝરત શૈખુલ હદીષ મવલાના મુહમ્મદ ઝકરિય્યહ સાહબ (રહ.) કે ખલીફા થે, ઉનકે એક સાહબઝાદે અઝીઝમ મવલાના મિસ્બાહ સાહબ મુકીમ હાલ લેસ્ટર બરતાનિયા ઝમાનએ તાલિબે ઈલ્મી સે હી નેક તબીઅત હે, જબ ઉન્હોંને સુના કે સાહિબે હિદાયા (રહ.) ને ૧૩ સાલ રોઝે રખ કર કિતાબ લિખી તો ઉન્હોંને ખૂદ અઝમ કર લિયા કે મેં ભી રોઝહ કે સાથ હિદાયા કિતાબ પળ્હૂંગા ઔર ઉસ પર અમલ કિયા, યે તો એક વાકિઅહ હે જો ઈલ્મમેં આયા, ઐસે ન જાને કિતને વાકિઆત હોતે હોંગે.

આજ ભી ઈસ કિતાબકી ચારોં જિલ્દોં સે પૂરે આલમે ઈસ્લામ કે કુતુબખાને મુઝય્યન હૈં, મદારિસમેં લાખોં ઉલમા ઔર તલબા દિન – રાત પળ્હતે પળ્હાતે હૈં, અદાલતોંમેં ઈસકે હવાલે દિએ જાતે હૈં, લેકીન યા અસફા (હાય અફસોસ) જિસ જગા પર યે કિતાબ લિખી ગઈ, ઉસ કમરેમેં બેઠે તો અંદાઝહ હુવાકે રહબર શાયદ ઈસ કિતાબકે નામ સે ભી વાકિફ નહીં ઔર વહાં કે મુન્તઝિમીન

ઈસ મકામ પર સય્યાહોં (વિદેશી યાત્રીઓ) કી રહબરીકા ફરીઝા અંજામ દે રહે હૈં, લેકીન કિતાબ ઔર સાહિબે કિતાબ કે બારેમેં ઉનકે પાસ મઅલૂમાત તક નહીં.

અલબત્તા ઉસ કમરેકે દરવાઝે પર અંગ્રેઝી ઔર મકામી ઝુબાનમેં સાહિબે હિદાયાકા નામ ઔર ઉસ કમરેમેં કિતાબ લિખે જાનેકા ઝિક્ર થા.

ઝમી ખા ગઈ આસ્માં કૈસે કૈસે

વહાં પર અજીબ અન્વાર મહસૂસ હો રહે થે,મૈંને આહિસ્તા સે હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ પાંડોર દા.બ. સે દરખ્વાસ્ત કી કે હઝરત ! ઈસ જગા તો આપ હી દુઆ કરવાએ તો હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબને ઉસ હુજરેમેં દુઆ કરવાઈ.

અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોંકી મુતબર્રક જગહોં પર દુઆ

કુર્આન મજીદમેં હઝરત મરયમ (અલૈ.) કા વાકિઅહ તફસીલ સે મવજૂદ હે, ઉસમેં યે ભી હે કે હઝરત મરયમ (અલૈ.) જિસ હુજરેમેં બેઠ કર અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત કરતી થી ઔર વહાં બે–મોસમ ફલ અલ્લાહ તઆલાકે ગૈબી ખઝાને સે આતે હૂએ હઝરત ઝકરિય્યા (અલૈ.)ને દેખે તો ઉસી જગા આપને અલ્લાહસે અવલાદકી દુઆ માંગી.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِيْ مِن لَّدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيْعُ الدُّعَاء

(પારહ : ૩ / સૂરએ આલિ ઈમરાન : ૩૮)

તરજુમા : વહી દુઆ કી ઝકરિય્યાને અપને રબ સે, કહા એ મેરે રબ ! અતા કર મુઝકો અપને પાસ સે અવલાદે પાકીઝહ, બેશક આપ દુઆઓંકો સુનનેવાલે હૈં.

કુર્આન મજીદકે ઈસ વાકિએ સે યે બાત મઅલૂમ હૂઈ કે અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોંકી ઈસ તરહ કી ઈબાદતગાહ યા કિસી ઔર યાદગાર જગા પર પહૂંચે તો અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરના ચાહિએ, વહ કુબૂલ હોતી હે, લેકીન બસ ઉસકો અલ્લાહ તઆલા સે માંગને તક હી મહદૂદ રખેં, વહાં દૂસરી રુસૂમાત, ખુરાફાતકા સિલસિલા શુરૂઅ ન કિયા જાવે, હમ ફરગાના ઔર મરગીનાન વગૈરહ સે ફારિગ હો કર વાપસ તાશ્કંદકે લિયે રવાના હૂએ.

મરગીનાનસે તાશ્કંદ

હમ વહાંસે જલ્દી જલ્દી તાશ્કંદ પહૂંચે, ઈસ લિયે કે ઉસ દિન શામકો હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ ઔર હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબકી દેહલી કે લિયે રવાનગી થી ઔર અભી "મુસ્હફે ઉષમાની" કી ઝિયારત બાકી થી, ઈસ લિયે બહૂત તેઝીસે હમારી ગાડી ચલ રહી થી, અલહમ્દુલિલ્લાહ! પાંચ સવા પાંચ બજે બેહતરીન નશીબ વ ફરાઝવાલે (ચઢાવ – ઉતાર) પહાળી ઈલાકેકા તવીલ સફર કર કે હમ તાશ્કંદ પહૂંચે ઔર સીધે મુસ્હફે ઉષ્માનીકી ઝિયારતકે લિયે Hazrat Al imam Complex પહૂંચે.

"મુસ્હફે ઉષ્માની" કી ઝિયારત

મુસ્હફે ઉસ્માની એક બહૂત બળે કમરેમેં રખા ગયા હે, વહાં હર વકત દો ડાકટર થર્મામીટર લિયે હૂએ મુકર્રર હે ઔર ઉસ કમરેમેં ગરમી ઔર સરદીકા ટેમપ્રેચર નાપતે રહતે હૈં, ચૂંકે ઈતના કદીમ નુસ્ખા હે કે કહીં આબોહવા સે ઉસકો નુકસાન ન પહૂંચ જાએ ઈસ લિયે મુસ્હફ કે નુસ્ખેકે વાસ્તે જો ઝરૂરી હરારત (ગરમી) વ બુરૂદત (ઠંડી) હોની ચાહિએ ઉસકો નાપતે રહતે હૈં.

ખૈર ! આજકે દૌરમેં યે એહતિમામ હો રહા હે, સદીયોં તક ઉસકી હિફાઝત બારી તઆલાને ઝાહિરી એહતિમામકે બગૈર મહઝ અપની કુદરતે કામિલાસે ફરમાઈ હે, હમ ઉસ કમરેમેં દાખિલ હૂએ, કમરે કે બિલકુલ વસ્ત (બીચ)મેં "મુસ્હફે ઉષ્માની" કા વહ નુસ્ખા રખા હુવા હે, વસીઅ ખતકા લિખા હુવા ઔર વહી પુરાની તર્ઝકી અરબીકા, અલહમ્દુલિલ્લાહ! હમને ઉસકી ઝિયારત કી, ઉસકે અતરાફ (આસપાસ)મેં ઔર ભી બહૂત સારે કુર્આનકે તરાજીમ ઔર નુસ્ખે રખે હૂએ હૈં, હમને ઉનકી ભી ઝિયારત કી.

ઘોડેકા ગોશ્ત

ઝિયારતસે ફારિગ હોકર હમ બાહર નિકલે ઔર અસરકી નમાઝ અદા કી, અભી તક દો પહરકા ખાના બાકી થા, ભાઈ અબ્દુર્રહમાનને વહાંકી એક ઈસ્લામી હોટલમેં ખાનેકા નિઝામ બનાયા થા, તહકીકસે પતા ચલા કે યહાં હલાલ ગોશ્તકા ઈન્તિઝામ હે, અન્વાઅ વ અકસામકે ઉઝબેકિસ્તાનકે ખાનોંકા

ઈન્તિઝામ કિયા ગયા થા, ઐસે યહાંકે લોગ ખાનેમેં મિર્ચ મસાલા બિલકુલ ઈસ્તિઅમાલ નહીં કરતે, કચ્ચી સબ્ઝીયાં ભી બ–કષરત ઈસ્તિઅમાલ હોતી હૈં, દહી ઔર સોડાવાટરકા ઈસ્તિઅમાલ આમ હે, ટમાટર ભી ખૂબ ખાએ જાતે હૈં, દૂસરી સબ્ઝીયોંકી તરહ યહાં કે ટમાટર ભી લઝીઝ ઔર ઉમ્દહ હોતે હૈં, હમારે ઈલાકેમેં જૈસે દેસી ટમાટર હોતે હૈં, ઈસસે ભી કઈ ગુના લઝીઝ વહાંકે ટમાટર હોતે હૈં, ઉસકો કાટ કર કે રોટીકે સાથ બે–તકલ્લુફ ખાયા જાતા હે ઔર સાલિમ ટમાટરકો ઉપરસે ઝરા કાટ કર ફિર ઉસમેં પોદીના ઔર દૂસરી સબ્ઝીયાં પીસ કર ટમાટરકે અંદર ભર દી જાતી હે, ફિર ઉસકો ખાસ તરીકે સે ઉબાલ કર યા ભૂન કર પેશ કિયા જાતા હે, જિસસે વહ બળા લઝીઝ મઅલૂમ હોતા હે.

વહાં જબ હોટલ પર પહૂંચે તો ભાઈ અબ્દુર્રહમાન સાહબને બતાયા કે યહાં શરઈ તરીકે પર ઝબહ કિયે હૂએ ઘોડેકા ગોશ્ત ભી મિલતા હે,ગુઝિશ્તા સાલ સન હિજરી ૧૪૩૩મેં તદરીસકે સાથ સાથ હઝરત મુફતી સાહબ (દા.બ.) સે બુખારી શરીફ દો બારહ પઢનેકા મોકઅ મિલા તો દૌરાને દર્સ સુના થા કે રૂસકે મુલ્કોંમેં આજ ભી ઘોડોંકા ગોશ્ત ખાયા જાતા હે.

અલગર્ઝ જબ હમને ઉસ હોટલકે બારેમેં સુના કે યહાં ઘોડેકા ગોશ્ત ભી હે તો યે ચીઝ હમારે લિયે બિલકુલ નઈ થી, તો મૈંને સબસે પહલે જલ્દીસે હઝરત મુફતી સાહબ (દા.બ.) કે કાનમેં આહિસ્તાસે પૂછા કે હઝરત! યહાં ઘોડેકા ગોશ્ત મિલ રહા હે, ઈજાઝત હો તો એક પ્લેટ મંગવાએ, હઝરતને ખૂશીકે સાથ ફવરન ઈજાઝત મરહમત ફરમાઈ કે ઝરૂર મંગવાઓ, પહલે કભી ખાનેકા ઈત્તિફાક નહીં હુવા હે, બહૂત સી હલાલ ચીઝેં જિસકો પહલે ખાનેકા ઈત્તિફાક નહીં હુવા, ઉનમેં સે એક યે ભી હે, જબ વહ પ્લેટ તૈયાર હો કર આ ગઈ તો મૈંને સબ અકાબિરસે અર્ઝ કિયા કે યે ઘોડેકા ગોશ્ત હે, સબકો ચખના હે તો સારે અકાબિર અચંબેમેં પળ ગએ, સબસે પહલે હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબને મુઝસે ફરમાયા : હઝરતસે પૂછા ભી ? મૈંને બતાયા, જી ! હઝરત દા.બ. કી ઈજાઝત સે મંગવાયા હે, તબ હઝરત દા.બ.ને હઝરત શૈખ ઝકરિય્યા (રહ.) કી આપબેતીકે હવાલેસે ભી ઈજાઝતકી બાત ઈર્શાદ ફરમાઈ ઔર સબ હઝરાતને ફિર ઉસકો ખાયા.

વહાં દેખા ગયા કે નલી સે નિકલનેવાલા બળે જાનવરકા ગદૂદ કચ્ચા ખાયા

જાતા હે ઔર ઉસકો ઈતના શાનદાર, સજાવટકે સાથ પેશ કિયા જાતા હે કે દેખનેમેં ઘાસ, કસ્ટરકી બની હૂઈ મઅલૂમ હોતી હે ઔર લોગ ઉસકો બળે ઝોકો શોક કે સાથ ખાતે હૈં, હમારે સામને ભી ઉસકો પેશ કિયા ગયા.

દૌરાને સફર મસાઈલ બતાનેમેં એહતિયાત

હમારે હઝરત (મ.ઝી.)કા મઅમૂલ યહી હે ઔર હમેં તાકીદ ભી ફરમાતે હૈં કે જિસ મુલ્કમેં જાએ, વહાં ઈખ્તિલાફી ઔર નિઝાઈ (વિવાદાસ્પદ) કિસમકે મસાઈલકે સિલસિલમેં કોઈ સુવાલ કરે તો ઉસકો જવાબ ન દિયા જાએ, ચૂંકે આમ્મતન ઈસ તરહ કે સુવાલકા મકસદ સહીહ નહીં હોતા, મસાઈલમેં હમારી રાય મઅલૂમ કરના ઔર અગર રાય સાઈલ(સુવાલ કરનેવાલે) કે મિજાઝ કે મુવાફિક હે તો ઉસકો હમારી તરફ મન્સૂબ કરકે ઉસકી ખૂબ તશ્હીર કરના ઔર ફરીકે મુખાલિફકો નીચા દિખાનેકી કોશિશ કરના હોતા હે, ઈસ લિયે ઐસે મસાઈલમેં એહતિયાત યે હે કે સાઈલકો યે જવાબ દે દિયા જાએ કે મકામી ઉલમાસે રુજૂઅ કરે ઔર બા'ઝ મરતબા યે ભી મુનાસિબ હોતા હે કે ઈસ તરહ જવાબ દિયા જાએ કે આપ અપના સુવાલ લિખ કર દે, હમ વતન જાકર દારૂલ ઈફતાસે ઉસકા જવાબ રવાના કરેંગે, ઈસ સિલસિલેકે બા'ઝ બળે ઉલમાકે સુવાલાત ઔર ઉસ પર હઝરતકા નિહાયત મુઅતદિલ, નસીહત આમેઝ જવાબ વગૈરહ કે વાકિઆત ઈન્શાઅલ્લાહ આઈન્દહ યૂરોપ, કેનેડા, બારબાડોસ, વગૈરહ કે સફરનામેમેં નકલ કરૂંગા.

હાં ! અગર અહલે ઈલ્મ હે તો તન્હાઈમેં ઈલ્મી લિહાઝસે કુછ મુઝાકરહ કરના ચાહે તો ઈસ તરહ કે મુઝાકરોંમેં કોઈ હરજ નહીં હે ઈસી તરહ ગેરઈખ્તિલાફી ઔર ગૈરનિઝાઈ મસાઈલમેં કોઈ સુવાલ વાકઈ સુવાલ હી હો ઔર અંદાઝા ભી હો કે સાઈલકા મકસદ કોઈ ફિત્ના યા ફસાદ નહીં હે તો ફિર જવાબ દેનેમેં કોઈ હરજ નહીં હે.

તાશ્કંદસે દેહલી

વહાંસે ફિર હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબકા કાફલા એરપોર્ટ કે લિયે રવાના હુવા, હઝરત મુફતી સાહબકી મઈય્યતમેં હમારે બરતાનિયાકે એક સાથી ભાઈ આબિદકે સાથ હમ લોગ વહાંસે હોટલ પહૂંચે, ચૂંકે હમકો જુમ્આકે દિન

ભી વહી તાશ્કંદમેં કિયામ કરના થા ઔર જુમ્આકે દિન વહાંસે યૂરોપકે લિયે હમારી રવાનગી થી.

તાશ્કંદકી શબેજુમ્આ

હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ દા.બ. કે કાફલેકો એરપોર્ટકી તરફ અલવિદાઅ કરકે હમ મગરિબકી નમાઝ એક મસ્જિદમેં પળ્હ કર હોટલમેં અપને કમરેમેં પહૂંચ ગએ, હોટલકે કરીબ કોઈ મસ્જિદ ન હોનેકી વજહસે ઈશાકી નમાઝ બા–જમાઅત હોટલ હી મેં અદા કી ઔર આરામ કિયા.

સુન્નત કિરાઅતકા એહતિમામ

હમારે હઝરતકો મસ્નૂન કિરાઅતકા બળા એહતિમામ રહતા હે, ઈસ લિયે આપકી ચાહત યે હોતી હે કે જુમ્આકે દિનકી ફજરકી નમાઝમેં પહલી રકૂઅતમેં સૂરએ સજદહ ઔર દૂસરી રકૂઅતમેં સૂરએ દહ્ર પળ્હી જાએ, અઈમ્મએ મસાજિદ ઔર અહલે મદારિસકો ભી ઉસકી તરફ તવજ્જુહ દિલાતે હૈં કે સુન્નત કિરાઅતકા એહતિમામ કરો ; ઈસ લિયે માશાઅલ્લાહ તાશ્કંદકી ઉસ હોટલમેં જહાં હમ મુકીમ થે, વહાં પૂરા ઈત્મીનાન થા ઔર બરતાનિયાકા સફર તો જુમ્આકી નમાઝકે બાદ થા ; ઈસ લિયે જુમ્આકી ફજરમેં જબ બા–જમાઅત નમાઝ પળ્હી ગઈ તો ઉસમેં મસ્નૂન કિરાઅતકા એહતિમામ હુવા. અલહમ્દુલિલ્લાહી અલા ઝાલિક

હાં! જબ દૌરાને સફર નમાઝકા મોકઅ હો ઔર સફરકી કશ્ગૂલીકા માહોલ હો ઉસ વકત મુખ્તસર કિરાઅત પર ઈકતિફા કરના ચાહિએ.

તાશ્કંદમેં જુમ્આકી સુબહ

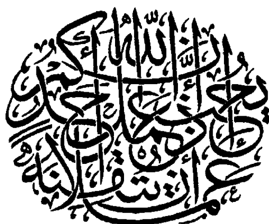
ફજરકે બાદ આરામ, નાશ્તા, ગુસ્લ વગૈરહ સે ફારિગ હોકર સામાનકે સાથ હોટલસે નિકલે, ચૂંકે જુમ્આકી નમાઝસે ફારિગ હોકર સીધા એરપોર્ટ પહૂંચના થા, રાસ્તેમેં એક જગા ફલોંકી બળી મંડી થી,ઉસ ફલોંકી માર્કેટકે દરવાજેકે પાસ ગાડી રુકવા દી ગઈ, હઝરત ગાડીમેં બેઠે હૂએ અપને અઝકાર વ અવરાદ, તિલાવત ઔર મઅમૂલાતમેં મશ્ગૂલ થે, ભાઈ અબ્દુર્રહમાન, ભાઈ આબિદ ઔર બંદેકો ભી ઉસ ફલોંકી મંડીમેં લે ગએ, વહાં તાઝહ ફલ ઔર ખુશ્ક મેવોંકે અંબાર લગે હૂએ થે, ફલોંકી સાઈઝ, રંગ ઔર તાઝગીકો દેખ કર બારબાર

ઝબાનસે બે–ઈખ્તિયાર સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુલિલ્લાહ નિકલ રહા થા, કે જબ દુનિયામેં ઈસ કદર અજીબો ગરીબ ફલ પેદા કિએ ગએ તો જન્નત કે ફલ ઔર મેવે કૈસે હોંગે, તાઝહ આલૂબુખારાકી સાઈઝ હમારે યહાંકે મુતવસ્સિત (દરમિયાની) સાઈઝકે પપીતે કે બરાબર હોતી થી, ઉસમેંસે બા'ઝ ફલ અલ્લાહ તઆલાકી કુદરતકા અજુબા હઝરત દા.બ. કો દિખાનેકે લિયે ગાડીમેં સાથ લે આએ ઔર કુછ ખુશ્ક મેવે ભી ખરીદ લિયે. فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ

તાશ્કંદકા નિરાલા જુમ્આ

હમ જુમ્આકે દિન તાશ્કંદમેં રહે ઔર વહાં એક મસ્જિદમેં હમને જુમ્આકી નમાઝ અદા કી, વહ જુમ્આ ભી ઝિંદગીકા યાદગાર જુમ્આ થા, સાત મિનટમેં ઈમામ સાહબને ખુત્બા ઔર નમાઝ સબ પઢા દિયા, દોનોં ખુત્બે ભી હો ગએ, ઔર નમાઝ ભી હો ગઈ, ઈમામ સાહબને પહલી રકઅતમેં اذاجاء نصر الله والفتح પઢી ઔર દૂસરી રકઅતમેં قل اعوذ برب الناس પઢી ઔર સાત મિનટમેં નમાઝ ઔર ખુત્બા સબ હો ગયા, મજમઅ વહાં ઝિયાદહ થા, માશાઅલ્લાહ ! જુમ્આકે હાઝિરીનમેં સે તકરીબન તમામ હી લોગોંને જુમ્આસે કબ્લ ઔર બાદકી સુન્નતોંકા એહતિમામ કિયા, સુન્નતોંકા યે એહતિમામ બળી અચ્છી બાત થી જો હમારે યહાં નહીં હે.

જુમ્આકી નમાઝકે બાદ ભાઈ અબ્દુર્રહમાન સાહબને અપની ઝાતી ગાડી સે હમેં એરપોર્ટ તક પહૂંચાયા, વહાંસે હમ બરતાનિયાકે લિયે રવાના હો ગએ.

કુછ ખાસ ખાસ બાતેં

હજ ઔર દાળ્હી (દાઢી)

નવજવાનોંકો આજ તક વહાં કાનૂની તૌર પર હજકી ઈજાઝત નહી હે, દાઢી રખનેકી ભી ઈજાઝત નહી હે, બુળ્હાપેમેં ઉનકો હજ ઔર દાઢીકી ઈજાઝત મિલતી હે, ઈસ લિયે વહાં સિર્ફ બુળ્હે લોગ દાડીવાલે નઝર આતે હૈં,

ઈમામ બુખારી (રહ.)કી નિસ્બતસે હાજીયોંકો ફાઈદહ

અભી હરમૈન શરીફૈનમેં જો તવસીઆત કે કામ ચલ રહે હૈં, ઉસકે પેશેનઝર સઉદી હુકૂમતને મુખ્તલિફ મુલ્કોંસે આનેવાલે હુજ્જાજકી તઅદાદમેં કમી કી હે ; લેકીન ઈસ મુલ્કકી તઅદાદમેં કમી નહીં કી ઔર સાથમેં યે જુમ્લા ભી કહા ગયા કે હઝરત ઈમામ બુખારી (રહ.) કી નિસ્બતસે ઈસ મુલ્કકી હજકી વીઝાકી મિકદાર વહી જારી રહેગી, અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોંકી નિસ્બત બળી ઊંચી નેઅમત હે, અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઉસકી કદર ઔર લાજ રખનેકી તૌફીક નસીબ ફરમાએ. આમીન

ઔરતોંકે લિબાસકા હાલ

ઔરતોંકે લિબાસ બહૂત અજીબો ગરીબ હે, "હમ ઉસ મુલ્કમેં જાકર ઔરતોંકા લિબાસ દેખ કર યે નહીં કહ સકતે કે હમ કિસી મુસલમાનોં કે મુલ્કમેં આએ હૈં" લગતા ઐસા હે કે યૂરોપ કે કિસી શહરમેં ઘૂમ રહે હૈં.

ઔરતોંકે ઝાહિરી લિબાસકી તીન હાલત ઔર ઈમાની ગૈરત

બતાયા ગયા કે જબ ઈસ્લામ ઉસ મુલ્કમેં આયા તો પહલે બુરકઅ આમ થા, ફિર વહ બુરકઅ ખત્મ હુવા ઔર ઘીલેઘાલે ઔરતોંકે લિબાસ આએ, ફિર એક દૌર આજકા દૌર આયા કે બિલકુલ નાકિસ, અધૂરે ઔર બારીક કપળે. હમારો મુસલમાન બહનકો દેખકર યે ફેસલા કરના મુશ્કિલ હે કે યે કોઈ મુસલમાન લડકી રાસ્તે પર જા રહી હે, યા કોઈ ઔર ઔરત, અલબત્તા ઔરતોંમેં એક બાત યે દેખી કે જબ વહ દાળ્હીવાલોંકો દેખતી હૈં તો સલામ ભી

કરતી હૈં, કપળે ભી સમેટ લેતી હૈં ઔર ઈકરામન એક તરફ ખળી હો જાતી હે, યે ઈમાની ગૈરતકી અલામત હે, બસ દુઆ ઔર દઅવતકી મેહનતકે ઝરીએ ઉનમેં દીનકો ઝિંદહ કરનેકી ઝરૂરત હે.

કબ્રોં પર તસ્વીર ઔર ઘોડેકે બાલ ઔર પંજેકા નિશાન

મઝારાત ઔર કબ્રસ્તાનોંમે એક નઈ ચીઝ દેખી જો ઉસસે પહલે કિસી જગા દેખને નહીં મિલી કે જિસ આદમીકો કબ્રમેં દફન કિયા ગયા હે, ઉસકા PHOTO (તસ્વીર) ભી ઉસ કબ્ર પર લગાયા જાતા હે. બા'ઝ બા'ઝ કબ્રોં પર ઘોડેકી દુમ કે બાલ ભી લટકે રહતે હૈં, પૂછને પર બતલાયા ગયા કે યે ઈસ બાત કી અલામત હે કે યે કિસી મર્દકી કબ્ર હે.

બા'ઝ કબ્રોં પર "પંજે' કે નિશાનાત ભી બને હૂએ હૈં ઔર યે ઈસ્લામ કે "અરકાને ખમ્સા" કી તરફ ઈશારહ હે કે સાહિબે કબ્ર ઈસ્લામકે પાંચોં બુનિયાદી અરકાન તૌહીદ, નમાઝ, રોઝહ, ઝકાત, હજ કે પાબંદ થે ઔર યે કામિલ ઔર મુકમ્મલ મુસલમાન થે.

ખાનેમેં સાદગી

ઉઝબેકિસ્તાનકે મુસલમાનોંકે ખાનેમેં હમને બહૂત સાદગી દેખી, અલબત્તા રોટીયાં વહાં બહૂત ડીઝાઈનવાલી હોતી હૈં, ઔર સલાડકે સાથ, ફલકે સાથ ભી રોટી ખાઈ જાતી હે, સીધા સાદા ઉનકા ખાના હે.

અમાનતદારી

ઉસ મુલ્કમેં અલ્લાહ તઆલાને અમાનતદારીકી અજીબ સિફત રખી હે, અમાનતદારીકી બાત યે કે લાખોં સોમો (રૂપિયોં)કા વહ મુઆમલા કરતે હૈં લેકીન વહ ગિનનેકો નામુનાસિબ સમઝતે હૈં, લોગ નોટોંકે બંડલકે બંડલ હવાલે કર દેતે હૈં, લેકીન કોઈ ઉસકો ગિનનેકી પરવા નહીં કરતા, મકામી આદમીને બતાયા કે યહાં ગિનના ઐબ હે, યહાં એક નોટ ભી આપકો કમ નહીં મિલેગા, અમાનતદારી યહાં આમ હે.

ફલ ઔર પાની

ઉસ મુલ્કકો અલ્લાહ તઆલાને ફલોંકી અજીબ નેઅમતોંસે નવાઝા હે, પાની ભી બહૂત અજીબ, જિતના ખાવો, હઝમ હો જાતા હે. હમ લોગ નાશ્તા કરતે

હૂએ યે નિય્યત કરતે કે ઝિયાદહ ખાલો પૂરા દિન હમકો ચલના હે, દો પહરકો ખાનેકી ઝરૂરત ન પળે, લેકીન દો —ચાર ઘંટોં કે બાદ હર સાથી કુછ ન કુછ ખાને કી તલબ ઝાહિર કરતા, સહીહ બાત યે હે કે ઉસ મુલ્કમેં બહૂત અજીબ હાઝિમ પાની, હાઝિમ આબોહવા હમને પાઈ, યહાં સોડા વાટર પીનેકા ભી આમ રિવાજ હે, ખાનેકે મોકઅ પર આમ તૌર પર સોડા વાટરકી બોતલેં ઝરૂર પેશ કી જાતી હૈં, બતાયા ગયા કે ઉસ મુલ્કમેં બા'ઝ જગ્હોં પર કુદરતી તૌર પર ઝમીનસે હી ઐસા સોડેકી તરહકા પાની બળી મિકદારમેં નિકલતા હે, જિસકો બોતલોંમેં ભર કર બેચા જાતા હે, યે ચીઝ સાઉથ અફ્રીકાકે સફરમેં હમારે ડાભેલ, સિમલક કે મશ્હૂર ખાનદાન "મિયાં" લોગોંકે મશ્હૂર "મિયાં ફાર્મ"મેં હે કે વહાં ભી કુદરતી પાની ઈસ તરહકા બરઆમદ (ઉપલબ્ધ) હોતા હે, ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસકા તઝકિરહ અફ્રીકી મુલ્કોંકે અસ્ફારમેં હોગા.

ઉસ મુલ્કમેં જો ફલ દેખે દુનિયામેં ઐસે ફલ – ફ્રૂટ બહૂત કમ જગ્હોં પર નઝર આએ, અનાર ઈતને બળે બળે ઔર રસ સે ભરે હૂએ, દબાવો તો નિચોળ કર તુમ્હારા ગ્લાસ ભર જાએ ઐસે અનાર, આલૂ ઈતને બળે કે હમારે યહાં જો સેબ હોતા હે ઉસસે ભી બળે બળે. અંગૂર હમારે યહાં કે જામુનસે ભી બળે, અલ્લાહ તઆલાને ઉસ મુલ્કકો ફલોંકી કષરતસે નવાઝા હે, ડ્રાઈ ફ્રૂટ ભી બહૂત ઝિયાદહ, માશાઅલ્લાહ ! ઉસ મુલ્કકે લિયે અલ્લાહ તઆલાકી અજીબો ગરીબ નેઅમત હે.

દુઆકા એહતિમામ

હઝરત મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ કશ્મીરી (મ.ઝી.)ને હમારે હઝરત દા.બ. કો ઔર હમ સબ હઝરાતકો સુના કર એક બાત કહી કે "હઝરત ! આપ ઈસ મુલ્કમેં દુઆકે લિયે તશરીફ લાએ હૈં"

મવલાના રહમતુલ્લાહ સાહબ બાર બાર હમારે હઝરત દા.બ. કો યે કહ રહે થે કે " આપ તો ઈસ મુલ્કકે મુસલમાનોંકો દુઆ દેને કે લિયે તશરીફ લાએ હૈં" ઈસ મુલ્કકે મુસલમાનોંકે લિયે આપકી દુઆ હો જાએ, અલ્લાહ તઆલા કલ ઈસ મુલ્કકો ફિરસે ઈમાન, ઈસ્લામકી હકીકી દોલતસે માલામાલ ફરમાદેંગે ફિરસે અલ્લાહ તઆલા વહ દિન દિખાએંગે કે ઈસ મુલ્કમેં ઈમામ બુખારી

(રહ.) ઔર અબૂલ લયૂષ સમરકંદી પેદા હોંગે, કાઝી ખાન ઔર અલ્લામા બુરહાનુદ્દીન મરગીનાની પેદા હોંગે ઔર ઈન સબકી બુનિયાદમેં આપકી દુઆએ બા–બારકતકા પાની હોગા, ઈસ લિયે આપ ઈનકે લિયે દુઆ કરકે જાએં.

હઝરત ફકીહુલ ઉમ્મત હઝરત મુફતી મહમૂદ હસન સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂકી બરકતકા એક વાકિઅહ

ફિર હમારે હઝરત ફકીહુલ ઉમ્મત હઝરત મુફતી મહમૂદ સાહબ નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂકા એક વાકિઅહ ઉન્હોંને સુનાયા કે જબ હઝરતકા કશ્મીરકા દોરહ હુવા તો જિન જિન બસ્તીયોંમેં હઝરતકો લે ગયા, ઉન તમામ બસ્તીયોંસે અલ્લાહ તઆલાને શિર્ક, બિદઆત, રુસૂમાત, નસ્રાનિયતકો ખત્મ ફરમા દિયા ઔર અલહમ્દુલિલ્લાહ ! વહાં દીની માહોલ કાઈમ હો ગયા.

હઝરત શૈખુલ ઈસ્લામ મદની (રહ.)

ઐસી હી બરકતકા વાકિઆ હમારે યહાં ભરૂચ ઝિલઅકે મુતઅલ્લિક હુવા, જબ શૈખુલ ઈસ્લામ હઝરત મવલાના સય્યિદ હુસૈન અહમદ મદની (રહ.)કા સફર હુવા તો હઝરત ભરૂચ ઝિલઅકી જિન બસ્તીયોંમેં તશરીફ લે ગએ, વહાંસે બિદઆત,રૂસૂમાતકા ખાતિમા હો ગયા ઔર દેહાત દેહાતમેં સેંકડોં ઉલમા ઔર હુફ્ફાઝ તૈયાર હો ગએ ઔર બહુત સારે મદારિસ વ મકાતીબ કાઈમ હો ગએ.

અલ્લાહવાલોંકે કદમકી બરકત

યે અલ્લાહવાલોં કે કદમોંકી બરકત હે, કિસીને સચ બાત કહી " જબ કિસી ઈલાકેમેં કોઈ સરકારી વઝીર જાતા હે તો વહાં રાસ્તે ઠીક હો જાતે હૈ ઔર જબ કિસી ઈલાકેમેં કિસી અલ્લાહવાલેકા ગુઝર હોતા હે તો રાસ્તે પર ચલનેવાલે ઠીક હો જાતે હૈં" કિસી જગહ કોઈ દુન્યવી બાદશાહ પહૂંચતા હે તો લોગ ઝાહિરી હાલાત બદલનેકી ઉમ્મીદેં કાઈમ કરતે હૈં, લેકીન જહાં રૂહાનિયતકે બાદશાહ અલ્લાહ તઆલાકે અવલિયા જાતે હૈં, વહાં દિલોંકી દુન્યા બદલ જાતી હે.

હાલાતકા ખુલાસા

વાકિઆ ઔર હકીકત યે હે કે યે સફર બળા હી પુરઈબ્રત રહા કે યા અલ્લાહ ! જિસ મુલ્કસે પૂરે આલમકો ઉલૂમ નસીબ હુએ :

આજ વહ મુલ્ક કલિમા કલિમાકે લિયે તરસ રહા હે

કુર્આન મજીદકી તઅલીમકે લિયે તડપ રહા હે.
ન વહાં કોઈ મકતબ હે.
ન વહાં કોઈ મદરસા હે.
ઔર કહા જાતા હે કે યે મુસલમાનોં ઔર વહ ભી "હનફી સુન્ની" મુસલમાનોં કા મુલ્ક હે.

વાકિઆ યે હે કે બહૂત દુઆઓંકી ઝરૂરત હે, અલ્લાહ તઆલા વહાં ઐસી હુકૂમત કાઈમ ફરમાદે યા અહલે હુકૂમતકો યે તૌફીક અતા ફરમાદે કે દીની તઅલીમકે સિલસિલેમેં પાબંદીયાં ખત્મ હો જાએ, ફિરસે વહાં મકાતિબ, મસાજિદ, મદારિસ આબાદ હો જાએ ઔર વહાંસે પૂરે આલમકો ઈલ્મ વ હિદાયતકી રોશની નસીબ હો, અલ્લાહ તઆલા વહ દિન બહૂત જલ્દી દિખાએ ઉસકી દુઆએં હમ કરેં.

નેઅમત પર શુક્ર

ઉન સબસે હમ મુસલમાનાને હિન્દ ઈબ્રત હાસિલ કરેં કે અલ્લાહ તઆલાને હમારે ઈસ મુલ્કકો જો નેઅમતે અતા ફરમાઈ કે જાબજા (દરેક જગ્યાએ) મદારિસ, મસાજિદ, ઉલમા, અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદે, ખાનકાહ ઔર દઅવતો તબ્લીગકી મેહનત, વલ્લાહ ! યે સબ અલ્લાહ તઆલાકા બહૂત બડા એહસાન હે, હમ ઈન નેઅમતોંકી શુક્રગુઝારી કરેં :

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيْدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِيْ لَشَدِيْد

અલ્લાહ તઆલા હમેં કભી ઐસે બુરે દિન હમારે મુલ્કમેં ન દિખાએ, બલ્કે પૂરે આલમમેં ભી કિસી મુસલમાનકો ન દિખાએ.

وَتِلْكَ الْاَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

દિન ઔર હાલાતકો પલટનેમેં દેર નહીં લગતી, અલ્લાહ તઆલા હમારી નસ્લોંકે ઈમાનકી હિફાઝત ફરમાએ ઔર મસાજિદ,મદારિસ, મરાકિઝ, ખાનકાહ, અલ્લાહ તઆલાકે નેક બંદોં સે મુહબ્બત ઔર ઉનકી મજલિસકી બહાર, જો હમ હમારે મુલ્કમેં દેખ રહે હૈં, અલ્લાહ તઆલા ઉસ બહારકો બાકી રખે, નઝરે બદસે બચાએ, બુરે ઈન્કિલાબસે બચાએ ઔર અલ્લાહ તઆલા

રૂહાની, ઈલ્મી, દીની નેઅમતોંકી સહીહ કદર કરનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ.

કારિઈનસે ગુઝારિશ હે કે અપની દુઆઓંમેં ઉઝબેકિસ્તાન ઔર રૂસસે આઝાદ હોનેવાલે મુસલમાનોંકા ભી કુછ હિસ્સા લગા લીજિએ કે અલ્લાહ તઆલા ઈમાન વ ઈસ્લામકી બહારકો કાઈમ કરનેકી કોઈ શકલ પેદા ફરમાએ.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين

હઝરત દા.બ. કા ખિતાબ

અભી આપ સારી તફસીલાત સુન ચુકે વાકિઆ યે હે કે હમ લોગોંકે લિયે બડી ઈબ્રતકા મકામ હે ઔર હમ અપને યહાં જિસ માહોલકો દેખ રહે હૈં વહ હમારે અકાબિરીન ઔર બુઝુર્ગોંકી મેહનતોંકા નતીજા હે, હમ ઈસકી કદર કરેં, ઈસ લિયે ઉસકો બાકી રખને કે લિયે જિસ નોઅકી મેહનતેં કરની પળે હમ ઉસમેં કમી ઔર દરેગ ન કરેં ઔર ઉસકો બાકી રખને કે લિયે જિતની ભી કુરબાનીયાં દેનેકી ઝરૂરત પળે હમ કુર્બાનીયાં દેં, વરના આપને હાલાત સુને કે સારી દુનિયાકો ઈલ્મે હદીષકી ઐસી કિતાબે જહાં સે મિલી વહાં ઉસકો કોઈ જાનનેવાલા ભી નહીં હે, ઈસ લિયે અલ્લાહ તઆલાને હમકો જો મોકઅ દિયા હે ઉસ મોકઅસે ફાઈદહ ઉઠાનેકી કોશિશ કરેં, જો સલાહિય્યતેં ઔર કુવ્વતેં દી હૈં, હમ ઉસકો દીન – મિલ્લત ઔર ઈસ્લામકી હિફાઝત વ ઈશાઅતકી ખિદમતમેં ઝિયાદહસે ઝિયાદહ લગાએં, ઈસી પર અલ્લાહ તઆલાકી તરફ સે નવાઝા જાતા હે.

બહર હાલ યે સારી બાતેં આપકે સામને આચુકી, આપકો અઝીઝે મુહતરમ મુફતી મહમૂદ સાહબ સલ્લમહૂને જિસ વાકિએ કે મુતલ્લિક કહાં હે, વહ વાકિઅહ " હઝરત ખ્વાજા ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) કા હે" વહાં ભી મૈંને ઝુબાની સુનાયા થા.

હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત (રહ.) કે મવાઈઝમેં પળ્હા થા કે એક આદમી હઝરત ખ્વાજા ઉબેદુલ્લાહ અહરાર (રહ.) કી ખિદમતમેં ઝિયારત વ મુલાકાત કી નિય્યતસે હાઝિર હુવા, યે સમઝ કર કે યે બળે અલ્લાહવાલે હે, લેકીન ચૂંકે હઝરત ખ્વાજા સાહબ બડે માલદાર થે, વહાં ઉન્હોંને માલકી રેલપેલ ઔર શાહાના ઠાઠમાડ દેખ કર કહા :

ન મરદસ્ત આં કે દુન્યા દોસ્ત દારદ

યા'ની અલ્લાહવાલા વહ નહીં જો દુનિયાકો દોસ્ત રખતા હો.

ઔર અપના ઈરાદા મુલતવી કરકે વાપસીકા ઈરાદહ કર લિયા; લેકીન નમાઝકા ચૂંકે વકત હો ગયા થા ઈસ લિયે ઠહર ગએ ઔર વહ હમારે – તુમ્હારે જૈસે લોગ નહીં થે,થોડી દેર વહાં લેટ ગએ, નીંદ આ ગઈ તો ખ્વાબમેં ખ્વાજા

ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)કો દેખા ઔર ખ્વાબમેં ખ્વાજા સાહબ (રહ.)ને કહા : ભાઈ ! તુમ કયા કહ રહે થે ? બોલો ! તો ઉન્હોંને વહી જુમ્લા દોહરાયા :

ન મર્દસ્ત આં કે દુન્યા દોસ્ત દારદ

તો ઉસ પર ખ્વાજા સાહબ (રહ.) ને દૂસરા મિસ્રઆ કહા :

અગર દારદ બરાએ દોસ્ત મીદારદ

અગર દુન્યાકો દોસ્ત રખતા ભી હે, તો દોસ્ત (હકીકી દોસ્ત અલ્લાહ તઆલા) કે ખાતિર રખતા હે.

જબ બેદાર હૂએ ઔર હઝરત ખ્વાજા સાહબકી ખિદમતમેં હાઝિર હૂએ તો યહી વાકિઆ બેદારીમેં પેશ આયા. બહરહાલ હમારે અકાબિરને હમકો નિય્યતકી દુરુસ્તગીકા જો સબક સિખલાયા હે, વહ ઉસ વકિઆસે પતા ચલતા હે.

ઈમામ બુખારી (રહ.) કો જબ ઈમામ દારમી (રહ.)કી વફાતકી ઈત્તિલાઅ હૂઈ, સન હિજરી ૨૫૪ યા ૨૫૫ મેં ઈમામ દારમીકી વફાત હૂઈ ઔર ઈમામ બુખારી (રહ.) સન હિજરી ૨૫૬મેં ઈન્તિકાલ ફરમા ગએ તો ઉન્હોંને એક શઅર કહા થા :

ان تبق تفجع بالأحبة كلها

وفناء نفسك لاابالك افجع

ગોયા ઈમામ બુખારી (રહ.) અપને આપકો મુખાતબ હો કર યૂં ફરમા રહે થે કે તૂ ઝયાદહ ઝિન્દહ રહા તો તુઝે તમામ દોસ્તોંકી જુદાઈકા ગમ ઉઠાના પળેગા, જો આદમી તવીલ ઉમ્ર પાતા હે તો ઉસકો ઈન ચીઝોં સે વાસ્તા પળતા હે, મુઝે યાદ આ ગયા કે હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ દેવલા દા.બ.,જો હમારે બુઝુર્ગ હૈં તો ઉનકે સામને ઉનકે લડકોં, લડકિયોંકા ઈન્તિકાલ હુવા તો એક મરતબા ફરમાયા જો લમ્બી ઉમ્ર પાયેગા ઉસકો યે સબ તો ભુગતના હી હે, તો બહર હાલ

ان تبق تفجع بالأحبة كلها

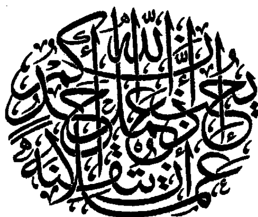
وفناء نفسك لاابالك افجع

મિશ્કાત શરીફ પળ્હાને કે ઝમાનેમેં ઈમામ દારમી (રહ.) કા તઝકિરહ પળ્હા

થા, ઉસ વકત સે યે શઅર ઝહનમેં હે ઔર વાકિઅહ યે હે કે મૌત બળી દર્દનાક હે; ઈસ લિયે હર આદમીકો મૌતકી તૈયારી કરની ચાહિએ.

બહર હાલ યે તમામ વાકિઆત ઔર અહવાલ હમારે લિયે બડી ઈબ્રતકા મોકા હે, અભી મેં દો ચાર દિન પહલે હદીષકે સબકકે લિયે સૂરત ગયા, વહાં મવલાના અહમદ સાહબ લાટ દા.બ. સે મુલાકાત હૂઈ તો મવલાનાકે સામને ઈસ સફરકા મુખ્તસર તઝકિરહ હુવા તો મવલાનાને ભી ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાને હમારે મુલ્ક હિન્દુસ્તાનકો બળી નેઅમતોંસે નવાઝા હે ઔર જો લોગ પૂરી દુનિયાકા સફર કરતે હૈં ઔર હાલાતકો અપની આંખોંસે દેખતે હૈં તો વહ લોગ સાફ લફઝોંમે ઉસકા એઅતિરાફ કરતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાને હમકો ઈસ મુલ્કમેં દીનકી નિસ્બતસે જો નેઅમતેં અતા ફરમાઈ હૈં, વહ દુનિયામેં કહીં ભી હાસિલ નહીં.

યે અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલો કરમ હે, ઉસકી હમેં કદર કરની ચાહિએ ઔર ઉસકો બળ્હાને લિયે હમેં અપની કોશિશોં ઔર મેહનતોંકો બળ્હાના ચાહિએ, અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઉસકી તૌફીક વ સઆદત નસીબ ફરમાએ.

પેશે ખિદમત

અલહમ્દુલિલ્લાહ બંદેકા મઅમૂલ હે કે અપની હર એક કિતાબકા ષવાબ અપને અકાબિરમેં સે બારી બારી એક એક કો ઈસાલ કરતા હૂં.

અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલો કરમ સે યે જો સફરનામા તૈયાર હુવા હે, ઉસકા પૂરા ષવાબ બંદેકે ઉસ્તાઝે મુહતરમ હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ બિન મુહમ્મદ કાવી (રહ.) કી રૂહકો ઈસાલ કરતા હૂં.

મર્હૂમ યકુમ જૂન સન ઈસ્વી ૧૯૪૮મેં ગુજરાતકે ઝિલહ ભરૂચ કે તારીખી ગાવ કાવીમેં પેદા હૂએ, ઔર ૫ સફર ૧૪૩૬ હિજરી, મુતાબિક ૯ ડિસમ્બર ૨૦૧૪ ઈસ્વી સુબ્હ ૮ બજે ડાભલે મહમૂદનગરમેં વફાત પા ગએ.

انا لله وانا اليه راجعون

જામિઆ ડાભેલમેં તઅલીમો તદરિસ : તઅલીમ ઔર ૪૫ સાલા તદરીસ મિલા કર મજમૂઈ ૫૪ સાલ એક હી જગા ડાભેલમેં મુકીમ રહે.

બંદેકો દરજએ ફારસી અવ્વલમેં પૂરા સાલ ઈમ્તિહાન દેનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ ઔર ઉસકે બાદ દૂસરે સાલ મુકમ્મલ દરજએ અરબી અવ્વલ મર્હૂમસે પઢનેકી સઆદત હાસિલ હૂઈ.

દરસી ખુસૂસિય્યાત : (૧) સર્ફ વ નહ્વકી ઈબ્તિદાઈ કિતાબેં બહૂત હી મેહનતસે પઢાતે, મુશ્કિલ બાતેં બાર બાર સમઝાતે, એક એક કાઅદેકી કઈ કઈ મિષાલેં દેતે, બોર્ડ પર લિખ કર ભી સમઝાતે, દૌરાને દર્સ તલબાસે ભી બુલવાતે જિસકા એક અહમ ફાઈદહ યે હોતા કે જમાઅતમેં તકરીબન એક ષુલુષ (તિહાઈ) તલબાઅકો સબક ઉસી વકત યાદ હો જાતા.

(૨) સર્ફ, નહ્વ, મન્તિકકી કઈ કઈ કિતાબોંકા મુતાલઆ કર કે દરસી કિતાબકી તરતીબ સે સબકકા પૂરા ખુલાસા તલબાકો કાપીમેં લિખવાતે, જિસમેં કઈ કઈ કિતાબોંકા ખુલાસા આજાતા, ચુનાન્ચે કિતાબુસ્સર્ફ, કિતાબુન્નહ્વ, તયસીરુલ મન્તિક, ઈલ્મુસ્સૈગાકી કાપિયાં તલબામેં ઔર મુદર્રિસીનમેં બહૂત હી મકબૂલ હે.

(૩) મદરસાકે મુતઅય્યિના અવકાત સે આમ તૌર પર આધા ઘંટા પહલે તશ્રીફ લાતે ઔર આમ તૌર પર તમામ તલબાકા સબક પૂરા પૂરા સુનનેકા એહતિમામ ફરમાતે.

(૪)ફિકહકી કિતાબોંમેં કભી કભી તલબાકી સમઝ ઔર જિસ્મકે સાથ ઝહની હાઝરીકા ઈમ્તિહાન લેને કે લિયે બા'ઝ મકામાત પર કિતાબકી ઈબારત કા તરજમા ઝરાફત કે અંદાઝમેં ફરમાતે. મષલન કુદૂરીમેં કિતાબુલ ઈજારહ મેં એક જગા ઈબારત હે :

ومن استاجر رجلا ليضرب له لبنا استحق الاجرة اذا أقامة عند ابى حنيفة

ઈસકા તરજમા યૂં ફરમાતે, એક આદમીને કિસી શખ્સકો ઉજરત પર બુલાયા, તાકે વહ ઉસ બુલાનેવાલેકો ઈટ મારે તો વહ ઉજરતકા હકદાર બન જાએગા, જબકે વહ ઉસકો ખળા કર કે મારે.

ફિર બાદમેં સહીહ તરજમા ઔર મતલબ સમઝાતે.

(૫) સબકમેં તલબાકી તરબીયતકી ગર્ઝસે અકાબિર અસ્લાફકે વાકિઆત ખૂબ સુનાતે, ખુસૂસન જુમએરાતકે દિન તલબાકો કુછ ન કુછ ઝરૂર સુનાતે, જિસકી બરકતસે તલબામેં અપની ઈસ્લાહ ઔર હુસૂલે ઈલ્મમેં મુજાહદાકા પાકીઝા જઝબા પેદા હોતા.

(૬) મવલાના સબકમેં બહૂત પાબંદીસે તશરીફ લાતે, રુખ્સત (છુટ્ટી) તો નાદિર તરીન વાકિઅહ હોતા. આમ્મતન આપકી" રુખ્સત ઈત્તિફાકી" કા અકષર હિસ્સા બાકી રહતા.

(૭) રોઝાના દર્સકે ઈખ્તિતામ પર મજલિસકે ખત્મવાલી દુઆ ઝરૂર પળ્હતે :

سبحان ربك رب العزت عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين

ઈસ સિલસિલેમેં એક રિવાયત બંદેકી નઝરસે ગુઝરી, અલગ અલગ તફસીરમેં ઈમામ બગવી કે હવાલે સે હઝરત અલી (રદિ.)કા યે કોલ મન્કૂલ હે કે જો શખ્સ યે ચાહતા હો કે કિયામતકે રોઝ ઉસે ભરપૂર પેમાને સે અજ્ર (બદલા ઔર ષવાબ) મિલે ઉસે ચાહિએ કે વહ અપની હર મજલિસકે અખીરમેં યે દુઆ પળ્હ લે.(તફસીર ઈબ્ને કષીર, મઆરિફુલ કુર્આન :૭ /૪૮૮)

ઈસ દુઆકે મુતઅલ્લિક એક રિવાયત યે ભી હે કે અલ્લામા કુર્તુબીને અપની સનદસે હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રહ.) કા યે કૌલ નકલ કિયા હે કે મેંને આં હઝરત (ﷺ) સે કઈ બાર સુના કે આપ (ﷺ) નમાઝ ખત્મ હોને કે બાદ યે આયત તિલાવત ફરમાયા કરતે થે. (સૂરએ સાફફાત : ૧૮૦, ૧૮૧, ૧૮૨, તફસીર ઈબ્ને કષીર, મઆરિફુલ કુર્આનઃ૭/૪૮૯)

(૮)ફરમાતે કે સબકમેં આનેવાલી કોઈ મુશ્કિલ ઈબારત યા મસ્અલે કે હલ કે લિયે હર તરહકી કોશિશકે બાદ અગર કોઈ મસ્અલા સમઝમેં ન આવે તો દો રકઅત સલાતુલહાજત પઢ કે અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરો, ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા વહ મસ્અલા હલ ફરમાદેંગે.

ઈસ સિલસિલામેં બંદે કો ખૂબ તજરબા હુવા જો યહાં લિખતા હૂં :

કે "ઝુહૂરે મેહદી " કી તાલીફ કે ઝમાનેમેં એક હદીષકો ઢૂંઢને કી સખ્ત ઝરૂરત પેશ આઈ, કઈ જગ્હોં પર ઈસકો ઈબ્ને માજહકે હવાલે સે દેખા, લેકીન ઈબ્ને માજહમેં મુતઅદિદ જગા પર તલાશકે બાવજૂદ વહ રિવાયત નહીં મિલ સકી, કઈ દિનોંકે બાદ દો રકઅત નમાઝ પઢ કર બંદેને ઈબ્ને માજહ હાથમેં લી ઔર બગૈર તઅયીન કિતાબ ખોલી તો ઉસી સફહા પર વહ રિવાયત મિલી ઔર વહ રિવાયત યે હે ولا مهدى الا عيسى ابن مريم (ઈબ્નેમાજહ:૩૦૪)

(૯) સબકમેં તલબાકો કભી કભી ઝહની તાઝગી કે લિયે લતાઈફ ભી સુનાતે, ઉસમેં સે એક આપકે સામને અર્ઝ કરતા હૂં, એક સાહબ કિસીકી બકરિયાં ચરાને ગએ હૂએ થે, તો ચંદ બકરિયાં ગુમ હો ગઈ, તો માલિકકો ઈત્તિલાઅ દેનેકે લિયે બકરીકી મેંગનિયાં જમઅ કરકે કિસી કે હાથ બકરીકે માલિકકો રવાના કી ઔર સાથમેં યે કહલવાયા :

" હમારે ઉનસે જાકર યે કહના જિનકે હમ હૈં(યા'ની હમારે શેઠ સાહબ સે) ઉનકે વહ ચલે ગએ જિનકે યે હે(યા'ની બકરિયાં ગુમ હો ગઈ ઔર યે ઈનકી મેંગનિયાં હૈં)"

(૧૦) ઈબ્તિદાઈ દરજાતકી તદરીસકે લિયે આપ અપને ઉસ્તાઝ મવલાના આદમ સાહબ મર્હૂમકી એક બાત સુનાયા કરતે થે કે શુરૂઅકે દરજાત યે બુનિયાદ હૈં, લેકીન બહૂતસે મુદર્રિસીનકી નઝર કિતાબકી તરક્કી પર લગી રહતી હે, જિસકી વજહસે ઈબ્તિદાઈ દરજાતમેં જૈસી મેહનત હોની ચાહિએ વૈસી નહીં હોતી, ઈસકા એક હલ યે ઈર્શાદ ફરમાતે હે કે દો તીન ઝહીન તલબા કો સોમ – ચહારૂમ તક પઢા કર ફિર સે શુરૂઅ દરજાતમેં દાખિલ કિયા જાએ, ઔર સોમ – ચહારૂમ તક દો બારહ પઢા કર ઉનકો ઈબ્તિદાઈ દરજાતકા મુદર્રિસ બના દિયા જાએ તો વહ તરક્કી કી હિર્સ કે બગૈર ઈબ્તિદાઈ દરજાતકો પઢાએગા ઔર ઉસસે તલબાકી બુનિયાદ મઝબૂત હોગી.

મર્હૂમ અગરચે દવરએ હદીષ તક પળ્હે હૂએ મુકમ્મલ આલિમ થે ઔર અહલે મદરસેકી તરફસે કઈ મરતબા તરક્કીકી પેશકશ ભી હૂઈ, લેકીન ફિર ભી પૂરી ઝિંદગી ઈબ્તિદાઈ દરજાતકી કામિયાબ ઔર મકબૂલ તદરીસમેં ગુઝારી.

(૧૧) અપને ઉસ્તાઝ મવલાના આદમ સાહબ મર્હૂમ કે હવાલેસે સુનાતે થે કે એક મરતબા કિસી જગા ઘોડાગાડીમેં સવાર હો કર કહીં જાના હુવા, વહ ગાડીવાલા રઝાખાની થા, જો હમારે લોગોંકો બિલા વજહ"વહાબી" કહતે ઔર સમઝતે હૈ, તો વહ હમારે સાથીયોંકો તનઝન(મહેણાંમાં) સુનાને કે લિયે ઘોડેકો તેઝ ચલાતે વકત કોળા મારતા ઔર બોલતા :

"ઓ વહાં–બડે"

તેઝ ચલ, તો ઉસ પર મવલાનાને સાથિયોંસે કહા યે યૂં બોલ રહે હૈ "વહાબળે" યાની વહાં જન્નતમેં બડે.

(૧૨) અલ્લાહ તઆલાને કુદરતી તૌર પર મર્હૂમકો બારુઅબ ચેહરા વ લેહજા અતા ફરમાયા થા ઈસસે તલબાકો ભી ખૂબ ફાઈદહ હુવા ઔર ખાસ કર જામિઅહ ડાભેલમેં ખાનકાહે મહમૂદિયાકે વારિદીન, સાદિરીન (આનેવાલોં)કો મઅ્મૂલાતે ખાનકાહકી પાબંદી કરવાનેમેં ઔર નિઝામકે ઈસ્તિહકામમેં બળા હી ફાઈદહ રહા, મર્હૂમ ખાનકાહે મહમૂદિયા કે ફઅ્આલ, ફિક્રમંદ મુનૂતઝિમ રહે ઔર હઝરત શૈખલ હદીષ મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી (મ.ઝી.) કો ઉનકી ફિક્રોંકી વજહ સે બળી આસાની રહી.

(૧૩) હાથકી તસ્બીહ (મુઝક્કિરહ) બનાને કે ભી બળે માહિર થે, ખાનકાહ કે વારિદીન ઔર સાદિરીનકો અપને હાથકી તૈયાર કી હૂઈ તસ્બીહ કે હદિયેસે મહઝૂઝ ફરમાતે.

(૧૪) મહેમાનનવાઝી ભી બળી અજીબ કી થી, મર્હૂમકી પહલી અહલિયા કે ઈન્તિકાલકે વકત હમ સબ તલબા તઅ્ઝીયતકે લિયે કાવી પહુંચે તો તલબાકી ચાહત કે મુતાબિક કાવીકી મશહૂર "લહમન તરિય્યન" કી અન્વાઅ વ અકસામ સે ઝિયાફત ફરમાઈ થી, ઘર પર મુલાકાતકે લિયે જાનેવાલા કોઈ ભી શખ્સ મખ્સૂસ મુખ્તસર યા મુફસ્સલ ઝિયાફતકે બગૈર વાપસ નહીં જા સકતા થા, દરિયાઈ લેપટે (મછલીકી એક કિસમ) ખાસ એહતિમામસે અહલિયા (ખાલાજાન) સે પકવા કર સાલમેં દો ચાર મરતબા બંદેકે લિયે ભેજનેકા બળા એહતિમામ ફરમાતે, મર્હૂમકા અપને તલામિઝહકી ચાહતોં કો પૂરા કરનેકા યે

અજીબ એહતિમામ થા.

(૧૫) મેરે મુર્શિદ હઝરત અકદસ મુફતી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દા.બ. કી ઝુબાનસે કિસી બુઝુર્ગકી બાત સુની કે વહ ફરમાતે થે :

" હમારે બળોંને હમારી જિતની કદર કી ઈતની હમારે છોટોંને ભી હમારી કદર નહી કી" ઉસ પર મેરે મુર્શિદે અવ્વલ હઝરત અકદસ ફકીહુલ ઉમ્મત મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂને ઈતના ઈઝાફા ફરમાયા :

" તાકે છોટોં કી નાકદરી બરદાશ્ત કર સકે"

વાકિઅતન હમારે અકાબિર અસાતિઝહ જિતના હમારે સાથ શફકત વ મુહબ્બત કા મુઆમલા ફરમાતે હૈં વહ વાકઈ બહૂત હી બળી બાત હે ઔર હકીકતમેં ઉનકા બળાપન હે કે અપને છોટોં પર ઈસ કદર શફકત ફરમાતે હૈં.

ઉસ્તાઝી હઝરત મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ કાવી મર્હૂમ કો યે ભી મઅલૂમ થા કે મુઝે નલીકા ખિચળા બહૂત પસંદ હે, રમઝાનકે તીસરે અશ્રેમેં એક મરતબા મર્હૂમને બળે એહતિમામ સે ચંદ નલિયોંવાલા ખિચળા એક પ્લેટમેં મેરી તરફ આગે બળ્હાયા, નલિયાં ચૂસ કર મૈં દસ્તરખ્વાન પર રખ રહા થા, અત્રાફમેં દૂસરે રુફકાઅ્ ભી દસ્તરખ્વાન પર થે તો ઉસ્તાઝે મુહતરમને ઈર્શાદ ફરમાયા કે ચૂસી હૂઈ નલિયાં સબ અપને સામને મત રખો, ઈધર ઉધર ભી નલિયાં એક– એક દો– દો રખ દો.

ફિર ઈર્શાદ ફરમાયા ઈતની સારી નલિયાં એક જગહ કોઈ દેખેગા તો વહ કહેગા કે ઓ ...હો... ઈતની સારી નલિયાં ઈસ એક આદમીને ચૂસી, ઉસમેં નઝરેબદ કા ખતરા હે.

અલ્લાહુ અકબર ! "ઈસ કદર શફકત ઔર ઉસમેં ભી ઈતના બારીક એહતિયાત" અલ્લાહ તઆલા હમારે મુશ્ફિક અસાતિઝહકો ઉનકી શફકતોંકા આખિરતમેં બેહતરીન બદલા અતા ફરમાએં.

અસાતિઝહ ઔર મુરબ્બી હઝરાતકો યાદ રખો

(૧) હમેં અપને મુશ્ફિકીન, મુરબ્બીન, મુહસિનીનકો હમેશા અપની દુઆઓંમેં યાદ રખના ચાહિએ.

(૨) ઉનકે લિયે ઈસાલે ષવાબકા ખુસૂસી એહતિમામ કરના ચાહિએ.

(૩)અલ્લાહ તઆલા વુસ્અત દે તો ઉનકે લિયે કુરબાની ભી કરની ચાહિએ.

(૪)જબ મોકઅ મિલે તો ઉનકે લિયે નફલ તવાફ ઔર ઉમરહ કરના

ચાહિએ.

(૫) ઉનકે લિયે સદકએ જારિયહકા કોઈ કામ કરના ચાહિએ.

(૬)ઉનકી ઈલ્મી અમલી મીરાષકો ખૂબ આગે બળ્હાના ચાહિએ.

(૭) જિસ તરહ દીનકી યે અમાનત પૂરી દિયાનતદારીસે પૂરી મેહનતોંસે ઉન્હોંને હમ તક પહૂંચાઈ, હમેં ભી ઉમ્મતકી મવજૂદહ ઔર આનેવાલી નસ્લોં તક પહૂંચાનેકા એહતિમામ કરના ચાહિએ.

મેરે મુર્શિદે અવ્વલ હઝરત અકદસ મુફતી મહમૂદ હસન ગંગોહી નવ્વરલ્લાહુ મરકદહૂ હમ તલબા ઔર હઝરાતે મુદર્રિસીનકો ખાસ તૌર પર ફરમાયા કરતે થે કે રોઝાના સુબ્હમેં કમ સે કમ તીન મરતબા સુરએ ઈખ્લાસ ઔર તીન મરતબા દુરૂદ શરીફ પળ્હ કર જો કિતાબેં હમ પળ્હતે–પળ્હાતે હૈં ઉનકે મુસન્નિફીન ઔર અઈમ્મહકો ઈસાલે ષવાબ કર દેના ચાહિએ ઔર ઉનકે લિયે દુઆએ મગફિરત ભી કરના ચાહિએ તો ઉનકી રૂહાનિયત હમારી તરફ મુતવજ્જેહ હોગી ઔર ઉનકે લિખે હૂએ ઉલૂમસે ઈસ્તિફાદહ કરના હમારે લિયે આસાન હો જાએગા.

હઝરત મર્હૂમકે જનાઝેમેં શિરકત કે લિયે દાઈ ઈલલ્લાહ હઝરત મવલાના અહમદ લાટ સાહબ દા.બ. ભી તશરીફ લાએ થે, જામિઅહ ડાભેલકે મત્બખ (કિચન)કે પાસ જનાઝેકે ઈન્તિઝારમેં તશરીફ ફરમાતે થે, મૈં મુલાકાતકે લિયે હાઝિર હુવા તો સબસે પહલે મર્હૂમભાઈ મવલાના મુહમ્મદ સાહબ જિનકો મવલાના લાટ સાહબ અપને બેટેકી તરહ રખતે થે ઔર ચૂંકે ભાઈકે ઈન્તિકાલ કે બાદ મવલાનાકી પહલી હી મુલાકત થી ઈસ લિયે ભાઈકે સિલસિલેમેં કુછ બાતચીત કી ઈસકે બાદ વહાં મવજૂદ કુછ રઈસ હઝરાતકો ખિતાબ કરકે હઝરત મવલાના લાટ સાહબને ઈર્શાદ ફરમાયાઃ એ સાથિયોં ! તુમ કહ રહે હો ઈન્વેસ્ટમેન્ટ કરો, દેખો ! ઈસકો ઈન્વેસ્ટમેન્ટ કહતે હૈં કે મવલાના ઈબ્રાહીમ સાહબ દુનિયા સે ચલે ગએ, લેકીન શાગિર્દો કી એક જમાઅત તૈયાર કર કે ગએ, કોઈ શાગિર્દ શેખુલ હદીષ હે, કોઈ મુફતી હે, કોઈ કયા હે, સબ લોગ અપની અપની જગા દીની કામોંમે લગે હૂએ હૈં ઔર અપને ઉસ્તાઝકે લિયે સદકએ જારિયહ બને હૂએ હૈં.

ઉસ્તાઝ મર્હૂમકે લિયે બહૂત કુછ લિખનેકા દિલ ચાહતા હે, લેકીન ઈન્હી બાતોં પર ઈકતિફાઅ્ કરતા હૂં.

મુઅર્રિખે જામિઆ, મેરે ખ્વાજા તાશ મુફતી અબ્દુલ કય્યૂમ રાજકોટીને એક મુફસ્સલ મઝમૂન લિખા હે ઔર જિનકો મેં "ફરીદુ અસ્રુહૂ વ વહીદુ દહરીહી" કહા કરતા હૂં ઐસે મેરે રફીક મુહતરમ મુફતી ફરીદ કાવી સાહબને જામિઅહ ઉલૂમુલ કુર્આન, જંબુસરકે તરજુમાન "અલ બલાગ"મેં એક મઝમૂન ગુજરાતી ઝબાનમેં લિખા હે ઉન દોનોં મઝામીનમેં ભી બહૂત સારી તફસીલાત આપકો પઢને કો મિલેગી.

બન્દહ અપને ઈસ સફરનામેં કા ઈન્તિસાબ (અર્પણ) ઉસ્તાઝ મર્હૂમકી તરફ કરતા હે ઔર ઉસકા ષવાબ મર્હૂમકી રૂહકો ઈસાલ કરનેકી સઆદત હાસિલ કરતા હે, બંદે કી આદત હે કે અપની કિતાબોં પર આમ તૌર પર અપને અસાતિઝહ હી સે દુઆઈય્યહ કલિમાત લિખવાતા હે, સાલે ગુઝશ્તા રજબકે મહીનેમેં "ખુત્બાતે મહમૂદ" કી પાંચવીં જિલ્દ છપને જા રહી થી તો ઉસ્તાઝ મર્હૂમસે બંદેને દુઆઈય્યહ કલિમાત કે લિયે દરખ્વાસ્ત કી આં મર્હૂમને ખૂશી સે ઉસકો મંઝૂર ફરમાયા જો ખુત્બાતકી પાંચવીં જિલ્દકી ઝીનત હે, ઉસ વકત કિસકો અંદાઝા થા કે બહૂત જલ્દ હી હમસે રુખ્સત હોને વાલે હૈં.

ذٰلِكَ تَقْدِيْرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْهُ وَارْحَمْهُ وَادْخِلْهُ الْجَنَّةَ

મુઅલ્લિફકી દીગર તાલીફાત

(૧) ખુત્બાતે મહમૂદ – ૫ જિલ્દ

(૨) દીની બયાનાત – ૪ જિલ્દેં (ગુજરાતી)

(૩) મસ્નૂન વઝાઈફ (ઉર્દૂ, ગુજરાતી)

(૪) જુહૂરે મેહદી(ઉર્દૂ – ગુજરાતી– હિન્દી– અંગ્રેઝી)

(૫) અરફાતકી દુઆએં ઔર આ'માલ(ગુજરાતી)

(૬) મુન્તખબ મસ્નૂન દુઆએં

(૭) ખાસ ખાસ ફઝીલતોંવાલી મસ્નૂન દુઆએં (ઉર્દૂ–ગુજરાતી– હિન્દી)

(૮) મુખ્તસર સીરતે નબવી(સલ.) (હિસ્સા અવ્વલ જૂનિયર સ્કૂલ, હાઈસ્કૂલકે તલબાકે લિયે)

(૯) બયઅત (ઉર્દૂ – ગુજરાતી)

(૧૦) અહમદિયા કાદિયાની જમાઅતકા તઆરૂફ

(૧૧) મબાદિયાતે હદીષ (હઝરત મુફતી અહમદ સાહબકી ખૂદ નવિશ્ત કાપીકી તરતીબ)

(૧૨) માહે રમઝાનકો વુસૂલ કરનેકા જામેઅ મુખ્તસર નુસ્ખા (ગુજરાતી)

(૧૩) ઈદુલ અદહા મસાઈલ વ ફઝાઈલ

(૧૪) મિરઝા ગુલામ અહમદ કાદિયાનીકી શખ્સીયતકા તઆરૂફ (ગુજરાતી)

(૧૫) મિરઝા ગુલામ અહમદ કાદિયાની કે મુતઝાદ દા'વે(ગુજરાતી)

(૧૬) કાદિયાની ગેર મુસ્લિમ (દેવબંદી, બરેલ્વી, ગેરમુકલ્લિદ ઔર જમાતે ઈસ્લામીકે ઉલમાકે ફતાવા)(ગુજરાતી)

(૧૭) ખત્મે નુબુવ્વત કુર્આન વ હદીષકી રોશનીમેં (ગુજરાતી)

(૧૮) આસાન હજ (ગુજરાતી)

(૧૯) હર મુસલમાન મર્દ , ઔરત ઔર બચ્ચોં કે લિયે યકીની ફાયદેવાલી મસ્નૂન દુઆએં (ગુજરાતી – અંગ્રેઝી)

(૨૦) ઈસ્લામકા અમન ઔર શાંતીકા પયગામ(ગુજરાતી – હિન્દી)

(૨૧) હજ કે પાંચ અય્યામ (ગુજરાતી)

(૨૨) મુંબઈસે મક્કા મુકર્રમા (ગજરાતી)

(૨૩) ઝિયારતે મદીના મુનવ્વરહ (ગુજરાતી)

(૨૪) મુખ્તસર અરફાતકે આ'માલ ઔર દુઆએં

(૨૫) મકતબકે બચ્ચોંકે લિયે મુન્તખબ મુસ્નૂન દુઆએં (ઉર્દૂ–ગુજરાતી–હિન્દી)

(૨૬) તઝકિરએ કારિયાને બારડોલી(ઉર્દૂ)

(૨૭) હઝરત શૈખુલ હિન્દ ઔર રેશ્મી રૂમાલ (ગુજરાતી)

(૨૮) મુસલમાનોંકા ખઝાના (ગુજરાતી)

સ્પેન કે સફર સે વાપસી પર અલ્લામા ઈકબાલ રહ. કે તઅસ્સુરાત

શાઈરે મશરિક અલ્લામા ઈકબાલ રહ. ને ફરમાયાઃ "ઈન મકતબોં કો ઈસી હાલ મેં રહને દો, ગરીબ મુસલમાનોં કે બચ્ચોં કો ઈનહી મદારિસ મેં પઢને દો, અગર યે મુલ્લા ઔર દુરવેશ ન રહે તો જાનતે હો કયા હોગા? જો કુછ હોગા મેં ઉન્હેં અપની આંખોં સે દેખ આયા હૂં, અગર હિંદુસ્તાની મુસલમાન ઈન મદ્રસોં કે અસર સે મહરૂમ હો ગએ તો બિલ્કુલ ઈસી તરહ હોગા જિસ તરહ ઉન્દુલુસ મેં મુસલમાનોં કી આઠ સો બરસ કી હુકૂમત કે બાવજૂદ આજ ગરનાતા ઔર કુરતુબા કે ખંડેરાત ઔર અલહમરાએ કે નિશાનાત કે સિવા ઈસ્લામ કે પેરૂઓં ઔર ઈસ્લામી તહઝીબ કે આસાર કા કોઈ નકશ નહી મિલતા, હિંદુસ્તાન મેં ભી આગ્રા કે તાજ મહલ ઔર દિલ્લી કે લાલ કિલ્લે કે સિવા મુસલમાનોં કી આઠ સો સાલા હુકૂમત ઔર ઉનકી તહઝીબ કા કોઈ નિશાન નહી મિલેગા."
(માહનામા દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ, ડિસેમ્બર ૯૪ બહવાલા દીની મદારિસ માઝી હાલ મુસ્તકબિલ પેજઃ ૬૯ અઝ મોલાના ઈબ્નુલ હસન અબ્બાસી)

અલ્લાહ તઆલા તમામ મુસલમાનોં કો મકાતિબ મદારિસ કી અહમિય્યત સમઝને કી ઔર ઉસસે વાબસ્તગી કી તૌફીક અતા ફરમાવે. (૧) મદારિસ, મકાતિબ (૨) ઉલમા, સુલહા ઔર ખાનકાહ (૩) દઅવત ઔર તબ્લીગ. યે તીનોં મુબારક સિલસિલે ઈન્શાઅલ્લાહ કાઈમ દાઈમ રહેંગે, ઔર મુસલમાન ઉસસે મરબૂત રહેંગે ઔર સુબ્હે કયામત તક ઈન્શાઅલ્લાહ હમારે મુલ્ક મેં ઈસ્લામ ઔર અહલે ઈસ્લામ તરક્કિયાત કે સાથ ઝિંદા વ તાબિંદા રહેંગે.

નોટઃ ઈકબાલ મર્હુમ કે સફર કા તવીલ ઝમાના ગુઝર ગયા, ઈસ સફરનામા કે મુરત્તિબ કો અભી માઝી કરીબ મેં અપને મુશફિક વ મુર્શિદ ઔર મુહસિન ઉસ્તાઝી હઝરત શૈખુલ હદીષ મુફ્તી અહમદ સાહબ ખાનપૂરી દામત બરકાતુહુમુલ આલિયહ કી મઈય્યત મેં સ્પેન, તુર્કી, અરઝે મુકદ્દસ ઔર દીગર મકામાત કે જો દીની અસફાર કી સઆદત હાસિલ હુઈ, ઉસકી તાઝા તરીન કારગુઝારી કી તરતીબ કા કામ જારી હૈ, ઈન્શાઅલ્લાહ બહોત જલ્દ મનઝરે આમ પર આ જાએગી, ઉસકે લિએ દુઆ ઔર ખુસૂસી તવજ્જુહ ફરમાએં.